

**VIDZEMES
ARTILERIJAS PULKA
VĒSTURE**

Vidzemes artilerijas pulka vēsture

Noskanējis grāmatu un failu izveidojis Imants Ločmelis
imantslochmelis@inbox.lv

**Rīgā, 1938. g.
Vidzemes artilerijas pulka izdevums.**

Armijas spiestuve
Rīgā, Muižas ielā Nr. 1.

Latvijas bruņoto spēku Augstākais Vadonis
Valsts un Ministru Prezidents Kārlis Ulmanis

Virspavēlnieks atbrīvošanas cīņās
Kara ministrs ģen. Jānis Balodis.

Armijas komandieris ģenerālis Krišjānis Berķis.
Vidzemes divīzijas komandieris no 14. IV 34. g. līdz 15. XI 34. g.

Priekšvārds.

Gadi pēc gadiem zūd nebūtībā, un brīvības cīņu dalībnieku atmiņās pamazām izgaist šo cīņu — tautas varonības spilgtākā uzliesmojuma — sakarība un patiesā norise.

Bet to nedrīkst aizmirst.

15. maijā apvienotās tautas atmiņā mūžīgi jādzīvo šī laikmeta varoņu sejām; varoņu gaitas ir jāzina nākošām paaudzēm, un jāzina tādas, kādas tās patiesībā ir bijušas, lai arī nākošās paaudzes aug nesalaužami stipras un ne mazāk varonīgas.

«Tauta, kas neprot cienīt savus varoņus un varoņu slavu daudzināt,» ir teicis Armijas virspavēlnieks atbrīvošanas cīņu laikā kara ministrs ģenerālis J. B a l o d i s, «nav varoņu darbu cienīga un ir nolemta neglābjamī bojā ejai. Tikai šai zemē, mūsu pašu izcīnītā un atjaunotā latviskā Latvijā — mūsu mīļajā un dārgajā tēvzemē — mēs spēsim dzīvot tā, kā uz to tiecas mūsu sirds un gars. Tikai te var piepildīties tie sapņi, ko kopš gadu simtiem lolojuši mūsu tēvi un tēvu tēvi. Ja tagad mums ir bijis lemts tos piepildīt, tad mums un arī visiņiem tiem, kas nāks pēc mums, ir svēti apzināms uzdevums un pienākums glabāt un sargāt ar visu sava gara un roku spēku to, kas mums ir svētākais un dārgākais — mūsu tēvzemes neatkarību un tautas brīvību.»

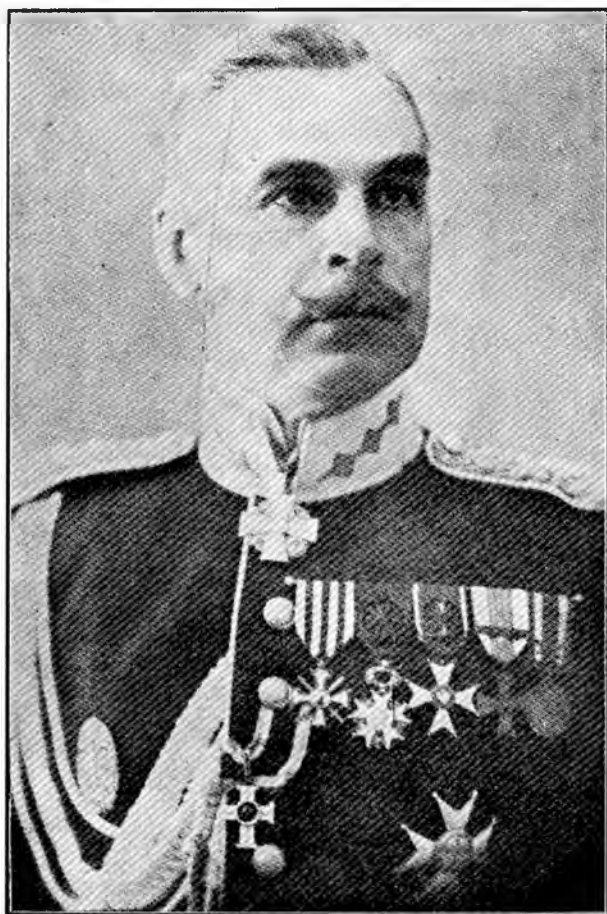
Tādēļ arī Vidzemes artilērijas pulks ir izdevis savu gaitu aprakstu, lai tie darbi, kādus liktenis bija lēmis veikt pulka karavīriem — mūsu nacionālās armijas pirmajiem artilēristiem — dārgās tēvzemes atbrīvošanā, runātu arī uz nākošām artilēristu paaudzēm.

Nododot šo darbu atklātībai, turu par savu patīkamu pienākumu lūgt Armijas komandieri ģen. K. B e r ģ i un Armijas štāba priekšnieku ģen. M. H a r t m a n i par vērtīgajiem norādījumiem vēstures izdošanā, pulka pirmo veidotāju un komandieri, tagadējo Artilērijas inspektoru ģen. A. D a n n e b e r g u par neatlaidību un pūlēm vēstures datu un līdzekļu vākšanā, Kultūras

fondu un pulka goda šefus — Vidzemes apgabala lauku un pilsētu pašvaldības — par līdzekļu ziedošanu vēstures izdošanai, pieņemt manu sirsnīgu pateicību, ko izsaku arī visiem tiem pulka virsniekiem, kas strādājuši pie vēstures materiālu kārtšanas.

Pulkvedis Valdemārs Šēnfelds.

Latvijas galvas pilsētā Rīgā, 1938. g.

Ģenerālis M. Hartmanis,
Armijas štāba priekšnieks.

Ievads.

1914. gada rudenī Eiropā sākās pasaules karš, kas sāpīgi skāra arī mūsu tautu.

Kara sākumā krievu karaspēka iebrukumu Austrumprūsijā vāci likvidēja, tā pašķirot ceļu savam uzvaras gājienam uz austrumiem. 1915. gada pavasarī vāci ieņēma Liepāju un tā paša gada rudenī visu Kurzemi.

Latvju tautai sākās grūtie bēgļu laiki. Baumus iebaidīti par vācu karaspēka necilvēcīgo rīcību, daudzi iedzīvotāji bēga uz Vidzemi un laba daļa uz Krieviju. Bēgļu liktenis svešumā bija neizsakāmi grūts — lielais vairums bija atstājis savu dzimto zemi vislielākā steigā un gandrīz bez jebkādiem līdzekļiem.

1915. gadā Rīgas frontē dibināja latvju strēlnieku bataljonus. Savas dzimtās zemes aizstāvēšanai bataljonos pieteicās ļoti daudzi mūsu tautas dēli. Drīz vien varēja saformēt 8 kaujas un vienu rezerves bataljonu. Bataljonus vēlāk pārveidoja divi pulkos.

Tauta ar lielu sajūsmu izvadīja savus strēlniekus kara gaitās, kur tie parādīja lielu varonību, gribēdami tautai izcīnīt viņu kaujas karogus rakstīto saulaino rītu.

1917. gada martā Krievijā izcēlās revolūcija un monarchiju gāza. Krievu armija ātri demoralizējās. Tas pats notika arī ar latvju strēlnieku pulkiem. Daļa strēlnieku, sarūgtināta par krievu armijas augstākās vadības izturēšanos un rīcību, padevās lielinieku aģitācijai un sāka brāļoties ar vāciem, nolūkā panākt drīzāku kara izbeigšanu.

Viņu cerības tomēr nepiepildījās. Vācu karaspēks septembrī Rīgas frontē pārgāja uzbrukumā un ieņēma Rīgu un Vidzemi līdz Inčukalna, Mālpils linijai. Līdz ar to Vidzemē iesākās īstas posta dienas. Dezorganizētais krievu karaspēks, atkāpdamies, laupīja un postīja, ko vien varēja.

Oktobrī Krievijā valsts varu sagrāba lielinieki.

1918. gada februārī sākās jauns vācu uzbrukums. Nesastapdami nekādu galīgi dezorganizētās krievu armijas pretestību, vāci ieņēma visu Vidzemi, Latgali un Igauniju.

Šī paša gada martā Vācija un Padomju Krievija noslēdza Brestļitovskā mieru, saskaņā ar kuru Kurzeme un Rīga palika Vācijai, Vidzemes likteni atstāja atklātu, bet Latgale palika Krievijai.

Kaut arī pēc vācu okupācijas varas nostiprināšanās zemē iestājās miers un kārtība, tomēr šis miers un kārtība mūsu tautai bija stipri jūtami: zemnieki bija apkrauti smagām nodevām, katru nacionālu domu bez žēlastības apspieda. Skaidri bija manāms vācu nolūks — pārvērst mūsu tēvu tēvu zemi vācu kolonijā. Vietējie muižnieki bija vācu okupācijas varas galvenie padomnieki un visiem līdzekļiem centās panākt iekaroto zemju pievienošanu Vācijai, viltojot pat tautas gribu.

Viss tas tautā izsauca dziļu sašutumu. Arvien vairāk nobrieda doma, ka tautu no bojā ejas var glābt vienīgi brīva un neatkarīga valsts.

1918. gada rudenī, pēc neveiksmēm rietumu frontē, Vācijā izcēlās revolūcija un tā paša gada 11. novembrī tā bija spiesta slēgt ar Sabiedrotiem pamieru. Līdz ar to atcēla Brestļitovskas miera līgumu. Vācu okupācijas varas režīms pie mums atslāba un iedzīvotāji guva lielāku brīvību.

17. novembrī Rīgā latvju politisko partiju priekšstāvji nodibināja Tautas padomi un 1918. gada 18. novembrī Tautas padome svinīgā aktā Nācionālā teātrī proklamēja Latvijas valsts neatkarību un pagaidu valdības nodibināšanos ar Kārli Ulmani kā pirmo ministru prezidentu.

Valsts bija proklamēta, bet zemē vēl valdīja vācu okupācijas vara. Militārais un politiskais stāvoklis prasīja stipras armijas radīšanu visdrīzākā laikā, bet to drīkstēja radīt tikai ar vācu okupācijas varas atļauju. 7. decembrī Pagaidu valdībai izdevās noslēgt līgumu ar okupācijas varu par Latvijas bruņoto spēku veidošanu, bet tikko šos spēkus sāka veidot — sākās lielinieku iebrukums.

Saskaņā ar 1918. g. 11. novembra pamiera noteikumiem, vācu okupācijas armijai bija jāpaliek ieņemtos apgabalos līdz tam laikam, kamēr mēs paši izveidosim savu armiju, bet vācu armija bija jau tik tālu dezorganizējusies, ka vairs nevēlējās un arī nebija spējīga apturēt lielinieku iebrukumu. Lielinieki, iebrukdami Latvijā no austrumiem gar Daugavu un no ziemeļiem caur Valku, 1919. g. 3. janvārī ienāca Rīgā. Pagaidu valdība pārcēlās uz Jelgavu, un līdzī viņai aizgāja neliels pulciņš latvju patriotu — karavīru.

Nākošās nedēļās lielinieki ieņēma gandrīz visu Kurzemi un valdība bija spiesta pārcelties uz Liepāju.

Latvijas stāvoklis bija ļoti grūts. Gandrīz visa zeme smaka zem lielinieku jūga. Sākās trūkums un bads, sevišķi pilsētās.

Tāds pat liktenis ķēra arī Igauniju, kurās lielākā daļa krita lielinieku rokās. Atlikušajā daļā igauņi enerģiski ķērās pie sava kara spēka organizēšanas, ar noorganizētām vienībām pārgāja uzbrukumā, un jau 1919. g. janvāra beigās atbrīvoja no lieliniekiem visu savu zemi, kā arī dažus Ziemeļlatvijas pagastus. Līdz ar to sākās latvju kara spēka veidošana Igaunijā un ar šī kara spēka uzvarām — Ziemeļlatvijas atbrīvošana.

Pēc Rīgas atbrīvošanas pulkv. J. Zemītāna vadītā Ziemeļlatvijas brigāde saplūda kopā ar pulkv. Baloža brigādi un sajūsmā un lielā vienprātībā atbrīvoja zemi no visiem ienaidniekiem.

I d a ļ a.

Ziemeļlatvijas atbrīvošanas cīņas.

I. Vispārējais militārais stāvoklis Ziemeļlatvijā 1918. g. beigās un 1919. g. sākumā.

Pēc Vācijas revolūcijas, Krievijas Padomju valdība 1918. g. 13. novembrī atteicās no Brestļitovskas miera līguma pildīšanas un pavēlēja savam karaspēkam virzīties pakalāt atējošiem vācu pulkiem. Schēma N

Uzbrukumam Latvijai galvenā kārtā bija domāti bijušie latvju strēlnieku pulki. Ilgās cīņās tie bija stipri cietuši un durkļu skaits pulkos nepārsniedza 1.000, bet dažos pat 800 un vēl mazāk, tomēr tie bija cīņās labi norūdīti un ar labiem kaujas piedzīvojumiem. Tāpēc tie bija lieliniekiem nopietns spēks.

Visi deviņi strēlnieku pulki bija apvienoti latvju strēlnieku divīzijā, kuru komandēja pulkv. J. Vācietis. Divīzija dalījās 3 brigādēs.

Šiem prāviem lielinieku spēkiem pirmā laikā varēja nostāties pretī tikai jaunās Igaunijas nelielie spēki, jo vācu okupācijas armijas pulki gandrīz bez kaujām atgāja Vācijas virzienā.

Ar vācu armijas karavīru patvaļīgu aizbraukšanu uz Vāciju, Narvas fronte ar katru dienu palika šķidrāka, sevišķi iecirknī no Sireņecas (pie Peipus ez.) līdz Narvai. Šo apstākli izmantoja lielinieki un 28. nov. iesāka uzbrukumu Narvai. Pēc dažām dienām sākās lielinieku uzbrukums arī no Pliskavas puses caur Pečoriei uz Tērbatu un caur Valku uz Vilandi un Pērnavu. Vilandes un Pērnavas virzienus aizstāvēja igauņu 2. divīzija.

Pēc nopietnām cīņām igauņu 1. divīzijas pulki pārrāva lielinieku fronti un 1919. g. 9. janvārī ieņēma Tapsu, 12. janvārī Rakveri. Tanī pašā laikā arī igauņu 2. divīzijas daļas virzījās uz priekšu un 8. janvārī ieņēma Moisakūlu un Torvu, 9. janvārī — Rūjienu, bet 14. janvārī — Tērbatu.

Igauņu dienvidfrontē janvāra otrā pusē cīņas norisinājās ar mainīgām sekmēm. Lai gan igauņu daļas šie pastiprināja Somijas brīvprātīgo bataljons «Ziemeļu dēli», arī ienaidnieks bija palielinājis savus spēkus ar 2. un 10. divīzijas pulkiem,

kā arī ar latvju 2. un 3. strēlnieku brigādes pulkiem. Tomēr janvāra beigās igauņi ņēma virsroku un, pārejot uzbrukumā, 1. februārī ieņēma Valku un Veravu un 4. februārī — Pečorus.

**Ziemeļlatvijas armijas virspavēlnieks
pulkvedis Jorģis Zemītāns.**

Vidzemes divīzijas komandieris no 12. VII 19. g. līdz 13. X 19. g.

Ar Valkas, Veravas un Pečoru ieņemšanu igauņi dabūja savās rokās Valkas-Pečoru dzelzceļu, kas tiem lielā mērā atvieglāja galīgi iztīrīt Dienvidigauniju no lielinieku spēkiem.

Nākošās dienās igauņi turpināja uzbrukumumu, nolūkā sasniegt Ainažu, Sedas upes, Strenču st., Apes st., Izborska

līniju, bet tas viņiem izdevās tikai pa daļai, jo ienaidnieks, dabūjis pastiprinājumus, vairākās vietās pats pārgāja pretuzbrukumos.

Tā kā igauņu samērā maziem spēkiem nebija iespējams ieņemt nepārtrauktu fronti, tad visu februārī te norisinājās manevrēšanas karš ar mainīgām sekmēm. Somu brīvprātīgie 2. februārī ieņēma Alūksni, bet bija spiesti to atkal atstāt. Arī igauņu mēģinājums februārī ieņemt Valmieru neizdevās.

Februāra otrā pusē jau bija atbrīvota arī neliela Ziemeļlatvijas daļa.

II. Pirmo Ziemeļlatvijas karaspēka vienību veidošana.

Latvijas Pagaidu valdība 10. janvārī par militāro pārstāvi Igaunijā iecēla kapteini **J o r ģ i Z e m i t ā n u**. Lai varētu uzsākt Latvijas atbrīvošanu virzienā no ziemeļiem, kapt. J. Zemitāns no Igaunijā dzīvojošiem latviešiem sāka organizēt militāras vienības. 20. janvārī viņš panāca vienošanos ar Igaunijas armijas virspavēlnieku par latvju pašaisardzības rotu organizēšanu. Bija atļauts veidot 3 pirmās šķiras un 3 otrās šķiras rotas, pa vienai no katras šķiras Tallinā, Tērbatā un Pērnavā.

No paredzētām rotām izveidoja 3 pirmās šķiras rotas, kurās iedalīja 19—35 gadus vecus pilsoņus. Šīs rotas varēja uzskatīt vienīgi par miliciju, jo šo rotu kareivji dzīvoja savos privātdzīvokļos un uz apmācībām sapulcējās caurmērā pa divām stundām dienā.

Janvāra beigās Tallinā ieradās mūsu pirmais ministru prezidents **Kārlis Ulmanis**, kurš panāca ar igauņu valdību principiālu vienošanos par latvju karaspēka veidošanu Igaunijā. Šī jautājuma galīgo nokārtošanu uzdeva Latvijas pārstāvim Igaunijā J. Ranim un kapt. J. Zemitānam.

3. februārī apsardzības ministrs J. Zālītis iecēla kapt. Jorģi Zemitānu par latvju karaspēka organizētāju un vadītāju Igaunijā un Ziemeļlatvijā. Tā kā karaspēka veidošanai nekādu līdzekļu nebija, kapt. Zemitāns, kopā ar Latvijas pārstāvi Ramani, griezās dēļ atbalsta pie Igaunijas valdības. Toreizējie politiskie un militārie apstākļi prasīja jautājuma ātru nokārtošanu un mūsu pārstāvji jau 18. februārī parakstīja ar Igaunijas Pagaidu valdību sekojošu līgumu:

Starp Igaunijas republikas valdību un Latvijas republikas valdības pārstāvjiem noslēgts sekojošs līgums:

L ī g u m s¹⁾.

1. Igaunijas valdība atļauj, katru reizi par to vienojoties, Latvijas karaspēka nodaļām kustību caur viņas teritoriju uz atbrīvoto Latvijas joslū.

2. Igaunijas valdība atļauj mobilizēt karaklausībā iesaucamos pilsoņus saskaņā ar Igaunijas kara ministra noteikumiem, pēdējam iepriekš vienojoties ar Latvijas valdības pārstāvjiem.

3. Igaunijas valdība atļauj, ja igauņu karaspēka virspavēlnieks pēc kara un stratēģiskiem apstākļiem to atrod par iespējamu, apmācīt mobilizētos, veidot atsevišķus Latvijas karaspēka bataljonus un ierīkot kara materiālu, piederumu un t. t. noliktavas Igaunijas teritorijā.

4. Igaunijas valdība, pēc iespējas, izsniedz Igaunijas robežās izveidotām Latvijas karaspēka daļām ieročus, municiju, kaujas piederumus, pārtiku, kā arī nepieciešamos naudas līdzekļus. Šim nolūkam Igaunijas valdība atver kredītu tik lielam ļaužu daudzumam, kādu igauņu karaspēka virspavēlnieks atrod par iespējamu, neierobežojot igauņu karaspēka daļu apgādi.

5. Igaunijas valdībai, kuŗa ved aktīvu aizsargāšanās karu pret lieliniekiem, tiek atļauts iztīrīt no lieliniekiem un ieņemt tādu Latvijas pierobežas joslu, kāda nepieciešama stratēģiskiem uzdevumiem Igaunijas dienvidu frontes aizsargāšanai. Valkas-Moisakūlas dzelzceļa līnijai visu kara laiku jāpaliek pilnīgi Igaunijas karaspēka vadības rīcībā, bet Valkas-Valmieras, un Valkas-Alūksnes līnijās — pēdējā tajā daļā, kuŗa ietilpst Latvijas robežās — var tikt atļautas Latvijas valdības ekspluatācijai, tomēr tas var notikt ne agrāk par igauņu karaspēka atgriešanos no Latvijas pa šīm dzelzceļa līnijām.

6. Latvijas karaspēka daļu veidošana Igaunijā notiek uz Igaunijas virspavēlnieka rīkojumiem, kuŗiem latviešu karaspēka daļas, līdz viņu pāriešanas brīdim latviešu vadības rīcībā, ir pilnīgi padotas. Igaunu virspavēlniekam ir tiesības izlietot latviešu karaspēku tikai dienvidu frontē, pie tam gan kā atsevišķu nodaļu, gan kopā ar citu viņam padoto karaspēku. Latviešu karaspēka daļu priekšnieku iecelšana un maiņa, līdz viņu pāriešanai latviešu vadības rīcībā, piekrīt Igaunijas armijas virspavēlniekam, kuŗam Latvijas valdības pilnvarotais kara lietās pie igauņu virspavēlnieka štāba liek priekšā kandidātus vakantiem amatiem.

7. Latvju karaspēka pāriešana latvju vadības rīcībā var notikt no tā brīža, kad latvju karaspēka štābs pārvietosies Latvijas teritorijā, t. i. ne agrāk, iekams nebūs sasniegta Limbažu-Valmieras-Smiltenes-Alūksnes līnija. Pagaidām, līdz galīgai Igaunijas un Latvijas robežlīnijas noteikšanai, pēc īpašas abu republiku valdību vienošanās, Valmieras apriņķa Moiskūlas un Ipiķu pagasti, Valkas apriņķa Sāru, Liellugažu, Omuļu, Lugažu un Laicenes pagasti un Valkas pilsēta skaitās kā ietilpstoši Igaunijas republikā.

8. Latvijas valdība ir ar mieru, ka karaspēks, kuŗš uz igauņu valdības rīkojumu ieņem Latvijas teritoriju, tiek pēc iespējas no pēdējās

¹⁾ Tulkojums no krievu valodas.

apgādāts ar pārtiku, saskaņā ar rekvizīcijas cenām, kuras noteiks igauņu valdība, piemērojoties tām cenām, kādas pastāv Igaunijā.

9. Ja Igaunijas valdība izsniegs Igaunijā izveidotām latviešu kara spēka daļām ieročus, municiju, kaujas piederumus, pārtiku un naudas līdzekļus, tad Latvijas valdībai par tiem jāatlīdzina pie pirmās iespējamības, bet nekādā gadījumā vēlāk par Latvijas valdības ārējā aizņēmuma realizēšanu, pie tam pēc tāda aprēķina, kāds bija noteikts izdoto priekšmetu un naudas līdzekļu izsniegšanas laikā.

10. 7. panta 2. daļā minētos pagastos un Valkas pilsētā igauņu valdība apņemas ievērot latviešu iedzīvotāju intereses.

Tallinā, 1919. g. 18. februārī.

Parakstījuši:

Igaunijas republikas valdības vārdā

Ministru prezidents K. P ä t s.

Latvijas pagaidu valdības vārdā

Latvijas pārstāvis J. R a m a n i s.

Kara lietu pārstāvis kapteinis J. Z e m i t ā n s.

Uz šī līguma pamata sākās Ziemeļlatvijas karaspēka veidošana.

(Šis līgums bija spēkā līdz 1919. g. 21. jūlijam, kad mūsu valdība ar igauņu valdību noslēdza jaunu līgumu.)

Uz noslēgtā līguma pamata, Igaunijas armijas virspavēlnieks atļāva veidot vienu kājnieku bataljonu un vienu artilērijas vadu. Par veidošanas vietu noteica Tērbatu, padodot veidojamās daļas Igaunijas 2. divīzijas komandierim pulkv. Puskaram.

Tā tika likts pamats Latvijas armijas ziemeļu grupai un līdz ar to tagadējam Vidzemes artilērijas pulkam.

Kapt. Zemītāns par veidojamā bataljona komandieri 16. februārī (8. pavēle) iecēla pulkvedi-leitnantu Jansonu, bet par pie bataljona veidojamā artilērijas vada komandieri — virsleitnantu Arturu Dannebergu.

Februāra beigās kapt. Zemītāns, saziņā ar Igaunijas kara ministru, izsludināja Latvijas pilsoņu mobilizāciju Igaunijā un Ziemeļlatvijas atbrīvotā daļā. Mobili:

Mobilizāciju Ziemeļlatvijā lielā mērā atvieglāja vietējās pašvaldības, kas jau bija veikušas lielu organizatorisku darbu. Tā 26. janvārī Ķīrbēnos notika pirmā zemturu sapulce, kurā nolēma apbruņot uzticamus cilvēkus un izsūtīt tos pa pagastiem patruļās. Sapulcē nolēma arī aplikt sevi ar 3 krievu rubļu lielu nodokli no pūrvietas par labu karaspēka vajadzībām, kādā ceļā ienāca ap 450.000 rubļu (ap 50.000 ls).

13. februārī Valkā sanāca daži 1917. g. vasarā vēlētās Valkas apriņķa zemes padomes locekļi, kas kopā ar 7 atbrīvoto

28. martā baterija saņēma no Igaunijas armijas:

- 1) 4¹⁾ krievu 1895. gada 3,425" lielgabalus ar piederumiem un 4 lielgabalu priekšratiem;
- 2) direktoru Nr. 4²⁾;
- 3) 6 tālruna aparātus un 10,5 km kabeļu;
- 4) 4 pārvēģinātājus, 1 divīzi un vienu lauka virtuvi;
- 5) zirglietas lielgabalu un transporta ieviešanai — pietiekošā daudzumā, bet stipri nolietotas.

Baterijā bija tikai 3 segli un tos pašus bija paņēmuši līdz no mājām kareivji, kas bija brīvprātīgi iestājušies baterijā. Izbraucot uz pozīcijām, visiem lielgabalu braucējiem un izlūkiem nācās sēdēt uz kailām zirgu mugurām.

Šautenes, baterijai ierodoties frontē, izsniedza 1. Valmieras kājn. pulks. No pulka baterija saņēma arī 1 ragavas ar aizvēģu.

Algu baterijas karavīri saņēma no Igaunijas valdības saskaņā ar igauņu armijā noteiktām normām:

baterijas komandieris	mēnesī —	750	igauņu	markas,
baterijas vecākais virsnieks	„ —	550	„	„
jaunākais virsnieks	„ —	500	„	„
virsseržants	„ —	225	„	„
seržants	„ —	175	„	„
kaprāli, rakstveži, mantziņi,				
feldšeri	„ —	160	„	„
dižkareivji	„ —	130	„	„
kareivji	„ —	120	„	„

Bez tam frontē atrodošies karavīri saņēma vienādu dienas maksu — 6 ig. markas dienā. Šo dienas maksu saņēma arī kaujās ievainotie ārstēšanās laikā slimnīcā. Algu un dienas maksu nesaņēma tie disciplinārā kārtā sodītie, kas sodu izcietā bez dienesta pienākumu izpildīšanas.

Produktus uzturam baterija saņēma no 1. Valmieras kājnieku pulka. Produktus izsniedza pēc igauņu armijā noteiktām normām. 1 cilvēks dienā saņēma:

maizi	614	gr.
putraimus biezputrai	102	„

¹⁾ Viena lielgabala lafete izrādījās nelietojama, tā kā kaujas spējīgi bija tikai 3 lielgabali un tie paši jau stiprā mērā nolietoti. Nederīgo lielgabalu līdz ar priekšratiem 31. martā nosūtīja uz Tallinu un nodeva igauņu artilērijas noliktavas priekšniekam izlabošanai.

²⁾ Citus nepieciešamos artilērijas instrumentus, kā arī binokļus igauņi nevarēja dot.

gaļu	204	gr.
kviešu miltus zupai	1,7	„
sviestu, taukus vai cūkas gaļu biezputrai	42	„
žāvētas saknes	1,7	„
svaigas saknes (kartupeļus vai svaigos kāpostus)	256	„
vai nūdeļus, makaronus, rīsus, zirņus, pupas un lēcas	85	„
sāli	46	„
piparus	0,71	„
tēju	3	„
vai kafiju	5	„
cukuru	2,5	„
tabaku	1,7	„
ziepes 1 mēnesim	204	„

Šie bija pamatprodukti, kurus pēc apstākļiem un vajadzības varēja, pēc noteiktām normām, apmainīt ar citiem produktiem, vai izmaksāt naudā. Produkti bija pietiekoši labi.

Ietērpu nēsāja tādu, kādā katrs bija ieradies. Daži nēsāja bijušās krievu armijas ietērpu, bet kam tāda nebija, tie nēsāja privāto apģērbu.

Ietērps.

Līdz ietērpa veida noteikšanai 1. Valmieras pulka komandieris uzdeva nēsāt:

a) virsniekiem uzplečus ar bij. krievu armijas virsnieku dienesta pakāpju nozīmēm un nacionālās krāsas vairogu vai nacionālās krāsas lentu šķērsām pār uzpleča apakšējo galu; pie cepures — ovālas kokardes ar nacionālām krāsām;

b) instruktoriem un kareivjiem — aizsargu krāsas uzplečus, uz kuriem dienesta pakāpes instruktoriem apzīmēja ar svītrām šķērsām pār uzpleciem: virsseržantiem — 1 plata, seržantiem — 3 šauras, kaprāļiem — 2 šauras un dižkareivjiem — 1 šaura. Pie cepures — ovāla kokarde ar nacionālām krāsām.

Frontē noteikta ietērpa trūkums apgrūtināja atšķirt savējos no ienaidnieka, kas radīja pārpratumus. Lai tos novērstu, ap kreisās rokas piedurkni uzdeva nēsāt nacionālās krāsas lentu.

Šīs militārās nozīmes lietāja līdz 1919. g. augusta mēnesim, kad ievada kara ministra noteiktās nozīmes.

Vispārīgi karavīru apģērbs bija maz piemērots kara laikam. Sevišķi sliktā stāvoklī bija apavi. Mums maz kas bija, tāpēc viss bija jālūdz no igauņiem, kuriem pašiem bija apģērbs un apavu trūkums. Šī materiālā nabadzība zināmā mērā nospieda karavīru garastāvokli, un ja grūtajās cīņās karavīri godam veica savus uzdevumus, tad galvenā kārtā par to jāpateicas karavīru augstajiem morāliskiem spēkiem un lielai, nelokāmai gribai — atbrīvojot savu dzimto zemi no naidīgās varas.

nācība.

Sarakstīšanās un apmācība notika latvju valodā. Apmācības izdarīja pēc bij. krievu armijas reglamentiem. Nekādu mācības līdzekļu nebija. Mācīja galvenā kārtā reglamentus, kājniekotu ierindu un vingrošanu.

Pēc zirgu un lielgabalu saņemšanas, iesākās baterijas karavīru praktiskās apmācības pie lielgabaliem, bet tikko šīs apmācības bija sākušās, tās bija jāpārtrauc, jo kaujas apstākļi prasīja nekavējoties izbraukt uz fronti. Baterijas karavīri ar saviem lielgabaliem bija vēl maz iepazinušies un šaušanas tehnika izstrādājās tikai ar laiku, atrodoties frontē.

ā dzīve.

Baterijas iekšējā dzīve noritēja pēc bijušās krievu armijas iekšējā dienesta reglamenta noteikumiem ar dažiem grozījumiem. Titulēšana bija atcelta. Tās vietā jaunākiem, uzrunājot vecāko vai priekšnieku, kā arī otrādi, bija jānosauc dienesta pakāpe vai amats, pieliekot vārdu «kungs». Visiem karavīriem, dienesta pienākumus izpildot, bija otrs jāuzrunā ar «Jūs». Savstarpējā sasveicināšanās bija visiem obligātoriska. Vakara jundu izdarīja plkst. 21,00. Pēc pārbaudes noskaitīja lūgšanu «Mūsu tēvs debesīs» un nodziedāja valsts himnu.

utas

ilsts.

Ziemeļlatvijas karaspēkam veidojoties un vēlāk atrodoties kaujas laukos, materiālu atbalstu sniedza gan atsevišķas personas, gan iestādes un organizācijas, ziedojot dažādus nepieciešamus priekšmetus, kā: ietērpu, aizjūga piederumus u. t. t. Materiālu palīdzību sniedza Valkas apriņķa zemes padome un Ziemeļlatvijas Sarkanā krusta biedrība.

Ziemeļlatvijas Sarkanā krusta biedrība ierīkoja Valkā slimnīcu ar 80 gultām viegli ievainotu un saslimušu kareivju ārstēšanai, apgādāja karaspēku ar pārsienamo materiālu, feldšeru somām, nestuvēm un veļu, kā arī ierīkoja virtuvi, kas bez maksas izsniedza pusdienas, galvenā kārtā Ziemeļlatvijas karavīru trūcīgām ģimenēm.

Līdzekļus Ziemeļlatvijas Sarkanā krusta biedrība ieguva vācot ziedojumus, sarīkojot loterijas un izrīkojumus.

nieras
brauk-
fronti.

27. martā 1. Valmieras kājnieku pulks izbrauca no Tērbatas uz fronti šādā sastāvā: 8 strēlnieku rotas (2 bataljoni), ložmetēju komanda, kājnieku izlūku komanda, saimniecības rota, sakaru komanda, komandanta komanda, orķestris un ambulance. Pulkam nebija neviena ložmetēja. Arī patšauteņu bija tikai 15.

Tērbatā palika rezerves bataljons un pagaidām arī 1. Valmieras baterija, kura vēl nebija paspējusi izveidoties, bet Rūjienā palika pulka jātnieku izlūku komanda, kura pievie-

nojās pulkam frontē 31. martā. Tā tad pirmās dienās pulkam nācās cīnīties bez artilērijas un bez jātniekiem.

Iziešanas dienā pulks saņēma karogu, ko dāvāja Tērbatas latvieši. Tas bija nacionālās krāsās ar lēcošu sauli vidū un ar iniciāliem: 1. L. W. K. P.

Pirms izešanas pulks zem jaunā karoga zvērēja būt uzticīgs Latvijas valstij un Pagaidu valdībai.

28. martā 1. Valmieras baterija saņēma lielgabalus un citus nepieciešamus piederumus. 29. martā igauņu 2. divīzijas komandieris pulkvedis Puskars deva mutvārdu pavēli baterijai izbraukt uz fronti, bet tā kā baterija vēl nebija sakārtojusies, izbraukšanu atlika uz 1. aprīli.

1. aprīlī, pirms izbraukšanas uz fronti, baterijas karavīri nodeva svinīgu solījumu, kura tekstu bija sastādījis 1. Valmieras kājnieku pulka komandieris un tas bija sekojošs:

«Zvēru pie mana oficiera (kareivja) goda un svēti apsolos Dieva priekšā ar savu apziņu cieši un bez svārstīšanās būt uzticīgs Latvijas valstij, kā manai dzimtenei. Zvēru, ka kalpošu viņai līdz beidzamajam asins lāsei, pie kam vienmēr centīšos palīdzēt Latvijas valsts slavai un labklājības nostiprināšanai. Svēti apsolos būt katru brīdi gatavs kalpot Latvijas pagaidu valdībai, kura stāv Latvijas valsts priekšgalā, līdz kamēr tautas griba noteiks valdības veidu caur Satversmes sapulci. Man uzliktos pienākumus izpildīšu ar visiem spēkiem, tikai valsts labumus acīs turēdams un turēšu savu doto goda vārdu, jo tādu pagēr mans oficiers (kareivja) pienākums pret dzimteni. Zvēru, ka būšu godīgs, akurāts un drošsirdīgs kareivis un nepārkāpšu zvēresta radniecības, draudzības vai ienaida pēc. Uz to lai palīdz man Visuvarenais Dievs. Āmen.»

Pēc svinīgā solījuma nodziedāja korāli «Dievs Kungs ir mūsu stiprā pils» un valsts himnu.

Pēc tam baterija, kāda igauņu kara orķestra mūzikas pavādīta, devās uz staciju un vakarā iebruca Valkā.

Šeit, vagonu trūkuma dēļ, pārsēšanās uz šaursliežu vilcienu bija jāatliek līdz rītam.

2. aprīlī agrā rītā baterija pārsēdās divos ešelonos un tās pašas dienas vakarā iebruca Apē.

Bateriju piedalīja 1. Valmieras kājnieku pulkam.

III. 1. Valmieras baterijas kaujas darbība Apes un Melnupes rajonos no 2. IV līdz 23. V 1919. g.

Kurzemē valdības rīcībā bija pulkveža Kalpaka bataljons, kurš februāra beigās ieņēma Skrundas, Lēnes un Rudbāržu rajonu. Bataljonā ietilpa Neatkarības (bijušā Virsnieku), Cēsu un Studentu rotas, I eskadrons un 1 baterija.

1. Valmieras
baterija izbraukšana uz fronti

Vispār. stāvoklis Kurzemē.

Uz Ventas krastiem, auga un stiprinājās mūsu nācīnālās armijas dienvidus grupas varoņu saime, lai uzsāktu cīņu pret lieliniekiem Kurzemē.

3. martā Kurzemē sākās vispārējs uzbrukums lieliniekiem, kurā bez pulkv. Kalpaka bataljona dalību ņēma arī Dzelzsdivīzija un landesvērs. 6. martā uzbrukumu turpināja, bet tam bija traģiskas sekas: aiz pārpratuma pulkv. Kalpaka btl. uzsāka cīņu ar kādu vācu nodaļu, pie kam sīvajā cīņā krita pats pulkv. Kalpaks. Bataljona priekšgalā stājās Neatkarības rotas komandieris pulkvedis-leitn. Jānis Balodis.

Salaužot ienaidnieka pretošanos, 10. martā tika ieņemts Saldus, 17. martā lielinieki bija spiesti atstāt Tukumu un 18. martā Jelgavu. Aprīļa vidū pulkveža Baloža spēki, kas tagad jau sastādīja brigādi, atradās Slokas rajonā.

pār. stā-
lis Latvijas
Igaunijas
frontē.

Pulkveža Baloža brigāde un vācu daļas aprīļa un maija mēnešos cīnījās pret Padomju Krievijas karaspēku uz vispārējās līnijas: Bauska, Jelgava, Sloka, bet Igaunijas armija un 1. Valmieras kājnieku pulks uz vispārējās līnijas: Ainaži, Mazsalaca, Strenči, Ape, Paņikoviči, Pečori, Pleskavas ezers, Peipus ezers, Narvas upe.

tāvoklis
Valmieras
jn. pulka
frontē.
na Nr. 2.

28. marta vakarā 1. Valmieras kājn. pulks izsēdās no vilciena pie Melnupes dzelzceļa tilta un 29. martā uzsāka virzīšanos uz Alūksni. Pulka darbības tālākais mērķis bija ar 3 igauņu šaursliežu bruņoto vilcienu pabalstu ieņemt Alūksni.

31. martā Valmieras kājn. pulks sasniedza Rezaku un Māriņkalna mž. līniju.

Valmieras pulka ofensīva izbeidzās 1. aprīlī. Ienaidnieks, būdams lielā pārspēkā, sagrāba iniciatīvu savās rokās.

aprīlis.

2. aprīļa vakarā, kad Apē iebrauca 1. Valmieras baterija, Valmieras pulks ieņēma šādu stāvokli: 6. rota — Zīļu mājās, 7. rota — Koruļu mājās, 8. rota — Meldeņu mājās un Grūbes papes fabrikā, 5. rota — Apē, 4. rota — Jaunlaicenes skolā un pagasta namā, 3. rota — Vuškalnu mājās, bataljona rezervē. Labā spārnā 2. igauņu un Tallinas bataljona rotas ieņēma Vosu, 1. rota — Apes muižu un 2 rotas, kas bija izsūtītas pulka labā spārna nodrošināšanai, atkāpās no Repekalna. Kreisā spārnā bija ziņas, ka igauņu daļas atrodas Apekalnā un Romeskalnā.

Ap plkst. 22.00 ienaidnieks uzbruka igauņiem Vosā. Baterijas komandieris vlt. n. A. Dannebergs saņēma no Valmieras pulka komandiera rīkojumu — nekavējoties nostādīt vienu lielgabalu pozīcijā un atklāt uz Vosei uzbrūkošo ienaidnieku uguni. Tūlīt arī liel-

gabalu novietojā pozīcijā aiz dzelzceļa, dienvidos no Apes, un no tā izšāva pirmās 15 granātas. Tumsas dēļ šaušanu izdarīja pēc kartes. Ienaidnieka uzbrukums Vosei tika apturēts.

Šī bija baterijas pirmā kaujas šaušana. Tā atstāja uz Valmieras kājnieku pulka karavīriem labu iespaidu, jo viņi nu zināja, ka turpmākās kaujās tos pabalstīs pašu artilērija.

2. aprīļa vakarā Valmieras pulka komandieris saņēma no igaunju 2. divīzijas komandiera pavēli 3. aprīlī plkst. 04,00 iesākt uzbrukumu Alūksnei.

Pulka komandieris par 3. aprīļa dienas mērķi uzstādīja Korvas ieņemšanu. II bataljonam kopā ar bruņotiem vilcieniem pavēlēja uzbrukt gar dzelzceļu, bet I bataljonam uzbrukt divās kolonnās: vienai no Jaunlaicenes skolas, caur Kambariem un Ievaldu Korvas mž., bet otrai — no Grūbes fabrikas caur Rumpāniem pa Vaidavas labo krastu, arī uz Korvu.

Valmieras baterija rīta agrumā ieņēma pozīciju aiz dzelzceļa, dienvidos no Apes, ar nov. punktu Apes muižā.

Ienaidnieks uzsāka uzbrukumu pirmais. Viņa 6. latv. un 48. krievu pulki uzbruka igauņiem Vosā un mūsu II bataljonam. Uzbrukumu atsita, pie kam II bataljons, vajājot ienaidnieku, saņēma gūstekņus un ieņēma Lūšu krogu.

Valmieras baterija ņēma dalību uzbrukuma atsišanā, kas bija vērsts pret Vosu.

Daudz sīvākas cīņas nācās izcīnīt I bataljonam Jaunlaicenes skolas rajonā. Te 1. un 2. rotai Jaunlaicenes skolā plk.06,00 uzbruka lielnieku 49. un 1. Pliskavas pulki no Rumpānu puses. Rotas caur skolas logiem atklāja pret uzbrucēju uguni.

1. Valmieras baterija no savām pozīcijām I bataljonu nevarēja pabalstīt; tāpēc pulka komandieris deva rīkojumu bateriju pārvietot uz jaunām pozīcijām. Plk. 07,00 baterija pārgāja uz jaunām pozīcijām pie Koruļiem, no kurienes apšaudīja Jaunlaicenes skolu uzbrūkošo ienaidnieku. Pēc ilgākas kaujas uzbrukumu skolai atsita un 1. un 2. rota pārgāja pretuzbrukumā uz Rušķu un Rumpānu mājām un atspieda ienaidnieku 1 km atpakaļ. Te ienaidnieka rezerves un artilērija pretuzbrukumu apturēja.

Plk. 10,30 ienaidnieks iesāka uzbrukumu no Apekalna puses, bet ar kājnieku un 1. Valmieras baterijas uguni

3. apri

uzbrukumu apturēja. Ap plk. 11,00 rotas atgriezās skolā un I btl. komandieris pavēlēja rotām iesākt uzbrukumu Korvas mž. un Vaidavas st. virzienā, virzoties gar Vaidavas upes krastu. Rotas noteiktā laikā iesāka uzbrukumu.

Ienaidnieks, izmantojot uznākošo sniegputeni, pārgāja no Rušķu mājām pāri šosejai, ieņēma mežu ziemeļos no skolas un atklāja uguni uz I bataljona vienību flanku un pat aizmuguri.

Flankējošā uguns, un sevišķi uguns no aizmugures puses, ir ļoti nepatīkama un bīstama pat vecām, norūdītām vienībām, bet jaunām vienībām tā ir liktenīga. Tādēļ arī mūsu 8., 3. un daļa no 4. rotas ilgi neizturēja tādu uguni un īsi pēc pusdienas atkāpās pāri Vaidavai aiz Lūšu kroga, kur tās apstājās un sakārtojās. Tagad ienaidnieks pastiprināja spiedienu arī pret mūsu 1. un 2. rotu, kas vēl sīvi cīnījās, ciešot pašas zaudējumus, bet nodarot arī ienaidniekam prāvus zaudējumus. Beidzot pārspēks ņēma virsroku un 1. un 2. rota atgāja uz Api. Apdraudēta no visām pusēm, tagad no Lāčupjiem atgāja arī pulka jātnieku izlūku komanda.

Plk. 13,00, uz pulka komandiera rīkojumu, baterija ieņēma vecās pozīcijas aiz dzelzceļa dienvidos no Apes.

Pēc vairāk kā 6 stundu kaujas, karavīri bija stipri noguruši, un tāpēc Valmieras kājn. pulka komandieris nolēma šodien uzbrukumu pārtraukt. Vakarā pulks ieņēma pozīcijas Apes rajonā uz līnijas: Apes mž., Koruļi, Dedziņi, Jankas, Salas, Vitumi. Pa labi no pulka — Jaunā krogā un Vosos — atradās Tallinas bataljona rotas, bet pa kreisi — Eniķos un Auguļos — Tērbatas bataljona rotas. Bruņotie vilcieni — Apes stacijā. Nekādu noteiktu ziņu par ienaidnieku nebija. Nakts pagāja mierīgi.

prilis.

4. aprīlī no paša rīta ien. artilērija stipri apšaudīja Lūšu kroga-Apes lielceļu, Koruļu un Lipsku mājas un Apes miestu. Vēlāk novēroja vairākas ien. kolonnas virzāties uz Lūšu krogu un Gavaru mājām. Baterija apšaudīja šīs kolonnas ceļa dakšā austrumos no Uzklīņiem un Lūša kroga - Korvas ceļa.

Plk. 17,00 prāvie ienaidnieka spēki uzbruka 5. un 6. rotai Koruļu mājas rajonā. 6. rota uzbrukumu atsita, 5. rota atgāja ziemeļos no Apes, bet nākošā dienā atgriezās savās pozīcijās.

Plk. 19,00 ienaidnieks uzbruka Tallinas bataljona rotām, kas atradās Vosā un Jaunā krogā. Vosa un Jaunais krogs palika ienaidnieka rokās. Tallinas btl. ieņēma aizstāvēšanās pozīciju

pie Jaunās mž., bet tālāko uzbrukumu apturēja 1. Valmieras baterijas šrapneļu uguns.

Valmieras pulka kreisā spārnā patruļas šodien noskaidroja, ka Vaidavas labā krastā ienaidnieks vēl nav pārgājis šoseju. Lai nodrošinātu pulka kreiso flanku, igauņu brigādes komandieris pavēlēja uz turieni pārvietot dažas Tallinas bataljona rotas.

Nakts uz 5. aprīli pagāja mierīgi.

Lai labāk nodrošinātu pulka labo flanku, Valmieras pulka komandieris nolēma 5. aprīlī ieņemt Vosu un Jauno krogu. Šo uzdevumu veikt uzdeva igauņu rotām. Tomēr manot, ka minēto rotu uzbrukums novilcinājas, pulka komandieris to uzdeva pulka jātnieku un kājnieku izlūku komandām. Pievakarē izlūku komandas, pabalstītas ar 1. Valmieras baterijas uguni, padzina lielinieku 6. latviešu strēlnieku pulku vienības no minētiem punktiem un tos ieņēma, pie kam baterija, apšaudot Vosu, to aizdedzināja. Ap pusnakti kāda igauņu rota Vosā nomainīja abas Valmieras kājnieku pulka komandas, kuŗas pēc tam aizgāja uz Api.

Nakts uz 6. aprīli pagāja mierīgi.

Diena pagāja samērā mierīgi.

1. Valmieras baterija piešāva Lūšu krogu.

Vakarā Valmieras pulks ieņēma šādu stāvokli: 4. rota un kājn. izlūku komanda — Jaunā krogā un Jaunā mž., 2. un 6. rota — Ziļu un Koruļu mājās, 5. rota — Dedziņu mājās, 8. rota — Jankās un Cekuļos, 3. rota — Dzedonos, divi vadi no 7. rotas — Apē un 2 vadi Apes mž., 1. Valmieras baterija — vecajās pozīcijās pie Apes. Kreisā spārnā Auguļos atradās igauņu Tērbatas btl. 2. rota.

6. aprīļa vakarā Valmieras pulka komandieris saņēma igauņu 2. divīzijas komandiera pavēli, ka igauņu 1. Jātn. pulkam, Tallinas bataljonam un Valmieras pulkam 7. aprīlī, ne vēlāk par plk. 04,30 jāuzsāk uzbrukums Alūksnes virzienā, jo aizstāvoties divīzijas nelielie spēki nevar noturēt plato fronti.

Ap pusnakti Valmieras pulka komandieris atdeva vienībām sekojošus kaujas uzdevumus: 1. un 2. rotai iesākt uzbrukumu ar aprēķinu, lai plk. 07,00 sasniegtu šoseju un pēc tam turpināt uzbrukumu Rušķu virzienā; 2., 5., 6. un 8. rotai ar igauņu bruņotā vilciena pabalstu uzbrukt Lūšu kroga un Miķeļu virzienā; 4. rotai un kājnieku izlūku komandai palikt Jaunā krogā un Jaunā mž., un izdarīt pastiprinātu izlūkošanu Uzklīņu virzienā. 7. rota — rezervē Apes miestā. Valmieras baterijai no plk. 04,30 šaut uz Lūšu krogu un

5. aprīlī

6. aprīlī

7. aprīlī
Schēma

Rumpānu mājām, bet plk. 07,00 pārnest uguni uz Jaunlaicenes skolu, Rušķu un Klavānu mājām. Uzbrukumu iesākt plk. 04,30.

Sakaru līdzekļu trūkums izsauca dažus pārpratumus jau uzbrukuma sākumā: 6. rotas komandierim bija jānodod mutes vārdiem uzdevums 2. rotai, bet viņš to bija stāstījis tādā veidā, ka 2. rotai vajaga uzbrukt gar dzelzceļu, bet 4. rota un izlūki uzbruks Lūšu krogam gar šoseju. Kad 2. rota pienāca pie šosejas un redzēja, ka 4. rota paliek uz vietas, tā pārtrauca savu uzbrukumu un pieprasīja pulka komandierim, ko tālāk darīt.

Tanī pat laikā centrā 5. un 6. rota bija iesākušas uzbrukumu kopā ar bruņoto vilcienu gar dzelzceļu, bet sastapa stipru ienaidnieka pretestību.

Lūšu krogs.

Iepretim Koruļu mājām lielinieku baterija sašāva bruņoto vilcienu Nr. 4, izpostot arī dzelzceļu vilciena aizmugurē. Vilciena apkalpe atstāja vilcienu un atgāja uz Api. 5. un 6. rotas, zaudējušas bruņotā vilciena atbalstu, pārtrauca savu uzbrukumu. 8. rotas uzbrukumu lielinieki apturēja jau pie Ančkas dzirnavām.

Baterija, saskaņā ar uzdevumu, no plk. 04,30 šāva uz Lūšu krogu. Plk. 07,00 baterijai vajadzēja pārnest uguni uz Jaunlaicenes skolu, Rušķu un Klavānu mājām. Tā kā neminēto skolu, ne mājas baterija no šīm pozīcijām nevarēja sniegt, tad ap plk. 06,00 baterija pārvietojās uz jaunām pozīcijām pie Jankas mājām, no

kurienes, atbalstot Valmieras pulka 1. un 3. rotas uzbrukumu Rušķu virzienā, no plk. 07,00 apšaudīja Jaunlaicenes skolu, Rušķu un Klavānu mājas.

Lai pastiprinātu uzbrūkošās rotas dzelzceļa rajonā, Valmieras pulka k-ris ap plk. 08,00 pavēlēja Tallinas bataljona vienai rotai nomainīt Jaunā muižā pulka izlūku komandu, kuņai pēc tam uzdeva atiet uz Api rezervē, bet 7. rotai, atstājot vienu vadu Valmieras baterijas apsardzībai, iet uz Koruļiem palīgā 5. un 6. rotai.

Ienaidnieks ar lieliem spēkiem bija ieņēmis izdevīgas pozīcijas Lūšu kroga mūra ēkās, uz augst. 56,0 un augst. ziemeļaustrumos no Ančkas dzirnavām.

Arī 7. rotas pabalsts nebija pietiekošs, lai frontāls uzbrukums dotu sekmes. Tādēļ plk. 10,10 pulka komandieris nosūtīja 2. rotai pavēli apiet Lūšu krogu pa mežu un to ieņemt. 2. rota, Valmieras baterijas uguns pabalstīta, savu uzdevumu sekmīgi izpildīja un ieņēma Lūšu mežsarga mājas un pēc tam arī Lūšu krogu.

Īsi pēc pusdienas Valmieras pulkam briesmas sāka draudēt pulka labā spārnā. Lielinieku 6. latv. strēlnieku pulks atspieda igauņu rotu no Jaunās muižas. Valmieras pulka vadība par notikušo uzzināja tikai vēlāk. Līdz ar igauņiem bija aizgājusi arī pulka 4. rota. Lielinieku daļas tagad turpināja virzīties uz ziemeļiem. Šai laikā Valmieras pulka k-ris pavēlēja pārvietot bateriju agrākā pozīcijā pie Apes, bet kājnieku izlūku komandai un 7. rotas vadam, kas bija nozīmēti baterijas aizsardzībai, pavēlēja ieņemt pozīcijas gar dzelzceļu.

Tikko baterija bija atstājusi pozīciju pie Jankas mājām, ienaidnieka artilērija sāka apšaudīt atstāto pozīciju ar šrapnelu uguni. Kad baterija ap plk. 15,00 ieņēma veco pozīciju pie Apes, ienaidnieka daļas bija ieņēmušas Apes mž. ziemeļu malu un Lāču mājas. Baterija, pēc nostāšanās pozīcijā, novēroja, ka igauņu rota, pārskrēja pāri dzelzceļa dambim ziemeļu virzienā. Drīz vien ienaidnieks atklāja uz bateriju stipru ložmetēju un šautēju uguni no mežmalas, kas austrumos no spirta dedzinātavas, un it kā arī no Uskanu mājām. Baterijas komandierim sākumā nebija zināms, vai Uskanu mājās atrodas mūsu daļas. Baterija atklāja šrapnelu uguni uz ien. kājniekiem mežmalā, austrumos no spirta dedzinātavas,

un mazliet vēlāk, kad noskaidrojās, ka ienaidnieks ir ieņēmis arī Uskanu mājas, viena lielgabala uguni uz šīm mājām.

Šai brīdī baterijai pabalstu sniedza igauņu bruņotais vilciens. Braukdams gar bateriju, tās tuvā aizmugurē, tas ar stipru ložmetēju uguni apšaudīja ien. pozīcijas, uz laiku apslāpēdams lielinieku uguni. Drīz vien pēc tam uz bateriju sāka šaut arī no spirta dedzinātavas. Ienaidnieka uguns kļuva arvien stiprāka, lodes arvien biežāk sāka svīpt gar Valmieras baterijas karavīru ausīm. Baterija pārgāja šaut uz karteču un, neskatoties uz ienaidnieka stipro uguni, vēl apm. stundu aukstasinīgi turpināja šaušanu. Kāda ložmetēja lode trāpīja otrā lielgabala ceļamā ierīcē un to sabojāja. Pēc kāda laika tika sabojāts vēl viens lielgabals. Šaušanu kādu laiku vēl varēja turpināt vienīgais kaujas spējīgais lielgabals. Sabojāto lielgabalu apkalpe nogūlās grāvī baterijas tuvumā un šaušanu turpināja no šautenēm. Kad ienaidnieka uguns palika sevišķi intensīva un kājnieki jau bija atgājuši aiz baterijas, baterijas komandieris vltņ. A. Dannebergs šaušanu pārtrauca un uzdeva vltņ. V. Šēnfeldam noņemt bateriju no pozīcijas un novest Apes miestā.

Noņemšanos no pozīcijas nācās izdarīt zem ložmetēju un šauteņu uguns, bet tā kā to izdarīja ļoti ātri, un ienaidnieks tēmēja nervōzi un pārāk augstu, baterijai izdevās noņemties no pozīcijas bez lielākiem zaudējumiem — ievainoja vienīgi kar. Urtiņu un kādu pamatjūga zirgu.

Apē vienīgo kaujas spējīgo lielgabalu nostādīja uz ielas starp diviem namiem un šaušanu turpināja ar karteču. Ienaidnieks koncentrēja uz šo lielgabalu ložmetēju uguni, kādēļ šaušanu vajadzēja pārtraukt, jo pēc kārtas, vienu pēc otra, ievainoja 3 kareivjus-tēmētājus: Jēkabsonu, Poli un Veisu. Lielgabalu izdevās dabūt drošībā vienīgi ar šādu paņēmieni: baterijas kalējs kar. Krieviņš uz vēdera pielīda pie lielgabala, piesēja tam valgu, atlīda atpakaļ aiz nama stūra un tad ar pārējo kareivju palīdzību ar šo valgu lielgabalu aizvilka aiz tuvējās mājas. Pēc tam baterija atstāja Api un devās uz Jaun-Rozi. Izbraucot no Apes miesta, b a t e-

rija vēl reiz nokļuva to ien. daļu šauteņu un ložmetēju ugunī, kas apgāja Api no rietumiem. bet šoreiz zaudējumus necieta.

Valmieras pulka kreisā spārnā ap plk. 07,00, 1. rota pie-
nāca pie šosejas un te iesāka kauju ar ienaidnieku, kuru pabal-
stīja baterija no pozīcijas pie Silamišu mājām, bet rotu no
plk. 07,00 savukārt ar savu
uguni pabalstīja Valmie-
ras btr. no pozīcijas pie
Jankas mājām. Ap plk. 17,00
1. rota uzbruka Rušķu ciemam, bet
te krita rotas komandieris. Līdz ar
komandiera krišanu 1. rotas kara-
vīros izcēlās apjukums un rota atgāja
uz Krievāniem.

Ienaidnieka daļas turpināja apiet
Api no rietumiem. Šīs kustības
likvidēšanai rezervju nebija, kādēļ
pulka komandieris pēc plk. 17,00 bija
spiests pavēlēt atiet.

Tumsā baterija nonāca Jaun - Rozē, kur
priekšā atrada daļu mūsu kājnieku un kapt. Jurkas jātnieku
nodaļu. Pēc pusstundas atpūtas baterija turpi-
nāja gājienu uz Mencas mž., kur nonāca vēlā

Kalējs Jānis Krieviņš.

1. Valmieras baterijas izlūki.

vakarā, un ieņēma pozīciju Mencas muižas dārza dienvidaustrumu malā, ar fronti uz Jaun-Rozi.

Valmieras pulks vakarā ieņēma šādu stāvokli: 7. un 8. rotas — Varstu ciemā, 1., 3. un 4. rotas — Mencas mž., 2. rota un kājnieku izlūku komanda — Sāru mž., 5. un 6. rotas — mājās, 1,5 km dienvidaustrumos no Mencas mž.

Ienaidnieks šīs dienas kaujās bija cietis ievērojamus zaudējumus, stipri noguris un tāpēc mūsu daļām nesekoja.

Nakts uz 8. aprīli pagāja mierīgi.

8. aprīlī Valmieras pulks izdarīja izlūkošanu Mencas stacijas, Jaunrozes un Lūitsepa virzienos. Izlūki saskaros ar ienaidnieku nekur nenonāca.

9. aprīlī Valmieras pulks ieņēma jaunas pozīcijas no Konnukūlas pa Vaidavas labo krastu, un gar Peeli upīti līdz Seveļu dzirnavām. Pa kreisi no pulka atradās Tallinas un Tērbatas bataljoni, bet pa labi, Melnupes labā krastā, igauņu Kaleva-Maleva bataljons un bruņotie vilcieni. Valmieras baterija palika pozīcijās pie Mencas mž.

Iestājās silts laiks, sniegs ātri nokusa, upes un grāvji pārplūda un līdz ar to arī frontē iestājās klusums. Valmieras btr. saveda kārtībā sabojāto lielgabalu materiālo daļu un 15. aprīlī piešāva dažus mērķus Jaunrozes rajonā.

Valmieras pulka izlūku patruļas noskaidroja, ka ienaidnieks atrodas uz Oburi, Jankas, Dziedonas, Lāčupi, Apekalns līnijas. Viens pārbēdzējs — sarkanarmietis igauņiem ziņoja, ka lielinieku pulkiem uzdots 7 dienu laikā ieņemt Veravu un Valku, pie kam 13. latv. pulks uzbruks pa labi no dzelzceļa, bet 6. latv. pulks — pa kreisi; bez tam tālāk pa labi uzbruks vairāki krievu pulki. Patiesi, 17. aprīlī iesākās ienaidnieka uzbrukums.

17. aprīlī Valmieras pulka daļas ieņēma šādu stāvokli: I btl. 3 rotas ieņēma pozīcijas no Konnukūlas līdz Strodiem, II btl. 3 rotas no Lauriem līdz Seveļu dzirnavām, bet pulka rezervē atradās 4. rota Mencas mž. un 7. rota — Varstu ciemā. Pulka štābs — Sāru muižā. Valmieras baterija ieņēma pozīcijas pie Mencas mž.

Plkst. 10,00 ienaidnieks uzsāka uzbrukumu Valmieras pulka kreisā flankā, pret igauņu Tallinas un Tērbatas rotām. Izsūtītā patruļa ziņoja, ka ienaidnieks esot atsists. Kāda vēlāk izsūtīta patruļa jau ziņoja, ka tā nav atradusi igauņu tuvāko apturi

tās agrākā vietā, un vietējie iedzīvotāji stāstījuši, ka apture aizgājusi.

Tādā kārtā Valmieras pulka II btl. kreisais flanks palika nenodrošināts. Ienaidnieka daļas uzbruka bataljona kreisā spārnā 6. rotai pie Seveļu dzirnavām no austrumiem, un tā atgāja uz Lūūtsepa mājām. Arī šeit rota ilgi nevarēja izturēt, jo ienaidnieks tuvojās kā no dienvidiem, tā arī no austrumiem; rota atkāpās uz Varstu ciemu, bet no turienes pa laipām pārgāja Melnupes labā krastā un ieņēma pozīcijas pie Alakūlas mājām.

Pēc 6. rotas atiešanas, arī 5. rota atstāja Ilincigas pmž., paziņojot par to 8. rotai un caur Vārstu ciemu aizgāja uz Vecrozi. Lauros 8. rota mēģināja aizturēt uzbrūkošo ienaidnieku, bet tas jau bija paspējis aiziet rotai aizmugurē, un rota bija spiesta atiet uz Mencas mž., jo ceļš uz Vārstu ciemu bija jau nogriezts. Pēc pusdienas, kad pulka kreisais spārns bija tik tālu atliekts, ka Valmieras baterija ar savu uguni varēja sniegt ienaidnieku, baterija atklāja uguni uz uzbrūkošām ienaidnieka daļām un turpināja šaut līdz tam laikam, kamēr saņēma no Valmieras kājn. pulka komandiera pavēli pāriet uz Sāru mž.

Vakarā visas Valmieras kājn. pulka vienības un Valmieras btr. atradās Melnupes labā krastā. Pievakarē, pārbraucot pār tiltu pie Mencas mž., baterijas komandieris, uz Valmieras pulka komandiera rīkojumu, vienu lielgabalu nostādīja pozīcijā lielceļa malā dienvidaustrumos no Sāru muižas, ar uzdevumu — turēt zem uguns Mencas mž. un lielceļu pie izejas no Mencas mž., lai atvieglotu pulka vienību pāriešanu pāri tiltam. Kad ienaidnieks bija nonācis Mencas mž., minētais lielgabals atklāja uguni uz Mencas mž. un ceļu, kas ved no Mencas mž. Jau pēc pirmiem šāvieniem ienaidnieks vērta uz šo lielgabalu stipru ložmetēju uguni un tas bija spiests uz laiku šaušanu pārtraukt.

Pa to laiku abi pārējie baterijas lielgabali nobrauca līdz Sāru pagasta skolai, kur ieņēma pozīcijas un atklāja uguni uz tiem pašiem mērķiem. Šo lielgabalu uguni arī koriģēja baterijas komandieris vlt. A. Dannebergs

no pirma lielgabala pozīcijas. Kad pēdējās kājnieku daļas bija pārnākušas pār tiltu un ieņēmušas pozīciju Melnupes labā krastā, baterija šaušanu pārtrauca.

Atsevišķo lielgabalu noņēma no pozīcijas un pievienoja pārējiem pie Sāru pagasta skolas.

18. aprīlis.

18. aprīļa rītā Valmieras pulka I btl. ieņēma fronti labā spārnā no Alakūlas mž. līdz Punsas mājām un II btl. kreisā spārnā līdz Vecrozes mž.

Valmieras btr. plk. 04,00 pārgāja uz pozīciju pie Ahelo dzirnavām, ar nov. punktu Sāras muižas smēdē.

Tagad baterija jau bija 4 lielgabalu sastāvā, jo 17. aprīlī tā saņēma no igauņiem to lielgabalu, kas bija nosūtīts labošanā pirms baterijas izbraukšanas uz fronti.

Pa labi no Valmieras pulka atradās igauņu Kaleva-Maleva btl., bet pa kreisi tiešu sakaru ar igauņu vienībām nebija. Lai nodrošinātu pulka kreiso spārnu, no II btl. izsūtīja 7. rt. ieņemt tilta galu 4 km ziemeļos no Vecrozes pie Kikas mājām. Nākošā dienā to nomainīja 8. rt.

Melnupe bija stipri pārplūduse. Tas mums atvieglāja upes labā krasta aizstāvēšanu. Vecrozes tiltu sabojāja, bet Mencas mž. stipro tiltu sabojāt neizdevās, jo mums trūka vajadzīgo darba rīku un materiālu. Lai tiltu nevarētu pāriet ien. bruņotie automobiļi, to aizsprostoja ar kokiem.

Visā Valmieras pulka frontē 18. aprīlī gandrīz visu dienu notika apšaudīšanās. Ienaidnieks sevišķi nikni apšaudīja Valmieras pulka pozīcijas Mencas mž. tilta galā. Valmieras baterija apšaudīja ienaidnieku Mencas muižā un tās tuvākā apkārtnē.

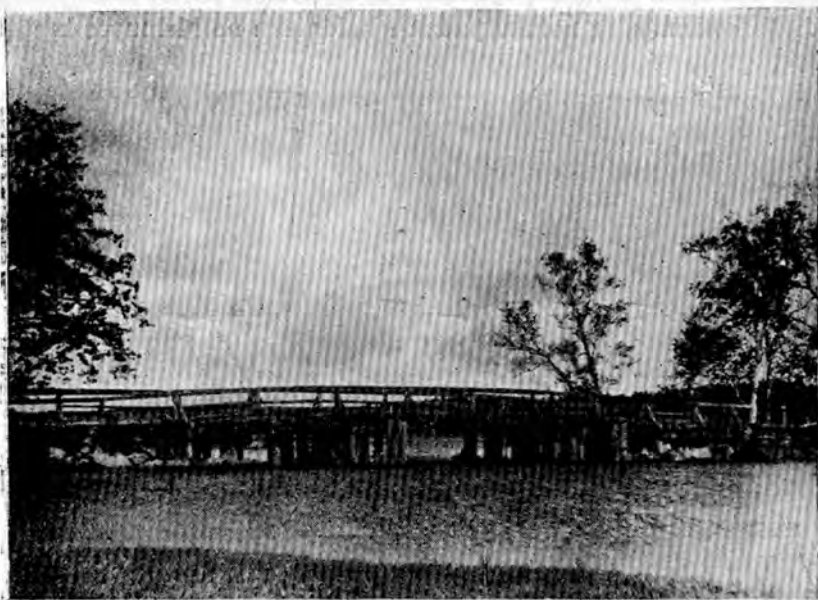
19. aprīlis.

19. aprīlī norisinājās sīvas cīņas pie Mencas mž. tilta. Jau agrā rītā, gaismai austot, te sākās ienaidnieka stipra ložmetēju un šauteņu uguns, kurai drīz vien pievienojās arī artilērijas uguns. Galvenā kārtā apšaudīja 4. rt. pozīcijas tilta galā. Valmieras btr. mēģināja apklusināt šaujošo ien. bateriju, kas tai neizdevās, jo baterija saņēma jaunu uzdevumu — apšaudīt ien. kājniekus Mencas mž. rajonā.

Ap plk. 13,30 ienaidnieks vērsa ļoti spēcīgu artil. uguni uz Sāras muižu un 4. rotas pozīcijām tilta galā. Granātas šķēpeles

ievainoja 4. rotas komandieri. Baterijas nov. punktā — Sāras muižas smēdē, iekrita 3 granātas un ievainoja baterijas k-ri virsleitnantu A. Dannebergu, baterijas vec. izlūku virsnieka vietnieku Kaukuli un 4. rotas leitnantu Krievu.

Baterijas komandiera vietā stājās btr. vec. virsnieks virsleitnants Teodors Skujenieks.

Tilts pār Melnupi pie Mencas mž.

Ap to pašu laiku kontuzēja 3. rotas komandieri. Daļa 3. un 4. rotas kareivju, palikuši bez virsnieku vadības, sāka atiet. To novērodams, ienaidnieks sāka forsēt Mencas mž. tiltu. Viņa priekšējās daļas jau bija uz tilta, kad pēkšņi uz tiem atklāja patšautenes un šauteņu uguni pozīcijās palikušie kareivji. Daži ienaidnieka kareivji ievēlās upē, pārējie metās atpakaļ un sacēla ienaidnieka rindās apjukumu.

Drīz ienaidnieks sakārtojās un sāka uzbrukumu par jaunu, bet tagad to viegli atsita, jo bataljona komandieris, ar dažu virsnieku palīdzību, atējošos kareivjus bija apturējis un atgriezis pozīcijās.

Šodien pretinieks mēģināja pāriet tiltu arī pie Kikas mājām, bet 8. rt. to viegli atsita.

Valmieras pulka štābs pārvietojās uz Sengi ciemu.

20. aprīlis.

20. aprīlī ienaidnieks ar retu artil. uguni apšaudīja I btl. rajonu pie Sāru muižas. Valmieras btr. no plk. 15,00—16,30 šāva uz Mencas mž.

21. aprīlis

21. aprīlī Valmieras btr. šāva uz Mencas mž. un tās tuvāko apkārtni.

22. aprīlis,

22. aprīlī plk. 03,00 igauņiem bija pavēlēts pāriet uzbrukumā. divās kolonnās, ar nolūku padzīt ienaidnieku no Melnupes kreisā

Sāru muiža.

krasta. Pirmajai kolonnai (Kaleva-Maleva bataljons un somu rota) vajadzēja uzbrukt pāri Melnupes dzelzceļa tiltam uz Mencas mž. un Vārstu ciemu, bet otrai kolonnai — no Sennas mž., Rauges līnijas. Valmieras pulka uzdevums bija, ja igauņu uzbrukums izdotos, — ieņemt Vaidavas, Peeli un Pähni upju līnijas.

Igauņi uzbrukumu iesāka ar novēlošanos. Pirmā kolonna pārgāja pār tiltu, tā apsargāšanai atstājot bruņoto vilcienu desantu, un ieņēma Konnukūlas mājas, kur saņēma gūstā 6. latv. str. pulka rotu. Tālāk kolonna uzbruka Mencas mž. Lai at-

viēglotu tās ieņemšanu, Valmieras btr. jau no plk. 03,30 atklāja uz muižu uguni, un drīz vien igauņi Mencas mž. ieņēma. Pēc tam igauņi turpināja uzbrukumu Varstu ciemam. Šeit ienaidnieks izrādīja sīvu pretošanos, vairākkārtīgi pārīedams pretuzbrukumos, bet tika atsists. Valmieras btr. pabalstīja igauņu uzbrukumu Varstu ciemam, tomēr šo ciemu igauņiem ieņemt neizdevās. Vakarā Valmieras pulka II btl. palika savās vecās pozīcijās Melnupes labā krastā, bet igauņu Kaleva-Maleva bataljons, somu rota un Valmieras pulka I btl. rotas novietojās pozīcijās 1,5 km puslokā ap Mencas mž.

Naktī uz 23. aprīli Valmieras btr. saņēma no 1. igauņu artilērijas pulka 5. baterijas divus angļu 18 mārē. lielgabalus. Tagad baterijā bija divi angļu 18 mārē. lielgabali un 2 krievu 1895. g. lielgabali, jo otru divus 1895. g. lielgabalus nodeva igauņu Veravas apsardzības bataljonam.

No šī laika baterija darbojās dalīti: 2 angļu 18 mārē. lielgabalus novietoja pozīcijās pie Punsas mājām un tos nosauca par I pusbateriju, bet 2 krievu 1895. g. lielgabalus atstāja pozīcijās pie Ahelo dzirnavām, un tos nosauca par II pusbateriju.

23. aprīlī jau no paša rīta vairākas ien. kolonnas ar vezumiem virzījās pa ceļu no Kōrgepalu uz Varstiem, un nelielas ien. kājnieku grupas pa ceļu no Varstiem uz Mencas mž. Ienaidnieka grupēšanos un kustības ar savu uguni traucēja kā mūsu I pusbaterija, tā arī 6. rota un kājnieku izlūku komanda. Mūsu II pusbaterija no plk. 21,00—24,00 šāva uz ienaidnieku, kas virzījās uz Mencas mž.

23. aprīlis.

24. aprīlī plk. 07,00 ienaidnieks uzbruka Melnupes dzelzceļa tiltam, bet igauņi uzbrukumu atsita. Tanī pat dienā Kaleva-Maleva btl., somu rota un Valmieras pulka 1. rota uzbruka Varstu ciemam, bet 2. un 3. rota — Konnūkūlas virzienā. Mūsu I pusbaterija šāva uz Varstu ciemu un II pusbaterija vērsa sekmīgu uguni uz ien. daļām, kas bija vērojamas dienvīdos no Mencas mž. Ap plk. 09,00 ieņēma Varstu ciemu, Konnūkūlas un Ilūttes mājas. Pēc Varstu ieņemšanas, mūsu I pusbaterija pārnesa uguni uz Matsi pmž. rajonu, un igauņi, turpinot uzbrukumu, ap plk. 15,00 ieņēma Matsi pmž. un vēlāk arī Sennas mž.

24. aprīlis.

Plk. 18,00 Valmieras pulka komandieris pavēlēja I btl. ieņemt aizstāvēšanās pozīciju uz Konnūkūlas, Tundo un Strodu līnijas, bet II btl. paātrināt Vecrozes tilta izlabošanu un pēc tam, caur Varstu ciemu, izvirzīties uz Lauru, Hincigas pmž. līniju līdz Pāhni upes grīvai. Tā kā 7. un 8. rota novēloja, tad vakarā pulka komandieris pavēlēja II btl. palikt uz naktsguļu Varstu ciemā. Igaunu vienības un Valmieras pulka 1. rt. no Varstu ciema aizgāja uz Mencas mž., kur bija ieradies arī igauņu 1. jātnieku pulks.

Sakarus ar igauņiem pa kreisi II btl. nodibināt neizdevās.

25. aprīlis.

25. aprīļa rītā caur Valmieras pulka izsūtītām patruļām ienāca ziņas, ka divas prāvas ien. kolonnas virzās pret pulka II bataljonu, pie kam viena kolonna nāk no Hincigas pmž. uz Varstu ciemu, un otra — no Pāhni uz Matsi pmž. Bataljona komandieris pavēlēja savām rotām ieņemt aizstāvēšanās pozīciju un nocietināties pa kreisi no Matsi. Plk. 11,00 sākās ienaidnieka uzbrukums. 5. rota neizturēja un ieņēma jaunas pozīcijas pie Varstu ciema, tādā kārtā atklājot 6. rotas kreiso flanku. Pēdējā, apdraudēta no divām pusēm, pārgāja pa laipām Melnupes labā krastā. Ar 6. rotas atiešanu ienaidnieks nokļuva II btl. labā flankā un pat aizmugurē. Tādēļ visam bataljonam nācās pāriet Melnupes labā krastā. Bataljonu atiešanu sedza 7. un daļa no 8. rotas. Matsi pusmuižā palika igauņu 2. jātnieku pulka daļas, bet ap pusnakti ienaidnieks piespieda arī tās atiet Melnupes labā krastā. Pēc tam tiltu pie Vecrozes btl. komandieris pavēlēja nojaukt.

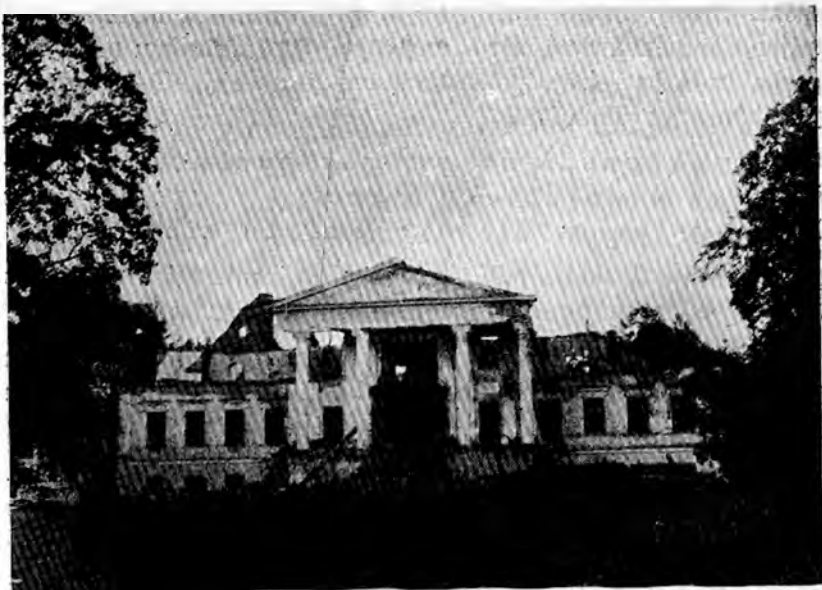
Labā spārnā ienaidnieks ap plk. 11,00 uzbruka Mencas mž. un Konnūkūlai, bet igauņu Kaleva-Maleva btl. un Valmieras pulka I btl., pabalstīts ar mūsu abu pusbateriju uguni, to sekmīgi atsita. Pa Jaunrozes un Mencas mž. ceļu Hūtti mājām tuvojās kāds ienaidnieka bruņotais automobilis, bet mūsu baterijas uguns to padzina.

Vakarā stāvoklis bija šāds: Konnūkūlas mājas ieņēma 3. rota, kuŗu naktī pārvietoja uz dienvidu Alakūlu Melnupes labā krastā, Andsi mājās — 1. rota, Hüttes mājās — 3. igauņu kājn. pulka 7. rota, Mencas muižā — Kaleva-Maleva btl., somu rota un Valmieras pulka 2. un 4. rotas. II bataljona vienības ieņēma pozīcijas no Punsu mājām līdz Ounga mājām, bet tālāk pa kreisi — igauņu 2. jātnieku pulka daļas. Mūsu abas pusbaterijas ieņēma iepriekšējās pozīcijas.

Melnupe jau bija iegājusi krastos un vairs nebija nopietns šķērslis ienaidnieka uzbrukumam. Tāpēc nākošās dienās visā frontē kājnieku daļas nodarbojās ar pozīciju nostiprināšanu.

26. aprīlī ienaidnieka artilērija no Perakonnas rajona apšaudīja Mencas mž. Mūsu II pusbaterija apšaudīja Perakonu un piešāva vairākus mērķus dienvidos no Mencas mž.

26. aprīlī

Mencas mž. pils.

Naktī ienaidnieks apšaudīja mūsu pozīcijas Mencas mž. rajonā ar ložmetēju un šauteņu uguni, vairākkārt mēģinot tām tuvoties, bet mūsu uguns to apturēja.

27. aprīlī Mencas mž. rajonu apšaudīja ien. artilērija. Mūsu abas pusbaterijas apšaudīja ienaidnieku, kas bija novērojams dienvidos un dienvidaustrumos no Mencas mž.

27. aprīlī

28. aprīlī Valmieras pulka izlūki pārgāja Melnupi un izlūkoja Matsi pmž. un Varsti ciema rajonu. Pēc viņu ievāktām ziņām, ienaidnieks jau 27. aprīlī plk. 17,00 atkāpies no Matsi pmž. un Varstu ciema uz Hincigas pmž. un Suurepeetri.

28. aprīlī

29. aprīlī ienaidnieks no jauna parādījās atstātās vietās. Mūsu pusbaterijas pārgāja uz jaunām po-

29. aprīlī

zīcijām: I pusbaterija pie Palo mājām un II pusbaterija pie Punsas mājām.

I pusbaterija piešāva Vecrozes tiltu un dažus citus punktus.

30. aprīlis.

30. aprīlī diena pagāja mierīgi un tikai vakarā II pusbaterija, uz Kaleva-Maleva bataljona komandiera pieprasījumu, izšāva dažas kārtas.

1. maijs.

1. maijā Valmieras pulka štābā ieradās Ziemeļlatvijas kara spēka virspavēlnieks pulkvedis J. Zemītāns. Sapulcētiem bataljonu komandieriem, rotu un bateriju pārstāvjiem pulkvedis paskaidroja patreizējo politisko stāvokli un apjautājās par vajadzībām un trūkumiem.

Priekšpusdienā mūsu I pusbaterija apšaudīja ienaidnieku pretim Vecrozei, bet II pusbaterija piešāva Varstu ciemu.

2., 3. un 4. maijs.

2., 3. un 4. maijs pulka frontē pagāja mierīgi. Ienaidnieks ar artil. un ložm. uguni traucēja mūsu nocietināšanās darbus.

5. maijs.

5. maija vakarā ienaidnieka izlūku daļas tuvojās mūsu pozīcijām pie Mencas mž., bet ar kājnieku un mūsu abu pusbateriju uguni tos apturēja.

6. maijs.

6. maijā mēs saņēmām no somu baterijas 2 angļu 18 mērc. lielgabalus, kurus novietoja pozīcijās pie Ahelo dzirnavām. Šī pusbaterija tagad saucās par II pusbateriju.

Divus vecos krievu 1859. g. lielgabalus noņēma no pozīcijām pie Punsas un novietoja pie Valmieras pulka transporta.

I pusbaterija, kura jau sastāvēja no diviem angļu 18 mērc. lielgabaliem, palika vecās pozīcijās pie Palo mājām.

Priekšpusdienā I pusbaterija piešāva Varstu ciemu un Matsi pmž.

Vakarā ienaidnieks, pēc īsas artil. sagatavošanas, pārgāja uzbrukumā uz Mencas mž., bet uzbrukumu atsita.

7. maijs.

7. maijā ien. artilerija apšaudīja Mencas mž. I pusbaterija vakarā izklīdināja ienaidnieka grupēšanos Varstu ciemā.

8. maijs.

8. maija priekšpusdienā ien. artilerija apšaudīja Valmieras pulka pozīcijas pie Vecrozes mž., kas norādīja, ka ienaidnieks

šai rajonā pievedis artileriju. Mūsu I pusbaterija apšaudīja Matsi pmž. un Varstu ciemu, bet II pusbaterija piešāva dažus mērķus.

9. maijā plk. 09,45 ienaidnieks apšaudīja ar artil., lž. un šauteņu uguni ziemeļu Alakūlu un Vecrozi. Vairākas granātas krita mūsu I pusbaterijas nov. punkta priekšā, bet nesprāga. Mums bija norādījumi, ka šaujošā ienaidnieka baterija atrodas pie Metstagas, uz kuriem mūsu I pusbaterija atklāja uguni un piespieda ien. bateriju klusēt. Pēc tam I pusbaterija apšaudīja Varstu ciemu un Matsi pmž.

9. maijs.

10. maijā Vecrozes tiltam bez ieročiem, brāļošanās nolūkā, tuvojās ap 12 ienaidnieka karavīru, bet tie tika padzīti.

10. maijs.

11. maijā ap plk. 20,00 ien. baterija apšaudīja Vecrozi, uz ko mūsu I pusbaterija atbildēja, izšaujot uz Metstagu, kur, kā likās, atradās ien. baterija, 40 granātas, pēc kam ien. baterija apklusā. Bez tam I pusbaterija apšaudīja ienaidnieka nov. posteņus pretim Vecrozei.

11. maijs.

12. maijā ap plk. 14,30—17,00 ien. artilerija apšaudīja Sāru mž. un Ahelo dzirnavu rajonu, izlaizdama ap 100 granātu. Mūsu II pusbaterija piespieda ienaidnieka bateriju klusēt.

12. maijs.

Ap plk. 22,00 I pusbaterija apšaudīja Varstu ciemu un Vecrozes tilta rajonu, no kurienes ienaidnieks ar lož. uguni bija sācis apšaudīt Valmieras pulka rotu pozīcijas. Ap plk. 23,00, izmantojot miglu, lielāks pulciņš ien. izlūku mēģināja pāriet Melnupi pie Punsas, bet tika laikā pamanīti un izklīdināti ar ložmetēju un šauteņu, kā arī ar mūsu I pusbaterijas uguni.

13. maijā visā Valmieras pulka frontē ložmetēju un šauteņu uguns. Ap plk. 13,00 I pusbaterija izklīdināja Varstu ciemā un Matsi pmž. novērotos ienaidnieka kājniekus un vezumus.

13. maijs.

14. maijā ap plk. 13,30 pret Vecrozi parādījās ienaidnieka kolonna, apm. divas rotas. Mūsu I pusbaterijas uguns to izklīdināja. Pēc kāda laika ien. artilerija atklāja stipru uguni uz ziemeļu Alakūlas ciemu, bet lielākā daļa ien. šāviņu nesprāga. I pusbaterija izšāva uz novēroto ien. baterijas pozīciju 30 granātas, pēc kam ien. baterija apklusā.

14. maijs.

Plk. 20,00 novēroja, ka lielāki ienaidnieka spēki un kāds bruņotais auto virzās dienvidos no Mencas mž. Mūsu II pusbaterija atklāja uz turieni uguni, izšaudama 50 granātas un 35 šrapneļus. Ienaidnieks atkāpās Jaunrozes virzienā.

Naktī uz 15. maiju Valmieras pulka frontē notika pārgrupšanās. I btl. ieņēma pozīcijas uz Melnupes labā krasta no Melnupes dzelzceļa tilta līdz Sāru mž. iesk., II btl. — no Sāru mž. līdz Vecrozes mž. iesk. Pa kreisi no II btl. pozīcijas ieņēma igauņu 2. jātnieku pulks. Mencas mž. palika igauņu Kaleva-Maleva btl. un somu rota.

15. maijs.

15. maija agrā rītā mūsu I pusbaterija, uz igauņu pieprasījumu, apšaudīja Varstu ciemu un Matsi pmž. Īsi pēc pusdienas ienaidnieks atklāja uz mūsu II pusbateriju (pie Ahelo dzirnavām) stipru artil. uguni, izšaudams līdz plk. 13,30 ap 150 šāviņu. Daži šāviņi krita pie pašas pusbaterijas. Lai glābtu pusbateriju, vajadzēja mainīt pozīciju. Pozīcijas maiņa zem ien. artilērijas uguns bija ļoti grūta; tikai pateicoties pusbaterijas komandiera un apkalpes drošsirdīgai darbībai izdevās pusbateriju pārvietot uz jaunām pozīcijām starp Ahelo dzirnavām un Sengi ciemu un tā glābt to no iznīcināšanas. Pēc nostāšanās jaunās pozīcijās, II pusbaterija atklāja granātu un šrapneļu uguni uz šaujošo ien. bateriju un to apklusināja.

Kā vēlāk noskaidrojās, mūsu II pusbaterijas pozīcijas vietu ienaidniekam bija norādījis kāds pie ienaidnieka pārbēgušais Alakūlas ciema iedzīvotājs.

Plk. 16,00 pie Mencas st. piebrauca ien. bruņotais vilciens un sāka izsēdināt desantu.

Mūsu II pusbaterija atklāja uz desantu uguni un piespieda bruņoto vilcienu ar visu desantu atiet Apes virzienā.

No pārbēgušā 13. sarkanā latv. strēlnieku pulka I btl. adjutanta par ienaidnieka stāvokli saņēma šādas ziņas: 13. pulka I btl. ieņemot fronti ar 1. rotu Matsi rajonā, ar 2. rotu Pussā, ar 3. rotu Matsi pmž. un 2 tranšeju lielgabali atrodoties pie Sennas pasta st.; III bataljons — Varstu ciema rajonā; pulka štābs un artilērija — Metstagā, turpat arī rezerve ar 12 ložmetējiem. Rotās skaitoties ap 75 durkļu un 3 ložmetēji. Pa labi no 13. pulka — 92. pulks, pa kreisi pret Mencas mž. — 97. pulks, kurš nomainījis 6. sarkano latvju strēlnieku pulku.

16. maija pēcpusdienā ien. artilērija apšaudīja I btl. rajonu, bet bez panākumiem. II pusbaterija atklāja uguni uz ien. bateriju, kuŗa drīz vien apklusā.

16. maijs

17. maijā ap pusdienas laiku ien. baterija apšaudīja I btl. rajonā Alakūlas ciemu un tad pārnesa uguni uz Ahelo-Sāru mž. rajonu, pie kam dažas granātas krita mūsu II pusbaterijas pozīcijas tuvumā. II pusbaterija tanī pat laikā apšaudīja ienaidnieka bruņoto vilcienu, kas tuvojās Mencas st., un piespieda to atiet. Ap to pašu laiku kāda cita ien. baterija apšaudīja ziemeļu Alakūlas un Rebases ciemu. I pusbaterija apšaudīja ien. pozīcijas pret mūsu I btl. iecirkni un arī ien. bateriju Metstagā, kuŗa drīz vien apklusā. Varstu ciema apšaudes laikā bija novērojama ienaidnieka pāniska bēgšana no ciema.

17. maijs

18. maijā plk. 06,00 II pusbaterija, ieņemdamā jaunās pozīcijas, ļoti sekmīgi apšaudīja ien. pozīcijas ziemeļaustrumos no dzelzceļa tilta un piespieda ienaidnieku bēgt. Pēc tam pusbaterija atgriezās savās iepriekšējās pozīcijās.

18. maijs

19. maijā plk. 19,00 pie Vecrozes tilta pienāca 3 ien. kuŗavīri un uzaicināja izbeigt kuŗošānu. Mūsu kājnieku postenis atklāja uguni, vienu no tiem nogalinot. Pēc tam ienaidnieks atklāja uz mūsu kājnieku pozīcijām pie Vecrozes stipru artilērijas, ložmetēju un šauteņu uguni. I pusbaterija, savukārt, atklāja uguni uz sapulcējušos pret Vecrozi ienaidnieku un piespieda to atiet. Pēc tam I pusbaterija pārnesa uguni uz ien. bateriju pie Metstagas. Jau pēc dažiem izlaistiem šāviņiem ien. baterija apklusā. Ap plk. 20,00 II pusbaterijas novērotājs ieraudzīja ienaidnieka spēku grupēšanos Andsi un Tīdena mājās, uz kuŗām II pusbaterija atklāja uguni un ienaidnieku izklīdināja.

19. maijs

Plk. 21,30 Valmieras pulka 8. rotas komandieris ziņoja, ka ienaidnieks grupējās pretīm īgauņu 2. jātnieku pulka rajonam ziemeļos no Vecrozes. I pusbaterijas uguns arī šeit ienaidnieku izklīdināja.

20. maijā ap pusdienas laiku mūsu I pusbaterijas uguns izklīdināja ienaidnieka

20. maijs

spēkus ziemeļos no Vecrozes, pretim igauņu 2. jātnieku pulka iecirknim. Plk. 20,00 ienaidnieka baterija apšaudīja mūsu II pusbaterijas pozīcijas, bet bez panākumiem.

Ap plk. 22,00 I pusbaterija apšaudīja Matsi pmž. un Raudsepa ciemu, izklidinādama ienaidnieku.

21. maijs.

21. maijā ap pusdienas laiku I pusbaterija apšaudīja ien. pozīcijas pret mūsu II btl. iecirkni. Ienaidnieka baterija vāji atbildēja, izšaudama dažus šāviņus uz Vecrozi un Alakūlas ciemu, un drīz vien apklusā. Kāda ien. baterija apšaudīja mūsu II pusbaterijas pozīcijas, bet bez panākumiem.

22. maijs.

22. maijā plk. 02,00 I pusbaterijas vienu lielgabalu vln. V. Šēnfelda vadībā pārvietoja uz igauņu 2. jātnieku pulka iecirkni, no kurienes tas, kopdarbībā ar igauņu jātniekiem, plk. 06,00 apšaudīja Sennes pasta staciju, pēc kam igauņu 2 eskadroni pārgāja Melnupi un šo pasta staciju ieņēma.

Ap plk. 16,00 ienaidnieks sāka pulcēt spēkus ziemeļos no Matsi pmž., bet I pusbaterijas otrs lielgabals, kas bija palicis pozīcijās pie Palo mājām, ar savu uguni ienaidnieku izklidināja. II pusbaterija apšaudīja ien. bateriju un ien. kājnieku pozīcijas pret mūsu I btl. iecirkni.

23. maijs.

23. maijā plk. 02,00 ienaidnieks uzbruka Mencas mž., bet Kaleva-Maleva bataljons, II pusbaterijas uguns pabalstīts, uzbrukumu atsita.

23. maijā Valmieras pulks saņēma pulkveža Zemītāna rīkojumu nosūtīt 1. Valmieras bateriju uz Rūjienu pie 2. Cēsu kājn. pulka, baterijas pārveidošanai divās baterijās. Baterija nodeva 4 angļu 18 mērc. lielgabalus igauņu 1. artilērijas pulka 5. baterijai, kuru tagad piedalīja Valmieras pulkam, un aizbrauca caur Valku uz Rūjienu. Valkā Valmieras baterija nodeva 2 vecos krievu 1895. g. sistēmas lielgabalus izlabošanā Ziemeļlatvijas brigādes remontu darbnīcā un 25. maijā novietoja Naukšēnu mž.

Piecdesmit dienu ilgajā kopdarbībā ar Valmieras kājnieku pulku un vairākām igauņu vienībām, Valmieras baterijas karavīri mācījās augsti vērtēt, no vienas puses, krietnu un drošsirdīgu kājnieku kaujas spējas un varonību un, no otras puses,

— Iestas, neliekuļotas kareiviskas draudzības lielo nozīmi. Baterijas karavīri arvien zināja, ka valmierieši tos neatstās grūtā brīdī un darīs visu iespējamo viņu stāvokļa atvieglošanai. Tie bija uzticami draugi smagajās kara gaitās un dalījās ar bateriju visos savos priekos un bēdās, tādēļ arī sadarbība noritēja vislabākā saskaņā, un šai ziņā grūti kaut ko labāku vēlēties.

Par 1. Valmieras baterijas darbību **Valmieras pulks** savā vēsturē dod šādu atsauksmi:

«Nepilnu 2 mēnešu ilgajā kopdarbības laikā baterija bija sniegusi savam pulkam, kājnieku ieročiem vāji apbruņotam, visai jūtamam pabalstu, it sevišķi cīņās ap Melnupi, kur viņa piedalījās gan ienaidnieka kājnieku uzbrukuma atsišanā, gan uzņēmās cīņu ar ienaidnieka artilēriju un bieži to apklusināja. Ne mazāk vērtīgs kā uguns pabalsts bija baterijas netiešais, morālais pabalsts: apziņa, ka kopā ar pulku darbojās artilērija, karavīros pacēla gara možumu un nostiprināja viņu pašpalāvību un izturību. Kopējās cīņās pulka un baterijas kopdarbība noritēja visciešākā saskaņā un savstarpējā palīdzībā. Baterijas virsnieki, instruktori un karēivji kaujās izturējās augstākā mērā pašaižliedzīgi un varonīgi.»

1. Valmieras baterija kaujās, laikā no 2. aprīļa līdz 23. maijam izšāva no krievu 3,425" lielgabaliem 3022 granātas un 1422 šrapneļus, bet no angļu 18 mārč. lielgabaliem — 1246 granātas un 454 šrapneļus.

IV. Ziemeļlatvijas brigādes un I Ziemeļlatvijas artil. divīziona veidošana.

31. martā 1919. gadā igauņu armijas Virspavēlnieks atļāva **Brigādes štā veidošana** veidot latvju brigādi un par tās komandieri iecēla pulkvedi Jorģi Zemitānu. Brigādi pakļāva igauņu 2. divīzijas komandierim.

25. aprīlī Tērbatā pulkv. J. Zemitāns iesāka veidot brigādes štābu. Par brigādes štāba priekšnieku iecēla pulkv.-ltn. Volde-māru Ozolu, par brigādes artilērijas priekšnieku pulkv.-ltn. Eduardu Kalniņu un par brigādes intendantu — kara ierēdni Liepiņu. Igaunim brigādes štābā artilērijas priekšnieka amats nebija paredzēts un tādēļ igauņu virspavēlnieks šādu amatu neapstiprināja. Sakarā ar to pulkv.-ltn. Ed. Kalniņu iecēla par brigādes komandiera palīgu.

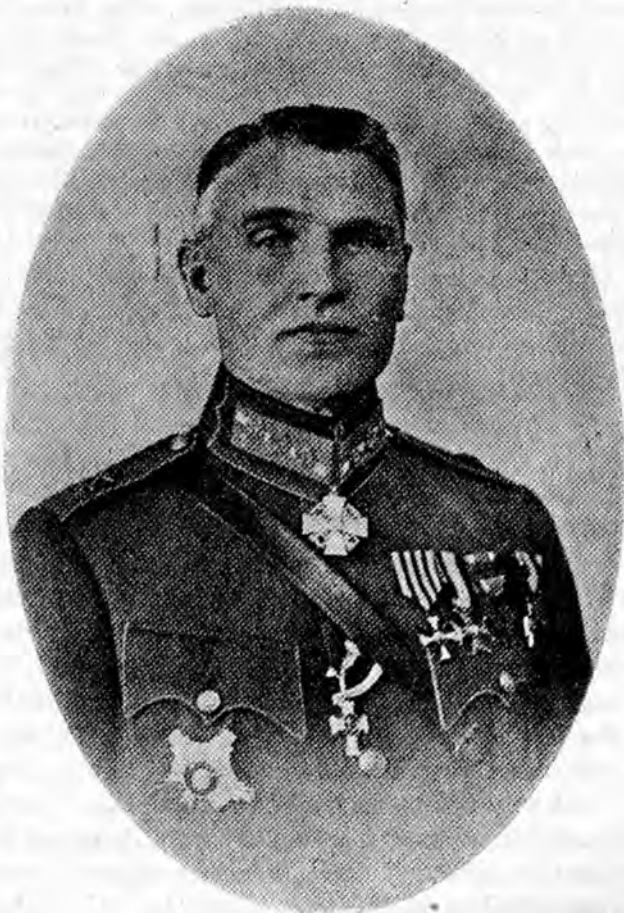
Sākumā brigādē ietilpa 1. Valmieras pulks, 1. Valmieras baterija un rezerves bataljons.

27. maijā nodibināja Ziemeļlatvijas armijas aizmugures priekšnieka posteni, par kuru iecēla pulkv.-ltn. Miglavu. Viņam bija padotas visas komandantūras. Komandantūru uzdevums bija izdarīt mobilizācijas un uzturēt savā rajonā kārtību.

au kājn.
pulka
došana.

Rezerves bataljonā cilvēku skaits ātri auga un 18. maijā brigādes komandieris pavēlēja pulkv.-ltn. Kr. Berķim no rezerves bataljona izveidot 2. Cēsu kājnieku pulku, izdalot no tā kadru jauna rezerves bataljona veidošanai. Pēdējo sāka veidot 28. maijā Rūjienā kapt. Mālmanis.

20. maijā 2. Cēsu kājnieku pulks izbrauca no Tērbatas uz Rūjienu, kur ieradās 21. maijā un te palika igauņu 3. divīzijas rezervē, turpinot savu veidošanu un apmācību.

Pulkv.-ltn. (no 1925. g. ģenerālis) Eduards Kalniņš,
Ziemeļlatvijas brigādes komandiera palīgs un artilērijas priekšnieks.
Artilērijas inspektors no 1. IV 22. g. — 31. I 35. g.

2. Zie- 25. aprīlī brigādes komandieris uzdeva kapteinim Jurkam
stivijas Valkā veidot I Ziemeļlatvijas eskadronu, bet maija mēneša
idošana. otrā pusē ritmeisteram Goldfeldam — 2. eskadronu. Zirgu un

seglu trūkuma dēļ abi minētie eskadroni veidojās ļoti gausi un bija mazā sastāvā.

Lai radītu kustīgu kara spēka vienību, kas nebūtu apgrūtināta ar transportu, Ziemeļlatvijas brigādes vadība 26. maijā uzdeva kapteinim Aparņiekam-Apsēnam veidot kājnieku un jātnieku partizāņu nodaļu. Šo nodaļu nosauca par Ziemeļlatvijas partizāņu pulku.

Ziemeļlatvijas
partizāņu
pulka veidoš

Ar Ziemeļlatvijas brigādes 23. maija pavēli (Nr. 32) vln. Teodoram Skujeniekam tika uzdots veidot 2. Cēsu

2. Cēsu btr.
veidošana.

2. Cēsu baterijas komandieris
virsleitnants Teodors Skujenieks.

I Ziemeļlatvijas artilērijas divīziona komandieris no 20. VI 19. g.
līdz 28. III 20. g.

bateriju, ieceļot viņu par šīs baterijas komandieri, skaitot no 20. maija un atstājot viņu arī par 1. Valmieras baterijas pagaidu komandieri.

26. maijā Naukšēnu muižā vln. T. Skujenieks stājās pie 2. Cēsu baterijas veidošanas.

27. maijā baterijas veidošanai no 1. Valmieras btr. pārvietoja vltņ. V. Šēnfeldu un 53 instr.-kareivjus, bet no 2. Cēsu kājnieku pulka — 38 instr. un kareivjus. Vēlāk baterijas cilvēku sastāvu vēl papildināja ar Rūjienas mobilizācijas komisijas iesauktiem kareivjiem, kā arī ar dažiem kareivjiem no Ziemeļlatvijas brigādes štāba.

10. jūnijā baterijas sastāvs bija sekojošs: baterijas komandieris vltņ. T. Skujenieks, vecākais virsnieks vltņ. V. Šēnfelds, jaunākie virsnieki: vltņ. V. Dūms un ltn. Vītums, baterijas darbvedis — kara laika ierēdnis Pinnis, 148 instruktori un kareivji.

Zirgus baterija saņēma no Ziemeļlatvijas brigādes intendantu un no 1. Valmieras baterijas (10. jūnijā baterijā bija 84 zirgi).

Šautenes baterija saņēma no 2. Cēsu kājnieku pulka. Pavisam saņēma 80 gab. 3'' krievu šautenes, bet tā kā Cēsu pulkam pašam šauteņu skaits bija nepietiekošs, tad vēlāk tās vajadzēja atdot atpakaļ. Transporta līdzekļus, sakaru līdzekļus, zirglietas un artilērijas instrumentus baterija saņēma no igauņiem.

11. jūnijā Valmieras stacijā 2. Cēsu baterija saņēma no igauņu 3. artilērijas pulka 2. btr. vienu angļu 6'' haubici ar pieredumiem un tās iejūgšanai nepieciešamās zirglietas.

nieras

Arī 1. Valmieras bateriju Naukšēnu muižā papildināja ar cilvēkiem, zirgiem un materiālo daļu. 9. jūnijā 1. Valmieras baterija saņēma no igauņiem 4 angļu 18 mērc. lielgabalus, un jau 10. jūnijā, kopā ar 2. Cēsu bateriju, izbrauca no Naukšēnu muižas uz Valmieru, kur ieradās 11. jūnijā un novietojās Kaugurmuižā un tās apkārtnē.

1. Valmieras baterija izbrauca uz Cēsu fronti 12. jūnijā, bet 2. Cēsu baterija — 13. jūnija vakarā.

15. jūnijā 2. Cēsu baterija saņēma no sarkanās armijas pārnākušās baterijas vienu 42'' krievu lielgabalu līdz ar zirgiem un apkalpi; 18. jūnijā baterija Lodes stacijā saņēma no igauņiem 2 angļu 47'' lielgabalus, artilērijas instrumentus un zirglietas, bet krievu 42'' lielgabalu līdz ar zirgiem un amuniciju, kā arī angļu 6'' haubici baterijai vajadzēja nodot igauņiem. 42'' lielgabala apkalpi pārvietoja uz jaunveidojamo 3. Rūjienas bateriju.

Ar Ziemeļlatvijas brigādes pavēli (Nr.70) no 20. VI 19. jūnija vltņ. T. Skujeniekam tika uzdots veidot I divizionu. Ziemeļlatvijas divizionu, sastāvošu no

1. Valmieras, 2. Cēsu un jaunvedojamās
3. Rūjienas baterijas. Par šī divīziona komandieri
iecēla T. Skujenieku.

20. jūnijā vltņ. T. Skujenieks uzdeva 3. Rūjienas btr.
vltņ. V. Šēnfeldam sākt veidot 3. Rūjienas
bateriju. veidošana.

3. Rūjienas baterijas komandieris
vltņ. Valdemārs Šēnfelds.

Tanī pašā dienā vltņ. V. Šēnfelds Skangaļu muižā uzsāka
baterijas veidošanu. Uz bateriju pārvietoja jaunāko virsnieku
amatos ltn. Pauderu un ltn. Jurikas, kā arī no sarkanās armijas
pārnākošas 42^{mm} baterijas 80 instruktorus un kareivjus. No
Ziemeļlatvijas brigādes intendanta baterija saņēma 63 zirgus.
Bez tam baterija dabūja 28 gab. 3^{mm} krievu šautenes.

20. jūnija vēlā vakarā vltņ. Šēnfelds saņēma divīziona ko-
mandiera pavēli atgriezties 2. Cēsu baterijā, jo nākošā dienā
varēja gaidīt, ka vāci uzsāks kara darbību, kas arī notika.

21. jūnijā, kad vācu daļas, pārraudamas fronti, tuvojās
Skangaļu mž., baterija pārgāja uz Mūru mž., bet nākošā dienā

uz Kaugurmuižu pie Valmieras, kur baterija pabeidza savu veidošanu.

Ziemeļlatvijas brigādes komandieris 24. jūnijā par baterijas komandieri iecēla vltņ. Valdemāru Šēnfeldu.

Baterijas cilvēku sastāvu papildināja ar Valmieras etapa komandanta, Ziemeļlatvijas rezerves bataljona, 2. Cēsu baterijas un brīvprātīgi baterijā pieteikušamies pilsoņiem.

9. jūlijā baterijas sastāvs bija sekojošs: baterijas komandieris vltņ. V. Šēnfelds, vecākais virsnieks vltņ. H. Lūsis, jaunākais virsnieks ltņ. Pauders, baterijas darbvedis kara laika ierēdnis Ilgašs, 148 instruktori un kareivji un 97 zirgi.

Pēc transporta līdzekļiem un zirglietām baterijas komandieris griezās pie Ziemeļlatvijas brigādes intendanta, bet no tā saņēma tikai zirglietas, un tās pašasniecīgā daudzumā. Tāpēc baterija iesāka meklēt un vākt Valmieras apriņķī sarkanās armijas atstātās kara mantas. Panākumi bija apmierinoši: baterija savāca vienu lauka virtuvi, vairākus pārjūgus, divričus un to atsevišķās daļas. Baterijas kareivji-amatnieki savāktās mantas saveda lietošanas kārtībā. Tādā pat ceļā baterija tika pie aizjūgiem, segliem un citām zirgu lietām. Iztrūkstošos iemauktus baterijas karavīri pagatavoja no ziedojumu ceļā savāktiem līnēm.

1. jūlijā baterija saņēma no Ziemeļlatvijas brigādes remonta darbnīcas 2 krievu 3,425" 1895. g. lielgabalus, bet bez leņķmēriem, kvadrantiem un rezerves daļām. Priekš minētiem lielgabaliem rezerves daļas baterija salasīja Valmierā no sarkanās armijas pamestiem bojātiem tādas pašas sistēmams lielgabaliem, bet leņķmērus un kvadrantus saņēma vēlāk Rīgā armijas artilērijas noliktavās.

9. jūlijā baterija pa zemes ceļu izbrauca uz Rīgu un 12. jūlijā ieradās Rīgā, kur novietojās bijušās Artilērijas kazarmās pie 1905. g. parka.

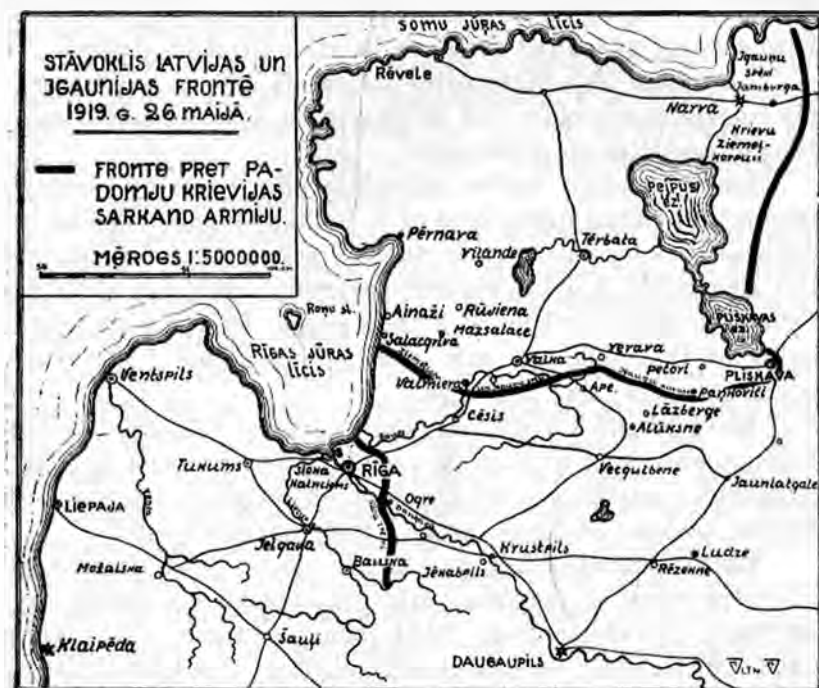
Pa ceļam uz Rīgu baterija savāca ap 9 km pamesta lauka kābeļa. Tēlēfona aparātus baterija iegādājās Rīgā. Te baterija saņēma arī nepieciešamos artilērijas instrumentus.

V. Kaujas darbība Ziemeļlatvijā līdz Cēsu kaujām.

20. maijā Ziemeļlatvijā lielinieku fronte uz Jaunāmuižas, Vijciema, Strenču, Burtņieku ezera, Ainažu līnijas bija vēl ieņemta pietiekoši stipri. Pēc Rīgas zaudēšanas 22. maijā, lai glābtu Ziemeļlatvijā sava kreisā spārna spēkus no ielenkšanas un izni-

cināšanas, lielinieki mēģināja izveidot jaunu fronti Gaujas kreisā krastā no Strenčiem līdz Siguldai, un no turienes caur Allažiem uz Rembati līdz Skaistkalnei. Vecās pozīcijās uz Ainažu, Sedas, Strenču līnijas palika tikai lielinieku arjergardi.

Igaņu 6. pulka skolnieku rota ar bruņoto automobiļu piepalīdzību 26. maijā ieņēma Valmieru, kur koka tilts pār Gauju bija nodedzināts, bet ienaidnieks vēl turējās Pārgaujā. 28. maijā igauņu daļas kopā ar Ziemeļlatvijas partizāņu un Cēsu pulka 1. rotu ieņēma arī Valmieras Pārgauju.

Stāvoklis Latvijas un Igaunijas frontē 1919. g. 26. maijā.

29. maija rītā 2. Cēsu kājn. pulks izgāja no Rūjienas uz Valmieru. Pulkā skaitījās 21 virsnieks un apm. 750 instruktoru un kareivju, no kuriem īsto karotāju bija ap 400.

Valmierā pulks ienāca 30. maija pievakarē. Partizāņu pulks ar Cēsu pulka 1. rotu virzījās tālāk un 30. maija pēcpusdienā ieņēma Cēsis. Igaņu daļas turpināja ienaidnieku vajāt Smiltenes virzienā.

2. Cēsu kājn. pulks 30. maijā saņēma pavēli pāriet uz Cēsīm. Bija zināms, ka ienaidnieks ir pilnīgi demoralizēts un nekārtībā bēg uz austrumiem, ka Cēsis atrodas Ziemeļlatvijas partizāņu

gavpils virzienos, kur ar viņiem tagad cīnās daļa mūsu un igauņu karaspēka, un ka tādēļ arī landesvēram būtu jādarbojas šai virzienā, bet nevis nākt uz Cēsīm. Ritm. Jēna izrādīja neviltotu izbrīnu un solījās nekavējoties ziņot par to virsštābam. Brigādes vadība lūdza Jēnu paziņot arī landesvēra pārējām kolonnām, lai tās pārtrauktu savu gājienu, kamēr virsštābs nebūs nokārtojis savas attiecības ar mums. Jēna to apsolija un aizbrauca atpakaļ uz Ieriķiem.

Par visu notikušo pulkv. Zemitāns ziņoja igauņu 2. un 3. divīzijas komandierim, ka arī ģen. Laidoneram, ar lūgumu — nozīmēt pilnvarotu virsnieku sarunu vešanai ar vācu virsštāba pārstāvi, kas ieradīsies Cēsīs 3. jūnijā plk. 08,00.

Sarunu vešanai ar landesvēra pilnvarotiem ģen. Laidoners nozīmēja igauņu 3. divīzijas štāba priekšnieku pulkv.-ltņ. Reeku.

Ritm. Jēnas apsolītais sarunvedis 3. jūnijā Cēsīs neieradās. Ap plk. 11,00 Raiskuma tiltam no Straupes puses tuvojās landesvēra nodaļa ar 2 lielgabaliem, kapt. Manteifeļa vadībā. Mūsu postenis pie Raiskuma tilta nodaļu apturēja un posteņa priekšnieks paskaidroja, ka bez brigādes vadības atļaujas neviena karaspēka daļa nedrīkst ieiet Cēsīs, un uzrādīja nodaļas priekšniekam oficiālu rīkojumu. Kapt. Manteifels nepiegrieza tam nekādu vērību, un ap plk. 12,00 nodaļa ienāca Cēsīs un apmetās agrākā tirgus laukumā, iepretim Baltijas viesnīcai, kur atradās Cēsu kājn. pulks un brigādes štābs. Šīs nodaļas daži karavīri sāka izdalīt iedzīvotājiem un izlipināt uz sienām Nīderas valdības uzsaukumus.

Kapt. Manteifels ar vairākiem virsniekiem ieradās brigādes štābā un lūdza atļauju viņa nodaļai palikt Cēsīs, uzstādīt savu radiostaciju un ierīkot savu komandantūru. Brigādes štāba priekšnieks atbildēja, ka Cēsīs ir jau nodibināta latvju komandantūra, kādēļ vācu komandantūras ierīkošana ir lieka, un lika priekšā nodaļai atiet uz Kārļa mž., kas atrodas 8 km dienvidrietumos no Cēsīm. Kapt. Manteifels paskaidroja, ka Cēsīs tas esot ieradies uz vācu virsštāba pavēli un tāpēc uz Kārļa muižu pāriet nedomājot. Kad viesnīcā iesteidzās kāds viņa virsnieks un paziņoja, ka tirgus laukuma apkārtējos namos ir parādījušies mūsu karavīri ar patšautenēm¹⁾, kapt. Manteifels savu izturēšanos krasi mainīja un štāba priekšniekam pateica, ka iešot uz Kārļa muižu.

¹⁾ Sarunu laikā tos bija norīkojis Cēsu pulka komandieris pulkv. Kr. Berķis, lai vajadzības gadījumā varētu apšaudīt tirgus laukumu, kur atradās landesvēra nodaļa.

Plk. 23,30 Cēsīs ieradās Igaunijas armijas pilnvarotais pltn. Reeks un kopā ar brigādes vadību sastādīja sekojošu rakstu:

4. jūnijā 1919. g. plk. 00,05. Cēsīs. Nr. 705.

I. Rīgā. Baltijas zemessargu priekšniekam Fletcheram.

II. Ieriķos. Ritmeisteram Jēnam.

III. Kārļu muižā. Kapteinim Manteifelim.

Līdz kamēr noskaidrosies attiecības starp Igaunijas un tām Latvijas karaspēka daļām, kas operē Ziemeļlatvijā un atzīst Ulmaņa valdību, un tām karaspēka daļām, kas virzās no Rīgas, Igaunijas virspavēlnieks noteic šādu robežas līniju: Gaujas upe no Grīvas līdz Siguldai, bet no turienes tālāk caur Nītauri un Vecpiebalgu līdz Jaungulbenei.

Lai izvairītos no nopietniem pārpratumiem, visām karaspēka daļām, kas virzās no Rīgas puses un ir pārgājušas norādīto līniju, lieku priekšā atiet atpakaļ aiz šīs līnijas 12 stundu laikā no šī dokumenta saņemšanas brīža. Par izpildīšanu lūdz nekavējoties paziņot.

Igaunijas karaspēka virspavēlnieka pilnvarotais
ģenerālštāba pulkv.-ltn. R e e k.

Ziemeļlatvijas karaspēka virspavēlnieks
pulkvedis Z e m i t ā n s.

Uz šo rakstu kapt. Manteifels 4. jūnijā ap plk. 10,30 paziņoja, ka viņš rakstā minētās prasības bez savas priekšniecības nevar izpildīt un cer, ka 12 stundas skaitīs no tā laika, kad rakstu būs saņēmis majors Fletchers.

4. jūnijā Ziemeļlatvijas brigādes štābs deva rīkojumu visām daļām pastiprināt apsardzību. Pulkvedis Zemītāns tēlegrāfēja arī uz Tallinu, lai ātrāk izsūta bruņotos vilcienus. 2. Cēsu kājn. pulka papildināšanai pilsētā izsludināja mobilizāciju. Pieņēma daudz brīvprātīgo, sevišķi vidusskolu skolnieku. No Valmieras un Cēsu vidusskolu skolniekiem izveidoja Cēsu pulka 8. rotu (108 cilvēki).

Vakarā Cēsīs iebrauca igauņu bruņotie vilcieni Nr. 2 un 4. Ar tiem atbrauca arī Amerikas Savienoto Valstu militārās misijas priekšstāvis pulkv. D a v l e y's, lai uz vietas informētos par politisko stāvokli.

5. jūnija rītā 2. Cēsu kājn. pulka kājn. izlūku komandas priekšnieks ziņoja, ka 4. jūnija vakarā vācu daļas no Kārļu mž. aizgājušas Ieriķu virzienā. Arī Plan-Dubrovskis ziņoja, ka vācu daļas atstājušas Āraišu mācītāja mž. un apstājušies pie Melturkroga, kur aizbarikādējuši šosejas tiltu un nostādījuši ložmetējus.

Plk. 12,00 izbeidzās laiks, kad landesvēram vajadzēja atiet aiz nosacītās līnijas, bet atbildes nekādas nebija. Pienāca ziņa, ka landesvēristi bojā dzelzceļu starp Cēsīm un Ieriķiem.

Ap plk. 14,00 uz Ieriķiem ar bruņotiem vilcieniem izbrauca pltn. Reeks, pulkv.-ltn. Ozols un pulkvedis Davley's, lai pārliecinātos, vai landesvēristi Ieriķus ir atstājuši. Āraišu stacijā viņi satika pulkv. Baloža brigādes pulk.-ltn. Bolšteinu un kapt. Beķeri, kuŗi bija atbraukuši automobilī no Rīgas, lai informētu pulkv. Zemitānu par Dienvidlatvijas stāvokli un saņemtu ziņas par stāvokli Cēsīs. Kad bruņotais vilciens lēnā gaitā tuvojās Amatas tiltam, pie vilciena pieskrēja dzelzceļa sargs un ziņoja, ka vāci pie tilta izrakuši bedri un tad atkal to aizbēruši, laikam tiltu minierējuši. No vilciena izsūtīja patruļu tiltu apskatīt. Kad bruņotā vilciena seržants sāka izņemt zem tilta ieraktās mīnas, no mežmalas viņpus tilta vāci atklāja uz mūsu patruļu šauteņu uguni, ievainojot minēto seržantu un nošaujot vienu virsnieka vietnieku. No meža izvirzījās landesvēristu ķēde un sāka ielenkt bruņoto vilcienu, bet bruņotā vilciena ložmetēju un artilērijas uguns landesvēristus izklīdināja. Vilciens atgriezās Cēsīs ap plk. 20,00.

Sadursmes laikā pie Amatas tilta no Ieriķiem Cēsīs saņēma šādu tālrunogrammu:

Igaunijas armijas virspavēlnieka pilnvarotam.

Landesvēra pavēlnieka atbilde uz Igaunijas armijas virspavēlnieka prasībām un noteikumi, pie kādiem Latvijas ministru kabinets¹⁾ ir ar mieru vest sarunas ar Igaunijas virspavēlnieku, 5. jūnijā tiks nodoti pilnvarotai personai Ieriķu muižā līdz plk. 20,00 vakarā. Pilnvarotā persona var ierasties pa Cēsu-Ieriķu šoseju. Tuvojoties mūsu priekšējām daļām, viņai jātur rokā balta drāniņa. Ja līdz plk. 08,00, 5. jūnijā neviena persona neieradīsies pēc minētiem noteikumiem, mēs pieņemam, ka Igaunijas armijas virspavēlnieku mūsu noteikumi neinteresē, un mēs spersim attiecīgus soļus.

Latvijas ministru prezidenta pilnvarotais un Landesvēra pavēlnieks

Jūlijs Šimānis.

Tā kā pie Amatas tilta jau bija notikusi sadursme un nebija arī izpildīta prasība par landesvēra atiešanu aiz nosacītās līnijas, tad uz Ieriķiem nevienu neizsūtīja.

Cēsu pilsētas aizstāvēšanu brigādes komandieris uzdeva Cēsu pulka komandierim pulkv. Kr. Berķim.

1 sastāvs
jūniju. Mūsu spēku stiprums bija apm. 700 durkļu, 3 ložmetēji, 17 patšautenes un 78 zobeni. Igauniem bija 2 bruņotie vilcieni ar 2 lielgabaliem, 15 ložmet. un 200 durkļiem.

Landesvēra spēki bija sapulcēti Ieriķu un Līgatnes rajonā. Te atradās: ritm. Jēnas btl. (agrākais Eilenburga btl.), kapt. Manteifeļa nodaļa (Trieciena btl. 5. rt. un jātn. švadrons, 2 lg.

¹⁾ Niedras.

un ložm. komanda) un Pētersdorfa nodaļa. Par Medema nodaļas atrašanās vietu ziņas trūkst, bet Malmēdes btl. un Trieciena btl. galv. spēki atradās Rīgā.

Cilvēku skaita ziņā landesvērs nebija daudz stiprāks par 2. Cēsu kājn. pulku, bet bija norādīts kaujās un daudz labāk apbruņots. Viņa rīcībā bija arī artilērija, bet Cēsu pulkam tādas nebija, jo mūsu 1. Valmieras un 2. Cēsu baterijas pagaidām bija bez lielgabaliem un atradās Naukšēnu muižā.

Cēsu pulkā daudz maz apmācītas bija 3 rotas, bet 3 rotas bija tikko izveidotas. Sakaru līdzekļi bija ļoti trūcīgi.

6. jūnijā ap plk. 03,00 7. rotas komandieris pa tālruni paziņoja pulka štābam, ka ienaidnieks uzbrūk Līvu pagasta namam un blakus iecirkņos manīti ien. izlūki. Tā tad kauja ar landesvēru bija sākusies.

6. jūnijs.
Schēma Nr. 5.

Šai kaujā tehniskā un skaitliskā pārsvarā esošais landesvērs guva panākumus.

6. jūnija vakarā 2. Cēsu kājn. pulks ieņēma aizstāv. pozīciju Raunas upes labā krastā no Gaujas līdz Zilkalniešu mājām.

7. jūnijā 2. Cēsu kājn. pulku nomainīja igauņu 6. pulka II btl. Pēc tam Cēsu pulks aizgāja rezervē uz Liepas mž. rajonu, kur atradās līdz 16. jūnijam. Šinī laikā pulks papildināja jau esošās rotas un izveidoja iztrūkstošās.

Pēc 6. jūnija kaujas ģen. fon der Golcs nosūtīja igauņu armijas virspavēlniekam telegrammu, ka Ziemeļlatvijas karaspēka daļas esot uzbrukušas landesvēram, kas atrodies viņa padotībā. Viņš negribot iejaukties šinī strīdīgajā lietā un aicina to pašu darīt arī igauņus. Ja gadījumā igauņi palīdzētu Ziemeļlatvijas karaspēka daļām, tad arī viņš mainīšot savus uzskatus.

Pamiera
noslēgšana.

Tanī pat laikā Latvijas pagaidu valdības priekšstāvis Igaunijā — mācītājs Ramanis griezās pie angļu un amerikāņu konsuļiem ar lūgumu, ziņot par stāvokli savām valdībām, lai tās piespiestu landesvēru atstāt Cēsis.

9. jūnija rītā igauņu armijas virspavēlnieks paziņoja Ziemeļlatvijas brigādes vadībai, ka landesvērs ar angļu, amerikāņu un franču pārstāvju starpniecību vēlas vest sarunas. Sarunu vešanai kā igauņu armijas virspavēlnieka pilnvarotais bija nozīmēts pulkv.-ltņ. Rinks, bet kā Ziemeļlatvijas brigādes pilnvarotais — pulkv.-ltņ. Ed. Kalniņš. Sarunas notika Cēsīs sabiedroto priekšstāvju klātbūtnē. Landesvēra pilnvarotais bija majors Fletchers; bez tam sarunās piedalījās arī Niedras kabineta kara ministrs Dr. Vankins.

Naktī uz 10. jūniju* noslēdza pamieru, kas stājās spēkā 10. jūnijā plk. 08,00. Vēl īsi pirms pamiera spēkā stāšanās landesvēra smagā artilērija apšaudīja Lodes st. rajonu un lidmašīnas izdarīja gaisa izlūkošanu.

Sarunas turpinājās 10. jūnijā, ar nolūku panākt pilnīgu vienošanos, lai varētu visus spēkus sūtīt cīņā pret lieliniekiem, bet šīs sarunas beidzās bez panākumiem.

11. jūnijā igauņu 3. divīzijas komandieris saņēma šādu igauņu armijas virspavēlnieka direktīvu: «Lai gan dienvidus frontē notiek sarunas un arī noslēgts pamiers, tomēr griežu Jūsu vērību uz to, lai mūsu kara spēks būtu katrā acumirkļī gatavs uz manu pavēli uzsākt kara darbību. Ziemeļlatvijā mums naidīgo landesvēru ielaist nevaru. Es palieku pie tās prasības, ka landesvēram jāatiet uz dienvidiem no Gaujas grīvas, Siguldas, Nītaures, Vecpiebalgas un Jaungulbenes līnijas. Sabiedroto komisijas priekšsēdētājs noteikti pabalstīs manu prasību.»

Arī sabiedroto militāro misiju priekšnieks Latvijā, Igaunijā. un Somijā ģen. Gofs (Gough) nosūtīja ģen. Golcam šādu tālgrammu: «Pavēlu 1) visu Jūsu vadībā atrodošos kara spēku atvilkt uz dienvidiem no Gaujas grīvas, Siguldas, Nītaures, Jaungulbenes līnijas; 2) aizsūtīt uz Vācijas pusi no vācu kara spēka; 3) atļaut Ulmanim organizēt nacionālo valdību, kā arī organizēt un apmācīt Latvijas kara spēku bez kādas iejaukšanās; 4) no Jums okupētos apgabalos ievērot sabiedriskās un privāto mantu neaizkaņamību; 5) aizvērt projām lielgabalus, kas pārvalda Liepājas ostu. Šī pavēle jāizpilda bez kavēšanās, par ko atbildīgu daru personīgi Jūs.»

13. jūnijā Cēsis notika pilnvaroto sarunas, kur pārrunāja jautājumu par ģen. Golcam dotās pavēles izpildīšanu. Majors Fletchers paskaidroja, ka viņš neesot padots ģen. Gofam, tāpēc arī ģen. Gofa prasība uz viņu neattiecoties un viņš angļu ģen. pavēles bez Niedras valdības piekrišanas neizpildīšot. Majors Fletchers lūdza sarunas atlikt, lai varētu aizbraukt uz Rīgu un šo jautājumu pārrunāt ar Niedras valdību. Pamieru pagarināja.

13. jūnija vakarā igauņu armijas virspavēlnieks saņēma šādu ģen. Golca tālgr.: «Spriežot pēc atrastiem uzsaukumiem, virspavēlnieks izlieto cīņai ar landesvēru un valsts vācu kara spēka daļām lielā daudzumā lieliniekus, kādēļ uzskatu visu viņa kara spēku par lieliniecisku, t. i. sev naidīgu un attiecīgi pret to rīkošos.»

Sakarā ar šādu ģen. fon der Golca paziņojumu varēja sagaidīt no vācu puses pamiera laušanu un kara darbības uzsāk-

šanu. Tādēļ igauņu armijas virspavēlnieks atdeva rīkojumu sev padotām vienībām būt gatavām uzbrukuma atsišanai, bet pirmām kara darbību neuzsākt.

12. jūnijā Cēsu pulka rajonā ieradās 1. Valm. btr. (4 angļu 18 mārc. lielgab.) un nostājās pozīcijā pie Cekuļu mājām.

Naktī uz 16. jūniju 1. Valmieras un 2. Cēsu baterijas saņēma 2. Cēsu kājn. pulka komandiera pulkv. Kr. Berķa pavēli nostāties pozīcijā Liepas mž. rajonā.

16. jūnijā Cēsu kājn. pulka bataljoni ieņēma sekojošu stāvokli: III btl. labā spārnā 9. rt. starp Gauju un dzelzceļu, centrā — 12. rt., gar abām pusēm dzelzceļam, kreisā spārnā — 10. rt. Spelģu mājas rajonā, rezervē — 11. rt. Dukuļos, kur arī bataljona štābs; I btl. labā spārnā — 2. rt. Vagaļu rajonā, centrā — 3. rt. Zilkalnieku rajonā, kreisā spārnā — 4. rt. Staļu, Tirziešu rajonā, rezervē — 1. rt. Jaunraunas muižā, kur arī btl. štābs. Pulka rezervē — 7. un 8. rt. Jaunraunas mž., bet 5. un 6. rt., kā arī kājnieku izlūku komanda, — Liepas mž.

Izlūkošana noskaidroja, ka vācu daļas atrodas Raunas kreisā krastā, bet artilērija atrodas Kaķu, Libānu un Vaives dzirnavu rajonos. Cēsīs ienaidniekam pienāca arvien jauni papildspēki. Bija redzams, ka ienaidnieks gatavojas kaujai.

VII. Kaujas pie Cēsīm no 19. līdz 23. jūnijam 1919. g.

Majors Fletchers apspriedās ar Niedras valdību un nāca pie slēdziena, ka laiks nāk vairāk par labu igauņu-latviešu pusei. Tāpēc viņš nolēma līdz 1. jūlijam pieņemt Niedras valdības dienestā Dzelzsdivīziju.

Sabiedroto priekšstāvji bija nolikuši apspriedi 20. jūnijā Valkā, ar nolūku panākt galīgu vienošanos starp latvju-igauņu daļām un landesvēru, bet tā patiesībā nenotika, jo landesvērs jau 19. jūnija rītā uzsāka kara darbību pret igauņu un Ziemeļlatvijas karaspēka daļām.

Jau sarunu laikā igauņu 3. divīzijas vadībai ienāca noteiktas ziņas, ka landesvērs sakopo savus spēkus un izdara pārgrupēšanu. Tā kā igauņu-latvju spēki, kas operēja pret landesvēru, bija skaitliski vājāki, tad igauņu 3. divīzijas vadība lūdza igauņu armijas virspavēlnieku noorganizēt šeit stiprākas rezerves, kas arī tika darīts.

Igauņu-latvju spēki Cēsu kaujās no 19.—23. jūnijam.

Līdz palīgspēku pienākšanai, igauņu-latvju spēki 19. jūnijā Cēsu rajonā bija šādi: igauņu 3. divīzijas labā spārnā — Rīgas jūrmala, Lādes mž. — 9. kājn. pulks ar vienu artil. vadu. (Pulka kaujas sastāvs: 26 virsnieki, 926 durkļi, 19 patšautenes un divi smagie ložmetēji.) Vidrižos atradās mūsu Limbažu komandanta mičmaņa Ģelbes apm. 70 vīru liela komanda, bet Lēdurgā — 59 vīru liela komandanta komanda.

Igauņu 6. kājn. pulks ar divām baterijām atradās rajonā no Lielstraupes līdz Gaujai, iepretim Raunas grīvai. (Pulka kaujas sastāvs: 61 virsnieks, 1987 durkļi, 19 patšautenes un 11 smagie ložmetēji.) Bez tam Lielstraupē atradās mūsu kapteiņa Plan-Dubrovskas eskadrons (75 zobeni un 40 durkļi, 3 smagie ložmetēji un 2 patšautenes) un mūsu Lielstraupes komandanta komanda, ap 30 cilvēku.

Mūsu 2. Cēsu kājn. pulka kaujas sastāvs bija: 40 virsnieki, 1.430 instr.-kar. un 45 patšautenes. Pulka rajonā atradās 1. Valmieras btr. (4 angļu 18 mrc. lielgabali) un 2. Cēsu btr. (2 angļu 47^{mm} lielgabali), bet Skangalu mž. veidojās 3. Rūjienas btr.

Lodes stacijā stāvēja igauņu bruņotais vilciens Nr. 1 (1 lg., 17 sm. ložm., 4 patšaut. un 195 durkļi) un Nr. 3 (3 lg., 16 sm. ložm., 5 patšaut. un 171 durklis).

Pa kreisi no Cēsu pulka atradās igauņu 3. kājn. pulks. (Pulka kaujas sastāvs: 48 virsnieki, 1.241 durklis, 18 zobeni, 11 sm. ložm. un 12 patšaut.) Pulka labā spārnā III btl. ieņēma pozīcijas no Vārnas mājām caur Veselauskas mž. un Bērzes krogu līdz Skujas pmž. ar fronti uz rietumiem, bet I btl. ieņēma pozīcijas gar Rīgas-Pliskavas šoseju no Bērzes kroga līdz Krastiņa mājām ar fronti uz dienvidiem. Pulka rezervē II btl. Rauna, Mieriņi rajonā, ar vienu rt. Smiltēnē, un Tallinas atsevišķais eskadrons (65 zobeni) Raunā. Pulka rajonā viena btr. (divi 42^{mm} lielgabali) ieņēma pozīciju Striķēļa mājas rajonā un viens artil. vads (divi angļu 18 mrc. lg.) — pie Puntuļu mājām.

Igauņu 3. divīzijas rezervē bez 6. kājn. pulka II btl. (pie Lenču mž.) Valmierā vēl atradās viens bruņotais auto, šaursliežu bruņotā vilciena apkalpe (ap 40 vīru) ar 4 sm. lžm. un sapieņu komanda (15—20 cilvēku).

Cēsu kaujām sākoties igauņu pastiprinātās 3. divīzijas sastāvs bija: 200 virsnieki, 6.121 durklis, 170 zobeni, 64 sm. ložmetēji, 113 patšautenes un 26 lielgabali.

21. jūnijā ieradās Kuperjānova bataljons (249 durkļi, 6 sm. lžm., 6 patš. un 2 lg.).

22. jūnijā ieradās: a) Kaleva-Maleva bataljons (316 durkļi, 6 sm. lžm. un 7 patš.), b) 1. kājn. pulka II btl. (504 durkļi, 4 sm. lžm., 14 patš. un 4 lg.) un c) bruņotais vilciens Nr. 2 (130 durkļi, 15 sm. lžm., 8 patš. un 4 lg.).

Pastiprinātās 3. divīzijas kaujas sastāvs kopā ar pienākumiem pastiprinājumiem bija: 7.320 durkļi, 170 zobeni, 95 smagie ložmetēji, 148 patšautenes un 36 lielgabali, bet kopā ar virsniekiem karotāju skaits bija ap 7.500.

Landesvēra un Dzelzsdivīzijas spēki pirms uzbrukuma bija apm. šādi: Landesvēra un Dzelzsdivīzijas spēki Cēsu raj.

1) Ritm. Jēnas grupa, kurā ietilpa: 2. Baltu pulks (2 btl. pa 2 strēln. rt. katrā, rotās 140—150 cilv.); Zīverta baterija 2 lgb. sastāvā, kā arī mīnumetēju nodaļa, Veikmaņa smagā haubiču baterija (4 haub.), Veikmaņa esk. (ap 40—50 jātn.), bruņ. vilciens, Dzelzsdivīzijas smagā art. bataljona 1. btr. (10 cm lgb.) un, pēc dažām ziņām, arī 3. baterija un 1 vads sapieru. Grupa bija novietota rajonā no Jēkuļiem līdz Raunas tiltam.

2) Hauptmaņa Malmēdes grupa, kurā ietilpa:

3. Baltu pulks (6 strēln. rt.¹⁾), katrā ap 100 durkļu); Barta btr. 2 lgb. sastāvā, kā arī mīnumetēju nodaļa, Medema nodaļa (2 kalnu btr., daži lžm. un strēln. vadi), Pētersdorfa nodaļa (3 lžm. rotas, daži strēln. vadi ap 2 rotu stiprumā un neliels eskadrons), Veikmaņa sm. lgb. btr. (10 cm lgb.) un 24 sapieri. Grupa bija novietota Priekuļu un Veismaņu mž. rajonā.

3) Majora Bēkelmaņa grupa, kurā ietilpa: Bādenes triec. btl. (3 strēln. un 1 lžm. rt.) un Michaela nodaļa (neliela bataljona stiprumā ar 2 baterijām). Grupa bija novietota austrumos no Āraišu mācītāja mž., Dzērves, Kundziņi, Libieši rajonā.

4) Majora Fletcher tiešā rīcībā Cēsīs vēl atradās kapt. Kainaša smago ložmetēju nodaļa, pulkv.-lt. Drachenfelsa kavalērijas nodaļa, lidotāju un sapieru nodaļa.

Trieciena pulks (1. Baltu pulks) atradās Rīgā un Cēsu kaujās dalību neņēma. Rīgā vēl atradās vairākas jaunveidotas rotas, kuras bija apvienotas Mācības bataljonā. 1. jūlijā to pārdēvēja par vācu-baltu IV kaujas bataljonu.

Bez tam Niedras valdība 18. jūnijā pieņēma savā dienestā uz divām nedēļām Dzelzsdivīziju. Tas bija vajadzīgs, lai nevarētu pārmest, ka valsts vācu karaspēks kaŗo ar igauņiem un latviešiem, jo Vācijas valdība bija aizliegusi ģen. fon der Golcam pārvietot valsts vācu karaspēka daļas uz Daugavas labo krastu.

¹⁾ 6. rota atradās Rīgā un kaujā dalību neņēma.

Dzelzsdivīzija sastāvēja no 3 kājn. pulkiem, pie kam 1. un 2. pulkā bija 3 btl., bet 3. pulkā 2 btl. Katrs btl. sastāvēja no 3 strēln. un 1 lzm. rt. Katrā pulkā bija viena mīnometēju rt. (4 mīnometēji). Bez tam Dzelzsdivīzijā ietilpa neliels jēģeru btl., 3 nodaļas vieglās artilērijas (pa 3 btr. katrā nodaļā un 4 lgb. baterijā), 1 jātnieku pulks (4 esk.), 2 sapieru rt., 2 bruņotie auto un lidotāju eskadriļa.

Tā kā pirms Cēsu kaujām ģen. fon der Golcam ienāca ziņas, ka Daugavpilī pienākušas 2 lielinieku divīzijas, tad uz Inčukalnu pagaidām aizsūtīja tikai 4 btl., 2 esk. un 4 btr. majora Kleista vadībā, bet 5 bataljonus atstāja Ogres rajonā.

Pēc mūsu militārvēsturnieka ģenerāļa M. Peniķa novērtējuma, landesvēra un Dzelzsdivīzijas majora Kleista grupas spēki nevarēja būt lielāki par igauņu pastiprinātās 3. divīzijas spēkiem, bet viņi bija gan daudz labāk apbruņoti un visumā arī labāk apmācīti, salīdzinot ar igauņu 9. pulku un mūsu 2. Cēsu pulku.

Arī landesvēra un Dzelzsdivīzijas baterijas bija labāk apmācītas un apgādātas ar sakaru līdzekļiem, salīdzinot ar mūsu tikko izveidotām baterijām.

Morāliskā ziņā, turpretim, igauņu un mūsu karaspēks bija nesalīdzināmi stiprāks par vācu karaspēku, jo mums bija griba cīnīties ar savu vēsturisko ienaidnieku. Dzelzsdivīzijas karavīriem, kā jau algādžiem, tādas gribas nevarēja būt.

Landesvēra padotībā vēl atradās Mežotnes firsta Līvena nodaļa, kura uz Līvena pavēli atsacījās ņemt dalību landesvēra cīņā ar igauņu-latvju spēkiem, un to 18. jūnijā no Veismaņu mž. rajona aizsūtīja uz Rīgu.

perātīvie
plāni.

Igauņu pastiprinātās 3. divīzijas vadības plāns bija politiskā stāvokļa ietekmēts, un tajā bija paredzēta sākumā ienaidniekam izrādīt savu pretošanos Limbažu, Lielstraupes, Valmieras un Raunas virzienos. Līdz palīgspēku pienākšanai vadība cerēja pietiekošā mērā noskaidrot ienaidnieka nolūkus un tad izvēlēties trieciena virzienus.

Cēsu kaujas laikā igauņu 3. divīzijas komandieris ģen. Pödders ar divīzijas štāba lielāko daļu atradās Valkā, bet divīzijas štāba priekšnieks pulkv.-ltn. Reeks ar dažiem štāba virsniekiem atradās Valmierā un no turienes vadīja pastiprinātās 3. divīzijas kaujas darbību.

Ienaidnieka operatīvais plāns bija — izdarīt apņemšanu ar kreiso spārnu, virzot galvenos spēkus caur Lielstraupi un sedzot tos no Limbažu puses ar flankardu. Ja Limbažu virzienā parādītos lielāki ienaidnieka spēki, tad bija jāsagatavojas uz ap-

nemšanu caur Limbažiem. Tāpēc bija pavēlēts, ka pirmam iziet flankgardam līdz Bīriņu mž. un tikai tad, ja tur nesatiktu lielākus ienaidnieka spēkus, arī avangardam sākt virzīties uz priekšu Lielstraupes virzienā. Ja flankgards Limbažu virzienā sastaptu stiprāku ienaidnieku, tad galveno triecienu izdarīt caur Limbažiem.

Dzelzsdivīzijas galveno spēku iziešana bija domāta 20. jūnijā, un bija paredzēts, ka tie uzbruks caur Lielstraupi. Landesvēram bija paredzēts aizstāvēties ar savu kreiso spārnu, bet majora Bekelmaņa grupai uzbrukt caur Raunu uz Startu mž. tiem spēkiem, kas mēģinātu apņemt landesvēru no austrumiem. Vienai kolonnai ritm. Jēnas vadībā bija paredzēts uzbrukt Landes stacijas virzienā, bet otrai kolonnai, kapt. Malmēdes vadībā — Startu mž virzienā.

19. jūnija rītā majora Kleista spēki bija novietoti šādi: flankgards (1 btl., 1 esk. un 1 btr.) atradās dažus km ziemeļos no Raganas kroga uz Limbažu ceļu, avangards (1 btl., 1 esk., 1 artil. vads un mīnum. rt.) pie Raganas kroga ar fronti uz Lielstraupi un majora Kleista galvenie spēki (2 btl., 2½ btr. un sapieru rt.) pie Inčukalna.

Ap pusdienas laiku flankgards sāka virzīties uz priekšu pa Limbažu ceļu. Flankgarda priekšējās daļas sadūrās pie Vidrižu pagasta valdes ar igauņu 9. kājn. pulka izlūkiem un mičmaņa Ģelbes komandas patruļām un pēc apšaudīšanās bija spiestas atiet.

Naktī uz 20. jūniju ienaidnieks uzbruka Vidrižu mž. ar artilērijas piepalīdzību un to ieņēma.

Pārējā frontē 19. jūnijā vēl bija samērā mierīgi. Mums ienāca ziņas, ka ienaidnieks pulcē spēkus Lielstraupes virzienā un Veismaņu mž. rajonā.

Kaut gan ienaidnieks 19. jūnijā bija iesācis pret igauņu-latvju spēkiem kara darbību, tomēr 3. divīzijas vadība palika nogaidošā stāvoklī un pavēlēja savām daļām aktīvu darbību neuzsākt, jo Sabiedroto vēlēšanās bija, lai mēs pirmie nekādā ziņā neuzsāktu kara darbību. Bez tam 20. jūnijā Valkā bija nolikta apspriede ar landesvēra pilnvarotiem.

20. jūnijā ap pusdienas laiku vācu flankgards devās pa Limbažu ceļu tālāk uz ziemeļiem. Pret vakaru ienaidnieks, pēc ilgākas apšaudīšanās, atspieda igauņu daļas un ieņēma Landes mž.

20. jūnija agrā rītā no Raganas kroga rajona uz Lielstraupi izgāja arī majora Kleista kolonna, kurai vēl tai pašā dienā bija

20. jūnija.

jāsasniedz Lenču mž. Šīs kolonnas avangards pēc īsas kaujas ieņēma Lielstraupi.

Visā pārējā frontē 20. jūnijā vēl bija klusums, bet, sakarā ar notikumiem Limbažu un Lielstraupes rajonā, īgaunu 3. divīzijas vadība plk. 18,30 atdeva pavēli par kara darbības uz sākšanu arī pret landesvēru.

Landesvēra uzdevumi 21. jūnijā bija šādi: a) ritm. Jēnas grupai saistīt mūsu spēkus frontālā uzbrukumā un lauzties caur Lodes staciju uz Valmieru, b) hauptmaņa Malmēdes grupai pārraut mūsu fronti pie Veselauskas un Jaunraunas, pēc tam turpināt uzbrukumu caur Jaunraunu un Startu mž. pa Jaunvāles ceļu, lai apietu Valmieru no austrumiem un c) majora Bēkelmaņa grupai — izlauzties līdz Raunas mž. un pēc tam caur Startu mž. arī virzīties uz Jaunvāli, lai nodrošinātu Malmēdes grupas labo flanku un aizmuguri.

Īsi pēc pusnakts Cēsu pulka 4. rotas postenis, kas atradās uz Jaunraunas mž.-Bites lielceļa pie Raunas upītes tilta, ziņoja par ienaidnieka tuvošanos. Bija dzirdama šauteņu uguns, kurai drīzumā pievienojās arī reta artil. uguns. Saņēmis par to ziņojumu, Cēsu pulka komandieris plk. 02,45 pavēlēja mūsu baterijām izdarīt piešaudi.

Landesvēra daļas, atspiedušas mūsu priekšgrupas, iesāka kauju ar Cēsu pulka 1. un 4. rt. vadiem pie Lielrubeņa un Gaužas mājām. Kauja ar mainīgām sekmēm turpinājās līdz plk. 06,30, kad mūsu rotas ieņēma Vārnas un Dankas un nodibināja sakarus pa kreisi ar īgaunu 3. kājn. pulka daļām. Ienaidnieks uz šo rajonu atklāja stipru artilērijas uguni.

Tanī laikā, kad 2. Cēsu pulka kreisā iecirknī norisinājās sīvas cīņas, labajā iecirknī notika vēl tikai pastiprināta izlūku darbība, bet ap plk. 05,30 arī te ienaidnieka smagā artilērija sāka apšaudīt Ūdra, Speļģa un Vagaļu māju rajonu. Pēc īsas artil. sagatavošanas, ienaidnieks visā šinī iecirknī pārgāja uzbrukumā, izdarot galveno spiedienu gar dzelzceļu.

1. Valmieras un 2. Cēsu baterijas kaujai sākoties nekādus uzdevumus, izņemot rīkojumu izdarīt piešaudi, nesaņēma, un vēlāk arī tādu nevarēja saņemt, jo sakarā ar kājniekiem nedarbojās. Tāpēc arī bateriju komandieri šāva uz pašu iniciatīvu un pēc pašu novērojumiem. 1. Valmieras btr. I vads galvenā kārtā apkaņoja uzbrukumā nākošās ien. kājnieku ķēdes Cēsu pulka labā, bet baterijas II vads — kreisā kaujas iecirknī.

2. Cēsu baterija, kā apbruņota ar tālšāvējiem lielgabaliem, galvenā kārtā apšaudīja ienaidnieka baterijas. Plk. 04,00 2. Cēsu baterija atklāja uguni uz šaujošo smago bateriju pie Vaives dzirnavām un to diezgan ātri piespieda apklust.

Pēc tam 2. Cēsu btr. apšaudīja Kāķi mājas līdz ar dzirnavām — varbūtēju ienaidnieka nov. punktu.

Tad 2. Cēsu baterija pārnesa uguni uz ien. dziļāku aizmuguri un vērša traucējošu uguni uz Veismaņa mž., Lustes un Kaupēnu mājām.

Bez tam 2. Cēsu baterija Libānu rajonā apšaudīja ien. smago bateriju, kuŗu tomēr apklusināt neizdevās. Baterija vairākkārtīgi apšaudīja arī Cēsu - Valmieras lielceļu, kur izklīdināja ien. kājnieku kolonnu un piespieda atgriezties uz Cēsīm kādu ien. automobiļu kolonnu, kuŗa, cik varēja spriest, veda uz fronti municiju.

Pēc pirmām neveiksmēm, ienaidnieka artilērija no plk. 07,00 sāka apšaudīt visu 2. Cēsu pulka kaujas iecirkni, apšaudot galvenā kārtā dzelzceļa un lielceļa krustojumu, kā arī Gaužas-Tirziešu rajonu. Ap plk. 08,00 ien. artilērija uguni koncentrēja uz Liepas un Jaunraunas mž. rajonu, kur viņa kājnieki pārgāja uzbrukumā.

Ap šo laiku ien. artilērija apšaudīja arī 2. Cēsu btr. pozīcijas rajonu argāzu šāvējiem, kuŗi krita tieši baterijas tuvumā. Gāzu masku baterijas kaŗavīriem nebija. Kā aizsargu līdzekli pret gāzēm, kad tās bija stiprāk jūtamās, tie izmantoja ūdenī samērcētus kabatas lakatiņus. Protams, šādas improvizētas gāzu maskas daudz neko nevarēja līdzēt, un starp baterijas kaŗavīriem vairāki bija saindējušies, laimīgā kārtā gan vieglā formā.

Kāda ien. granāta krita 2. Cēsu btr. pārjūga tuvumā, kas baterijai pieveda municiju no Lodes stacijas, smagi ievainoja braucēju — kareivi Paegli un nosita vienu zirgu.

Šoreiz Cēsu pulka rotām uzbrukumus atsist nenācās viegli, jo tās jau bija cietušas no ienaidnieka artil. uguns. Pulka 10. un 12. rotas dzelzceļa rajonā jau sāka atiet, bet te no rezerves

palīgā piesteidzās 6. rt. un ar prettriecienu ienaidnieku atspieda. Pa kreisi no III btl. 2. un 3. rt. atgāja uz augst. 53,0. Uzbrukumu I btl. kreisajā spārnā sākumā izdevās apturēt, bet ap plk. 08,30 ienaidnieks atkal pārgāja uzbrukumā un pārrāva fronti vārīgākajā vietā — salaidnē ar igauniem pie Vārnu mājām. I bataljona rotas bija spiestas atiet. Līdz ar to 1. Valmieras btr. II vads bija spiests noņemties no pozīcijas un caur Kārļakalna pmž. pa lielceļu atiet Raunas virzienā.

Ap plk. 10.30 7., 8. un daļa no 1. rt. jau atradās uz Stuki, Gruzde, Strīķelis līnijas, kur sāka nocietināties.

Pa kreisi no I bataljona igaunū 3. kājn. pulka III btl. izturēja sīvas cīņas pie Veselauskas mž. un Bērzes kroga, bet pēc Cēsu pulka I btl. atiešanas igaunū III bataljona labais flanks palika atklāts un tas bija spiests atiet uz Veģēris, Ķemēla, Pakoda līniju.

Ap to laiku, kad Cēsu pulka labā iecirknī rotas sāka atiet, 1. Valmieras btr. I vada novēr. punktā un uz pozīcijas plīsa ien. artil. gāzu šāviņi. Kāda granāta pārrāva tālruna līniju starp vada pozīciju un novēr. punktu. Divīziona komandieris vltņ. Skujenieks, redzēdams, ka kājnieku rotas pulka labā iecirknī atiet un ka nav sakaru starp vada pozīciju un novēr. punktu, atdeva rīkojumu vadam atstāt pozīciju un braukt līdz Dunduru krogam. Pēcpusdienā vads atkal nostājās savās iepriekšējās pozīcijās pie Cekulu mājām.

Līdz ar 2. Cēsu kājn. pulka labā iecirkņa rotu atiešanu 2. Cēsu btr. saņēma divīziona komandiera rīkojumu atstāt ieņemto pozīciju un caur Skangaļu mž. doties Valmieras virzienā. Atrodoties ceļā, baterija saņēma divīziona komandiera rīkojumu ieņemt pozīciju Jaunzemju māju rajonā. Ziemeļos no Mūrmuižas pag. valdes baterija nogriezās pa ceļu uz Bāles pusstaciju un caur pēdējo izbrauca uz Cēsu-Valmieras lielceļu, pievakarē ieradās pie Jaunzemju mājām, kur nostājās pozīcijā.

Cēsu kājn. pulka III btl. komandierim izdevās apturēt atejošo rt. atliekas (ap 700 cilvēku) pie Kalna kroga, kur bataljons ieņēma aizstāvēšanās pozīciju un to noturēja līdz Kuperjānova btl. pienākšanai. Arī II btl. komandieris ar saviem virsniekiem aizturēja 5. un 6. rt. atliekas Jaunzemju rajonā. Šai grupai vēlāk pievienoja pārējo rotu noklīdušos karavīrus, tā kā

pēcpusdienā tā pieauga līdz 180 cilvēkiem. Minētai grupai uzdeva ieņemt pozīcijas no Silmatuļiem līdz Cekuļiem.

Plk. 19,45 Cēsu pulka komandieris pavēlēja II btl. komandierim uzbrukt Bērzu krogam no ziemeļiem. Uzbrukumu Bērzu krogam pabalstīja arī 1. Valmieras btr. I vads no Cekuļu rajona. Tomēr uzbrukums panākumus nedeva.

Ap plk. 11,00, kad Jēnas vienības jau bija ieņēmušas Liepas mž., un viena btr. no turienes apšaudīja igauņu bruņotos vilcienus ar flankējošu uguni, Lodes stacijā ieradās igauņu Kuperjānova bataljons ar 2 smagām haubicēm. Tas skaitījās par labāko vienību igauņu armijā. Bataljons ātri izsēdās no vilciena un devās uzbrukumā Liepas mž. virzienā.

Pret vakaru, uzbrūkot kopā ar Cēsu pulka III btl. un igauņu bruņoto vilcienu artilērijas un igauņu 2. btr., kā arī mūsu Valmieras btr. I vada un Cēsu btr. pabalstīts, Kuperjānova btl. ieņēma Liepas mž., kā trofejas iegūstot vienu vācu lielgabalu un dažus ložmetējus. Vakarā Kuperjānova btl. 3. rt. novietojās Liepas mž. un pa kreisi līdz vējdzirnavām, bet Cēsu pulka III btl. — Kalna kroga priekšā.

Ap plk. 16,00 igauņu 3. divīzijas štāba priekšnieks Valmierā saņēma uztraucošas ziņas no igauņu 3. pulka vadības un arī no vietējiem iedzīvotājiem, ka kāds ien. bataljons ieņēmis ceļu mezglu pie Startu mž. un kroga, bet ien. ritenbraucēji it kā sasnieguši Mūrmuižu, kas atrodas tikai 8 km dienvidos no Valmieras. Valmierā pašlaik nekādu rezervju nebija, izņemot bruņoto auto «Vanapagan» un sapieru komandu 15 vīru sastāvā, kuri dabūja uzdevumu ieņemt Mūru mž. un aizturēt ienaidnieku. Kad ap plk. 20,00 «Vanapagan» ieradās Mūru mž., izrādījās, ka pēdējā nav ieņemta, bet tur atradās jaunveidojamā 3. Rūjienas baterija, kas bija pārnākusi no Skangaļu mž., kad pēdējai tuvojies ienaidnieks.

Nākošā dienā 3. Rūjienas btr. pārgāja uz Kauguru mž. pie Valmieras, atstājot Mūrmuižā 24 ar šautenēm apbruņotus karavīrus vlt. Ādamsona rīcībā.

1. Valmieras btr. II vads pievakarē ieradās Raunā. Vada komandieris griezās pie igauņu 1. kājn. pulka komandiera ar lūgumu paskaidrot, vai vads vēl var tikt pie savas baterijas caur Skangaļu mž. Pulka komandieris paskaidroja, ka Skangaļu mž. ir ienaidnieka rokās. Vakarā

vads izbrauca no Raunas un pa ceļu caur Mārsnēnu pag. valdi un Pavāriem ap pusnakti ieradās Mūru mž. un nākošās dienas rītā ap plk. 03,00 pievienojās I vadam pozīcijā pie Cekuļu mājām.

2. jūnijs.

22. jūnijā ap plk. 02,30 Cēsu pulka II btl. 2 rt., kas sāka ieņemt izejas stāvokli uzbrukumam mežmalā pie Silmatuļiem, kā arī 2. Cēsu bateriju pie Jaunzemjiem vāci sāka apšaudīt no Auduļu puses. No 2. Cēsu btr. un II btl. izsūtītās patruļas ienaidnieku Auduļos tomēr neatrada. Ap plk. 03,00 ieradās Kaleva-Maleva btl. kopā ar igauņu 2. bruņoto vilcienu un sāka izsēsties 2 km ziemeļos no Lodes stacijas.

Plk. 04,00 Valmieras btr. un igauņu bruņotā vilciena artilērija vērša savu uguni uz Bērzu krogu un Skangaļu mž., bet Kaleva-Maleva bataljona 3. rt., igauņu bruņotā vilciena Nr. 2 desants un Cēsu pulka 5. un 6. rt. uzbruka Bērzu krogam un plk. 05,45 to ieņēma. Pēc tam, turpinot uzbrukumu, pēc sīvām cīņām plk. 06,30 ieņēma arī Skangaļu mž., bet galīgi to paturēja savās rokās tikai plk. 13,00. Ienaidnieks steigā atstāja, pametot uz kaujas lauka, pēc igauņu ziņām, 60 kritušos.

Ap plk. 07,00 neliela ienaidnieka nodaļa parādījās 1,5 km ziemeļos no Jaunzemjiem dzelzceļa pārbrauktuves rajonā un apšaudīja 2. Cēsu btr. vezumniekus Kainaži māju rajonā un Cēsu pulka štābu Jaunzemjos.

Tā kā 2. Cēsu btr. no savām pozīcijām ziemeļos no Jaunzemju mājām nevarēja, mazāka pacēluma dēļ, pabalstīt kājnieku uzbrukumu Skangaļu mž. rajonā, tad ap plk. 10,00 tā pārbrauca uz jaunām pozīcijām ap 200 m dienvidrietumos no Jullas mājām, ar novēr. punktu Liepas mž. vējdzirnavās, bet 1. Valmieras btr. pēcpusdienā ieņēma pozīcijas ap 0,7 km ziemeļaustrumos no Liepas mž. vējdzirnavām ar novēr. punktu vējdzirnavās.

Starp plk. 12,00—13,00 igauņu 1. pulka II btl. ieņēma Startu mž. un ap plk. 15,00 ceļa mezglu pie Startu kroga. Pēc igauņu ziņām ienaidnieks pie Startu krg. atstājis 31 kritušu.

Pie Skangaļu mž. un Startu krg. ieņemšanas, ienaidnieks steigā sāka atiet caur Zariņiem un Irbītēm uz Jaunraunu. Mūsu abas baterijas vērša savu uguni uz atkāpjošos ienaidnieku.

Kaleva-Maleva bataljons vakarā sasniedza Obuļus un Irbites, bet 1. kājn. pulka II btl. — Rausku. Cēsu pulka II btl., pēc Skangaļu mž. ieņemšanas, palika rezervē un vakarā novietojā Jaunzemju mājās.

Raunas rajonā plk. 06,30 ienaidnieks uzbruka Cēsu pulka I btl. un igauņu 3. kājn. pulka vienībām. Līdz pusdienai ienaidnieks vairākkārtīgi atkārtoja uzbrukumus, bet arvien tika atsts.

Vakarā Cēsu pulka I btl. atradās Gruzdes un Baltvilka mājās, bet igauņu 3. kājn. pulks tālāk uz dienvidiem līdz šosejai.

Šodien arī Gaujas labā krastā igauņu daļas bija guvušas sekmes. Majora Kleista grupa, kuŗas kreisais flanks un aizmugure bija apdraudēta ar Lēdurgas un Bīriņu ieņemšanu, naktī atgāja uz Englārtes rajonu.

Vēlu vakarā igauņu 3. divīzijas vadība uzdeva igauņu daļām nākošā dienā turpināt uzbrukumu, bet Cēsu pulkam un abām mūsu baterijām palikt rezervē.

23. jūnijā igauņu 3. bruņotā vilciena desants tuvojās Cēsīm abpus dzelzceļa līnijas sava bruņotā vilciena apsardzībā, bet Cēsu pulka 9. rt. virzījās uz Cēsīm gar Gaujas malu un ap plk. 08,00 iegāja Cēsīs.

23. jūnijs.

Ienaidnieka spēki pilsētu jau bija atstājuši. Viņu bruņotais vilciens, kas sedza landesvēra atkāpšanos, aizbrauca no Cēsīm plk. 03,00. Atkāpjoties tas nodedzināja Cēsu latvju biedrības namu un saspridzināja dzelzceļa tiltu pār Amatas upi.

Īsi pēc pusdienas uz Cēsīm izgāja viss Cēsu pulks un abas mūsu baterijas, pie kam Cēsu pulka I btl. ar 1. Valmieras btr. gāja uz Cēsīm caur Jaunraunu, bet Cēsu pulka II un III btl. ar 2. Cēsu btr. pa Cēsu - Valmieras lielceļu.

Vakarā Cēsu pulka I btl. novietojās Drabežu mž., II btl. — Meijeru mž., III btl. un komandas — Cēsīs, 1. Valmieras btr. — Rucku mž. un 2. Cēsu btr. — Kalna mž.

Igauņu daļas 23. jūnijā gāja uz priekšu bez sadursmēm, izņemot pašu labo spārnu. Igauņu 6. kājn. pulks vakarā atradās gājienā no Lielstraupes uz Englāti. Bruņotie vilcieni palika Cēsīs un Āraišu stacijā. Igauņu 2. jātnieku pulks, kuŗu nodeva 3. divīzijas rīcībā, šodien ar priekšējām daļām sasniedza Dzērbeni.

Ienaidnieka nodoms vēl bija — pastiprināt majora Kleista grupu, sevišķi tās kreiso spārnu, ar kuŗu cerēja salauzt igauņu divīzijas uzbrūkošo labo spārnu un tādā kārtā palīdzēt atjaunot agrāko stāvokli, bet tā kā naktī uz 24. jūniju notika igauņu

iebrukums Dzelzsdivīzijas novietojumā, tad landesvērs, pastiprināts ar Pētersdorfa nodaļu un Bādenes trieciena btl., dabūja uzdevumu ieņemt un aizstāvēt bijušās vācu Inčukalna pozīcijas.

Ar šo izbeidzās Cēsu kaujas, kas latvju-igauņu spēkiem deva lielu uzvaru pār landesvēra-Dzelzsdivīzijas apvienotiem spēkiem.

Melnais bruņinieks bija dabūjis nāvīgu triecienu.

VIII. Kaujas darbība līdz Juglai un Juglas kaujas.

jūnijs.

2. Cēsu kājn. pulka I btl., Kuperjānova un Kaleva-Maleva bataljoni, virzīdamies gar dzelzceļu un pa šoseju caur Līgatni, vakarā sasniedza Siguldu, kur nācās atspiest ienaidnieka arjergarda vienības. Pēc nelielas apšaudīšanās, ienaidnieks atgāja Inčukalna virzienā.

Cēsu pulka II un III btl. ar abām mūsu baterijām vēl palika Cēsīs rezervē.

Igauņu 1. kājn. pulka II btl. 24. jūnijā apstājās Ieriķos. 3. kājn. pulks — Kosas mž. rajonā, bet 2. jātnieku pulks — Dzērbenē.

Gaujas labā krastā igauņu 6. kājn. pulks vakarā novietojās Jaunā mž., bet 9. pulks — Murjānos un Englārtē.

jūnijs.

Naktī uz 25. jūniju Cēsu kājn. pulka komandieris pulkv.-ltņ. Kr. Berķis saņēma igauņu 3. divīzijas vadības rīkojumu, ka Cēsu pulkam un mūsu baterijām jāiziet no Cēsīm ar tādu aprēķinu, lai 25. jūnijā plk. 14,00 nonāktu Līgatnes st. rajonā, kur palikt uz vietas. Pēc šī rīkojuma saņemšanas Cēsu pulka k-ris pavēlēja visām vienībām 25. jūnijā plk. 07,00 sapulcēties pie Mācītāja muižas.

Kad pēc plk. 07,00 Cēsu kājn. pulka vienības un 1. Valmieras un 2. Cēsu baterijas sapulcējās norādītā vietā, tur ieradās tās apsveikt ar gūtām sekmēm brigādes komandiera palīgs pulkv.-ltņ. Ed. Kalniņš. Apsveikumam sekoja parādes maršs un Cēsu pulks un 1. Valmieras un 2. Cēsu baterijas gājiena kārtībā devās caur Kārļa mž. uz Līgatni, kur nonāca plk. 14,00 un apkārtējās mājās palika naktsguļā.

Igauņu 6. pulks, pārejot Gauju pie Krimuldas, kopā ar Kuperjānova btl. 25. jūnijā uzbruka pasaules karā nocietinātām Inčukalna pozīcijām šosejas un Inčukalna stacijas rajonā, bet bez panākumiem.

Kā redzams no 25. jūnija Dzelzsdivīzijas pavēles, tad nakti uz 26. jūniju landesvēra spēkiem vajadzēja atiet uz pozīcijām, kas sākās no Juglas ezera dienvidaustrumu gala un gāja caur Ropažu st. uz Veidulu mājām līdz Gaujai. Tanī pašā laikā arī Dzelzsdivīzijas vienībām vajadzēja atstāt savu Gaujas iecirkni un līdz 26. jūnija vakaram ieņemt pozīcijas no Daugavas caur Kurtu mž. un Amālijas mž. līdz Cekuļiem, bet no turienes pa Mazās Juglas kreiso krastu līdz Vilciņiem.

25. jūnijā plk. 22,00 2. Cēsu pulka k-ris saņēma šādu rīkojumu:

2. Cēsu pulka komandierim.

Divīzijas komandieris pavēl pulkam kopā ar baterijām iziet plk. 03,15 26. 6. 19. un virzīties caur Siguldu uz Allažu mž., Plānupes mž., Bideri, Bunči, Rīgas-Pliskavas šoseja.

Smago bateriju¹⁾ padodu Bruņoto vilcienu divīziona k-rim kapteinim Parsam. Baterijas k-rim ierasties pie pēdējā.

Pulku padodu Bruņoto vilcienu divīziona k-rim, no kuŗa saņemsiet tālākos rīkojumus.

Nr. 778. 25. VI 19. plk. 21,30. Reek.

26. jūnijā plk. 04,00 Cēsu pulks ar Valmieras bateriju izgāja no Līgatnes uz Siguldu, kur nonāca plk. 07,00. Pēc atpūtas plk. 11,00 pulks ar Valmieras bateriju izgāja uz Allažiem. Nonākot pie Allažu baznīcas, pulka k-ris saņēma no Bruņoto vilcienu divīziona k-ŗa rīkojumu palikt uz vietas un ieņemt aizstāvēšanās pozīciju no Pulleniem līdz Allažu mž., lai nodrošinātu uzbrūkošo igauņu daļu kreiso flanku.

26. jūnijs.

Izpildot minēto rīkojumu, Cēsu pulka komandieris pulkv.-lt. Kr. Berķis pavēlēja I bataljonam palikt uz vietas jau ieņemtajā iecirknī, bet III bataljonam ieņemt iecirkni no Jaunlīncām līdz Allažu mž. Katram bataljonam pulka k-ris piedalīja pa artilērijas vadam no 1. Valmieras btr. II btl. palika rezervē Branku (Brankas m. atrodas ap 1 km ziemeļos no Klīncām) — Rūnēnu rajonā.

Vienības vēl nepaspēja ieņemt norādītos rajonus, kad plk. 19,15 no Bruņoto vilcienu divīziona k-ŗa saņēma jaunu rīkojumu, kuŗā pulkam bija pavēlēts pāriet uz Ropažiem, jo ienaidnieks atkāpjoties visā frontē.

Igauņu 6. kājn. pulks, Kuperjānova un Kaleva-Maleva bataljoni 26. jūnijā turpināja uzbrukumu Inčukalna pozīcijām un vēl priekšpusdienā atspieda nelielus ien. arjergardus Ropažu stacijas virzienā, bet plk. 11,00 jau ieņēma Vangažu pieturas

¹⁾ 2. Cēsu btr.

punktu un pēcpusdienā salauza ienaidnieka pretošanos starp Vangažu pieturas punktu un Ropažu st. Ropaži vēl palika ienaidnieka rokās.

2. Cēsu baterija 26. jūnijā dabūja uzdevumu — gaismai austot nostāties pozīcijās šosejas rajonā ap 3 km rietumos no Siguldas. Plk. 12,00 baterija izbrauca no savas naktsmītnes Ozolkrogā un plk. 05,00 nostājās pozīcijās ap 0,5 km dienvidrietumos no Starpaskalna mājām. Baterija no minētām pozīcijām nešāva, jo igauņu daļas diezgan viegli atspieda ien. arjergardus no Inčukalna rajona.

Plk. 11,00 baterija saņēma pavēli braukt uz Inčukalnu. Tur nonākusi, tā saņēma jaunu pavēli — braukt pa šoseju tālāk uz priekšu. Atkāpjoties ienaidnieks vairākās vietās bija uzspridzinājis šosejas tiltus, tā kā baterijai nācās tos apbraukt. Kad baterija nobrauca līdz šosejas sargmājiņai, kas 3,5 km dienvidrietumos no Griķu krg., tā saņēma pavēli apstāties, jo Ropažos bija ienaidnieka daļas. Tūlīt vienu lielgabalu novietoja pozīcijā uz šosejas pie sargmājiņas un ap plk. 17,00 no tā apšaudīja Ropažus, kā arī šoseju un dzelzceļu no Ropažiem uz Rīgas pusi. Priekšā bija dzirdama dzīva ložmetēju un šauteņu uguns, kas aplusa tikai tumsai iestājoties.

Baterijas otro lielgabalu līdz ar vzeumiem novietoja mežā, šosejas rajonā.

26. jūnijā plk. 19,45 Cēsu pulka k-ris atdeva šādu pavēli:

Ienaidnieks visā frontē atkāpjas. Pulkam pavēlēts pāriet caur Allaži, Plānupes mž., Bīderi, Bunči uz Ropažu staciju.

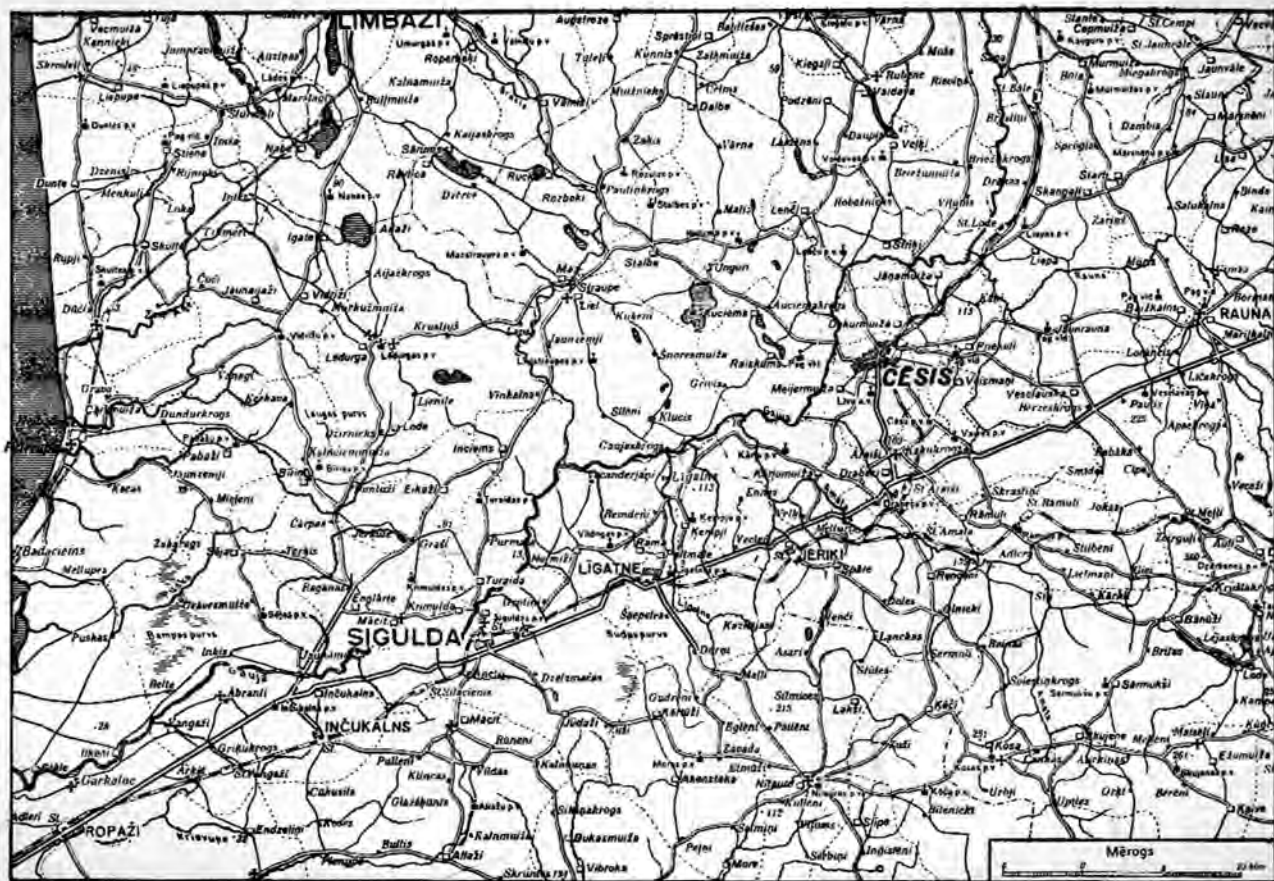
Avangardā nolieku I bataljonu ar 2 viegliem lielgabaliem; avangardam iziet plk. 23,00 no Pulleni un virzīties pa ceļu uz Glāzšķūnis-Plānupes mž. un tālāk uz Ropažiem.

II un III bataljonam un visām komandām un pārējai artilērijai salasīties pie izejas no Allažiem uz Plānupi plk. 24,00.

I bataljonam ceļā un nonākot Ropažos, rīkoties pēc apstākļiem. I bataljonam kārtējos ziņojumus sūtīt uz Plānupes mž., Bīderi, Reipas un Ropaži atpakaļ pa ceļu uz galveniem spēkiem.

I šķiras vzeumiem sekot pa Vidzemes šoseju caur Inčukalnu, izejot no Siguldas 27. VI 19. plk. 04,00.

Pulkv.-ltn. Berķis.

Cēsis-Sigulda rajons.

Cēsu pulka I btl. ar 1. Valmieras btr. I vadu noteiktā laikā izgāja no Pulleniem, plk. 03,00 sasniedza Plānupes mž. un tālāk virzījās pulka avangardā. Cēsu pulka II un III bataljons ar Valmieras baterijas II vadu izgāja no Allažu mž. plk. 24,00 un sekoja I bataljonam.

7. jūnijs.

Izejot no Allažu mž. Cēsu pulka k-ris pulkv.-ltņ. Kr. Berķis ceļā sastapa pulkv. J. Zemītanu, pulkv.-ltņ. Rēku un kapt. M. Hartmani, kas apbraukāja fronti. Tie informēja pulka k-ri, ka ienaidnieks visā frontē atkāpjas.

Ar rīta gaismu parādījās ienaidnieka lidmašīnas, kas kavēja kustību, jo vajadzēja pielāgoties apvidum, lai slēptu savus spēkus un kustības virzienus. Cēsu pulka k-rim nebija arī ziņu par igauņu spēku atrašanās vietām un to darbību. Ienaidnieka pret darbību, galvenā kārtā, varēja gaidīt no šauruma starp Ķīsezeru un Juglas ez. Tāpēc arī, lai nodrošinātu pulka kreiso flanku, pulka k-ris pavēlēja I btl. ar Valmieras btr. I vadu no Čapām ņemt virzienu caur Mašīnkrogu un Ģinteriem uz šoseju, kur darboties pēc apstākļiem.

2. Cēsu baterija ar vienu lielgabalu no plk. 01,00—03,00 no iepriekšējās dienas pozīcijas apšaudīja ar retu uguni šoseju Rīgas virzienā, ar nolūku traucēt pa šoseju ienaidnieka kustību. Plk. 15,30 baterija ieņēma pozīciju starp dzelzceļu un šoseju uz ceļa, kas iet uz Mašīnkrogu un vakarā ar retu uguni apšaudīja Juglas tiltus.

Kad Cēsu pulka II un III bataljoni ar Valmieras btr. II vadu ap pusdienas laiku ieradās Ropažu stacijā, tur priekšā jau atradās pulkv.-ltņ. Rēka rīkojums, ka pulkam kopā ar Valmieras btr. vajaga izvērsties abpus Zaķu mž. un caur Sarkanmuižu ar strauju uzbrukumu ieiet Rīgā, lai ienaidniekam nedotu iespēju uzspriecināt tiltus pār Daugavu. Pa labi no Cēsu pulka darbošoties Kaleva-Maleva btl., bet pa kreisi — 2. jātnieku pulka esk. Tā kā karavīri bija stipri noguruši, pulka k-ris lūdza dot pulkam dažas stundas atpūtu, lai varētu paēdināt ļaudis. Pulkam atpūtu deva līdz plk. 16,00. Pēc tam pulks ar Valmieras btr. II vadu gāja caur Bāliņiem uz Zaķu mž. Plk. 19,15 II btl., kuram piedalīja

Valmieras btr. II vadu, dabūja uzdevumu — braukt caur Smīzenēm, pāri Mazās Juglas upei, Rīgas virzienā.

Cēsu pulka štābs un III btl. palika naktsmītnē Zaķu mž., bet II btl. ar Valmieras btr. II vadu — Silakroga rajonā.

Kad Cēsu pulka I btl. ar Valmieras btr. I vadu ap plk. 07,00 nonāca pie Čapām, no Bergu mž. puses bija dzirdama šauteņu un ložmetēju uguns. Tur uzsāka cīņu igauņu 6. kājn. pulka vienības, kas virzījās uz Smīzenkroga un Cekuļu rajonu. Nonākot pie Ģintera mājām, I btl. k-ris izsūtīja 4. rotu uz Baltezera staciju, bet ar pārējām rotām un Valmieras btr. I vadu devās uz Eilenburgu. Pie Baltezera stacijas 4. rota sastapa igauņu Kaleva-Maleva btl. 1. rotu, kura bija uzbrukusi Salaspūšļiem, bet cietusi neveiksmi un tagad lūdza palīdzību. Uzbrukumu atkārtoja un ienaidnieku no Salaspūšļiem padzina. Pēc tam 4. rota, kopā ar Kaleva-Maleva btl. 3. rotu, pabalstīja I btl. uzbrukumu Eilenburgai, no kurienes ienaidnieku drīz vien padzina, un 4. rota, kopā ar igauņu vienībām, turpināja uzbrukumu Vēveru virzienā, bet I btl. pārējās rotas ar Valmieras btr. I vada atbalstu — Bergu mž. virzienā.

Plk. 15,30 2. Cēsu pulka k-ris pavēlēja Valmieras btr. I vadam pievienoties pulkam pie Čapām.

Plk. 16,30 Bergu mž. ieņēma. Tagad I btl. k-ris pavēlēja 3. rt. uzbrukt pāri Juglas tiltam pie Mašēnu mājām. Ienaidnieks atklāja uz 3. rt. stipru artil. uguni un tā sāka atiet. Bataljona k-ris nosūtīja palīgā 1. rotu, bet tiltu pāriet tomēr neizdevās, jo ienaidnieks to turēja zem ložmetēju uguns. Abas rotas apstājās un ierakās, bet 2. rota palika rezervē Bergu mž.

Pa to laiku Valmieras baterijas I vads bija nostājies pozīcijā ziemeļos no Bergu mž., bet jau plk. 19,30 to nosūtīja Cēsu pulka rīcībā uz Zaķu mž. un no turienes uz Silakrogu.

Vēlu vakarā no ienaidnieka puses parādījās auto ar Amerikas Savienoto valstu karogu. Auto atradās pilnvarotie vest pamiera sarunas, bet vienošanos nepanāca.

28. jūnija rītā Zaķu mž. ieradās pulkv.-ltņ. Rēks un informēja 2. Cēsu pulka komandieri pulkv.-ltņ. Kr. Berķi par saviem nolūkiem pāriet uzbrukumā.

Spēku pārgrupēšanu sāka tai pašā dienā. Cēsu pulka k-ris pavēlēja III btl. pāriet M. Juglas upi Melnmuguru rajonā un

28. jūnijs.

pēc tam iet gar lielceļu uz Sarkanmuižu un tālāk pa Lubānas šoseju uz Rīgu.

Vēl priekšpusdienā III btl. izgāja uz Melnmuguri rajonu, kur pārgāja M. Juglas upi un tad virzījās uz Jakstiem. Vakarā bataljons sasniedza Glāznieki, Augstkalni, mežmala austrumos no Blankām līniju, bet tālāk netika, jo ienaidnieks šeit ieņēma vecos pasaules kara ierakumus, kuŗu priekšā atradās vairākas rindas stiepuļu žogu. Bataljona k-ris lūdza pulka k-ri atsūtīt bataljona pabalstam artilēriju, ko naktī tas arī saņēma.

Cēsu pulka II bataljona rajonu 28. jūnijā ienaidnieks apšaudīja ar artilērijas un mīnometēju uguni.

Cēsu pulka II bataljons palika pulka rezervē Silakroga rajonā.

1. Valmieras baterija (abu vadu sastāvā) no rīta ieņēma pozīcijas ap 0,3 km ziemeļaustrumos no Silakroga un visu dienu apšaudīja ienaidnieka pozīcijas M. Juglas kreisā krastā, galvenā kārtā pret Smīzenkrogu. Uz pulkv.-ltn. Rēka rīkojumu Valmieras baterijas II vadu nodeva igauņu 6. kājn. pulka I btl. k-ŗa rīcībā, bet naktī uz 29. jūniju btr. I vadu nosūtīja Cēsu pulka III btl. k-ŗa rīcībā.

2. Cēsu baterija 28. jūnijā apšaudīja Juglas tiltu.

Igauņu 6. kājn. pulka II btl. mēģināja pāriet Gaujas-Balt ezera kanālu pie Alderu mž., bet tika atsists. Arī igauņu 6. kājn. pulka pārējo bataljonu mēģinājumi pāriet M. Juglu pie Skrāgu kroga nelaimējās.

29. jūnijs.

29. jūnija rītā 1. Valmieras btr. I vads ieņēma pozīcijas apm. 0,2 km ziemeļaustrumos no Pīļu kroga ar novēr. punktu uz augstuma austrumos no Agstkalnu mājām.

Ienaidnieks pārgāja uzbrukumā pret Cēsu pulka III btl., mēģinādams apņemt btl. kreiso spārnu, šai pašā laikā uzbrūkot arī frontāli.

1. Valmieras btr. I vads no Pīļu kroga apšaudīja uzbrūkošās ien. ķēdes Augstkalnu mājas un Blankas - Reipiņu rajonā, lai tādā kārtā palīdzētu 10. un 12. rotai.

Sakarā ar 11. rotas atiešanu uz Priekškājas mājām, 1. Valmieras btr. I vads no Pīļu kroga pārvietojās uz Jakstiem, kur ieņēma pozīcijas ap 0,2 km austrumos no Jakstiem un tur-

pināja apšaudīt ienaidnieku, izšaujot pavisam ap 150 šāviņu. Uz priekšu izsūtītās patruļas noskaidroja, ka ienaidnieks atgājis Zeltiņu ģipsa fabrikas virzienā.

Vakarā III btl. rotas ieņēma savas agrākās pozīcijas.

Cēsu pulka pārējā frontē visu dienu bija artilērijas un ložmetēju uguns. Šīs dienas vakarā no pulka štāba paziņoja Cēsu pulka III bataljona vadībai, ka igauņu 3. kājnieku un 2. jātnieku pulks sasnieguši Tīnūžu mž. un nākošā dienā izvēršīsoties pa kreisi no III bataljona un uzbrukšot ģipsa fabrikas un Salaspils stacijas virzienos.

2. Cēsu baterija agrā rītā apšaudīja Juglas tiltu, bet vakarā apšaudīja Carnikavas mž. un Ādažu mž., jo bija noklausītas ienaidnieka tālruniskās sarunas, ka no minētiem rajoniem tas 30. jūnijā uzbrukšot Ropažu stacijas virzienā. Baterija izšāva uz minētām vietām 39 granātas. Pēc tam baterija, uz igauņu pieprasījumu, apklusināja Burchardu mž. tuvumā šaujošo ien. bateriju.

Ienaidnieka artilērija šodien apšaudīja 2. Cēsu baterijas pozīciju, pie kam daži šāviņi krita baterijas tuvumā, bet zaudējumus nenodarīja.

30. jūnijā igauņu 3. divīzijas vadība nolēma iesākt enerģisku uzbrukumu visā frontē. Uzbrukuma sākumu nolika 30. jūnijā uz plk. 12,00, bet dažu apstākļu dēļ to atlika uz 1. jūliju. Igauņu 9. kājn. pulka uzdevums bija — forsēt Gauju, lai tad kopā ar 6. pulka II bataljonu sasistu ienaidnieka kreiso spārnu un iztīrītu rajonu starp Gauju un Ķīšezaru. Bruņoto vilcienu artilērijai ar savu uguni vajadzēja pabalstīt 1. kājn. pulka II btl. un bruņoto vilcienu desantu uzbrukumu šosejas rajonā, kur tiem bija pavēlēts pārraut fronti un turpināt uzbrukumu Rīgas virzienā. Igauņu 6. pulkam un mūsu 2. Cēsu pulkam vajadzēja izdzīt ienaidnieku no pozīcijām dienvidos no šosejas un tad uzbrukt Rīgas virzienā. Igauņu 3. pulkam vajadzēja sasist ienaidnieka labo spārnu un tad uzbrukt caur Kurtu mž. gar dzelzceļu uz Rīgu. Igauņu 2. jātnieku pulks dabūja uzdevumu apsargāt divīzijas kreiso flanku, darbojoties no Kurtu mž. līdz Ogrei. Divīzijas rezerve (bruņoto vilcienu desanti, Kuperjānova un Kaleva-Maleva bataljoni) pagaidām palika novietota gar Rīgas-Valkas dzelzceļu.

Iepretim Gaujas grīvai 30. jūnijā sapulcējās visa igauņu flote ar uzdevumu — pabalstīt uzbrukumu ar uguni.

30. jūnijs.

Igaunu 6. pulka bataljoni, igauņu un Valmieras btr. II vada pabalstīti, mēģināja forsēt M. Juglu pie Skraģu kroga un Cekuļiem, bet bez panākumiem.

2. Cēsu baterija plk. 15,30 atklāja uguni uz Rembergu mž., Rikuļi un Cepļi mājām. Kad pēc kāda laika igauņu 6. pulka II btl. pēc niknas cīņas pārgāja Gaujas-Baltezera kanāli un devās virzienā uz Rikuļiem un Rembergu mž., 2. Cēsu baterija pārnesa savu uguni uz mežmalu, kas dienvidos un dienvidrietumos no Cepļu mājām, apšaudīdama tur atrodošos ien. kājniekus, pēc kam igauņu 6. pulka II btl. ieņēma Rembergu mž. un Rikuļu mājas.

30. jūnijā Ziemeļlatvijas brigādes štābs pārbrauca no Cēsīm uz Ropažu staciju, bet igauņu 3. divīzijas štābs uz Siguldu.

1. jūlijs.

1. jūlijā igauņu-latvju uzbrukums sākās nosacītā laikā.

No plk. 07,00—09,00 igauņu flote apšaudīja Carnikavu un Ādažu mž., pēc kam igauņu 9. kājn. pulks diezgan viegli forsēja Gauju un ātri devās uz priekšu. Pa kreisi no 9. pulka uzbruka igauņu 6. pulka II btl. un Kuperjānova btl., kā arī bruņoto vilcienu desantu nodaļa. Vakarā 9. pulks sasniedza Kalngala ciemu un Jaunciemu, bet 6. pulka II btl. ar Kuperjānova btl. apstājās pie Sužu mž. un Vadziem.

Vidzemes šosejas rajonā starp Bukultu mž. un Vēveriem uzbruka igauņu 1. kājn. II btl., Cēsu pulka 2. un 4. rota, kā arī bruņoto vilcienu desanti, ar bruņoto vilcienu artilērijas, igauņu bateriju un 2. Cēsu baterijas pabalstu.

Landesvēra daļas atkāpās un novietojās ezeru šaurumā aiz Juglas tiltiem, uzspridzinot dzelzceļu tiltu, bet šosejas koka tiltu ienaidniekam uzspridzināt neizdevās, jo Cēsu pulka 4. rota visu laiku to apšaudīja.

Cēsu pulka 1. un 3. rotu mēģinājums forsēt Juglas upi pie Mašēniem neizdevās. Arī igauņu 6. pulka I bataljona un Cēsu pulka 7. rotas mēģinājums forsēt M. Juglas tiltu pie Skrāģu kroga neizdevās. Forsēšanu pabalstīja igauņu baterija un Valmieras baterijas II vads no Silakroga rajona.

Plk. 19,00 Cēsu pulka III btl. ieņēma V. Būņas. Bataljonu pabalstīja Valmieras baterijas I vads no pozīcijas pie Jaksti mājām.

Plk. 18,10 Cēsu pulka k-ris saņēma rīkojumu nosūtīt uz Silakrogu igauņu 6. pulka III bataljona k-ŗa rīcībā Valmieras btr. I vadu no Cēsu pulka III btl. rajona.

2. Cēsu btr. plk. 17,00 dabūja rīkojumu pārbraukt no Vidzemes šosejas rajona uz Silakroga rajonu, kur ieņemt pozīcijas, lai varētu apšaudīt arī ģipsa fabriku pie Zeltiņiem. Plk. 18,00 baterija noņēmās no pozīcijas un aizbrauca uz Zaķu mž.

Kauja rajons 1919. g. jūnija beigās un jūlija sākumā.

Pievakarē Zaķu mž. ieradās no Vecpiebalgas pulkveža Baļoža brigādes IV bataljona 1. rota, kurā 2. jūlija rītā aizgāja Cēsu pulka III btl. rīcībā.

2. jūlijā igauņu-latvju uzbrukums turpinājās.

Igauņu 9. kājn. pulks ar igauņu flotes artilērijas uguns piepalīdzību ieņēma Mangaļsalu un Vecmīlgrāvi.

Vidzemes šosejas rajonā ien. artilērija priekšpusdienā ar spēcīgu uguni apšaudīja igauņu karaspēka vienības un bruņotos

2. jūlijs.

Schēma Nr. 7.

vilcienus, pielietojot lielā mērā gāzu šāviņus. Vakarā igauņu 1. pulka II btl. nomainīja Cēsu pulka I btl. vienības, kuŗas aizgāja uz Zaķu mž. un palika pulka rezervē. Šosejas rajonā pociņas tagad ieņēma Kuperjānova btl. un bruņoto vilcienu desanti.

Igauņu 6. pulka un Kaleva-Maleva btl. iecirkņos 2. jūlijā visu dienu norisinājās izlūku nodaļu darbība un apšaudišanās.

2. Cēsu baterija 2. jūlijā plk. 0,45 nonāca Zaķu mž. Tūlīņ vienu lielgabalu nostādīja pozīcijā apm. 1 km ziemeļos no Silakroga. Vēl priekšpusdienā tam pievienoja arī otru lielgabalu. Tā kā ien. smagā artilērija dienā sevišķi stipri apšaudīja minēto pozīciju, tad baterija bija spiesta pārbraukt uz jaunām pozīcijām apm. 0,5 km ziemeļos no Silakroga.

Cēsu pulka III btl. iecirknī plk. 3,30 sākās uzbrukums J. Būņām un Leikām, bet igauņu 3. pulka labā spārna vienības tanī pašā laikā uzbruka ģipsa fabrikai pie Zeltiņiem. Pēc ilgākas cīņas ap plk. 05,00 izdevās ienaidnieku izdzīt no J. Būņām un Leikām. Bataljona tālākais uzbrukums apstājās, jo pa kreisi igauņu vienības pie ģipsa fabrikas cieta neveiksmi.

Igauņu 3. pulks naktī uz 2. jūliju pēc sīvām cīņām ieņēma Kurtu un Salaspils mž., bet jau 2. jūlija rītā ienaidnieks pārgāja pretuzbrukumā un pulks bija spiests atiet savās izejpozīcijās.

2. jūlijā agrā rītā pulkveža Baloža brigādes VI atsevišķais btl. no Vecmīlgrāvja pievienojās igauņu 9. pulkam un vakarā aizgāja caur Ropažu staciju uz Zaķu mž. 2. Cēsu pulka k-ra rīcībā, kur ieradās 3. jūlija vakarā.

ūlijs.

3. jūlija rītā Cēsu pulka III btl. frontē bija manāma rosīga kustība ienaidnieka tuvākā aizmugurē. Ar rīta ausmu Cēsu pulka II un III bataljoni sāka iet uz priekšu un, nesastapūši ienaidnieku, nonāca līdz Sarkanmuižai.

Cēsu pulka štābs un I btl. pārgāja uz Cekuliem, bet 7. rota pievienojās savam bataljonam. 1. Valmieras btr. vakarā novietojās Ulbrokas mž.

2. Cēsu btr. pēcpusdienā saņēma divizionā k-ŗa vlt. Skujenieka rīkojumu nostāties pozīcijās Luizenšteinas¹⁾ rajonā. Baterija vakarā izgāja uz noteikto rajonu, bet ceļā dabūja divīziona komandiera rī-

¹⁾ Luizenšteina atrodas ¾ km dienvidaustrumos no Melnmuguriem.

kojumu — braukt no Luizenšteinas Ulbrokas mž. virzienā un nostāties pozīcijās 3—4 km austrumos no Ulbrokas mž.

4. jūlijā plk. 3,30 baterija nostājās pozīcijās apm. 0,2 km dienvidrietumos no Audzēkņu mājām.

IX. Pamiera sarunu ievadišana un Strazdu muižas miera līgums.

Jau 30. jūnijā Liepājā sapulcējās Sabiedroto misiju priekštāvji angļu ģen. Berta vadībā, lai apspriestu, kādi soļi būtu spējami kara darbības izbeigšanai pie Rīgas. Angļu un amerikāņu misijas priekštāvji gribēja sūtīt ģen. fon der Golcam ultimatumu, lai tas ar saviem spēkiem atstāj Rīgu un atiet uz vecām vācu pozīcijām pie Olaines, bet bija maz cerību, ka Golcs paklausīs. Tāpēc arī franču pulkv.-ltn. Diparkē lika priekšā noslēgt pamieru ar noteikumu, ka igauņi paliek ieņemtās pozīcijās pie Juglas, vācu karaspēks atiet uz Olaines pozīcijām, bet Rīgu ieņem pulkv. Baloža un firsta Līvena daļas. Šādam priekšlikumam piekrita pārējie apspriedes dalībnieki. Sarunu vešanu starp karojošām pusēm uzsākās franču misijas priekšnieks pulkv.-ltn. Diparkē. Angļu un amerikāņu misiju priekštāvji pilnvaroja viņu runāt arī savā vārdā.

Pamiera sarunu ievadišana.

1. jūlijā pulkv.-ltn. Diparkē iebruca Rīgā un devās uz ģen. fon der Golca štābu. Ģen. Golcs caur savu štāba priekšnieku paziņoja, ka ir ar mieru vest sarunas uz sekojošiem noteikumiem: Latvijas (Niedras valdības) daļas paliek savās tagadējās pozīcijās no Gaujas grīvas gar Baltezeru līdz Salaspils mž. Igaunų daļas jāatvelk uz Skultes bazn., Inčukalna, Jumpravmuižas līniju.

Šie noteikumi nebija pieņemami, un pulkv.-ltn. Diparkē tos noraidīja. Sarunas turpinājās, un beigās abas puses vienojās uz sekojošiem noteikumiem: vācu vienības nekavējoties atstāj Daugavas labo krastu. Rīgas ziemeļfronti ieņem pulkv. Baloža un firsta Līvena daļas, kā arī landesvērs, izslēdzot no tā Vācijas pavalstniekus. Ģen. Golca kara materiālu izvākšana no Rīgas jānobeidz divu nedēļu laikā, skaitot no pamiera parakstīšanas dienas. Igaunų daļas nedrīkst virzīties uz priekšu no pašreiz ieņemtās līnijas. Līdz pamiera noslēgšanai un arī pēc tam jāpārtrauc apšaudīšanās un virzīšanās uz priekšu.

Uz šo noteikumu pamata ģen. Golcs pilnvaroja pulkv.-ltņ. Diparkē vest sarunas ar igauņiem. Tanī pašā dienā pulkv.-ltņ. Diparkē devās uz Siguldu pie igauņu 3. divīzijas komandiera ģen. Pöddera. Pēdējais deklarēja igauņu armijas virspavēlnieka ģen. Laidonera doto instrukciju, no kuras viņam bija aizliegts novirzīties. Instrukcijas saturs bija sekojošs: «Igauņi neslēgs nekādu līgumu ne ar ģen. Golcu, ne ar landesvēru, bet vienīgi ar ministru prezidentu Ulmani, vai viņa pilnvarotu priekšstāvi. Vāciem un landesvēram jāatiet uz dienvidiem no vecām krievu 1916. g. pozīcijām: Kaugurciems, Sloka, Dalbe, Lieliecava. Evakuācijai jānotiek 24 stundu laikā pēc pamiera līguma parakstīšanas. Vāci var atstāt Rīgā saimniecības nodaļu kara materiālu aizvešanai. Viņas darbībai jāizbeidzas divu nedēļu laikā pēc līguma noslēgšanas. Rīgu ieņem pulkv. Baloža un Ziemeļlatvijas karaspēka daļas, kā arī firsta Līvena nodaļa un viens igauņu btl. Pārējās igauņu daļas paliek savās ieņemtās vietās kaujas gatavībā varbūtējam gadījumam, ja vāci no jauna mēģinātu okupēt Rīgu. Igauņu btl. atstās Rīgu, kad Ulmaņa valdība būs deklarējusi, ka viņa ir spējīga uzturēt kārtību Rīgā bez minētās karaspēka daļas palīdzības. Latviju igauņi atstās tad, kad Ulmaņa valdība paziņos, ka viņa ir spējīga uzturēt kārtību Vidzemē un visā Latvijā bez igauņu palīdzības. Šis noteikums neattiecas uz tām igauņu daļām, kuras atradīsies pie Cēsīm kā rezerve lielinieku fronteī. Šī rezerve atgriezīsies Igaunijā, kad Ulmaņa valdība paziņos, ka viņa ir spējīga turēt lielinieku fronti no Seideneces (Liepnas) līdz Jēkabpilij saviem spēkiem, bez Baltijas vācu palīdzības.»

Pulkv.-ltņ. Diparkē aizrādīja, ka Sabiedrotie tādiem noteikumiem nepiekrīt un neļaus igauņu daļām ieiet Rīgā, bet par šo sarunu gaitu tas ziņos Sabiedroto misiju priekšniekam ģen. Gofam.

2. jūlija rītā pulkv.-ltņ. Diparkē atgriezās Rīgā un par sarunu gaitu paziņoja ģen. Gofam, kas pašlaik atradās Tallinā. Ģen. Gofs, iepazīnies ar pulkv.-ltņ. Diparkē panākumiem, lika priekšā izbraukt igauņu pilnvarotiem uz Strazdu mž. pie Juglas ezera, lai vestu sarunas ar vācu pilnvarotiem Sabiedroto misiju priekšstāvju vadībā.

izdu mž.
is 3. jūlijā. Sarunas sākās 2. jūlijā plk. 21,00. Kādas divas reizes sarunas tika pārtrauktas — vispirms no vāciešu un pēc tam no igauņu puses. Beidzot 3. jūlijā plk. 03,30 tika parakstīts sekojošs līgums:

1) 3. jūlijā plk. 12,00 jāpārtrauc kaujas darbība uz sauszemes, jūras un gaisā.

2) Vācu karaspēkam jāatstāj Latvija visdrīzākā laikā, sakarā ar līguma noteikumiem. Vācu karaspēks pārtrauc kara darbību Latvijas robežās, izņemot, protams, kaujas darbību pret pad. Krievijas spēkiem.

3) Visi vācu virsnieki un karaspēka daļas atstāj Rīgu un tās apkārtni, pie kam izvākšanās jānobeidz 5. jūlijā līdz plk. 18,00, izņemot atsevišķus štāba virsniekus, kuri varēs uzraudzīt kara piederumu izvākšanu.

4) Viens no Sabiedroto virsniekiem Rīgā uzraudzīs šo vācu krājumu izvešanu.

5) Landesvēram tūlīt jāatstāj Rīga, kā arī tās apkārtnē un jāaiziet uz Daugavas. Šī izvākšanās jāizdara līdz 5. jūlijam plk. 18,00. Turpmāko landesvēra likteni noteiks saskaņā ar šī līguma § 9.

6) Igaņu karaspēks paliek vietās, kuŗas viņš ieņēmis 3. jūlijā plk. 03,00.

Ziemeļlatvijas armijas ienākšana Rīgā.

7) Vāci nedrīkst traucēt brīvu satiksmi pa zemes ceļiem, dzelzceļu un tālgrāfu starp Rīgu un Liepāju.

8) Sabiedroto misijas pagaidām uzņemas Rīgas pārvaldību un darbojas kopīgi ar latvju valdību.

9) Sīkākus noteikumus izstrādās Sabiedroto misijas priekšstāvja vadībā.

Ar šo izbeidzās pie Cēsīm uzliesmojušās cīņas pret landesvēru un Dzelzsdivīziju.

No šīm cīņām, ciešā sadarbībā ar varonīgo igauņu armiju, mēs izgājām kā uzvarētāji, ar nelokāmu gribu — vēl ciešāk saslēgt rindas un apvienot visus mūsu tautas spēkus savas neatkarības nodrošināšanai.

4. jūlijs.

4. jūlijā Cēsu pulks ar 1. Valmieras un 2. Cēsu baterijām palika uz vietas un atpūtās. Vakarā 2. Cēsu pulka k-ris pulkv.-ltn. Kr. Berķis saņēma no pulkv. Zemītāna rīkojumu rīt pāriet ar pulku un abām baterijām uz Strazdu mž.

Ziemeļlatvijas armijas ienākšana Rīgā.
(Redzama 2. Cēsu baterija.)

5. jūlijs.

5. jūlijā plk. 15,00 Cēsu pulks ar 1. Valmieras un 2. Cēsu baterijām pārgāja uz Strazdu mž., kur palika pa nakti.

Uz 6. jūliju bija nolikta iziešana uz Rīgu.

6. jūlijs.

6. jūlijā plk. 12,00 Cēsu pulks, VI atsevišķais btl., 1. Valmieras un 2. Cēsu baterijas sapulcējās uz Vidzemes šosejas pie Juglas tilta un devās uz Rīgu. Kad kolonnas galva nonāca pie «Villa Nova», tā tika apturēta, jo no Lielbritānijas komisāra Baltijas valstīs pulkv.-ltn. Tallenta, caur pulkveža Baloža brigādes štāba starpniecību, bija saņemts sekojošs raksts:

Memorands Nr. 1.

Latvijas karaspēks, kas padots Igaunijas virspavēlniecībai, nedrīkst ienākt Rīgā, kamēr man nav bijusi iespēja satikt ģenerāli Gofu (Gough).

Es tālelgrāfēju viņam vakar vakarā un lūdzu, cik ātri vien iespējams, ierasties Rīgā. Pagaidām es būtu ļoti priecīgs, ja Jūs un Jūsu štāba priekšnieks ierastos Rīgā pie manis sarunu vešanai par turpmākām gaitām.

Sabiedroto militārās misijas priekšnieka vietā
pulkvedis-ltn. Tallents.

Lielbritānijas komisārs Baltijas provincēs.

Rīgā, 6. jūlijā 1919. g.

Ziemeļlatvijas armijas sagaidīšana Rīgā.

Pulkvedis Zemītāns devās uz Rīgu pie pulkv.-ltn. Tallenta.

Iedzīvotāji, dabūjuši zināt par «Ziemeļnieku» nākšanu uz Rīgu un to apturēšanu uz šosejas, pulciņiem nāca apsveikt savus atbrīvotājus.

Plk. 19,00 Ziemeļlatvijas brigādes vienības devās uz priekšu. Rīgas iedzīvotāji tās jūsmīgi apsveica. Pie Gaisa tilta bija nostādīta pulkv. Baloža brigādes goda sardze. Brīvības ielā sagaidītāji «Ziemeļniekus» apbēra ziediem. Pie bij. Pēterā Lielā pieminekļa vienības sagaidīja pulkvedis Jānis Balodis, pulkvedis

Jorģis Zemītāns un valdības priekšstāvji. «Ziemeļnieku» vienības tiem braši pagāja garām un tad devās uz norādītām mītnēm.

1. Valmieras un 2. Cēsu baterija palika divas dienas atpūtā bij. artilērijas kazarmās pie 1905. g. parka.

Ziemeļlatvijas brigādes komandieris pulkvedis J. Zemītāns, sakarā ar zināmā darbības posma noslēgšanos, atdeva sekojošu pavēli:

Ziemeļlatvijas Virspavēlnieka pavēle Nr. 64.
6. jūlijā 1919. g.

Ziemeļlatvijas kareivji! Pēc grūtām cīņām, ciešanām un šaubām, beidzot esam savu mērķi sasnieguši: esam ienākuši savā, no gadu simteņu ienaidnieka atsvabinātā galvas pilsētā — Rīgā.

Reizē ar mums no Rīgas jūras iebrauc arī mūsu vienīgi likumīgā, ar tautas uzticību vēltītā, Tautas padome un Latvijas pagaidu valdība.

Svarīgs, dziļa prieka un laimes pilns ir šis brīdis. No audzes uz audzi mūsu senči smagos kaušu darbus pildot, ir nesuši šo sapni par neatkarīgo Latviju. Mēs paši viņu lolojuši, rītos ceļoties un vakaros guļoties. Un tagad, pēc 717 gadiem, viņš ir piepildījies. Liktenim ir labpaticies, ka šis prieka brīdis sakrīt, pēc vecā kalendāra rēķinot, ar mūsu tautas līgsmības svētkiem — ar Jāņu vakaru.

Ir pareizi — līgsmot un svētīt mums Līgo svētkus šoreiz vēl neizdosies, jo ienaidnieku bandas vēl atrodas Kurzemē, aiz Rīgas vārtiem; daļa no Latgales smok zem varmāku komunistu sloga, bet tomēr, zīmīgi iepriecinoši ir tas, ka Latvijas dienvidu un ziemeļu spēki savienojusies savā galvas pilsētā ap savu valdību taisni Jāņu vakarā.

Drošsirdīgie kareivji! Šai laimes brīdī lieku Jums priekšā dziļi apdomāt, ka Latvijas atsvabināšanas darba pirmā puse ir veikta, pateicoties vienīgi kopējā mērķa saprašanai, labprātīgai un apzinīgai pavēļu izpildīšanai un labai pacietībai, ar kādu Jūs panesāt visus mūsu dzimstošās valsts un armijas trūkumus un grūtumus. Pavairojat un padziļināt šīs īpašības, un Latvijas brīvvalsts armija būs nesalaužama; viņa viegli spēs iztīrīt nedaudz nedēļās mūsu zemi no tautas, no valsts ienaidniekiem.

Veikdami šo uzdevumu, ātrāk varēsim atgriezties mājās pie saviem darbiem, pie briestošo druvu novākšanas.

Latvijas valsts un Tautas padomes vārdā izsaku Jums, dūšīgie cīkstoņi, visdziļāko pateicību par lielo darbu un grūtību veikšanu, par lielo pašuzupurēšanos tēvijas atsvabināšanas labā.

Ar dziļām pateicības jūtām atminēsimies šai brīdī mūsu ieroču brāļus — brīvās Igaunijas dēlus. Bezgala daudz paldies sūtām šiem neatlaidīgiem karotājiem par aktīvu palīdzību, par pretimnākšanu mums mūsu valsts vajadzībās.

Latvijas tauta un vēsture šos lielos pakalpojumus nekad neaizmirsīs.

Lai Dievs svētī mūsu darbus un cīņas arī pie Latvijas austrumu robežas iztīrīšanas.

Ziemeļlatvijas armijas virspavēlnieks
pulkvedis Zemītāns.

II daļa.

Vidzemes artil. pulka izveidošana un kaujas darbība Austrumfrontē līdz 1919. g. 18. oktōbrim.

I. Vidzemes artilērijas pulka izveidošana.

8. jūlijā Rīgā atgriezās P a g a i d u v a l d ī b a un 10. jūlijā par Armijas virspavēlnieku tā iecēla ģenerāli D ā v i d u S i m o n s o n u un par virspavēlnieka štāba priekšnieka a. i. — pulkvedi-leitnantu E d u a r d u K a l n i ņ u. Armijas reorganizēšana.

Armijas virspavēlnieks tūlīn ķērās pie armijas reorganizēšanas. 12. jūlijā viņš iecēla pulkvedi J ā n i B a l o d i par Austrumfrontes pavēlnieku, bet pulkvedi J o r ģ i Z e m i t ā n u — par Rīgas garnizona priekšnieku.

15. jūlijā Armijas vispavēlnieks pārdēvēja Ziemeļlatvijas brigādi par Vidzemes divīziju un par tās komandieri iecēla pulkvedi J. Zemitānu, bet Dienvidus brigādi pārdēvēja par Kurzemes divīziju un par tās komandieri iecēla pulkvedi J. Balodi.

Augustā sāka veidot vēl trešo — Latgales divīziju.

Pulkvedis J. Zemitāns, pēc viņa iecelšanas par Vidzemes divīzijas komandieri, nekavējoties stājās pie divīzijas veidošanas.

Ar 19. jūlija pavēli divīzijai viņš uzdeva 1. Valmīeras artilērijas baterijas komandierim kapteinim A. Dannebergam izveidot Vidzemes artilērijas pulku. Šo dienu tādēļ arī skaita par pulka dzimšanas dienu. Vidzemes artilērijas pulka veidošana.

Kapt. A. Dannebergs 20. jūlijā stājās pie pulka štāba veidošanas un 30. jūlijā to nobeidza.

Pulkā pagaidām skaitījās 1. Valmīeras, 2. Cēsu, 3. Rūjienas baterijas un jaunveidojamais artilērijas parks pie I divīziona. 5. augustā pulkā iedalīja Valmīeras kājn. pulka bateriju, kas atradās pozīcijās Valmīeras kājn. pulka kaujas iecirknī, pārdēvējot to par «2. Valmīeras bateriju»¹⁾. Pulka pirmais sastāvs.

¹⁾ Šo bateriju izveidoja no 31. maijā lieliniekiem atņemtiem 2 krievu 1902. g. parauga 3" lauka lielgabaliem un vienas 48" haubices. 19. jūlijā baterijai pievienoja 6. jūlijā no lieliniekiem labprātīgi pārnākušo 3" krievu 1902. g. parauga lielgabaliem apbruņoto artil. vadu, bet 48" haubici augusta sākumā nosūtīja uz brūnā vilcienu «Komunistu iznīcinātājs», kas darbojās 1. Valmīeras kājn. pulka kaujas iecirknī.

Augusta mēneša sākumā pulkā skaitījās —
pulka štābā:

- 1) kapteinis A. D a n n e b e r g s — pulka komandieris,
- 2) virsleitnants K. D r e n g e r s — pulka adjutants,
- 3) kolēģiju registrātors M. G r a u d i ņ š — pulka saimniecības pārzinis un kasieris.

I divīziona pārvaldē:

- 4) kapteinis T. S k u j e n i e k s — divīziona komandieris,
- 5) leitnants A. J ā t n i e k s — divīziona adjutants,
- 6) kara l. ierēdnis V. G r o s s — divīziona darbvedis,
- 7) „ „ K. K a l ē j s — divīziona kasieris,
- 8) „ „ A. V e i d e m a n i s — divīziona ekonoms,
- 9) tehniķis A. V a r k s — artil. tehniķis.

1. Valmieras baterijā:

- 10) virsleitnants K. D o m b r o v s k i s — baterijas komandieris,
- 11) virsleitnants P. A p i n i s — vecākais virsnieks,
- 12) „ J. P e s t m a l i s — jaunākais virsnieks,
- 13) „ I. B a l o d i s — jaunākais virsnieks,
- 14) leitnants T. R o z e — jaunākais virsnieks,
- 15) „ A. M e l b ā r d i s — jaunākais virsnieks.

2. Valmieras baterijā:

- 16) kapteinis V i l d b e r g s — baterijas komandieris,
- 17) virsleitnants L ī c ī t i s — vecākais virsnieks,
- 18) „ Z ī f e r s — jaunākais virsnieks,
- 19) leitnants G r ā m a t n i e k s — jaunākais virsnieks,
- 20) „ G r i š ā n s — jaunākais virsnieks,
- 21) „ R i t e r i s — jaunākais virsnieks,
- 22) „ P o r i e t i s — jaunākais virsnieks.

2. Cēsu baterijā:

- 23) virsleitnants V. D ū m s — baterijas komandieris,
- 24) „ V. R a u c h m a n i s — vecākais virsnieks,
- 25) leitnants J u r i k a s — jaunākais virsnieks,
- 26) „ E. V ī t u m s — jaunākais virsnieks,
- 27) „ J. Ž ī d s — jaunākais virsnieks.

3. Rūjienas baterijā:

- 28) virsleitnants V. Š ē n f e l d s — baterijas komandieris,
- 29) „ H. L ū s i s — vecākais virsnieks,

- 30) virsleitnants A. Martinsons — jaunākais virsnieks,
- 31) „ Rozenbergs — jaunākais virsnieks,
- 32) leitnants E. Pauders — jaunākais virsnieks,
- 33) „ A. Klavis — jaunākais virsnieks.

I divīziona parkā:

- 34) virsleitnants O. Lazdiņš — parka komandieris,
- 35) „ E. Klūge — vecākais virsnieks,
- 36) „ Kimerāls — jaunākais virsnieks,
- 37) „ Heijsters — jaunākais virsnieks,
- 38) kapteinis Liepiņš — jaunākais virsnieks,
- 39) leitnants Stolbikovs¹⁾ — jaunākais virsnieks,
- 40) „ Mauriņš — jaunākais virsnieks,
- 41) virsnieka v. i. Upīts — jaunākais virsnieks.

Bez tam tajā laikā pulkā skaitījās 500 instruktori un kareivji, un 262 zirgi.

Pirms izbraukšanas uz Austrumfronti, baterijām bija šāds **Apbruņojums.**
 apbruņojums: 1. Valmieras btr. — 4 angļu 18 mrc. lgb., 2. Cēsu btr. — 2 47^{'''} lgb. (vēlāk 2 vācu 10,5 cm haub.) un 3. Rūjienas btr. — 4 krievu 3,425^{''} lgb., pie kam pēdējiem trūka leņķmēru. (Vēlāk btr. apbruņoja ar 4 krievu 1902. g. parauga 3^{''} lgb.)

2. Valmieras baterija bija apbruņota ar 3 krievu 3^{''} lauka lgb. un vienu 48^{'''} haubici.

Rīgā atrodošās baterijas katru dienu no plk. 08,00 līdz 11,00 un no plk. 15,00 līdz 17,00 čakli mācījās. Mācībās sevišķu vērību piegriezta tieši praktiskai pusei: pirmo numuru apmācībai tēmēšanā, pārējo numuru apmācībai darbībā pie lielgabaliem, braucēju — jāšanā un lgb. braukšanā. Katru dienu no plk. 11,00 līdz 12,00 un no plk. 17,00 līdz 18,00 notika virsnieku mācības. Šais mācībās galveno vērību piegriezta angļu 18 mrc. lielgabala materiālai daļai, artilērijas šaušanas priekšrakstiem un jāšanai. **Apmācība.**

30. septembrī Armijas artilērijas priekšnieks pulkv.-ltn. M. Vācietis vlt. Viņš uzdeva veidot no artilērijas rezerves I vada 1. jaunveidojamo (jaunformējamo) bateriju. **Pulka tālākā izveidošanās. 5. btr. izveidošana.**

Veidošana gāja gausi uz priekšu, jo trūka lielgabalu, zirgu un aizjūgu. Lielākā daļa baterijā iedalīto kareivju nebija dienējuši artilērijā, kādēļ tie bija jāapmāca pašos pamatos, bet trūka vajadzīgo mācības līdzekļu: Artilērijas rezervē tanī laikā bija tikai 2 vācu 77 mm 96 n/A lielgabali, un pie tiem bija jāapmāca arī pārējo jaunveidojamo bateriju karavīri.

¹⁾ Vēlāk izrādījās par pseudovirsnieku.

1. jaunveidojamo bateriju 7. oktobrī iedalīja Vidzemes artilērijas pulkā kā 5. bateriju. Baterijā sākumā skaitījās 3 virsnieki (vltņ. Vīksne, vltņ. Martinsons un ltn. Melbārdis), 60 instruktori un kareivji, 30 zirgi, 5 vācu parauga divjūga rati, 1 tālruna rati un apm. 3 km vācu tālruna kabeļs. Baterija bija apbruņota ar 3 vācu 77 mm lgb., no kuriem 1 bija bez skatīkļa.

Armijas artil. pr-ks pulkv.-ltn. M. Vācietis.

tr. izveidošana.

22. oktobrī Armijas artil. priekšnieks vltņ. Dinnem uzdeva veidot 5. jaunveidojamo (jaunformējamo) bateriju. Bateriju izveidoja frontē, kā kadru ņemot 3. Rūjienas btr. II vadu, kurš atradās pozīcijās pie Ikšķiles. 26. oktobrī 3. Rūj. btr. komandieris vltņ. V. Šēnfelds baterijas II vadu pilnā sastāvā nodeva vltņ. J. Dinnem. Bez tam baterija saņēma no Armijas artilērijas rezerves vēl 2 krievu 3,425" ģen. Jugēņiča dāvētos lielgaļus.

26. oktobrī baterijā skaitījās: 3 virsnieki, 70 instruktori un kareivji, 44 zirgi un 4 krievu 1895. g. parauga 3,425" lielgabali.

Izveidoto bateriju sākumā nosauca par 5. rezerves btr. Vēlāk to pārdēvēja par 4. bateriju.

Pulka 6. baterijas sākums saskatāms kādā 1918. g. decembra mēn. Latvijas vācu zemessargu virsštāba pavēlē, uz kuŗas pamata tā izveidota kā «1. haubiču baterija». 1919. g. 28. janvārī baterija saņēma jaunu materiālo daļu un zirgus, un kā Latvijas vācu zemessargu 2. baterija pēma dalību kaujās pret lieliniekiem kopā ar Latvijas vācu zemessargu II btl., pēc kam to iedalīja Kurzemes artil. pulkā III dzn. kā 8. btr., no kurienes 1921. g. sākumā to pārskaitīja Vidzemes artil. pulkā kā 6. btr.

6. btr. izveidošana.

Ar Armijas virspavēlnieka 28. oktobra 3. pavēli (slep.) Vidzemes artil. pulka I divizionu pārdēvēja par IV divizionu, 1. Valmieras btr. par IV dzna 1. btr., 2. Cēsu btr. par IV dzna 2. btr., 3. Rūjienas btr. par IV dzna 3. btr., I jaunveidojamo divizionu par V artilērijas divizionu, 1. jaunveidojamo bateriju — par V artil. dzna 2. btr., 5. rezerves btr. — par V artil. dzna 1. btr.

Divizionu un bateriju pārdēvēšana.

2. Valmieras btr. iedalīja Kurzemes artil. pulkā.

IV un V artilērijas divizionus iedalīja Vidzemes artil. pulkā. IV artil. divizionu komandēja kapt. T. Skujenieks, V — kapt. E. Jēkabsons.

Pulka vēsturē IV divizona baterijām, ērtākas izpratnes dēļ, atstāti vēlāk akceptētie vēsturiskie nosaukumi — 1. Valmieras, 2. Cēsu, 3. Rūjienas baterijas, bet V divizona baterijām — pirmai — 4., otrai — 5. baterijas nosaukums.

Pulku joprojām komandēja kapt. A. Dannebers.

Adjutanta pienākumus pildīja virsleitnants Drengers.

IV (I) divizionu komandēja kapt. T. Skujenieks,

1. Valmieras bateriju komandēja vltņ. K. Dombrovskis,

2. Cēsu bateriju komandēja virsl. V. Dūms,

3. Rūjienas bateriju komandēja virsl. J. Balodis,

V (II) divizionu komandēja kapt. E. Jākobsons,

1. (4.) btr. komandēja virsl. J. Dinne,

2. (5.) btr. komandēja virsl. J. Žīds.

A p b r u p o j u m s:

IV (I) divizona 1. Valmieras btr. — 4 angļu 18 mārc. lgb.

2. Cēsu btr. — 4 angļu 45" haub. ,

3. Rūjienas btr. — 4 angļu 18 mārc. lgb.,

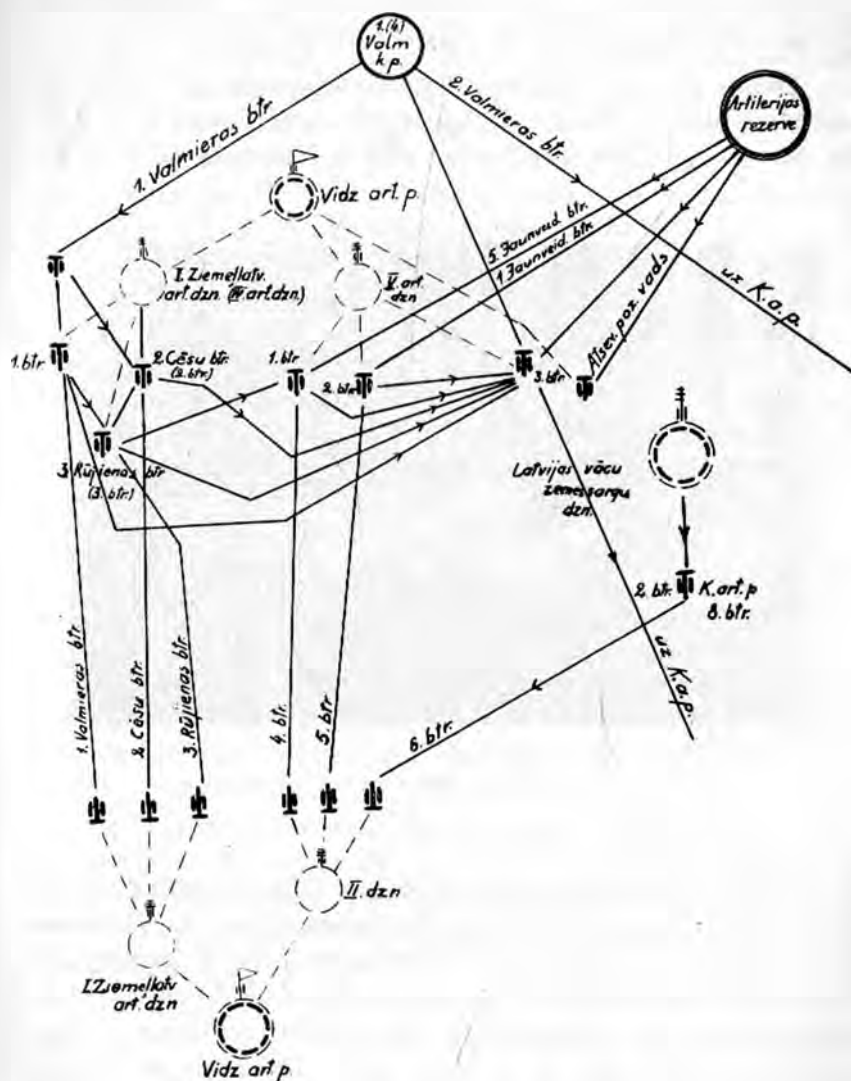
V (II) divizona 1. (4.) btr. — 3 angļu 18 mārc. lgb.,

2. (5.) btr. — 4 vācu 77 mm lgb. 96 N/a. p.

Pulka sastāvs uz 1. februāri 1920. g.

Sastāvs Vienības	Virsnieki		Ierēdņi		Instruktori un kareivji		Z i r g i						Apbruņojums			
							jājamie		artilērijas		vezumu		dižgabali		karabīni	
	Pēc štāta	Fak- tiski	Pēc štāta	Fak- tiski	Pēc štāta	Fak- tiski	Pēc štāta	Fak- tiski	Pēc štāta	Fak- tiski	Pēc štāta	Fak- tiski	Pēc štāta	Fak- tiski	Pēc štāta	Fak- tiski
Pulka štābs	6	7	2	2	65	64	9	9	—	—	10	10	—	—	41	42
IV (I) dzn. štābs . .	3	5	4	3	77	78	12	4	—	—	19	17	—	—	31	36
1. (Valmieras) btr. .	4	4	—	—	126	123	19	13	55	53	12	12	4	4	99	90
2. (Cēsu) „ . .	4	4	—	—	126	126	19	2	55	33	12	45	4	4	99	98
3. (Rūjienas) „ .	4	4	—	—	126	127	19	19	55	38	12	12	4	4	99	59
V (II) dzn. štābs . .	3	5	4	—	77	58	12	5	—	—	19	18	—	—	31	39
1. (4.) btr.	4	7	—	—	126	118	19	6	55	42	12	12	4	3	99	72
2. (5.) „	4	4	—	—	126	114	19	—	55	51	12	12	4	4	99	81
Kopā :	32	40	10	5	849	808	128	58	275	217	108	138	20	19	598	517

Rezerves daļu nebija nekādu.

Vidzemes artil. pulka izveidošanās schēma.

Ar intendantūras priekšmetiem stāvoklis nebija labāks: apm. puse kareivju bija privātos (pa daļai personīgos) uzvalkos. Silto apģērbu bija pilnīgs trūkums. Apavi bija nopļīsuši un to

labošanai trūka līdzekļu. Zirglietas bija vecas, krievu parauga, bieži jālabo. Seglu bija ļoti maz — daļa braucēju sēdēja zirgu mugurā bez segliem.

Atsev. pozīciju
izveid.

1920. g. maija sākumā Artilērijas rezervē izveidoja Atsevišķo pozīciju vadu, apbruņotu ar 2 krievu 1895. g. parauga lielgabaliem un 14. maijā to nosūtīja Vidzemes artil. pulka komandiera rīcībā, kur tas nonāca 16. maijā.

V (II) artil.
dzna 3. btr.

Nebija vēl vads ieradies frontē, kad Latgales partizāni bija noņēmuši lieliniekiem pie Zorinu ciema novietotos 2 krievu 3" lielgabalus. Arī šos lielgabalus iedalīja Vidzemes artil. pulkā.

2. Cēsu btr. k-ris vlt. Dūms ar btr. virsniekiem.

9. jūnijā 5. Cēsu kājn. pulks atveda no lielinieku dziļas aizmugures vēl 2 vieglos lauka lielgabalus, kurus arī nodeva Vidzemes artil. pulkam. No šiem lielgabaliem pulks jūnijā izveidoja V artil. divīziona 3. bateriju. Vajadzīgo cilvēku skaitu deva 4. Valmieras kājn. pulks, Rīgas etapa komandantūra un pulka pārējās baterijas. Zirgi nāca no pārējām pulka baterijām un Artilērijas rezerves.

Pēc 1920. g. 11. augusta, kad sākās armijas pāriešana miera laika stāvoklī, Atsevišķo pozīciju vadu likvidēja un 1921. g. sākumā Vidzemes artil. pulka V divīziona 3. btr. ieskaitīja Kurzemes artil. pulkā.

II. Pulka izbraukšana uz Austrumfronti un kaujas darbība līdz 1919. g. 26. augustam.

Armijas vadībai ar katru dienu ienāca noteiktākas ziņas, ka ģen. fon der Golcs nedomā atstāt Kurzemi un Zemgali, bet gan kaļ jaunus uzbrukuma plānus. Schēma Nr.

Lai nodrošinātos pret katru varbūtību, armijas vadība stratēģiski svarīgākos punktos novietoja nelielas karaspēka daļas. Arī Vidzemes artil. pulka 2. Cēsu btr. no 14. līdz 15. jūlijam bija novietota pozīcijās tagadējā 1905. g. parkā, ar uzdevumu — apsargāt Rīgas tiltu galus Daugavmalā, Torņkalnu un Āgenskalnu, bet 16. jūlijā tā saņēma pavēli izbraukt uz jaunām pozīcijām. 17. jūlijā plk. 01,00 baterija izbrauca no Rīgas caur Ulbrokas mž. un Desas krg. uz Ruku mājām, kur ieņēma pozīcijas ar novēr. punktu pussagrautajā Salaspils baznīcas tornī, un stājās VI atsevišķā btl. komandiera rīcībā. Šeit baterija nostāvēja līdz 5. augustam, kad saņēma rīkojumu atgriezties Rīgā. Plk. 09,00, kopā ar VI atsevišķo btl., baterija noņēmās no pozīcijām, plk. 17,30 ieradās kazarmās pie 1905. g. parka un palika tur līdz 20. augustam, kad aizbrauca uz Austrumfronti. 2. Cēsu btr.

28. jūlijā 1. Valmieras btr. I vads virsleitnanta Apīņa vadībā nomainīja I Atsevišķo Kurzemes bateriju, un nostājās Rīgas-Jelgavas šosejas tuvumā, 6 km no Rīgas, kādā augļu dārzā pozīcijās. Ilgi šie vads nedabūja stāvēt, jo jau 30. jūlijā tam vajadzēja doties uz Austrumfronti. 1. Valmieras btr. I vd.

1. Valmieras btr. I vadu pozīcijās pie Rīgas-Jelgavas šosejas nomainīja 3. Rūjienas btr. I vads, kurš tur palika līdz 27. septembrim, kad saņēma pavēli pārvietoties uz Ikšķili. 3. Rūjienas btr. I vd.

Uz Vidzemes divīzijas komandiera rīkojumu 1. Valmieras baterija 30. jūlijā iekrāvājās ešelonā Preču stacijā un plk. 21,30 izbrauca uz Pļaviņām. Pļaviņās baterija saņēma rīkojumu braukt tālāk caur Krustpili uz Atašienes st. 1. Valmieras btr.

1. augustā plk. 10,00 baterija ie brauca Atašienes stacijā un devās IV Atsevišķā btl. komandiera pltn. Skujiņa rīcībā.

Plk. 12,00 baterija ieņēma pozīcijas: I vads pie Skudrinieku sādžas, dienvidos no Atašienes st., II vads — apm. 1 km ziemeļaustrumos no Atašienes st. pie Briežu mājām.

IV Atsevišķais (Rīgas) btl. 1. augustā ieņēma šādu fronti:

3. rt. — no Budži (Budisi) (izsl.) līdz Staldzenieki (izsl.),
1. rt. no Staldzenieki (iesk.) līdz Putniņi (iesk.), 2. rt. ar 3 vd.
sprostoja dzelzceļu pie Lošku sādžas, bet ar 1 vd. ieņēma Trošku
sādžu. Šai laikā IV bataljonam bija piekomandēti III ats. stu-
dentu btl. 2. rt. un Atašienes komandanta rota. III btl. 2. rt.
atradās Trošku sādžā, Atašienes komandanta rt. — pozīcijās no
Kristopurvi (iesk.) līdz Bārbaļi (iesk.), bataljona štābs — Bun-
tikos.

Pret IV atsevišķā btl. iecirkni ienaidnieks ieņēma: Stabul-
nieki, Mazie Līmeņi, Lielie Līmeņi, Zaļeni, Miesteri, Aizkalnieši,
Ciematnieki, Križavaja, Puru Indāni, Grigi, Podmeļnieki, Steķi,
Jaundzemi. Šais punktos atradās ap 20—30 karavīru ar dažiem
ložmetējiem un tie bija apvilkti ar stiepuļu žogiem.

Rudzati-Aizpurieši rajonā atradās 9. pad. kājn. pulks, bet
Aizpurieši-Križevaja rajonā — 7. padomju kājn. pulks. Pret
mūsu četriem 1. Valmieras btr. lielgabaliem ienaidniekam šai
rajonā atradās: pie Stirnienes mž. — 2 vieglie lgb., Zaļeni sādžā
— 1 kājn. lgb., pie Mālakalna sādžas — 3 vieglie lgb. un pie
Rudzētu sādžas — 2 smagie lgb. Vēlāk ienaidnieks šo rajonu
vēl pastiprināja ar citām baterijām.

2. un 3. augustā 1. Valmieras btr. abi
vadi piešāva galvenos ceļus un krustceļus,
kā arī pieejas mūsu pozīcijām.

Sakarā ar armijas reorganizēšanu, IV atsev. btl. iedalīja
2. Ventspils kājn. pulkā.

Augusta mēneša pirmajā pusē 2. Ventspils kājn. pulka
frontē galvenām kārtām notika abpusīga izlūku darbība. Bieži
vien lielinieku izlūku patruļas un dažreiz arī lielākas vienības,
pat līdz 200 vīru stiprumā, uzbruka mūsu priekšējām daļām.
To atsišanās dalību ņēma arī 1. Valmieras
baterija.

11. augustā 1. Valmieras btr. II vadu, kas bija
ieņēmis pozīcijas pie Briežu mājām, apmeklēja Austrumfrontes
komandieris pulkvedis J. Balodis un iepazīnās ar vada
pozīcijām un karavīru dzīvi. Iecienītā pulkveža apmeklējums
stiprā mērā pacēla baterijas karavīru garastāvokli. Ar savu
laipnību un latvisko vienkāršību un sirsnību viņš iekaroja visu
baterijas karavīru sirdis.

cv. J. Balo-
. Valmieras
baterijā.

Plk. 23,00 ienaidnieks uzsāka uzbrukumu Lošku sādžai, mēģinādamš to apiet. 1. Valmieras btr. II vads un kājnieki atklāja uguni uz ien. daļām un tās izklīdināja.

12. augustā 1. Valmieras btr. II vadu apmeklēja angļu misija ģenerāļa Berta vadībā. Ģen. Berta uzmudinošie vārdi un solījumi pēc iespējas gādāt par kareivju uztura un apģērbu uzlabošanu atstāja uz kareivjiem labu iespaidu.

Ģen. Berts
1. Valmieras
baterijā.

16. augustā no rīta baterijā ieradās angļu artilerists virsl. Burges, lai sīkāk iepazīstinātu baterijas virsniekus ar angļu 18 mrc. lielgabalu materiālo daļu. Virsleitn. Burges baterijā palika 3 dienas.

16. augustā plk. 19,00 II vads atklāja uguni uz ien. izlūku nodaļu pie Loškiem. Pēc 3 šāvieniem samaitājās 4. lielgabala kompresors un lielgabalu vajadzēja aizvest rezervē labošanai.

2. Ventspils kājn. pulka II bataljonu 17. augustā nomaiņa 4. Valmieras kājn. pulks.

20. augustā 2. Cēsu btr., atrodoties Rīgā, saņēma Vidzemes divīzijas komandiera pavēli — nekavējoties doties Austrumfrontes pavēlnieka rīcībā. Plk. 22,30 baterija jau atradās ešelonā Preču stacijā un 21. augustā plk. 02,30 izbrauca uz Austrumfronti.

2. Cēsu btr.

Tai pašā dienā agri no rīta 2. Cēsu btr. pienāca Pļaviņās, kur saņēma Austrumfrontes pavēlnieka rīkojumu — doties 4. Vamieras kājn. pulka k-ŗa rīcībā. Plk. 18,00 baterija ieņēma pozīcijas pie Māsānu mājām; novēr. punkts — Daugavas kreisā krastā, mežā, netālu no Sliterānu mājām; baterijas rezerve — Jostu mājās.

21. augustā 1. Valmieras btr. I vads saņēma Austrumfrontes pavēlnieka pavēli — pa dzelzceļu izbraukt uz Krustpili.

1. Valmieras
btr. I vd.

22. augustā plk. 02,00 1. Valmieras btr. I vads, baterijas k-ŗa virsleitnanta Dombrovska vadībā, izkrāvās no vilciena Krustpili un devās uz Zasu mž. pa Krustpils, Jēkabpils, Biržu mž., Leonu ez., Zasu mž. ceļu. Zasu muižā vads nonāca plk. 17,00 un stājās 3. Jelgavas kājn. pulka komandiera rīcībā. Nākošā dienā to pārvietoja uz Ekolas pmž.

3. Rūjienas
btr. II vads.

Arī 3. Rūjienas btr. II vads 24. augustā pa dzelzceļu izbrauca uz Austrumfronti. 25. augustā vads nonāca Krustpīlī, kur saņēma pavēli izkrauties no vagoniem un doties 3. Jelgavas kājn. pulka komandiera rīcībā.

4. Valmieras
k. pulka stā-
voklis 22. au-
gustā.

22. augustā 4. Valmieras kājnieku pulks ieņēma Budisi, Turki, Zundāni, Zeini, Cūkuļi līniju un tālāk dienvidrietumu virzienā līdz Daugavai; I btl. atradās kreisā, bet II btl. — labā iecirknī.

Pa kreisi no 4. Valmieras kājn. pulka darbojās 2. Ventspils kājn. pulks, bet pa labi, Daugavas kreisā krastā, — 3. Jelgavas kājn. pulks.

3. Jelgavas
kājn. pulka
stāvoklis
22. aug.

3. Jelgavas kājn. pulka II btl. šai laikā ieņēma Daugavas kreiso krastu no Līvāniem uz dienvidiem gar Daugavas krastu, tālāk — Vilcēni, Bērzāni, Rubeņi rajonā; no II btl. pa labi — Jēči rajonā — III btl. I btl. vienības atradās arī Atašienes rajonā.

III. I divīziona baterijas kaujā pie Līvāniem 26. aug.

Novērojot ģen. fon der Golca rīcību Kurzemē, bija skaidrs, ka visdrīzākā laikā mums var iznākt cīnīties divās frontēs — pret lieliniekiem un pret vācu-krievu spēkiem. Tādēļ mums no vislielākā svara bija saīsināt fronti pret lieliniekiem. Lai to panāktu, bija jāieņem Līvānu rajons, jo tas kā ķilis iespiecās mūsu frontē un saistīja samērā lielus spēkus.

. Valmieras
btr. II vads.

Izpildot 24. augusta Austrumfrontes pavēlnieka 5. operatīvo pavēli, 2. Ventspils kājn. pulka komandieris sadalīja savus spēkus trijās grupās.

I grupa sastāvēja no 3 rt. un 1. Valmieras baterijas II vada; grupu pakļāva pulkvedim-leitn. Skujiņam. Grupas uzdevums bija: uzbrukt Steķi, Ilgasala, Mālenieki, Švirksti, Muktu Pāveļi, Batraki virzienā, un pēc Līvānu ieņemšanas — nocietināties uz Muktu Pāveļi, Kantanica, Batraki (izsl.) līnijās.

II grupa sastāvēja no 3½ rt. un tās uzdevums bija — apsargāt I grupas kreiso spārnu, ieņemot: Troški, Steķi, Velkmes, Bukavnieki, Rusiņi līniju. Grupu pakļāva kapt. Bukam.

III grupu pakļāva kapt. Dečam un tā sastāvēja no vienas rt. un II bruņotā vilciena; grupas uzdevums bija — demonstrēt uzbrukumu Stirnienes st. virzienā.

I un II grupai par izejas punktu nozīmēja Staldzeniekus, un, lai I grupa laikā sasniegtu Muktu Pāveļi, Vermeniši līniju, Ventspils pulka komandieris izešanas laiku nolika 26. VIII plk. 01,00. Pirmajai bija jāiziet II grupai, jo tai bija jāsedz I grupas virzišanās.

1. Valmieras baterijas II vads kaujā varēja piedalīties tikai ar vienu lielgabalu, jo otram bija samaitāties kompresors un tas vēl atradās labošanā. 25. augustā plk. 22,00 lielgabals noņēmas no līdzšinējām pozīcijām un aizbrauca uz izejas punktu Staldzeniekos. Vadu komandēja virsleitn. Balodis.

Tai pašā dienā 1. Valmieras baterijas I vads 1. Valmieras saņēma 3. Jelgavas kājn. pulka komandiera pavēli ieņemt btr. I vads. pozīcijas Kļavinski sādžas rajonā; baterijas uzdevums nākošā dienā — pabalstīt 2. rt. pārceļšanos pār Daugavu un pēc tam — apšaudīt Daugavas labā krastā Jersikas st. un izpostīt dzelzceļu un šoseju, lai traucētu ienaidnieka satiksmi starp Līvāniem un Daugavpili. Baterijas komandieris kapt. Dombrovskis vadām pozīciju izlūkoja austrumos no Kļavinski sādžas, bijušās vācu betonētās pozīcijās.

2. Cēsu btr. k-ris 25. augusta vakarā saņēma 2. Cēsu btr. 4. Valmieras kājn. pulka k-ŗa pavēli — 26. augustā, gaismai austot, apšaudīt Līvānu miestu, staciju un dzelzceļu līniju, kā arī apkarot ien. baterijas.

26. augustā plk. 03,00 no rīta 3. Jelgavas kājn. pulka 1. Valmieras frontē bija paredzēta Daugavas forsēšana Justiņi-Mūrnieki btr. I vads. rajonā. 1. Valmieras btr. I vadām forsēšanu vajadzēja pabalstīt. Uguns izsaukšana bija norunāta ar raķetēm.

3. Jelgavas kājn. pulka 2. rt., kurai bija uzticēts šis uzdevums, cieta neveiksmi, pa daļai, varbūt, arī tāpēc, ka netika izsaukta artilērijas uguns, kura būtu varējusi apklusināt ien. ložmetējus.

Plk. 09,00 — vads atklāja uguni uz lielnieku vilcienu, kurš nāca no Daugavpils, un piespieda to atgriezties Daugavpils virzienā. Vads šāva ar pārtraukumiem līdz plk. 16,00, vairākas reizes padzīdams ien. vilcienu, kurš mēģināja braukt Līvānu virzienā; bez tam vads vairākas reizes izklīdināja ien. grupējušos kājniekus. Plk. 18,00 vads saņēma pavēli izbraukt caur

Zasu mž. uz Gipterani rajonu, kur ieņemt pozīcijas un apšaut ienaidnieku Daugavas labā krastā pie Līvāniem.

Tai pašā laikā 3. Jelgavas kājn. pulka II btl. demonstrēja uzbrukumu Tadinava-Giriniški virzienā un guva ļoti labus panākumus, izsītot ienaidnieku no daudziem punktiem, bet pret vakaru visas 3. pulka daļas atgriezās savā izejstāvoklī.

2. Ventspils kājn. pulka uzbrukuma sākums bija nolikts plk. 01,00, bet tā kā nebija ieradusās visas uzbrukumā dalību ņemošās rotas, tad uzbrukumu varēja sākt tikai plk. 05,00.

. Valmieras
str. II vads.

1. Valmieras btr. II vads, kopā ar I grupu, bez kaujas sasniedza Steķus, kur noskaidrojās, ka Mālkalna sādžai uzbrūkošos kājniekus apšauda artilērija, kas atrodas pozīcijās starp Mālkalnu un Rudzatu sādžām. Ien. baterijas novērotājs atradās kādā lielā atsevišķā kokā. II vads ieņēma pozīciju mežmalā pie Steķu sādžas un atklāja uguni uz ien. novērotāju, kuŗu pēc dažiem trāpījumiem padzina no novēr. punkta, pēc kam ien. baterija apklusā.

II vads tālāk netika, jo ceļš, pa kuŗu bija jābrauc, bij nelietojamā stāvoklī. Tādēļ I grupas komandieris pulkv.-leitn. Skujiņš vadu atstāja Steķos, no kurienes vads ar savu uguni palīdzēja ieņemt Mālkalna sādžu, neitrālizējot vairākus lielinieku ložmetējus.

Vada komandieris virsleitn. Balodis, sekojot kaujas gaitai novēr. punktā, ieraudzīja, ka ienaidnieks, apm. vada sastāvā, ielenc kādu mūsu, cilvēku 20 lielu, kājnieku grupu. Uz viņa komandu jau pēc minūtes virs ien. ķēdes sprāga pirmais šrapnelis, kuŗam sekoja otrais, kas lielinieku ķēdē radīja sajukumu un tā steigšus atkāpās.

Pēc kaujas mūsu kājnieki atnāca pie virsleitnanta Baloža un sirsnīgi viņam pateicās par tiem diviem šrapneļiem, kas viņus izglābuši no nepārprotami grūtā stāvokļa...

Pēc Mālkalna sādžas ieņemšanas, vads nostājās pozīcijā starp Mālkalnu un Rudzati sādžām. Vads ar savu uguni trīs reizes apklusināja lielinieku bateriju, kas atradās pie Rudzati.

Plk. 18,00 ienaidnieks no Rudzati apcietinātās līnijas pārgāja uzbrukumā Mālkalns-Medneuka virzienā. Vads atklāja spēcīgu uguni uz ien. uzbrūkošām daļām un, kopā ar mūsu kājniekiem, piespieda to atiet uz Rudzatu sādžu.

4. Valmieras kājn. pulks 26. augustā uzsāka frontālu uzbrukumu Līvāniem. II btl. ieņēma Jauno mž., Sprogu un Batraku mājas, I btl. — Lāčkāju, Gercānu un Stikānu mājas, tādā kārtā sasniedzot lielinieku galveno kaujas līniju, kurā bija ļoti stipri nocietināta ar vairākām dzelonstiepu rindām, bet pārraut to nespēja, un rotas bija spiestas ierakties šīs līnijas priekšā.

2. Cēsu btr., izpildot 4. Valmieras kājn. pulka komandiera pavēli, plk. 04,00 sāka apšaudīt Līvānu baznīcu, kurā atradās ien. baterijas novērotājs, un pie Līvānu st. atrodošos bateriju. Viens no pirmiem šāviņiem aizdedzināja kādu šķūni, kas degot radīja biezus dūmus, aizklājot baznīcu un miestu. 2. Cēsu btr.

Baterija pārnesa uguni uz ien. bateriju pie Līvānu st. Ap plk. 07,00 šķūnis nodega un baterija atkal varēja apšaudīt bazn. torni. Pēc dažiem labiem trāpījumiem, ien. novērotājs torni atstāja.

Ap plk. 11,00 baterija atklāja uguni uz diviem ien. vilcieniem, kas iebrauca Līvānu stacijā.

Plk. 12,00 samaitājās viens lielgabals un tālākā šaušana notika ar vienu lielgabalu.

No plk. 13,00 līdz 20,00 baterija ar retu uguni apšaudīja Līvānu miestu, bazn. torni, staciju un kādu ien. bateriju.

Mūsu kājnieki, ienaidnieka galvenās kaujas līnijas priekšā, varonīgi cīnījās visu dienu, bet bez panākumiem. Ienaidniekam dienā bija pienākuši pastiprinājumi un plk. 20,00 tas ar prāviem spēkiem izdarīja pretuzbrukumu II btl. iecirknī, bet bez panākumiem.

3. Rūjienas btr. II vads, uz kaujas rajona priekšnieka pavēli, 26. augustā agri no rīta nobrauca Līvānu rajonā un ieņēma pozīcijas 3. Rūjienas btr. II vads.

Daugavas kreisā krastā pie Gipterani, ar novēr. punktu Daugavas krastā. Vads nodibināja tālruna sakarus ar priekšā stāvošo 3. Jelgavas kājn. pulka 4. rotu un pulka štābu.

Vads bija apbruņots ar veciem krievu 3,425" lielgabaliem, trūka leņķmēru un citu instrumentu; par abiem lielgabaliem bija tikai viens kvadrants. Notēmēšana bija jāizdara pēc visprimitīvākiem paņēmieniem, nospraužot virzienu ar mietiņiem. Neskatoties uz visiem šiem defektiem, vads atklāja intensīvu uguni un, nodarot ienaidniekam lielus zaudējumus, apgrūtināja vilciena kustību no Līvāniem uz aizmuguri. Dzelzceļa līnija pastāvīgi atradās zem 3. Rūjienas baterijas II vada uguns. Bieži vien ienaidnieks atklāja uz vadu 42" tālsāvējas baterijas uguni, bet bez panākumiem.

26. augusta
uzbrukuma
rezultāti.

26. augusta uzbrukuma nolūks nebija sasniegts. Frontālā uzbrukumā ar mūsu spēkiem Līvāni nebija ieņemti, bet 3. Jelgavas kājn. pulka 2. rt. pārceļšanos pār Daugavu ienaidnieks atklāja pašā sākumā un arī no šīs operācijas nekas neiznāca. Tomēr no 26. augusta cīņām viscaur ir redzams, ka saduroties ar ienaidnieku, mūsu daļas patur iniciatīvu savās rokās pat tad, ja arī ienaidnieks ir pārspēkā.

Jelgavas
kājn. pulka
uzbrukums
27. augustā.

27. augustā 3. Jelgavas kājn. pulka II btl. atjaunoja uzbrukumu un ieņēma Tādenavas pmž. un Zorinku, tomēr vakarā II btl. vienības atkal atgriežas savā izejstāvoklī.

Tai pašā laikā pulka I btl., kuŗš ieradās no Atašienes st. rajona, ar piedalītām 9. un 11. rotām, uzbruka gar Daugavas kreiso krastu dienvidus virzienā, un ap plk. 14,00 9. rota ieņēma Dūnavas mž.

Valmieras
kājn. II vads.

Tai pašā dienā agri no rīta 1. Valmieras btr. I vads ieradās pie Gipteraniem un ar gaismu ieņēma pozīcijas dienvidos no Gipterani. Plk. 14,00 vads piešāva ien. pozīcijas Daugavas labā krastā, Līvānu bazn. torni un dzelzceļa tiltus ien. aizmugurē. Vads apklusināja arī divas lielinieku baterijas un, kamēr vads atradās šai pozīcijā tās uguni nereizi vairs neatklāja.

2. Ventspils kājn. pulks, pie kura darbojās 1. Valmieras btr. II vads, 26. augustā savu uzdevumu — forsēt Dubnu — nebija spējis veikt, jo jau pie Ušas upes pulka uzbrūkošās vienības ienaidnieks saņēma ar spēcīgu šauteņu un ložm. uguni, tā kā dienas laikā nebija ko domāt par pārklūšanu pāri upei.

2. Ventspils
kājn. pulka
darbība.

26. augusta vakarā 2. Ventspils kājn. pulka vienības ieņēma: Troški, Staldzenieki, Medneuka, Mālkalns, Lūžnieki, Velkmi, Bikaunieki, Ušas upes labo krastu pret Rusina, Švirksti, Sprogi, Ancani.

Naktī uz 27. augustu 2. Ventspils kājn. pulka vienības vairākkārt mēģināja pārklūt pār Dubnu, bet bez panākumiem, jo lielinieki bija ļoti uzmanīgi, un pie mazākās mūsu daļu kustības atklāja spēcīgu uguni. Vienīgi 2. Ventspils kājn. pulka 5. rotai 26. augusta vakarā bija izdevies, izmantojot miglu, pāriet pār Ušas upi un ieņemt Rusinu.

27. augustā pēc pusdienas 2. Ventspils kājn. pulka k-ris nāca pie slēdziena, ka ar viņa rīcībā esošiem spēkiem uzbrukumu turpināt nav nozīmes. Plk. 18,30 2. Ventspils kājnieku pulks saņēma rīkojumu — līdz ar visām piedalītām vienībām atgriezties iepriekšējās pozīcijās.

1. Valmieras btr. II vads arī saņēma pavēli atiet uz vecām pozīcijām pie Atašienes st.; vada atiešanu sedza 2. jātn. eskadrons.

Tai pašā dienā 4. Valmieras kājn. pulka vienības nikni cīnījās ar ienaidnieku pie Līvāniem. Pulka vienības vairākkārt mēģināja ielauzties ien. pozīcijās, bet bez panākumiem. Ap plk. 15,00 ienaidnieks ar vairākiem sm. ložmetējiem pārgāja pār Dubnu un uzbruka 4. Valmieras kājn. pulka kreisam spārnam. Pēc sīvas cīņas pulka vienības bija spiestas atstāt Stikanus, Gercanus un Lāčkājas un ap plk. 22,40 ieņemt jaunās pozīcijas uz Mukti, Peisenieki, Zundāni, Govartine, Turki un Budisi līnijas. Arī pulka labā spārna vienības atvilkās uz jaunām pozīcijām — Dno, Jaunā mž. un tālāk gar ceļu, kas ved no Jaunās mž. uz Dauksti līdz Mukti.

4. Valmieras
kājn. pulka
darbība
27. aug.

2. Cēsu btr. viens lielgabals palika iepriekšējās pozīcijās un sniedza 4. Valmieras kājn. pulkam vajadzīgos brīžos savu pabalstu.

3. Rūjienas btr. vads 27. augustā ap plk. 10,00 atklāja uguni uz ien. vilcienu, kas izbrauca no Līvāniem uz Daugavpili.

IV. Pulka bateriju kaujas darbība pie Līvāniem no 28. augusta līdz 18. okt.

Schēma Nr. 9.

3. Jelgavas kājn. pulka uzbrukums 28. augustā. 28. augustā 3. Jelgavas kājn. pulka II un III bataljoni turpināja uzbrukumu. III btl. sasniedza Kraukļi, Justeļi, Baldoni līniju, bet II btl. — Zorinka, Giriniški un Lazdani līniju.

1. Valmieras btr. I vads. 1. Valmieras btr. I vads 28. augustā plk. 05,00 saņēma rīkojumu — plk. 12,00 ierasties Zasu mž. Plk. 08,00 vads noņēmās no pozīcijām un plk. 12,00 ieradās Zasu mž., no kurienes aizbrauca uz Ekovas pmž., kur palika līdz vakaram. Vakarā vads saņēma pavēli — nākošā dienā plk. 08,00 ierasties Kaldabruņas mž. un stāties III btl. komandiera rīcībā.

2. Ventspils kājn. pulka iecirknī 28. augustā pulka vienības atradās pirms uzbrukuma ieņemtās pozīcijās.

1. Valmieras btr. II vads. 1. Valmieras btr. II vads plk. 05,30 ieņēma savas agrākās pozīcijas pie Atašienes st.

4. Valmieras pulka rajonā 28. augustā bez pārmaiņām.

2. Cēsu btr. 2. Cēsu btr., uz II btl. komandiera pieprasījumu, plk. 13,30 atklāja uguni uz Līvānu baznīcu un miestu; pēc tam uguni pārnese uz Sproģu mājām, Aizpuriešu dzirnavām un ierakumiem starp Aizpuriešiem un Sproģiem. Uguni pārtrauca plk. 18,20. Tai pašā dienā plk. 16,40 baterija saņēma izlaboto otro lielgabalu.

3. Rūjienas btr. II vads. 3. Rūjienas btr., uz kaujas rajona priekšnieka pavēli, 28. augustā aizbrauca uz Zasu mž., kur palika atpūtā.

3. Jelgavas kājn. pulka darbība 29. aug. 29. augustā 3. Jelgavas kājn. pulka II un III bataljoniem bija uzdots iztīrīt Daugavas kreiso krastu no Dunavas mž. līdz Kazimirišķiem. Tajā pašā laikā bija paredzēts arī Lietavas armijas uzbrukums lieliniekiem dienvidos no Kazimirišķiem.

Bataljoni plk. 04,00 uzsāka strauju uzbrukumu un salauza ienaidnieka pretošanos, pēc kam turpināja uzbrukumu, neļaujot lieliniekiem par jaunu sakārtoties. Ap plk. 08,00 II btl. bija ieņēmis Kaldabruņas koloniju, Aizpurišķi un Vuškani, bet III btl. — Bebreņi. Arī pēc šīs līnijas sasniegšanas, bataljoni nedeļa ienaidniekam iespēju sakārtoties un turpināja uzbrukumu. Uz plk. 17,30 bataljoni bija sasnieguši — Dviete, Novini, Kriškināni līniju. Ienaidnieks atkāpās uz Daugavas pārejām, un steigšus atstāja Daugavas kreiso krastu. Sīvākā cīņa iznāca 7. rotai pie Cukuru sādžas, kur kāda ien. vienība

nikni pretojās, lai dotu iespēju savām daļām atiet uz Daugavas labo krastu. Tumsai iestājoties, Daugavas kreisais krasts līdz Kazimirišķu mž. no ienaidnieka bija atbrīvots. 3. Jelgavas kājn. pulka rokās krita daudz gūstekņu un trofeju.

1. Valmieras btr. I vads, izpildot iepriekšējā dienā saņemto pavēli, plk. 03,30 izbrauca no Ekovas pmž. uz Kaldabruņas mž. Kaldabruņas mž. vads nonāca plk. 10,00 un pēc īsas atpūtas devās tālāk uz Bebreņu mž. Plk. 17,00 vads saņēma pavēli no III bataljona komandiera — ieņemt pozīcijas ar tādu aprēķinu, lai varētu apšaudīt Dvietes mž., kur ienaidnieks nocietinājies. Vads uzdevumu izpildīja un jau plk. 18,30 atradās pozīcijās pie Varlišķi mājām, bet artilērijas palīdzība vairs nebija vajadzīga: ienaidnieks jau plk. 17,30 bija padzīts no Dvietes mž. Nakti vads pavadīja Bebreņu mž.

1. Valmieras
btr. I vads.

3. Rūjienas btr. II vads, kurš arī bija padots 3. Jelgavas kājn. pulka komandierim, uz pēdējā pavēli, no Zasu mž. pārvietojās uz Rubeņu mž. rajonu, kur novietojās atpūtā Pudan mājās.

3. Rūjienas
btr. II vads.

2. Ventpils kājn. pulka iecirkli 29. augustā nekāda kaujas darbība nenotika. Arī 4. Valmieras kājn. pulka iecirknī valdīja klusums.

30. augustā plk. 10,00 1. Valmieras btr. I vads saņēma no kaujas rajona priekšnieka pavēli — doties 3. Jelgavas kājn. pulka II btl. komandiera rīcībā uz Novini. Vads ieradās Novini plk. 17,00 un palika tur pa nakti.

1. Valmieras
btr. I vads.

2. Ventpils kājn. pulka frontē pret Ļošku sādžu parādījās kāda lielinieku grupa, kurā ar bumbmetēju sāka apšaudīt mūsu kājnieku ierakumus, bet 1. Valmieras btr. II vada un 2. Ventpils kājn. pulka 2. rt. uguns tos padzina. Atkāpdamies lielinieki dažās vietās uzspridzināja dzelzceļa sliedes un uzbērumu, lai mūsu bruņotais vilciens, kurš dažas dienas atpakaļ šeit darbojās, tiem nevarētu piekļūt.

1. Valmieras
btr. II vads.

31. augustā plk. 11,00 1. Valmieras btr. I vads nostājās pozīcijā mežmalā rietumos no Cukuru sādžas un plk. 12,00 atklāja uguni uz ienaidnieku Daugavas labā krastā. Vads šāva uz Nicgali un Daugavas krastā atrodošām mājām, kurās atradās lielinieki. Plk. 14,00 vads saņēma pavēli caur Zasu mž. un Krustpili ierasties Atašienes st. un stāties 2. Ventpils kājn. pulka komandiera rīcībā. Plk. 15,00 vads noņēmās no pozīcijām un vakarā ieradās Bebreņu mž., kur palika pa nakti.

1. Valmieras
btr. I vads.

3. Rūjienas
btr. II vads.

Tā kā 1. Valmieras btr. I vads atgriezās atpakaļ Atašienes rajonā, tad 3. Jelgavas kājn. pulka komandieris uzdeva 3. Rūjienas btr. II vadam ieņemt pozīcijas Vušķanu sādžas rajonā, lai traucētu lielinieku vilcienu kustību Daugavas labā krastā, jo šinī vietā dzelzceļlīnija iet tuvu Daugavas krastam. Vads ieņēma pozīcijas ziemeļaustrumos no Vušķani ar novēr. punktu kājnieku priekšējos ierakumos Marienhofa pmž.

Tūlīn pēc pozīciju ieņemšanas noskaidrojās, ka mūsu kājnieki izsūtījuši pie lieliniekiem dažus karavīrus ar priekšlikumu padoties un pārnākt pie mums. Sarunas notika Daugavas labā krastā pret Gļinaukas mājām. Tā kā tur atrodošies lielinieki pārnākt atteicās, tad tūlīn pēc mūsējo atgriešanās vads atklāja uz Gļinauku uguni, pie kam bija redzams, ka lielinieki sabēga tuvējā mežā. Pret vakaru vads apšaudīja vilcienu, kas nāca no Daugavpils. Vilciens drīz vien lielā ātrumā aizdrāzās Līvānu virzienā.

Valmieras
btr. I vads.

1. Valmieras btr. I vads 1. sept. plk. 19,00 nonāca Zasu mž., kur palika pa nakti.

Cēsu btr.

4. Valmieras kājn. pulka frontē plk. 05,00 ienaidnieka apm. 250 vīru liela nodaļa ar artilērijas palīdzību mēģināja iebrukt mūsu pozīcijās, bet ar 2. Cēsu baterijas un kājnieku ložmetēju un šauteņu uguni uzbrukumu atsita.

Ap plk. 11,00 ienaidnieks uzbrukumu atkārtoja, bet atkal bez panākumiem.

2. sept.

1. Valmieras baterijas I vads 2. sept. plk. 19,30 nonāca Krustpilī, kur palika pa nakti.

Līvānu rajonā 2. sept. lielinieki izrādīja lielu aktivitāti un plk. 18,30 atklāja artil. uguni uz 4. Valmieras kājn. pulka 10. un 11. rotu pozīciju rajonu. Ap plk. 21,30 ienaidnieks atklāja artil. un kājnieku uguni uz Jaunās mž. rajonu, un zem šīs uguns segas, gar abām dzelzceļa pusēm, tuvojās mūsu pozīcijām. Pēc sīvas cīņas 4. Valmieras kājn. pulka 9. un 12. rotas padzina sarkano ķēdes.

Uz kājnieku pulka komandiera pieprasījumu, 2. Cēsu btr. šai laikā apšaudīja ien. pozīcijas.

3. Rūjienas btr. II vads apšaudīja lielinieku vilcienu, kurš gāja no Daugavpils uz Līvāniem un atpakaļ.

3. septembrī 1. Valmieras btr. I vads saņēma Kurzemes divīzijas komandiera pavēli — stāties 4. Valmieras kājn. pulka komandiera rīcībā.

3. sept.

3. Rūjienas btr. II vads šai dienā piešāva Laureckaja un Kusinu sādžas Daugavas labā krastā, kā arī apklusināja ien. bateriju Serguntavas sādžas rajonā. Bez tam vads apšaudīja ien. vilcienu, kurš gāja no Daugavpils uz Līvāniem un atpakaļ.

4. septembrī frontē valdīja klusums un notika tikai izlūku darbība.

4. sept.

1. Valmieras btr. I vads, izpildot Kurzemes divīzijas komandiera pavēli, ieradās Trepes st. un palika pa nakti Podvinskas mž.

2. Cēsu btr. šai dienā divas reizes apklusināja 4. Valmieras kājn. pulka ierakumus apšaudošo ien. bateriju.

3. Rūjienas btr. II vads divas reizes atklāja uguni uz ien. vilcienu, pie kam otro reizi izpostīja dzelzceļa līniju, kuru ap plk. 23,00 ien. dzelzceļnieki mēģināja izlabot, bet vada šrapneļa uguns tos izklīdināja.

5. septembrī plk. 06,30 ien. smagā artilērija no Pūru-Indāni rajona atklāja uguni uz 1. Valmieras btr. II vada novēr. punktu un 2. Ventspils kājn. pulka ierakumiem pie Loški sādžas. Ienaidnieks izlaida apm. 30 granātas un pēc tam uzbruka Loški sādžai.

5. sept.

1. Valmieras btr. II vd. vērta savu uguni uz ienaidnieka uzbrūkošām ķēdēm. Pēc apm. 2 stundu ilgas kaujas ienaidnieks atkāpās.

1. Valmieras btr. I vd. 5. septembrī ieņēma pozīcijas 4. Valmieras kājn. pulka rajonā Ilzes ezera austrumu krastā.

3. Rūjienas btr. II vd. plk. 17,30 piespieda lielinieku vilcienu, kas pieveda papildinājumus Līvānu frontē stāvošām daļām, atiet Daugavpils virzienā, jo vads ar dažiem, labi tēmētiem, trāpījumiem vilciena priekšā izjauc sliedes. Pēc tam dzelzceļnieki vairākas reizes mēģināja sliedes labot, bet vads tos katru reizi ar šrapneļu uguni izklīdināja. Tāpat vads vairākas reizes padzina atpakaļ lielinieku vezumniekus, kas mēģināja braukt Līvānu virzienā.

6. sept.

2. Ventspils kājn. pulka iecirknī, 6. septembra vakarā, kāda lielinieku izlūku nodaļa uzbruka mūsu apcietinājumiem pie Loški sādžas, bet ar 1. Valmieras btr. II vd. un kājnieku uguni tos padzina.

1. Valmieras btr. I vd. 6. septembrī mainīja pozīciju un novietojās Žīdu ezera rietumu krastā. Kad vads no jaunās pozīcijas sāka piešaut mērķus, lielinieku artilērijas sāka taustīt vada pozīciju, bet bez panākumiem.

3. Jelgavas kājn. pulka frontes aizmugurē, pēc lielinieku padzišanas no Daugavas kreisā krasta, bija noorganizējusies kāda 25—30 cilvēku liela lielinieku banda, kas uzturējās mežos Daugavas kreisā krastā. 6. septembrī pulks uzsāka bandītu vajāšanu, pie kam dalību vajāšanā ņēma arī 3. Rūjienas btr. II vada viens lielgabals. Lielgabals ieņēma pozīciju pie Kriškinani sādžas. Vakarā, pēc uzdevuma izpildīšanas, lielgabalu novietoja atpakaļ vecajās pozīcijās.

7. sept.

7. septembrī 3. Jelgavas kājn. pulka iecirknī ien. artilērija apšaudīja pulka ierakumus un 3. Rūjienas btr. II vadu, bet bez jebkādiem panākumiem. Pievakarē 3. Rūjienas btr. II vads apšaudīja lielinieku vilcienu, kurš, neskatoties uz mūsu spēcīgo uguni, pa atjaunoto dzelzceļlīniju nobrauca Līvānu virzienā un pēc laiciņa atkal atgriezās.

8. sept.

8. septembrī frontē valdīja klusums. Vienīgi 3. Rūjienas btr. II vd. rajonā lielinieku transporta vilciens vairākas reizes mēģināja nobraukt no Daugavpils puses uz Līvāniem, bet katru reizi vada uguns to piespieda atiet atpakaļ.

Uz 3. Rūjienas btr. II vada pozīciju vērsa savu uguni kāda lielinieku baterija, bet vadam nekādus zaudējumus nenodarīja, un vada pozīciju tai atrast neizdevās.

9. sept.

Arī 9. septembrī frontē valdīja klusums. Darbojās vienīgi 3. Rūjienas btr. II vd., kurš apšaudīja divus uz Līvāniem braucošus ien. vilcienus, pie kam ar tiešu trāpījumu sašāva vienu vagonu, kurā atradās kāda sarkanarmiešu karaspēka nodaļa. Pēc kāda laiciņa, vada uguns apdraudēti, abi vilcieni atgriezās Daugavpils virzienā.

10. sept.

10. septembrī 2. Ventspils kājn. pulka 6. rt. iecirknī pie Staldzeniekiem parādījās ien. izlūku nodaļa, kuru 6. rt. padzina.

Pārējās frontes daļās, kur darbojās mūsu baterijas, notika vienīgi artilērijas kaujas.

Kāda ien. baterija apšaudīja 4. Valmieras kājn. pulka ierakumus Jaunās mž. rajonā, bet 2. Cēsu btr. ar 10 granātām šo bateriju apklusināja. 3. Rūjienas btr. II vada rajonā parādījās ien. bruņotais vilciens un uzsāka artilērijas kauju ar 3. Rūjienas btr. vadu, pie kam vads izpostīja dzelzceļa līniju vilciena priekšā un piespieda vilcienu atkāpties Daugavpils virzienā. Nobraucis līdz Laureckaja miestam, bruņotais vilciens apstājās un sāka apšaudīt mūsu kājnieku ierakumus Daugavas kreisā krastā. 3. Rūjienas btr. II vads no jauna atklāja uz vilcienu uguni un piespieda to steidzīgi aizbraukt tālāk Daugavpils virzienā.

11. septembrī 2. Cēsu btr. apklusināja ien. bateriju, kas apšaudīja 4. Valmieras kājn. pulka ierakumus. 3. Rūjienas btr. II vd. ar savu uguni padzina Daugavpils virzienā kādu ien. vilcienu, un bez tam ar šrapneļa uguni vairākas reizes izklīdināja dzelzceļniekus, kas mēģināja labot dzelzceļa līniju.

11. sept.

Laikā no 12. līdz 30. septembrim Austrumfrontē notika tikai izlūku darbība un sīkākas sadursmes. Šai laikā Austrumfrontē ieradās landesvērs un nomainīja 4. Valmieras kājn. pulku. Tā kā landesvēram bija pašam sava artilērija, tad 1. Valmieras btr. I vd. saņēma 4. Valmieras kājn. pulka komandiera rīkojumu — atgriezties Atašienes rajonā. 19. septembrī vads Trepes stacijā iekrāvās ešelonā un tai pašā dienā nonāca Atašienes stacijā.

Darbība no
12.—30. sept.

20. septembrī 1. Valmieras btr. I vd. nostājās pozīcijās līdzās II vadam. Šeit 1. Valmieras baterija palīdzēja 2. Ventspils kājn. pulkam sargāt pulka kaujas iecirkni.

2. Cēsu btr. palika savās pozīcijās līdz 26. septembrim, laiku pa laikam apkarodama ien. bateriju, kas atradās Līvānu st. rajonā. 3. Rūjienas btr. II vd. modri uzraudzīja Daugavas labo krastu un nepalaida gaŗām neapšaudītu nevienu ien. vilcienu. Vads ar saviem šāviņiem bieži izjauca dzelzceļa sliedes. Lai tās izlabotu, un atjaunotu kustību, lieliniekiem bija jāgaida nakts, jo dienā vads nepieļāva sliežu labošanu. Tas lielā mērā traucēja sarkanarmiešu daļu apgādi.

27. septembrī vadām pietrūka šāviņu un tos arī nekur nevarēja dabūt, jo 3,425" krievu lielgabalus pasaules karā, kā novecojušos, vairs nelietoja un jaunus šāviņus tiem vairs negatavoja, kādēļ uz kaujas rajona priekšnieka pavēli, 3. Rūjienas baterijas II vads pagaidām nostājās rezervē Pudanu mājās, netālu no Rubeņu mž.

Valmieras
darbība no
3.—18. okt.

13. oktobrī 1. Valmieras btr. II vads saņēma 2. Ventspils kājn. pulka komandiera pavēli — pa dzelzceļu izbraukt uz Pļaviņām, kur saņemt tālākus rīkojumus. 14. oktobrī vads nonāca Pļaviņās un saņēma Kurzemes divīzijas komandiera pavēli — ieņemt pozīcijas Daugavas labā krastā starp Pļaviņām un Krustpili. Vads ieņēma pozīcijas pie Melderu mājām.

18. oktobrī arī I vads saņēma Kurzemes divīzijas komandiera pavēli — noņemties no pozīcijām un pa dzelzceļu izbraukt uz Skrīveru st., kur ierasties Jaunjelgavas kaujas iecirkņa priekšnieka rīcībā. Tai pašā dienā plk. 15,00 vads iebrauca Skrīveru stacijā un, uz kaujas rajona priekšnieka pavēli, plk. 16,00 ieņēma pozīciju Jaunjelgavas tilta rajonā.

Tā tad pirmais mūsu lielākais uzbrukums Austrumfrontē neizdevās. Tur, pa daļai, vainojams tas apstākļi, ka mūsu kājnieku vienības vēl nebija pietiekoši apmācītas, lai varētu ieņemt stieplu žogiem nocietinātas pozīcijas; un mūsu artilērijai municijas bija par maz, lai tā varētu sniegt uzbrūkošiem kājniekiem jūtamam pabalstu un iztaisīt stieplu žogos ejas. Arī paši lielgabali bija stipri nolietoti, un tie samērā bieži bojājās. Tomēr galvenais iemesls bija tas, ka vācu rīcības dēļ lieliniekiem bija doti kādi 3 mēneši laika pozīciju nocietināšanai, un tās, labi nocietinātas, vairs tik viegli nebija ieņemamas.

V. 1. Valmieras btr. kaujas darbība Jaunjelgavas rajonā.

ispārējais
stāvoklis
Austrumfrontē
t. sākumā.
ēma Nr. 10.

Sākoties Bermonta uzbrukumam pie Rīgas, mūsu Austrumfrontes komandieris bija spiests spert aizsardzības soļus savas aizmugures nodrošināšanai. Jau 9. oktobrī viņš iecēla kapt. Apsīti par Daugavas frontes aizsardzības priekšnieku 50 km garajā iecirknī no Skrīveriem līdz Pļaviņām. Kapt. Apsīša rīcībā nodeva 2. Ventspils kājn. pulka 5. rotu, 4. Valmieras

kājn. pulka un jātnieku izlūku komandu, 1. eskadronu, Kokneses komandanta komandu un Pļaviņu etapu rotu.

Nākošās dienas priekšpusdienā no Krustpils Skrīveru stacijā ieradās 4. Valmieras kājn. pulka I btl., kas ar 3 rotām ieņēma Daugavas labo krastu no Ogres līdz Skrīveru mž., bet ar vienu rotu — vecos krievu ierakumus dienvidos no Jaunjelgavas.

Sava kreisā sprma pastiprināšanai 4. Valmieras kājn. pulka komandieris 12. oktobrī izsauca no Vecgulbenas uz Skrīveriem arī savu paprāvo instr. rotu un atdeva to I btl. komandiera rīcībā.

Tā kā plašā fronte no Skrīveriem līdz Pļaviņām tomēr bija vāji ieņemta, tad uz Pļaviņām no Vecgulbenes pārvietoja arī ltn. Brodera izlūku btl., un no Cesvaines ltn. Veckalniņa partizāņu nodaļu. Pēc dažām dienām kapt. Apsīša grupu vēl pastiprināja ar Kurzemes divīzijas ložm. mācības rotu un 1. Valmieras btr.

Austrumfrontes aizmugures nodrošināšanai dienvidos no

Vln. K. Dombrovskis, 1. Valmieras btr. k-ris.

Daugavas, Austrumfrontes pavēlnieks uzdeva 3. Jelgavas kājn. pulka k-rim 2 bataljonus izvirzīt pret Bermonta spēkiem. Tas nebija tik viegli izdarāms, jo pulka patreizējā fronte pret lieliem bija ap 40 km gara. Jelgavniekus varēja nomainīt vienīgi landesvērs, bet tas vilcinājās. Tikai uz Austrumfrontes pavēlnieka katēgorisku pavēli landesvērs nomainīja 3. Jelgavas pulka I btl. un vēlāk arī III btl.

1. Valmieras btr. atradās pozīcijās pie Atašienes st. 12. oktobra naktī btr. komandieris vln. Dombrovskis saņēma 2. Ventspils kājn. pulka k-ŗa pavēli — 1 vadu nosūtīt uz Pļaviņām, Kurzemes divīzijas k-ŗa rīcībā.

13. oktobrī 1. Valmieras btr. II vads (2 angļu 18 mrc. lgb.) vln. Apiņa vadībā plk. 05,30 noņēmās no pozīcijām, iekrāvās ešelonā un plk. 09,30 izbrauca uz Pļaviņām, kur ieradās plk. 13,00. Šeit vada k-ris saņēma Kur-

1. Valmieras btr. II vada ierašanās Jaunjelgavas rajonā.

zemes divīzijas k-ŗa pavēli — ieņemt pozīcijas Daugavas labā krastā Melderu ciema rajonā. Vads nekavējoties izkrāvās un izbrauca uz norādīto rajonu, kur nonāca pievakarē un Melderu ciemā apmetās uz naktsguļu.

14. oktobrī no rīta vada k-ŗis vltņ. Apinis izdarīja izlūkošanu un vads plk. 10,00 nostājās pozīcijā mežmalā pret Melderu mājām, lielceļa tuvumā, nov. punktu ieņemot augstajā Tabora kalnā Daugavas kreisajā krastā. Satiksme starp nov. punktu un bateriju pār Daugavu uzturēja ar laiviņu-pontonu. Tēlēfona līniju izvilka pāri Daugavai (pa gaisu).

Jaunjelgavas rajonā ienaidnieks bija ļoti neizdevīgos apstākļos, jo komandējošie augstumi atradās mūsu rokās, un mēs ienaidnieka pusi varējām labi pārredzēt. Ienaidniekam lielajos Taurkalnes mežos nebija ne labu nov. punktu, ne artil. pozīciju.

ukums
alnes st. 15. oktobrī Valmieras btr. II vada apsardzībai ieradās kājn. vads.

4. Valmieras kājn. pulka I btl. izlūki jau 11. oktobrī ievēroja, ka Taurkalnes st. rajonā pulcējas lielāki ienaidnieka spēki.

elgavas
rdzība. 15. oktobra priekšpusdienā sākās ienaidnieka uzbrukums Taurkalnes st., 4. Valmieras kājn. pulka 3. rt., neskatoties uz sīvo pretošanos, bija spiesta atiet uz Jaunjelgavu, kādēļ arī 2. rotai bija jāatiet uz Daugavas labo krastu.

No šīs dienas sadursmēm un gūstekņu izteicieniem noskaidrojās, ka prāvi ien. spēki pulcējas Valles un Skaistkalnes rajonā un, acīmredzot, gatavojas uzbrukt Jaunjelgavai, kādēļ I btl. k-ŗim bija pavēlēts nostiprināt Jaunjelgavas priekštilta nocietinājumus, kā arī ierīkot ierakumus Daugavas labā krastā pretim Jaunjelgavai.

17. oktobrī I btl. frontē notika izlūku darbība. Vēlu vakarā ienaidnieks apšaudīja 3. rotu ar artil. uguni.

Tagad jau noteikti varēja gaidīt uzbrukumu Jaunjelgavai. Lai pastiprinātu tur atrodošos spēkus, 18. oktobrī Skrīveru st. ieradās no Pļaviņām I bruņ. vilciens un 1. Valmieras btr. I vads.

Skrīveru stacijā vads ie brauca 18. oktobrī ap plk. 15,00. Kamēr vads izkrāvās, baterijas k-ŗis kapt. Dombrovskis saņēma uzdevumu — ieņemt pozīcijas Jaunjelgavas tilta rajonā Daugavas labā krastā un ar savu uguni pabalstīt mūsu kājniekus, ja ienaidnieks uzbruktu Jaunjelgavai. Pēc dažām stundām vads bija ieņēmis pozīcijas pie Oknu mājām.

Baterijas k-ris kapt. Dombrovskis savu nov. punktu izvēlējās Jaunjelgavas baznīcas tornī, nodibināja tālruna sakarus pār Daugavu starp nov. punktu un vadu un stājās sakaros ar 4. Valmieras kājn. pulka 3. rt. k-ri kapt. Spulgi.

18. oktobrī arī 1. Valmieras btr. II vads saņēma pavēli būt kaujas gatavībā, lai atsistu varbūtējus ienaidnieka uzbrukumus.

4. Valmieras kājn. pulka 2 rotas bija ieņēmušas ierakumus puslokā, dienvidos no Jaunjelgavas — no Mācītāja mž. līdz kapsētai pie Valdenburģera, pie kam 3. rt. ar 4 ložm. un 1 granātmētēju labā spārnā, un instr. rt. ar 1 ložm. kreisā spārnā. Rotu flankus nodrošināja: labo — 2. rt. Daugavas labā krastā, bet kreiso — ltn. Brodera btl. vienības, arī Daugavas labā krastā. 3. rt. un instr. rt. atradās kapt. Spulģa vadībā. Abu rotu cīnītāju kopskaits bija ap 220 durkļu.

19. oktobrī plk. 07,00 sākās ienaidnieka uzbrukums. Ienaidnieks atklāja spēcīgu artil. uguni uz mūsu kājniekiem, sevišķi pie Mācītāja mž. un apšaudīja arī pilsētu.

Pēc šāvienu trokšņa spriežot, ien. baterija šāva no Taurkalna puses. 1. Valmieras btr. k-ris kapt. Dombrovskis šai virzienā kādā vietā ieraudzīja pēc katra šāviena trokšņa baltu dūmu mākonīti, kas bija skaidrs norādījums, ka šai vietā atrodas baterija. Vadu ātri notēmēja, un jau pēc dažām minūtēm atskanēja viņa atbildes šāviens ienaidniekam. Pirmais šrapnelis plīsa ien. baterijas tuvumā. Nākošais — jau tieši virs baterijas. Ienaidnieka baterija apklusā. Vads pārgāja uz strosti, pie kam viens lielgabals stostēja ar šrapneli, bet otrs — ar granātu. Ien. baterija klusēja līdz pat vakaram.

Vēlāk, pēc vietējo iedzīvotāju nostāstiem, noskaidrojās, ka pirmais šrapnelis plīsis tieši virs viena no abiem ien. lielgabaliem, sasirot mērķējamo ierīci, vienu riteni un ievainojot dažus lielgabala apkalpes kareivjus. Vēlākā apšaudes laikā cietis arī otrs lielgabals, kuru vāci pūlējušies aizvest no pozīcijas.

Pa to laiku, kamēr I vads apšaudīja ien. bateriju, iedegās kauja valmieriešu 3. rt. priekšā. Pēc īsas artil. sagatavošanās, ienaidnieks biezās ķēdēs, ložm. uguns aizsardzībā, iznāca no meža un tuvojās 3. rt. ierakumiem, bet varonīgās valmieriešu 3. rt. uguns ienaidnieku apturēja un ķēdes piespieda nogulties. Iesākās abpusēja uguns kauja, kurā daļību ņēma arī 1. Valmieras btr. I vads.

Kauja pie
Jaunjelgavas
19. okt.

Saņēmis pastiprinājumus, ienaidnieks ap pusdienas laiku uzbrukumu atkātoja, bet drošsirdīgo un pašaieliedzīgo kapt. Spulģa rotu un Valmieras btr. I vada uguns to atkal piespieda nogulties. Valmieras btr. I vads brīžiem šāva ar skrejuguni.

Lielu palīdzību rotai sniedza arī I bruņotā vilciena viens 77 mm lielgabals, ko nocēla no vilciena un novietoja dzelzceļa tuvumā, jo tā tas nebija ierobežots šaušanas virziena ziņā.

Vakarā ienaidnieks atkāpās mežā. Kaujas laikā tas atstāja daudz kritušu, starp tiem savu k-ri ritm. fon Jēna¹⁾, kā arī 2 ložmetējus.

1. Valmieras btr. I vads 19. oktobrī izšāva pāri par 500 šāviņu.

elgavas
votāju
eicība.

Pēc kaujas, vads saņēma 1. btl. k-ra un Jaunjelgavas latvju iedzīvotāju pateicību par pilsētas pasargāšanu no ienaidnieka artil. uguns. Iedzīvotāji pacienāja Valmieras baterijas I vada kareivjus ar vakariņām.

Spulģa
nums.

3. rotas k-ris kapt. Spulģis, kurš par šo kauju apbalvots ar franču «Legion d'honneur» ordeni, par vada darbību dod šādu atsauksmi.

«Atzīmēju vispirms vada virsnieku un kareivju apzinātu savu pienākumu izpildīšanu: 1) zem tiešas ienaidnieka šauteņu un ložmetēju uguns (apm. 900—1.000 soļu attālumā no pretinieka) atradās novērošanas punkts, kurā baterijas vada k-ris pa visu kaujas laiku ne uz acumirkli neatstāja; 2) ļoti ātra, noteikta un precīza lielgabalu notēmēšana un apkalpošana, jo pēc dažiem šāvieniem aplūsināja bateriju, ienaidniekam sasitot 2 lielgabalus, kas deva iespēju rotām cīnīties ar pretinieka pārspēku — (560 durkļi, 2 lielgabali un 16 ložmetēji pret 75 durkļiem, 3 ložmetējiem un vienu granātmetēju) un sasniegt izšķirošu uzvaru.

Atzīmēju, ka manā kaujas praksē pirmo reizi pienācās strādāt kopā ar tik pašaieliedzīgu bateriju, ko arī atminēsies visi 3. rotas kaņavīri, kuriem bija gods cīnīties kopā ar 1. Valmieras bateriju.»

Kapteinis Spulģis.

. Dom-
ovska
nīnas.

Kapt. K. Dombrovskis 19. oktobra kauju pie Jaunjelgavas apraksta šādi:

Agrs rīts, sāk mesties gaisma. Pēc pavadītas nakts turpat novērošanas punktā baterijas k-ris taisās kāpt baznīcas tornī. Atskan pirmais lielgabala šāviņš no Taurkalna puses un šāviņš nokrīt pilsētā netālu no novērošanas punkta. Pirmam šāvienam seko otrs, pēc kam iesākas regulāra pilsētas apšaudīšana. Uzkāpjot baznīcas tornī un vērojoties

¹⁾ Ritm. Jēna kritis no šrapneļa lodes. Mūsu izlūki dažas dienas vēlāk viņa liķi, kas atradās ierakumu priekšā, neskatoties un ienaidnieka uguni, ievilkā savos ierakumos un apraka.

virzienā, no kura atskan lielgabala šāviens, baterijas k-ris ierauga vienā vietā it kā paceļamies pēc katra pretinieka lielgabala šāviena baltu dūmu mākonīti. Baterija saņem un izpilda šaušanai dotās komandas. Atskan pirmais Valmieras baterijas šāviens, tas ir knābiens neredzamā vietā. Tiek dota komanda degli nedaudz saīsināt. Kamēr komanda tiek izpildīta, baterijas komandierim uzkrīt pēkšņā ienaidnieka artilērijas apklusēšana, ko pieņem par zīmi, ka pirmais šāviens ir bijis pareizs tāluma un virziena ziņā. To pilnīgi pierādīja nākamais šāviens, šrapnelim plīstot dažas asis taisni virs tās vietas, kur parādījās iepriekš novērotie baltie mākonīši. Pretinieka baterija turpina klusēt. Baterija pāriet uz strosti, atklājot viesuļuguni, pie tam viens lielgabals ar granātu, otrs ar šrapneli. Ienaidnieku baterija vairs nešāva līdz vakaram. Pēc vēlāk ienākušām ziņām no vietējiem iedzīvotājiem, kaujas acu lieciniekiem, kurus kauja bija pārsteigusi savās dzīves vietās, Valmieras baterijas pirmais raidītais šāviens bija plīsis taisni virs viena no diviem ienaidnieka lielgabaliem, sasitot mērķējamo ierīci, vienu lielgabala riteni un nogalinājis dažus kareivjus no lielgabala apkalpes. No vēlākiem šāvienu cietis arī otrs lielgabals, kuru vācieši pūlējušies aizvest no pozīcijas. Pa to laiku iedegās arī kājnieku kauja un bez pārtraukuma turpinājās līdz vēlai pēcpusdienai. Šādu niknu un bez pārtraukuma ilgstošu kauju uz vienas vietas biju tikai dažas reizes piedzīvojis pasaules karā. Tika atsisti vācu viens uzbrukums pēc otra un baterijai dažas labas reizes nācās piedalīties kaujā attīstot viesuļa uguni. Kādu stundu pēc uzbrukuma šaušanas no kājnieku labā flanka ar lielu uztraukumu steidzoši tiek pieprasīts sprostuguns. — Pa lielceļu no Taurkalna puses dodas uzbrukumā jātnieku nodaļa, acīm redzot ar nolūku gar Daugavas krastu izlauzties aizmugurē mūsu spēkiem un tādā kārtā nogriezt Jaunjelgavas aizstāvjiem atkāpšanās ceļu pār tiltu uz Daugavas labo krastu. Mūsu kājnieku labais flanks jau attīsta ārkārtīgu šauteņu un ložmetēju uguni, arī Valmieras baterija pārnēs uguni uz mūsu labo flanku, attīstot to līdz viesuļgunim. Pretinieka jātnieku uzbrukums atsists. Mūsu ierakumu priekšā paliek krituši ienaidnieka jātnieki un zirgi. Šo jātnieku uzbrukumu vadīja un savas nodaļas priekšā krita viens no vācu visas Baltijas armijas galveniem vadoniem — fon Jēna. Mūsu jātnieki sajūsmināti par Valmieras baterijas visai sekmiģo darbību notikumā dienā, atzinās, ka fon Jēna kritis no Valmieras baterijas šrapneļa, lai gan vēlāk to apstrīdēja. Tas, ka kritis fon Jēna, noskaidrojās vienā no nākošām naktīm, kad mūsu kājn., neskatoties uz pretinieka nikno sarguguni, liķi ievilka mūsu ierakumos un apskatīja tā personīgos dokumentus. Par liķu izdošanu vāci vēlāk solīja krietnas naudas summas. Liķis tika aprakts un zeme nolīdzināta netālu no Jaunjelgavas mācītāja muižas. Šinī kaujas dienā baterijai nācās vairāk reizes aplūsināt ienaidnieka ložmetējus un atgūt stāvokli dažos frontes sektoros, kur kājnieku (partizāņu daļas) sāka padoties zem pretinieka spiediena. Līdz vakaram visi uzbrukumi bija atsisti, ar lieliem zaudējumiem ienaidnieku, bet ar niecīgiem mūsu pusē. Valmieras baterija saņēma pateicību no Valmieras pulka pirmā bataljona k-ŗa kapt. Liepiņa un arī no Jaunjelgavas iedzīvotājiem-latviešiem. Viņi cildināja bateriju, kura pasargājusi pilsētu no vācu lielgabalu apšaudīšanas. Baterijas kareivjiem no vietējiem iedzīvotājiem par pateicību tiek piesūtīti dažādi produkti.

Naktī uz 20. oktōbri, Jaunjelgavas rajonā notika abpusēja No 20.—26. okt.
reta kājnieku uguns. No rīta ienaidnieks ar retu artil. uguni

apšaudīja mūsu ierakumus pie Jaunjelgavas. Pēc īsas artil. sagatavošanas, valmieriešu pozīcijām tuvojās ien. grupas, bet tās drošsirdīgie, cīnās norūdītie valmierieši padzina ar savu uguni. 1. Valmieras btr. I vads apšaudīja ien. apcietinājumu līniju, izšaujot 55 šāviņus.

II vadā (pie Melderu mājām) bez pārmaiņām.

21. oktobrī no rīta ienaidnieks atklāja artil. uguni uz mūsu pozīcijām pie Mācītāja mž. un ien. kājnieki pārgāja uzbrukumā, bet tika atsisti.

I vada nov. punktā ap plk. 10,00 varēja saskatīt vienu ien. lielgabalu izbraucot pozīcijā — mežmalā. Vads nekavējoties uz to atklāja uguni. Ienaidnieks pameta lielgabalu mežmalā un steīgā aizbrauca ar priekšratiem.

Vēlāk izrādījās, ka Valmieras baterijas I vada pirmie šāviņi sasītuši ienaidnieka lielgabala riteni un sabojājuši stobru.

Pēcpusdienā I vads apšaudīja meža stūri, kur pēc pārnācēju nostāstiem atrodoties ien. rezerves. Pēc tam I vads apšaudīja kādu māju, kur atradās ien. izlūku nodaļa.

21. oktobrī I vads izšāva 83 šāviņus.

22. oktobrī Skrīveros ieradās 3. Jelgavas kājn. pulka III btl. 3 rotas un tās vakarā nomainīja 4. Valmieras kājn. pulka 3. un instr. rotu.

1. Valmieras baterijas I vads apšaudīja ienaidnieka apcietinājumu līniju un divas reizes piespieda klusēt tā bateriju.

22. oktobrī izšauti 46 šāviņi.

II vadā (pie Melderu mājām) bez pārmaiņām.

23. oktobrī 1. Valmieras baterijas nov. punktā ieradās kāds no ien. puses pārnācis vietējais iedzīvotājs, un btr. k-rim kapt. Dombrovskim norādīja apvidū vietas, kur atrodas ien. vienības. Šis drošsirdīgais iedzīvotājs sāka nākt pār fronti katru dienu un pienesa baterijas komandierim ziņas par ienaidnieka novietojumu, pārgrupēšanos un pagājušās dienas šaušanas rezultātiem, to visu darot bez jebkādas atlīdzības. Baterijas vads uz norādītām vietām atklāja uguni un ienaidniekam nodarīja jūtamus zaudējumus.

23. oktobrī šis pilsonis norādīja kādu meža puduru, aiz kura atrodoties ien. baterija, kas apšaudīja mūsu kājnieku ierakumus. Baterijas novērotājs atrodoties kādā lielā eglē, kuru pilsonis norādīja apvidū. Vads nekavējoties atklāja uguni uz norādītām vietām.

Otrā dienā šis pats pilsonis ziņoja, ka ien. apkalpe esot stipri cietusi un viens šāviņš esot ķēris tieši to egli, kurā sēdējis novērotājs; tas ar visu egli nogāzies zemē.

23. oktobrī 1. Valmieras btr. I vads izšāva 36 šāviņus.

24. oktobrī Jaunjelgavas frontē bez pārmaiņām.

1. Valmieras btr. II vads 25. oktobrī, uz Daugavas aizsardzības līnijas pr-ka pavēli, plk. 15,00 noņēma no pozīcijām pie Melderu mājām un aizbrauca uz Pļaviņām, kur palika līdz 31. oktobrim un skaitījās Kurzemes divīzijas k-ŗa rīcībā.

26. oktobrī 1. Valmieras btr. I vada nov. punktu pārnesa pie mūsu kājnieku priekšgrupām Skrīveru mž. rajonā. No šejienes ļoti labi varēja pārredzēt ien. pozīcijas labo spārnu, kur kādās mājās atradās 2 lzm., kas pastāvīgi traucēja mūsu izlūku darbību. Vads atklāja uguni uz šīm mājām un gravu pie tām, kur ap uguns kuriem sildījās ien. kareivji. Mājas sašāva un kareivjus izklīdināja.

No 26. okt. līdz
1. nov.

27. oktobrī 1. Valmieras btr. I vads apšaudīja ien. priekšgrupas, izšaujot 7 šāviņus.

28. oktobrī 1. Valmieras btr. I vads apklusināja ien. bateriju, kas apšaudīja mūsu pozīcijas. Pēc dažiem šāviņiem ien. baterija aplusa, steidzīgi noņēmas no pozīcijas un aizbrauca.

28. oktobrī izšauti 11 šāviņi.

29. oktobrī ienaidnieks palika aktīvāks, un izdarīja pastiprinātu izlūkošanu.

30. oktobra pēcpusdienā ien. ķēdes, bruņoto auto un artil. uguns pabalstītas, pievirzījās ļoti tuvu mūsu ierakumiem, bet kājn. ieroču un 1. Valmieras btr. I vada uguns tās izklīdināja un padzina. Ienaidnieks atstāja kaujas laukā vairākus kritušus un ievainotus.

30. oktobrī I vads izšāva 60 šāviņus.

31. oktobrī ienaidnieks atkātoja uzbrukumu, bet arī šoreiz bez sekmēm. 1. Valmieras btr. I vads šāva uz bateriju, kura bija izbraukusi mežmalā un apšaudīja

4. btr. k-ŗis vltņ. J. Dinne.

jelgavnieku ierakumus. Pēc nedaudz labi trāpītiem šāviņiem, ienaidnieks pameta sasisto lielgabalu un aizbēga mežā mūsu šrapneļu uguns vajāts.

1.—3. nov.

Pēc tam I vads apšaudīja kādu ien. grupu, kas tuvojās mūsu ierakumiem un apšaudīja jelgavniekus ar lzm. uguni. Ienaidnieka lzm. apklusa un izlūki izklīda.

31. oktobrī izšauti 65 šāviņi.

5. baterijas k-ris vltņ. J. Žids un
pulka adjutants vltņ. Drengers.

1. novembrī 3. Jelgavas kājn. pulka 12. rt. izdarīja pastiprinātu izlūkošanu, lai noskaidrotu ien. smago ieroču grupējumu un spēku lielumu. Lai mūsu ķēdes varētu tuvoties ien. ierakumiem, 1. Valmieras btr. I vads un kājnieki ar ložmetējiem apšaudīja ien. ierakumus. Pēc tam I vads pārnesa uguni uz aizmuguri un apšaudīja ien. bateriju.

Ienaidnieks, pārsteigts par 12. rt. drošsirdīgo, neatturamo virzīšanos uz priekšu, pameta savu pirmo līniju un atgāja uz otro, labāk nocietināto. Neskatoties uz ien. pretuzbrukumiem, 12. rt. noturējās ieņemtās pozīcijās līdz vakaram. 1. Valmieras btr. I vads ar savu uguni palīdzēja rotai atsist tuvojošās ien. ķēdes.

1. novembrī I vads izšāva 67 šāviņus.

1. Valmieras btr. II vads plk. 22,00 saņēma 1. Kurzemes divīzijas k-ŗa pavēli — nekavējoties doties uz Nokaļu mājām, kur stāties 3. Jelgavas kājn. pulka k-ŗa rīcībā. Tieši plk. 24,00 vads izbrauca uz Kalnbitāniem. Gājiena ceļš: Plaviņas, Koknese, Kalnbitāni.

Kalnbitānos vads ieradās 2. novembrī ap plk. 02,00 un saņēma uzdevumu — pabalstīt kājniekus ien. uzbrukuma gadījumā. Tēlefōniskus sakarus ar kājniekiem Daugavas kreisā krastā neizdevās nodibināt, jo Daugavā gāja ledus. Sakarus ar kājn. vadu vajadzēja uzturēt ar balsi.

2. novembrī 1. Valmieras btr. II vads apšaudīja ien. ierakumu līniju un kādu bateriju, kuŗa pēc dažiem šāvieniem apklusā.

Izšauti 36 šāviņi.

3. novembrī 1. Valmieras btr. I vads apšaudīja ien. priekšējo līniju, izšaujot 19 šāviņus.

No 3. līdz
11. nov.

1. Valmieras btr. II vada 3. lielg. nostājās pozīcijā pie Mežameskas mājām, no kurienes izšāva 5 granātas uz Vabuļu mājām, kur atradās ien. rezerve. Pēc uzdevuma izpildīšanas, ap plk. 16,30 lielgabals atgriezās vecās pozīcijās.

4. novembrī 1. Valmieras btr. I vads apšaudīja ienaidnieka pirmo līniju un aizmuguri.

5. novembrī 1. Valmieras btr. I vads izklīdināja kādu ien. izlūku nodaļu.

II vads plk. 20,30 saņēma Kurzemes divīzijas k-ŗa pavēli — 6. novembrī gaismai austot noņemties no pozīcijām pie Kalnbitāniem un doties uz Skrīveru st. rajonu, kur pievienoties I vadam.

6. nov. plk. 05,00 1. Valmieras btr. II vads noņēmās no pozīcijas un pēc stundas izbrauca pa zemes ceļu uz Skrīveru st. Gājiena ceļš: Kalnbitāni, Ignāti, Karlsoni, Skrīveru st., Oknas. Oknās vads nonāca plk. 10,30 un plk. 12,00 pilnā

kaujas gatavībā jau atradās blakus I vadam.

8. novembrī 1. Valmieras btr. apšaudīja ien. ierakumus un kādu bateriju, piespiežot to apklust. Izšauti 52 šāviņi.

10. novembrī 1. Valmieras btr. trīs reizes apšaudīja un piespieda klusēt kādu ien. bateriju. Pievakarē baterija izšāva 7 šrapneļus uz ien. izlūku patruļu.

Visā 1. Valmieras baterijas I vada un vēlāk arī visas baterijas stāvēšanas laikā pie Jaunjelgavas, ien. baterijas tika apklusinātas tūlīt pēc viņu pirmiem šāvieniem, tādēļ ien. katru reizi bija spiests šaut no citas pozīcijas. Lielie Taurkalnes meži spieda vācu artilēriju, lai tā varētu mūs apkarot, ieņemt pusapklātas pozīcijas mežmalā. Šādas pozīcijas šaušanas laikā redzamo dūmu dēļ ātri atklāja. Tādēļ ienaidnieks no katras pozīcijas izšāva 10—15 šāviņu, un pie mūsu šrapneļu pirmiem sprādzieniem no ieņemtās pozīcijas pazuda.

Pēc vietējo iedzīvotāju nostāstiem, kauju laikā pie Jaunjelgavas ienaidniekam sasisti 4 lielgabali.

III daļa.

**Vidzemes artil. pulka kaujas darbība pret
Bermontu.**

I. Militārais un politiskais stāvoklis Latvijā 1919. g. vasaras beigās.

Strazdu muižas pamieru noslēdza 1919. g. 3. jūlijā uz Sabiedroto spiediena. Pēc šī pamiera noteikumiem, vāciem vajadzēja pakāpeniski atstāt Latvijas teritoriju. Sabiedrotie ticēja, ka tie to pildīs. Faktiski tomēr notika pretējais: vāci ne tikai neatstāja Latvijas teritoriju, bet tajā vēl vairāk nostiprinājās, pievelkot karaspēka daļas no Vācijas.

Vācu karaspēka izturēšanās pēc Strazdu mž. pamiera noslēgšanas.

Šis apstāklis nepalika nezināms mūsu armijas vadībai, un tā jau 16. jūlijā deva pavēli — ieņemt fronti Daugavas kreisā krastā vecos krievu ierakumos, un Daugavas labā krastā — no Salaspils līdz Mazjumpravas mž.

Drīz vien notika dažas sadursmes starp mūsu patruļām un vāciem, kuŗi nāca mūsu karaspēka ieņemtā rajonā laupīt. Sabiedrotie noteica neutrālo joslu, bet tas maz ko līdzēja, jo šādas sadursmes vācu karaspēka komandierim ģen. fon der Golcam bija taisni pa prātam: viņš aizrādīja Sabiedrotiem, ka latvji uzbrūkot viņa kareivjiem un tādēļ viņš esot spiests aizsardzības nolūkā turēt pietiekoši daudz karaspēka.

Ģen. fon der Golca un viņa domu biedru plāni bija šādi: Vācija līdz ar pasaules kara zaudēšanu bija zaudējusi lielus zemes gabalus rietumos un visas savas kolonijas. Šos zaudējumus viņai vajadzēja izlīdzināt ar ieguvumiem austrumos. Lielvācijas ideologi gudroja visādus plānus, kā to izvest dzīvē.

Ģen. Golca plāni.

Šai laikā Sabiedrotie pabalstīja visas armijas, kas cīnījās pret lieliniekiem. Šādu Sabiedroto pabalstu ģen. fon der Golcs gribēja izmantot savu ideju reālizēšanai. Viņš nolēma Kurzemē un Lietuvā veidot pretlieliniecisku armiju no krieviem un vāciem, ar kuras palīdzību cerēja sakaut lieliniekus, nodibināt Krievijā kārtību, iecelt tur vāciem draudzīgu valdību, noorganizēt stipru armiju un tad sākt revanša cīņu ar Sabiedrotiem.

Mūsu nacionālās armijas varonība šiem plāniem pārvilka strīpu...

Ģen. fon der Golca vilcināšanās evakuēties no Kurzemes nebija pa prātam Sabiedrotiem un tie darija spiedienu uz Vācijas valdību, lai tā evakuēšanu paātrinātu. Redzot, ka atklāti viņa plāni nebūs reālizējami, ģen. fon der Golcs nolēma tos reālizēt citādā ceļā, un proti — slēpjoties aiz krievu maskas.

Radās kāds pseudopulkvedis — Bermonts-Avalovs, kas uz-
ņēmās pretlielinieciska karaspēka veidošanu un noslēdza ar
ģen. fon der Golcu līgumu par Rietumarmijas veidošanu no
krievu gūstekņiem un vācu brīvprātīgiem. Vācu valdība solīja
pārtiku, apģērbu un ieročus.

1919. g. septembra beigās šai armijā ietilpa:

1) Grāfa Kellera brīvprātīgo korpuss	} krievu daļas;
2) Virgoliča korpuss	
3) Dzelzsdivīzija	} vācu daļas.
4) Vācu leģions	

Visus savus spēkus Bermonts pats vērtē uz 51—52.000 cil-
vēku, no tiem ap 40.000 vācu brīvprātīgo. Armijas kaujas
stiprums bija apm. 45.000 viru, 120 lielgabalu, 620 ložmetēju,
50 mīnometēju, 120 lidmašīnu, 3 bruņotie vilcieni, 10 bruņotie
auto un Lielupes flotile. Karaspēka daļas bija labi apgādātas
un apbruņotas, tikai trūka siltu apģērbu. Morāliskais limenis
karaspēkam bija zems, jo čes karavīrus vadīja galvenā kārtā
laupīšanas un iedzīvošanās kāre.

Landesvērs.

Tukuma apkārtnē atradās landesvērs, kurš, saskaņā ar
pamiera noteikumiem, skaitījās mūsu armijā. Landesvērs
stipri simpatizēja vācu nolūkiem un tādēļ mūsu vadība pielika
visas pūles, lai šo labi apbruņoto karaspēku dabūtu prom uz lie-
linieku fronti, pēc iespējas tālāk no ģen. fon der Golca-Bermonta
daļām, jo nebija izslēgta varbūtība, ka landesvērs nostāsies
mūsu ienaidnieku pusē. Landesvēra pārvešana uz Austrum-
fronti, Līvānu rajonā, izdevās tikai septembra pēdējā pusē.

Mūsu spēki
Dienvid-
frontē.

Mums Dienvidfrontē bija ap 5.000 durkļu, 7 lielga-
bali, 9 mīnometēji, 45 patšautenes, 3 bruņotie auto, 2 lidma-
šīnas un 1 bruņotais vilciens.

Septembra mēneša beigās mūsu karaspēks saņēma ārze-
mēs iepirktos apģērbus un apavus, bet liela daļa apavu izrādījās
par maziem un nederīgiem.

Oktōbra mēneša pirmās dienās no Anglijas pienāca sengai-
dītais šauteņu sūtījums, bet arvien vēl ļoti maz bija lielgabalu,
un tas bija stipri jūtams visā Bermonta uzbrukuma laikā.

Vispārīgi, mūsu armija vēl atradās tikai veidošanās sta-
dijā, bija vāji apbruņota un slikti apģērbta. Arī skaitliski tā
bija maza.

Vācu-krievu
pēku stāvok-
lis 30. sept.

30. septembrī ģen. fon der Golcs savilka savas izklaidētās
armijas daļas kopā un ieņēma šādu stāvokli: Dzelzsdivīzija un
Kellera korpuss — Jelgavā un tās apkārtnē, Vācu leģions —
Bauskas rajonā, Virgoliča korpuss — Ziemeļlietavā, Plēves
grupa — Priekules rajonā.

4. oktobrī Dzelzsdivīzija ieņēma vecos vācu ierakumus pie Misas un Kalnciema. Tukumā un Slokas rajonā atradās galvenā kārtā krievu daļas.

Mūsu daļas, sakarā ar Bermonta armijas draudošo izturēšanos, ieņēma šādu stāvokli: Majoros — Slokas komandantūras komanda; no Varkaļu kroga līdz Cenas mž. — 9. Rēzeknes kājn. pulka II btl.; no Cenas mž. līdz Katrīnas mž. — 5. Cēsu kājn. pulks; no Baloža kapiem līdz Daugavai — 6. Rīgas kājn. pulka II btl.; Daugavas labā krastā līdz Ogrei — 4. Valmieras kājn. pulka II btl.

Pārējās 5. Cēsu un 6. Rīgas kājn. pulku daļas atradās rezervē. Bez tam vēl Rīgā atradās jaunveidojamās Latgales divīzijas daļas.

Jau 6. oktobrī Bermonta agenti Jelgavā izplatīja baumas, ka Maskavā notiekot sacelšanās un tādēļ Rietumarmijai esot jābūt gatavai maršēt uz Maskavu. Tai pat laikā Bermonts paziņoja mūsu valdībai, ka Rietumarmija pārvietosies uz pretlieciniecisko fronti un lūdza, lai mūsu valdība tai sagatavojot ceļu netraucētam gājienam. Valdība atstāja šo telegrammu bez atbildes, jo saprata Bermonta īstos nolūkus. (Pēc dokumentiem var redzēt, ka Bermonts mūsu valdības atbildi nav nemaz gaidījis, jo jau 6. oktobrī parakstījis pavēli uzbrukt Rīgai.)

Ir laikmeti, kad tautu dzīve rit kā gurdēnā miegā, un ir gadi, kuŗi sver tautu vēsturē vairāk par veselīem gadu simteņiem. Liktenīgu pārbaudījumu gados tautas mācās atrast pašas sevi, savus vadošos lozungus. Arī mēs. Un 1919. gada oktobrī šis lozungs bija: **visu Latvijai!** Viņš bija tas, kas toreiz vienoja visas šķiras, visu mūsu tautu. Sava vēsturiskā ienaidnieka priekšā tauta nostājās cieši vienota.

Varbūt tā bija gaišredzīga vēstures ceļu nojauta — **tagad, vai nekad!** Jeb, varbūt, tas bija sensenais naidis, kas gadusimteniem ilgi krājies tautas dvēseles dziļumos, un tā apgarots latvju inteliģents, zemnieks un strādnieks rada sevī tik daudz ciņas spara un tik daudz pašpaļāvības uz saviem spēkiem, ka uzdrošinājās vest ciņu divās frontēs, pret diviem spēcīgiem ienaidniekiem.

Vienā paaudzē nevar uz reizi rasties tik daudz titaniskas enerģijas, tik daudz spēka. Šis spēks bija krājies un audzis paaudžu paaudzēm ilgi kā sentēvu atstāts mantojums, kā uzvaras alkas uguns, kas nebija beidzis kvēlot zem pagātnes pelniem un drūmās vēstures laikmeta putekļiem. Lielās tautu ciņas aukas uzpūta šo senseno apslēpto uguni milzu ugunskurā, kura liesmās sadega ienaidnieka karaspēka rindas viena pēc otras,

**Mūsu daļu
stāvoklis.**

**Bermonta
priekšlikums
6. okt.**

**Laikmeta
noskaņojums.**

un līdz ar viņām — tas vēsturiskais netaisnības smagums, kas kā milzu čūska bija gulējis uz mūsu tautas krūtīm gadu simteņus.

Vācu-krievu Rietumarmija iesāka uzbrukumu mūsu daļām 8. oktobra rītā.

Bermonta armijas tuvākais mērķis bija — iznīcināt mūsu armijas dienvidgrupu. Uzbrukuma plāns bija šāds: uzbrūkot visā frontē ar galveniem spēkiem uzbrukt Ķekavas-Torņkalna virzienā, sakaut mūsu armijas kreiso spārnu un, ātri izvirzoties līdz Rīgas tiltiem, atgriezt mūsu pārējiem spēkiem atiešanas ceļus.

Mūsu armijas vadībai Bermonta uzbrukums nenāca negaidīts, bet negaidīts tas bija Sabiedroto pārstāvjiem. Tie pat septembra mēnesī vēl nepiekrita cik necik lielāku spēku turēšanai Dienvidfrontē un vēlējās, lai mēs visus savus spēkus sūtītu pret lieliniekiem. Tādēļ arī mūsu armijas vadībai līdz Bermonta uzbrukuma sākumam Dienvidfrontē rokas bija saistītas. Tikai ar uzbrukuma sākumu mūsu Armijas virspavēlnieka štābs ieguva rīcības brīvību un varēja darīt visu iespējamo Dienvidfrontes pastiprināšanai.

II. Vidzemes artil. pulka vienību pārgrupēšana pirms Bermonta uzbrukuma.

Vidzemes artilērijas pulka komandieri kapt. Dannebergu iecēla par Dienvidfrontes artilērijas grupas komandieri. Artilērijas štābs atradās Rīgā, Skolas ielā 1.

Mūsu vājo artilēriju Dienvidfrontē pastiprināja ar baterijām no Austrumfrontes.

Cēsu btr. 25. septembra naktī 2. Cēsu btr. komandieris vlt. V. Dūms saņēma IV artil. divizionā komandiera kapt. T. Skujenieka pavēli doties uz Rīgu Vidzemes artil. pulka komandiera rīcībā. 26. septembrī plk. 07,20 baterija noņēmās no pozīcijas pie Māsēnu mājām un iekrāvās vilcienā Trepes stacijā. Ešelons atgāja no Trepes stacijas plk. 13,30.

27. sept. plk. 07,05 ešelons pienāca Rīgā, Preču stacijā, kur baterija sāka izkrauties. Ap plk. 10,40 baterijas komandieris saņēma pulka komandiera kapt. A. Danneberga pavēli: «pēc izkraušanas doties ar bateriju uz Pārdaugavu, kur Torņ-

kalnā novietoties Šmita eļļas fabrikā. Baterija skaitās Rīgas apcietinātā rajona priekšnieka rīcībā». Šeit baterija palika līdz 8. oktobrim, savedot kārtībā materiālo daļu un apmācot kara-vīrus.

3. Rūjienas baterijas I vads atradās Rīgā, bet II vads — 3. Rūjienas Austrumfrontē.
btr.

10. septembrī baterija saņēma no Armijas artilērijas ieroču remontdarbnīcas divus krievu 3" lielgabalus. Tagad baterija bija četru lielgabalu sastāvā.

2. Cēsu btr. pozīcijās pie Māsēniem.

26. sept. vakarā 3. Rūjienas btr. komandieris vlt. V. Šēnfelds saņēma pulka komandiera pavēli I vadu nosūtīt uz Ikšķili, 4. Valmieras kājn. pulka II btl. komandiera vlt. Kažociņa rīcībā. (Vads bija apbruņots ar krievu 3" lauka lgb.)

27. sept. ap plk. 10,00 I vads izbrauca no 1905. g. parka kazarmām pa Lubānas šoseju uz Ikšķili. Plk. 17,30 vads nonāca Lipšu mājās, kur palika pa nakti.

28. sept. I vads nonāca Ikšķilē un stājās 4. Valmieras kājn. pulka II btl. k-ŗa rīcībā. Vads nostājās pozīcijā pie dzelzceļa līnijas, Daugavas pusē, apm. 250 m rietumos no Ikšķiles st. un nodibināja tālruna sakarus ar kājniekiem.

29. sept. vads pārvietojās uz Tīnūžu m.ž., kur palika līdz 8. oktobrim.

3. Rūjienas btr. II vads, apbruņots ar 2 krievu 3,425" lauka lgb., 1. oktobrī saņēma Austrumfrontes pavēlnieka rīkojumu — doties uz Rīgu un stāties Vidzemes artil. pulka komandiera rīcībā. Vads atradās atpūtā Rubeņu pagasta Pudānu mājās, jo bija izšāvis visus šāviņus un vairāk šāviņu viņam nepiegādāja. Tai pašā dienā vads devās uz Rīgu.

4. okt. II vads saņēma pulka komandiera pavēli — pievienoties I vadam pie Ikšķiles st. Tā kā kaujas darbības nebija, tad arī II vads apmetās Tīnūžu mž.

Cēsu btr.

7. okt. ap plk. 16,00 2. Cēsu btr. komandieris vlt. Dūms saņēma pulka komandiera pavēli: «nekavējoties izdarīt iepriekšēju pozīcijas izlūkošanu Tīriņ- un Katriņmuižu rajonā. Šaušanas pamatvirziens uz Olaini, līdzteku Rīgas-Jelgavas šosejai. Pozīcijas izlūkošanu veikt ar aprēķinu, lai līdz plk. 19,00 pozīcijas schēma jau būtu pulka štābā». Pulka komandieris pavēlēja baterijai būt gatavībā, lai kuru katru brīdi varētu izbraukt un ieņemt izmeklētās pozīcijas.

Baterijas vec. virsnieks ltn. Žīds pozīciju atrada dažus simtus metrus dienvidos no Tīriņmuižas, šosejas malā. Katriņmuižas rajonā nebija iespējams bateriju novietot: apvidus par daudz purvains un ceļi ļoti slikti.

Izlūkošanu beidza ap plk. 19,30.

Jau ap plk. 22,30 baterijas komandieris saņēma pulka komandiera pavēli 8. oktobrī ar gaismas aušanu izbraukt uz izlūkotām pozīcijām Tīriņmuižas rajonā.

III. 2. Cēsu, 3. Rūjienas un 5. baterijas kaujas darbība no 8. līdz 14. oktobrim 1919. g.

8. okt.
Cēsu btr.
Schēma
Nr. 11.

8. oktobrī plk. 07,50 2. Cēsu btr. jau bija nostājusies norādītās pozīcijās. Pamatvirziens — 195°. Nov. punkts — šosejas malā Baložu kapsētā, kur atradās arī 6. Rīgas kājn. pulka 11. rota; tuvējais nov. punkts — Tīriņmuižas vēja motora tornī.

Ap plk. 08,00 parādījās ien. lidmašīnas, kuras devās Rīgas virzienā. Frontē bija pilnīgs klusums. Ap plk. 08,30 bija dzirdami vairāki ien. lidmašīnu Rīgā nomesto bumbu sprādzieni. Pēc bumbu nosviešanas, lidmašīnas devās Jelgavas virzienā. 2 lidmašīnas ņēma virzienu uz Tīriņmuižu. To sasniedzot, tās nolaidās ļoti zemu un atklāja uz 2. Cēsu btr. uguni.

Iztaisījušas 2 riņķus, tās aizlidoja Jelgavas virzienā. Kad tās bija sasniegušas apm. frontes līniju, visā frontē sākās stipra mīnmetēju, ložmetēju un šauteņu uguns. Pēc brīža sāka darboties arī ien. artilerija.

2. Cēsu btr. plk. 11,15 atklāja uguni uz ien. bruņotiem vilcieniem un bruņotiem auto, kas tuvojās mūsu ierakumiem. Bez tam baterija apšaudīja šoseju un dzelzceļu no Graubēniem līdz Skrundai, un piespieda ien. bruņotos vilcienus un bruņotos auto atkāpties, pie kam, kā to novērojuši kājnieki, 1 bruņotais vilciens ticis izsists no slieķēm. Baterija uguni pārtrauca plk. 12,45.

Uz Pārdaugavas apsardzības priekšnieka vlt. Hasmaņa pavēli, baterija apklusināja arī divas ien. baterijas Vintapi, Olaines st., Grena mž. rajonā.

Plk. 14,35, uz Vidzemes artil. pulka komandiera kapt. Danneberga pavēli, baterija apšaudīja malkas grēdas 6. Rīgas kājn. pulka 11. rt. un 5. Cēsu kājn. pulka priekšā, aiz kurām koncentrējās ien. kājnieki. Pēc tam baterija apšaudīja ien. bruņotos auto, kas stāvēja uz šosejas, apm. 3 km dienvidos no Sprancis.

Plk. 17,00, uz pulka komandiera pavēli, baterija atkal apšaudīja malkas grēdas 11. rt. priekšā, kur ienaidnieks koncentrējās no jauna.

Ap šo laiku baterija piespieda arī steigus noņemties no atklātas pozīcijas mežmalā pie dzelzceļa nostājušos ien. artilerijas vadu.

Kad kājnieki zem ienaidnieka spiediena sāka atiet, baterija vērta savu uguni uz Baložkrogu un kapsētu.

Ap plk. 19,30 no Katriņmuižas puses bija dzirdami šauteņu šāvieniem un pār bateriju sāka svilpot šauteņu lodes. Šai virzienā uz tuvējām mājām baterija izsūtīja 8 kareivjus. Drīz vien šie kareivji ziņoja, ka parādījušies ien. izlūki. Neskatoties uz to, baterija turpināja apšaudīt šoseju no Baložkroga līdz Vintapiem.

Ap plk. 20,00 baterijas priekšā esošā 6. Rīgas kājn. pulka 11. rt. neizturēja ien. spiedienu un sāka atiet aiz baterijas. Bateriju sasniedza viena uztraucošā ziņa par otru: sadedzis

mūsu bruņotais auto «Lāčplēsis», ienaidnieks apiet bateriju... Neskatoties uz to, baterija turpināja šaušanu. Baterijas k-ris vltņ. Dūms pavēlēja ltn. žīdam pastiprināt btr. labā flankā apsardzību un pats mēģināja pa telefonu sazināties ar Vidzemes artil. pulka komandieri, lai to informētu par stāvokli un dabūtu no viņa tālākus rīkojumus, bet sakari vairs nedarbojās. Baterijas k-ris aizgāja līdz šosejai, lai redzētu, kas tur īsti notiek, un dabūtu kādas ziņas no kājniekiem par stāvokli frontē.

Iestājās tumsa. Baterija pārtrauca uguni, jo vairs nezināja kur šaut. Ap plk. 20,30 baterijas k-ris pavēlēja ltn. Vītumam vest bateriju pa šoseju Rīgas virzienā, bet ltn. žīdam no baterijas apkalpes noorganizēt ķēdi, lai vajadzības gadījumā varētu segt baterijas atiešanu.

Plk. 20,40 baterija izbrauca uz Rīgas-Jelgavas šoseju un devās Rīgas virzienā. Baterijas komandieris aizāja uz pulka štābu pēc tālākām pavēlēm.

Izbraucot uz šoseju, ltn. J. Žīds bateriju apturēja un pavēlēja kareivim Artum-Hartmanim nostādīt baterijas apkalpi, bet pats aizgāja sameklēt kādu tuvāku kājnieku priekšnieku. Baterijas priekšā vēl atradās 5. Cēsu kājn. p. 11. un 4. rt. atliekas un 6. Rīgas kājn. pulka 3. rt. Ltn. Žīds sastapa 4. un 11. rt. komandierus un kopā ar tiem nolēma gar šoseju ieņemt pretošanās pozīciju. Šai brīdī pienāca kareivis Artum-Hartmanis un braši noziņoja, ka apkalpe nostādīta — ierindā 26 kareivji, neviens neiztrūkst.

Artileristi tagad darbojās ķēdē kā kājnieki.

Ķēde visu laiku pastiprinājās un kopā ar pienākošo 5. Cēsu kājn. p. instruktoru komandu (ap 65 kar.) pie šosejas un dzelzceļa krustojuma jau bija noorganizēta pretošanās pozīcija.

Ap plk. 21,50 baterijas kareivji steidzās pakal savai baterijai, jo pretošanās pozīcijā tagad jau bija ap 200 cilvēku, kuri sekmīgi atsita ien. uzbrukumus.

Baterijas kareivju iniciatīva un drosme deva iespēju laikā noorganizēt pretošanos un palīdzēja bateriju sveikā izvest no ien. uguns.

Baterijas komandieris saņēma Vidzemes artil. pulka komandiera kapt. A. Danneberga pavēli — bateriju nostādīt pozīcijā pie šosejas, apm. 0,5 km ziemeļos no dzelzceļa, un šosejas krustojuma, kas ziemeļos no Tīrīnmuīžas. Baterija ap plk. 22,15 jau bija kaujas gatavībā un nodibināja sakarus ar Pārdaugavas kaujas iecirkņa štāba centrāli.

Ap plk. 22,40 baterija no šīm pozīcijām atklāja uguni uz šoseju, dzelzceļu, Baložkrogu un ezeru rajonu, aizturot ienaidnieka bruņoto vilcienu un auto tuvošanos, kā arī traucējot ienaidnieka kustības aizmugurē, šādi palīdzot mūsu kājniekiem noorganizēties un pāriet pretuzbrukumā.

8. oktobrī 2. Cēsu baterija izšāva 152 šāviņus.

Uz Armijas artilērijas rezerves priekšnieka pulkv.-ltn. M. Vācieša pavēli, 5. btr. (1. jaunveidojamā) plk. 08,00 izbrauca no kazarmām pie 1905. g. parka uz Pārdaugavu 5. Cēsu kājn. pulka rīcībā. Baterijai uzdeva ieņemt pozīcijas pie Drustu mājām. Tur tā nonāca priekšpusdienā un nekavējoties nostājās pozīcijā.

5. btr.

Baterija vēl nepaspēja orientēties, nedz arī nodibināt sakarus ar tuvējām rotām, kad jau ap pusdienas laiku sākās ien. uzbrukums. Sakaru līdzekļu trūkuma dēļ baterija maz ko varēja palīdzēt 5. Cēsu kājn. pulka rotām.

5. Cēsu kājn. pulka labajā spārnā pirmo šītienu dabūja 8. rt., kurā ieņēma ierakumus pie Blūmu un Vilciņu mājām. Lai gan apvidus mums šeit bija labvēlīgs, jo Grenmuīzas-Švarc-muīzas plankotie ceļi gāja pa nelielu kāpu grēdu, un pa labi un kreisi no ceļiem atradās plaši purvi, tomēr rotas ienaidnieka stipro spiedienu nevarēja izturēt, pa daļai arī tāpēc, ka tām nācās darboties bez artilērijas pabalsta.

8. rota atstāja Blūmu un Vilciņu mājas un lēni atgāja ziemeļu virzienā. Ienaidnieks, nezināmu iemeslu dēļ, rotu nevajāja un tā atgāja līdz Puriņu mājām.

Tā kā pa labi 9. Rēzeknes kājn. pulka vienības bija atstājušas Piņķu mācītāja mž. un pa kreisi atgāja 8. rt., sāka atiet arī 5. rt. no Peles mājām. Pie tādiem apstākļiem, zināms, arī 5. baterija nevarēja palikt uz vietas. Tā noņēma no pozīcijām pie Drustu mājām un aizbrauca aiz purvainām pļavām pie Bierīņu ciema, kur nostājās pozīcijā pie Sūdiņu mājām.

Lielo attālumu un trūcīgo sakaru līdzekļu dēļ, baterijas k-rim vlt. Viksnem nebija iespējams nodibināt sakarus ne ar vienu no priekšā esošām rotām, un tā 5. btr. no šīm pozīcijām

ar savu uguni nevarēja pabalstīt nevienu mūsu vienību nedz naktī uz 9. oktōbri, nedz arī 9. oktōbra dienā.

Rūjienas btr. 3. Rūjienas btr. komandieris vltņ. V. Šēnfelds 8. oktōbrī ap plk. 10,30 saņēma kaujas rajona priekšnieka pavēli — I vadu pārvietot uz Salaspili, pretim Doles salai, bet ar II vd. doties uz Rīgu.

Cēsu btr. Naktī uz 9. oktōbri 2. Cēsu btr. uzturēja retu uguni, apšaudot Rīgas - Jelgavas šoseju un dzelzceļu starp Katriņmuižu un Baložkrogu. Naktī baterija saņēma pavēli, ka gaismai austot kājnieki pāries uzbrukumā un baterijai uzbrukums jāpabalsta.

9. oktōbrī baterija apšaudīja Baložu kps., šoseju un dzelzceļu no Skrundas līdz Olainei. Kad kājnieki bija izvirzījušies uz 3 līdz 4 km dienvidos no Tīriņmuižas, baterija, uz Vidzemes artil. pulka k-ŗa pavēli, pārbrauca uz vecām pozīcijām pie Tīriņmuižas, un jau ap plk. 09,00 no šīm pozīcijām atklāja uguni uz Skrundām un Vintapiem. Mūsu kājnieki tomēr ilgi nevarēja noturēties, un zem ienaidnieka pārspēka bija spiesti atiet. Uz kaujas rajona priekšnieka pavēli, baterija ap plk. 13,00 noņēmās no šīs pozīcijas un ieņēma jaunu pozīciju Torņkalna dienvidus nomalē, pie šosejas sarga mājiņas, kas apm. 5 km no Rīgas. Šeit baterija nonāca apm. plk. 14,30 un atklāja uguni uz Jansons - Stūrīši mājām, pamazām uguni pievirzot līdz Katriņmuižas rajonam. Baterijas un kājnieku intensīvā uguns apturēja ienaidnieka uzbrukumu, un ap plk. 19,00 šosejas rajonā iestājās klusums.

9. oktōbrī 2. Cēsu btr. izšāva 117 šāviņus.

btr. Šai dienā bija paredzēts 5. Cēsu kājn. pulkam uzbrukt Švarcmuižas virzienā, bet stipra ien. artilērijas uguns dēļ uzbrukumu atlika uz vakaru. Plk. 21,00 pienāca pavēle atiet. Arī 5. baterija ap plk. 23,00 noņēmās no pozīcijām pie Sūdiņu mājām un atgāja uz Rīgu, kur nostājās Vienības (Esplanādes) laukumā.

Cēsu btr. Ap plk. 20,00 2. Cēsu btr. saņēma kaujas rajona priekšnieka pavēli — pēc iespējas ātrāk pārcelties uz Daugavas labo krastu. Ap plk. 21,00 baterija noņēmās no pozīcijas un sāka virzīties uz tiltiem. Lai neietekmētu kājniekus, baterija kādu km virzījās soļos, bet pēc tam sāka braukt rikšos. Baterijas

komandieris vltņ. Dūms aizjāja uz pulka štābu pēc tālākām pavēlēm, jo sakari vairs nedarbojās.

Uz Vidzemes artil. pulka komandiera kapt. Danneberga pavēli, baterija ieņēma pozīcijas Lielās Jaunās ielas galā, Daugavmalā, lai apsargātu tiltu galus no ien. bruņoto vilcienu un auto uzbrukumiem.

Ap plk. 24,00 bateriju nomainīja no Dzīl-nām pienākušais Kurzemes artil. pulka I btr. vads. Pēc nomainas baterija, saskaņā ar pulka k-ŗa pavēli — nodrošināt Daugavas tiltu galus — aizbrauca līdz Vienības (Esplanādes) laukumam, bet ievērojot grūto uzbraukšanu uz tā, baterija palika Brīvības bulv., pretim Katedrālei, starp Kalpaka un Raiņa bulv.

3. Rūjienas btr. 9. oktobrī iekrāvās ešelona Ikšķīles st. Ešelonu atgāja uz Rīgu plk. 12,30.

Ešelonam pienākot Salaspils st., baterijas k-ŗis vltņ. V. Šēnfelds saņēma kaujas rajona priekšnieka pavēli — ar abiem baterijas vadiem izkrauties šķīrotavā. Plk. 14,40 ešelonu izbrauca Rīgas virzienā.

Šķīrotavā ešelonu tomēr nevarēja apstāties, jo to apšaudīja ien. artilerija. Kādu baterijas kareivi granātas šķēpele ievainoja galvā. Ešelonu devās uz Rīgu-Galveno un pēc tam uz Preču staciju, kur pienāca plk. 15,40. Ešelonam visu laiku sekoja vācu lidmašīnas, kuras baterijas karavīri apšaudīja ar šauteņu uguni.

Preču stacijā baterijas komandieris saņēma Dienvidfrontes štāba priekšnieka pavēli — izkrauties un ar I vadu ieņemt pozīcijas pie Kussa skolas. Baterija izkrāvās līdz plk. 16,10; II vadu novietoja kazarmās pie 1905. g. parka, jo lielgabaliem, ar kuriem II vads bija apbruņots, patreiz nebija šāviņu.

I vads norādītā rajonā ieņēma pusatklātas pozīcijas. Nodibināt telefoniskus sakarus ar Vidzemes artil. pulka štābu nebija iespējams, jo stacijā Rīga I telefoniste atbildēja, ka nedarbojoties nedz pilsētas, nedz kara centrāles. Baterijas komandieris sakaru nodibināšanai uz Vidzemes artil. pulka štābu nosūtīja raitnieku.

10. okt. plk. 03,00 2. Cēsu btr. saņēma Vidzemes artil. pulka komandiera mutvārdu pavēli — ieņemt pozīcijas Čiekurkalna rajonā. Plk. 05,45 baterija ieņēma pozīcijas Čiekurkalnā II līnijas galā, Biedrības mājas tuvumā (3. Šķērsliņijas un Meinerta ielas stūrī);

3. Rūjienas
btr.

10. okt.
2. Cēsu btr.
Schēma
Nr. 12.

nov. punkts — Čiekurkalna ūdens tornī, priekšrati un rezerve — Artilerijas kazarmās. Priekšējais nov. punkts — Daugavmalā, Valdemāra ielas galā.

Plk. 11,30, uz pulka komandiera kapt. A. Danneberga pavēli, baterija atklāja uguni uz dzelz- un koka tiltu galiem Pārdaugavas pusē, šmita eļļas fabriku un Torņkalna st. Ap plk. 17,00, uz pulka komandiera pavēli, baterija piešāva tiltu galus, jo lielgabals, kas šos tiltus apšaudīja no Daugavmalas ar tiešu tēmēšanu, bija sašauts. Baterija nodibināja tēlef. sakarus ar Vidzemes artil. pulka komandiera komandpunktu Skolas ielā Nr. 1. Baterija šāva ar retu uguni līdz pašam vakaram.

10. oktobrī 2. Cēsu btr. izšāva 21 šāviņu.

5. btr.

5. baterija ap plk. 06,45 saņēma pulka komandiera pavēli — vienu lielgabalu nostādīt Daugavmalā starp koka un dzelzstiltu, lai tas ar tiešu tēmēšanu vajadzības gadījumā varētu apšaudīt abus tiltus, bet pārējiem diviem lielgabaliem nostāties pozīcijās Dreiliņu mž. rajonā. Izpildot šo pavēli, lielgabalu bez skatīkļa nostādīja Daugavmalā, Mārstaļu ielas galā.

Ap plk. 12,00 šo lielgabalu vācu artilerija sašāva. Apkalpei ar virvēm to vajadzēja aizvilkt no apšaudītās ielas gala drošākā vietā, pēc kam to nosūtīja uz Artilerijas darbnīcām labošanai.

Pārējie divi lielgabali nostājās pozīcijās starp Dreiliņmuižu un Pulvera pagrabiem. Nov. punkts atradās Maskavas ielā Nr. 259, pilsetas skolas bēniņos. Baterija apšaudīja Katlakalnu, Bišumuižu un Bauskas ceļu, tā kavējot ienaidniekam brīvu kustību šai rajonā. Šai dienā baterija sašāva vienus ienaidnieka municijas ratus.

Rūjienas
btr.

3. Rūjienas btr. komandieris vlt. V. Šēnfelds plk. 05,40 saņēma pulka k-ra pavēli — baterijai noņemties no pozīcijām pie Kussa skolas un doties uz Ikšķili, kur stāties 4. Valmieras kājn. pulka II btl. komandiera vlt. Kažociņa rīcībā.

Gaismai austot I vads noņemās no pozīcijām un pa Lubānas šoseju devās Ikšķiles virzienā. II vads, uz Vidzemes divīzijas štāba priekšnieka pavēli, palika 1905. g. parka kazarmās.

Plk. 14,15 I vads ieradās 4. Valmieras kājn. pulka II btl. rajonā un ieņēma pozīcijas netālu no Ikšķiles st., ar nov. punktu Daugavas labajā krastā, no

kuŗa labi varēja novērot Daugavas kreiso krastu un Nāves salas rajonu, kur atradās ienaidnieks. Baterija uguni neatklāja, lai ienaidniekam nedarītu zināmu savu ierašanos, jo Nāves salā atradās arī kāda ien. baterija: bija no svara, lai tā pirmā sāktu šaut un mēs varētu uzzināt tās atrašanās vietu.

2. Cēsu baterijas komandieris vltņ. V. Dūms tēlo savus pārdzīvojumus Bermonta dienās sekojoši¹⁾:

Vltņ. Dūma
atmiņas.

Septembra lietainās dienas pievakarē saņēmu divīziona komandiera kapt. Skujenika rīkojumu atstāt pozīciju Līvānu pavārtē un pārbraukt uz Rīgu. Tas bija pirmais pastiprinājums baumām, ka mūsu aizmugurē nav viss kārtībā un jāsāk nopietnāk uzraudzīt Daugavas kreisais krasts pie Rīgas.

Bija paredzama tumša nakts, kādēļ nolēmu bateriju naktī nekustināt, bet uzlādēšanu izdarīt nākošā rītā agri.

Līdz ar gaismiņu visa baterija bija kājās. Beidzamo reizi izpeldējāmies Daugavas rudenīgi dzestrajās viļņos (norūdišanās nolūkā katru dienu peldējāmies visi virsnieki un bijām pieradinājuši arī kareivjus darīt to pašu) un devāmies pa dubļaino lielceļu no «Māsēnu» mājām uz Trepu staciju.

Iebraucot Rīgā saņēmu pavēli novietot bateriju Torņkalnā, Šmita eļļas fabrikā. Uzdevumu nekādu pagaidām nebija. Devu kareivjiem dažas dienas atpūtu, pēc kam uzsākām parastās apmācības, lai kaŗavīriem būtu darbs un tos izsargātu no nevēlamās «nervozā politiskā gaisa» iedarbības.

6. oktobrī saņēmu no pulka komandiera kapt. Danneberga priekšrakstu uzmeklēt baterijai pozīcijas Tīrīņmuižas un Dzilnu rajonos. Pašam personīgi nebija gribas šo uzdevumu pildīt, jo no piedzīvojumiem zināju, ka šim darbam ir tikai tik tālu nozīme, kā iepazīties ar apvidu. Lauka kaŗā, kāds mums bija jāved, baterija reti kad varēs ieņemt jau iepriekš izmeklētu pozīciju: ienaidnieks, lūk, neiet tā, kā mēs to gribētum, jeb arī iedomājāmies. Tādēļ arī pats paliku mājās, bet uzdotos izlūkošanas darbus labprāt uzņēmās izpildīt baterijas vecākais virsnieks leitnants Žids, kuŗa rīcībā nodevu gandrīz visus izlūkus, lai arī tie pašpētu priekšlaikus iepazīties ar apvidu un ceļiem.

7. oktobra vakarā rekognoscēšana bija nobeigta un leitn. Ž. nodeva pulka štābā, Skolas ielā Nr. 5, visus iegūtos materiālus. Tuvojās jau pusnakts. Es jau gulēju un leitn. Ž. gatavojās sekot manam piemēram, kad piezvanīja pulka adjutants virsleitn. Drengers un nodeva pulka komandiera rīkojumu izsūtīt uz štābu kādu virsnieku steidzamas slepenas pakātes saņemšanai. Pēc pakātes aizjāja leitn. Ž.

Pēc apm. 1½ stundām atgriezās leitn. Ž. ar nelielu aizzīmogotu aploksni un, sniegdams to man, piebilda: «Nu, Vecais, laikam drīzi ies vajā!» Uzplēšot aploksni, tanī atradu lakonisku priekšrakstu nekavējotī ieņemt pozīciju Tīrīņmuižas rajonā un uzraudzīt Jelgavas šosejas iecirkni.

Priekš mums, virsniekiem, tas bija daudz izteicošs priekšraksts.

Visas zīmes rādīja uz daudzu bezmiega nakšu tuvošanos, kādēļ nolēmu dot iespēju kareivjiem vēl vienu nakti kārtīgi izgulēties un aprobežojos ar rīkojuma nodošanu virsseržantam, ka rīt, t. i. 8. oktobrī pulksten 04,30 baterijai jābūt pilnīgi gatavai izbraukt, bet veltiem un virtuvei jāpaliek uz vietas.

¹⁾ Artilērijas Apskats, 1928. g. 641. lapp.

Noteiktā laikā baterija izgāja uz pozīciju. Pa ceļam uzzināju, ka priekšā jau stāvēt mūsu kājnieki. Devos līdz ar izlūkiem un novērotājiem uz Baložu kapsētu, novērošanas punktu, un apskatīdams apvidu, gaidīju tālruna līnijas izvilkšanu.

Apmācies, pelēks rudens rīts. Visapkārt klusums. Nekas nerāda uz kādu naidnieku tuvošanos. Te no Jelgavas puses tuvojās trīs lidmašīnas. Tas mani pārsteidza. Zināju, ka rīta agrumā izlidojuši divi mūsu lidoni, seržanti Jakubovs un Priedīts iemest kādu nekautrīgāku skatu plašajos, tagad priekš mums diezgan noslēpumainajos Zemgales līdzenumos. No sākuma pārsteidza fakts, ka divu izlidojušu lidmašīnu vietā atgriežas veselas trīs, un arī lidmašīnu motori bija mainījuši savu skaņu. Visas trīs lidmašīnas sāka riņķot virs Baložu kapsētas, it kā kaut ko pētīdamas. Tāda lidotāju izturēšanās pastiprināja jau agrāk man radušās aizdomas, ka patlaban mūs apciemo vācu kaujas lidaparāti. Lai spertu kādus noteiktus soļus pret nelūgtajiem viesiem, tomēr iepriekš vajadzēja pārliecināties par spārnu zīmēm. Un tas nebija viegli. Uz netīri pelēkā mākoņu fona pat ar tālskati nevarēja noteikti saskatīt meklētos melnos krustus. Mūsu kājnieki nervozē un prasa man, kas tās par lidmašīnām, jo vācu lidmašīnas pavēlēts apšaudīt. Beidzot viena no lidmašīnām, taisot strauju pagriezienu, parāda man savu plāksni apakšas, un tagad skaidri varu saskatīt melnos krustus. Kliedzu kājnieku virsniekiem, ka tie «friči» un lai «knieb virsū». Virsnieks šaubas, vēl vilcinās nodot vajadzīgo rīkojumu jau pilnā kaujas gatavībā stāvošam ložmetējam, bet tūdaļ šīs šaubas izklaidē paši lidotāji: ietarkšņas lidmašīnu ložmetēji un lodes sāk birt uz šoseju, kapsētu un tuvumā esošo māju. Ierejas arī mūsu ložmetējs... Sākās 8. oktobra 1919. g. kauja un līdz ar to uzbrukums topošai Latvijai...

Sākas!.. Pēc iespējas ātrāk vajadzēja dabūt tālruna saiti un līdz ar to arī bateriju savās rokās. Nav arī ilgi jāgaida. Smagi elpodami skrien mani pastāvīgie priekšējie telefonisti-kareivji Māziņš (tagad virsseržants, Lāčplēša ordeņa un Igaunijas Brīvības krusta kavalieris) un Tīdens (tagad students). Baterija ir manās rokās!.. Ir arī pēdējais laiks. Pa labi, Švarcmaizājas rajonā, sāk krist lielgabalu šāviņi... Pēc šāvienu skaņas un šaušanas veida spriežot, tur strādā uzbrucēju bruņots automobilis. Arī šosejas rajons sāk atdzīvoties — atskan atsevišķi šauteņu šāviņi un dažas, no lielāka tāluma nākošas lodes žēli sīkdamas aizlido pār mūsu galvām. Piepeži atskan divi samērā ļoti tuvi lielgabalu šāviņi un virs Baložu kapsētas parādās divi tipiski vāciskie augstie šrapneļu sprādzieni. Tos pazīstu jau no pasaules kara. Tiem seko divas granātas. Uzmanīgi meklēju savus ieroču šķiras pretiniekus... Ieraugu... Nu, «draugi», jūs esat drusku pārspekulējušies!.. Izrādās — 2 vācu lielgabali pa segtajiem meža ceļiem izbraukuši mums zem paša deguna un cerēdami, ka mums nebūs vajadzīgo pretlidzekļu, sākuši mūs biedēt. Šīs cerības drīzi vien izgaisināju. Manām komandām paklausīgi sekojošās dažas iespaidīgās 47^{mm} granātas piespieda nelūgtos viesus ar vislielāko steigu aizvākties no patīkamās mežmalīņas, šo to atstājot uz vietas.

Pirmais uzbrukuma straujums apstājas. Bermontieši redz, ka marša kolonnās uz priekšu nevar tikt un sāk mūs «taustīt». Kaujas smagums novirzās uz kājniekiem. Mana baterija ved retu uguni, kurai vairāk morāliska nozīme. Uzbrucēju artilērija klusē, jo nevar tik viegli atrast pozīciju, kuru es nevarētu redzēt un sniegt. Te aiz meža, no kura izdzinu

vācu artileristus, parādās dūmu stabs, un lēnām, apdomīgi virzās tuvāk. Skaidrs — tuvojas vācu bruņu vilciens... Kājnieki to vēl nav pamanījuši... Viņiem tas pagaidām arī nav jāredz... Pietiks, ja viņi redzēs šo «bubuli» bēgot... Klusā balsī jautāju vecākam virsniekam leitn. Ž., vai viņš šo dūmu stabu no baterijas arī redz, jo dodot baterijai virzienu no novērošanas punkta, diezgan grūti ar pirmo šāvieni noķert tādu kustošu mērķi. Redzot, un pat ļoti labi! Komanda: sekot ar tiešu tēmēšanu dūmu stabam, līmenis 0, tālums — 4500 jardu, ar bumbu! un — uguns! Griezīgs svilpiens pavada apm. 50 mārciņas smago granātu viņas ātrajā lidojumā. Tūdaļ atskan arī smags sprādziens aiz meža un tieši dūmu staba tuvumā parādās sprāgušās granātas saceltais putekļu un dūmu mākonis. Ļoti labi! Pirmajai granātai seko vēl dažas... Dūmu staos savā kustībā apstājas, pastāv kādu brīdi uz vietas, nozūd, un kad parādās atkal, sāk ātri attālināties... Vēlāk kājnieki stāstīja, ka vācu vilciens cietis smagus bojājumus un steidzīgi aizgājis, lai šodien un arī nākošās dienās vairs nerādītos.

Sākās atkal garlaicīgā «sēdēšana» un lielāku uzbrucēju grupu izklaidēšana ar atsevišķiem šāvieniem. Šoseja stāv labi. Tikai pa labi kaujas troksnis rādās it kā pavirzījies uz Rīgas pusi. Tas mazliet nervozē... Bet varbūt man tas tā tikai izliekas. Kājniekos garastāvoklis labs. Dzirdamas jautras un diezgan kodīgas vācu artileristiem un bruņotam vilcienam veltītas piezīmes. Mani mīļi glāsta pateicības pilnie zilie acu pāri...

Vecākais virsnieks no baterijas man ziņo, ka vācu lidmašīnas stipri uzbrūkot baterijai un nodzinušas novērotāju no Tiripmuižas vēja motora torņa. Tā kā nekas sevišķs nav paredzams, jo arī vācu kājnieki atvilkušies atpakaļ, atstāju uz novērošanas punkta kapsētā savā vietā leitnantu Lapiņu un dodos uz baterijas pozīciju pārliecināties, kādu iespaidu atstājuši lidmašīnu uzbrukumi uz maniem kareivjiem. Lidmašīnu uzbrukumi tiešām nikni. Lai izbēgtu no nevajadzīgiem cilvēku zaudējumiem, brīžiem pilnīgi jāpārtrauc šaušana un visi cilvēki jāaizved no lielgabaliem drošākā, no gaisa slēptā vietā.

Vēla pēcpusdiena. Baterija patlaban pārcieš kārtējo vācu lidmašīnu uzbrukumu. Visi kareivji paslēpušies. Pie lielgabaliem stāv vienīgi sargs. No pilsētas puses pa šoseju nāk pasažieru automobilis un iebrauc tieši vācu lidmašīnu lodēs. Automobilis steidzīgi dodas uz mūra māju pašā šesijas malā un apstājas cieši pie pašas sienas, meklēdams kaut arī mazu aizsardzību no lidoņu ložmetējiem. Pasažieri veikli saskrien ēkā. Kad lidmašīnas nozuda Jēlgavas virzienā, sveši kareivji atnesa angļu cigaretes izdalīšanai artileristiem. Izrādījās, — automobili braukuši daži angļu virsnieki un redzējuši, cik mierīgi stāv uz sava posteņa baterijas sargs, nevērodams to «siltumu», kuŗu par stipru atraduši pat aukstasinīgie angļi. Cigaretes un angļu izteiktā atziņa nāca istā laikā: baterijas ļaudis palika daudz dzīvāki un atjaunojās jau nedaudz zudusē pārliecība par uzvaru.

Tuvojas pievakarē. Pilnīgi negaidot dabūju zināt, ka mūsu kājnieki atstājuši Baložu kapsētu un tur palikuši baterijas divi lauku tālruna aparāti. Noslēdzot apstākļus, izrādījās, ka aparāti zaudēti traģiskā pārpratuma dēļ. Vācu artilerija pārsitusi tālruna kābeli, kuŗu izlabot izgājis tālrunists Māziņš. Pēc šī bojājuma izlabošanas, kābeli vāci pārsit otrreiz pie pašas kapsētas. Šo bojājumu izlabot izskrējis tē-

lefonista Tīdens, atstādams aparātus bez uzraudzības, jo Māziņš vēl nebija atgriezies. Šinī momentā kājnieki saņēmuši rīkojumu atstāt kapsētu un šo pavēli izpildījuši diezgan straujā tempā. Tīdens steidzies pie saviem aparātiem, bet prāvākā auguma kājnieki šaurajā ierakumu ejā notriekuši mazo pretimnācēju gar zemi, bet nākošie kājnieki, domādami, ka ejā guļ kāds ievainotais, pakeņ mazo Tīdeni pie galvas un kājām un nes līdzī. Nelīdz nesamā spārdīšanās un prasība, lai laiž vajā. Pārprattums noskaidrojies diezgan lielā attālumā no kapsētas. Pienācis arī tālefonists Māziņš. Uzzinājis lietas apstākļus un zinādams, ka es nedaudzos aparātus sargāju kā aci pierē, viņš pakēris pirmo zirgu un pilnos lēkšos devies uz kapsētu cerībā vēl glābt atstātos aparātus. Tas tomēr neizdevies, jo no kapsētas to saņēmuši jau vāci ar šāvieniem. Žēl bija aparātu, bet nesalīdzināmi sliktāk būtu bijis, ja vāci būtu nošāvuši vienu no maniem vislabākiem tālefonistiem.

Garastāvoklis saplok. Uz šosejas parādās mūsu bruņotais auto «Lāčplēsis». Arī bruņotais vilciens kapteiņa Lavenieka vadībā turas tieši frontes tuvumā. Metas krēsla. Pienāk vēl viena nepatīkama ziņa: galvā smagi ievainots bruņuvilciena baterijas komandieris virsleitnants Rauchmanis, agrākais 2. Cēsu baterijas vecākais virsnieks. Žēl, ka tik smagā stāvoklī no cīnītāju rindām tiek izrauts drošs, apzinīgs un lieliem kaujas piedzīvojumiem bagāts virsnieks. Tādi vīri apkārt nemētājas...

Līdz ar krēslas sabiezēšanos nāk ziņas viena par otru jaunākas. Liekas, ka līdz ar tumsu jaunajai latvju armijai sāk mākties virsū visi ļaunie gari. Kājnieki atgājuši jau līdz ezeru līnijai, apstādamies apmēram $\frac{3}{4}$ km no baterijas. Iestājušās tumsas dēļ nevaru novērot, jāpārtrauc plānveidīgas uguns vadīšana. Baterija dod retus šāvienus, kuŗu uzdevums ir: 1) parādīt kājniekiem, ka artilērija joprojām stāv uz vietas un 2) pacelt kājniekiem stipri sašļukušo «dūšu». Izsūtu uz šoseju izlūkus ar uzdevumu nekavējoši ziņot par katru mazāko kājnieku kustību. Uz bateriju atskrien «Lāčplēša» kaprālis Puriņš, kuŗu priekš neilga laika pārvietoja no baterijas uz automobili. Pacienā mani ar cigareti un noslēpumainā balsi ieteic būt uzmanīgam, jo kājniekiem vairs lāgā nevarot ticēt. «Lāčplēsis» tūdaļ braukšot uz priekšu uzmundrināt mūsu kājniekus un ja iespējams, paspiest vācus atpakaļ. Brašais zēns skriešus dodas uz savu mašīnu. Drīzi iedūcas motors un dūkoņa attālinās ienaidnieka virzienā. Ilgi nav jāgaida uz šāvieniem — sāk tarkšķēt ložmetēji, krīt šauteņu šāviņi: «Lāčplēsis» uzsācis cīņu. Visu laiku vērojam nakts cīņas troksni. Tad motora skaņa sāk atkal tuvojies: «Lāčplēsis» laimīgi atgriežas.

Te... kas tas?! Uz šosejas parādās liels uzliesmojums, tam seko diezgan spēcīgs sprādziens... Motors apklust, uz šosejas kaut kas spēcīgi deg. Sūtu izlūku noskaidrot, kas tur notiek. Uz atbildi nav ilgi jāgaida: vāci saspridzinājuši «Lāčplēsi»! Ātkal smags sitiens!.. Žēl «Lāčplēša», žēl mana brašā kaprāja Puriņa, žēl citu kritušo tēvijas sargu...

Nodzīst «Lāčplēsis» un tumsa ar dubultu smagumu uzgulstas uz visiem baterijas karavīriem. Sāk liņāt. «Lāčplēša» katastrofa atstājusi satricinošu iespaidu uz kājniekiem un tie sāk atkal atkāpties.

Esmu jau vairākas reizes tālefonējis uz kaujas štābu artilērijas priekšniekam kapteinim Dannebergam par apstākļiem un manas baterijas divdomīgo stāvokli, un katru reizi mans priekšnieks mani mierina

stāstīdams, ka esot jau izsūtīti papildu spēki, kas stāvokli atjaunošot. Beigās neizturēju un noprasīju, vai viņš domā, ka es arī ticu vārdiem? Atbilde bija īsa: «Tev jātic!» Es sapratu: mana baterija bija izraudzīta par to argumentu, ar kura palīdzību varēja kaut cik uzturēt brūkošo kājnieku morāli un man bija jāpaliek uz vietas, dodot pa retam lieltgabala šāvienam. Situācijas šaubīgumu nojauta arī mani kareivji un pastāvīgi uzturēdamies manā tuvumā vēroja katru manu vaibstu, uzķēra katru vārdu, katru balsi intonāciju. Rādīt mierīgu seju un kustības, valdīt par savu balsi — tanī vakarā, prasīja no manis daudz gribas spēka.

Izlūki no šosejas turpina nest savas ljabas vēstis par kājnieku atiešanu. Beidzot kājnieki ir jau uz baterijas līnijas, tad kādus 100 soļus baterijas aizmugurē. Mēģinu vēlreiz izsaukt pa telefonu kaujas štabu, bet tas neatbild. Pāri baterijai sāk svilpot vācu izlūku lodes... Tad pienāk ziņa, ka kājnieki atgājuši jau līdz šosejas un dzelzceļa krustojumam, t. i. baterija atrodas vairāk kā ½ km kājniekiem priekšā. Ja gribu glābt bateriju, ilgāk palikt uz vietas nav iespējams un tādai palikšanai nebūtu arī praktiskas nozīmes. «Telefonistiem noņemt aparātus! Priekšrati uz bateriju, rikšos, maaarš!»

No tumsas iznirst līdz šim noslēptie divpadsmitjūgi un vieglos rikšos dodas pie lielgabaliem. Biežāk sāk svilpot vācu lodes. Beidzot lieltgabali laimīgi uzņemti priekšratos. «Leitnantam Vītumam vest bateriju, soļos, pa šoseju 1 km aiz kājniekiem! Rikšos pāriet tikai visnepieciešamākā gadījumā! Leitn. Židam ar kareivjiem segt baterijas atiešanu! Es jāšu uz štabu pēc rīkojumiem. Marš!»

Smagi sāk kustēties garie lieltgabalu stobri uz šosejas pusi. Klusi, noteikti skan enerģiskā leitnanta Ž. komandas: kareivji rindojas, pielādē šautenes un ķēdē pazūd tumsā uz kāpām. Nogaidu, līdz baterija izbrauks uz šosejas. Paldies Dievam — baterija glābta! Uz šosejas manus lieltgabalus vāci vairs nenokers! Atvieglotu sirdi lēcu seglos un mans «Arbietis» slaidiem, viegliem lēcieniem nes mani uz šmita eļļas fabriku — kaujas štabu.

Kaujas štabā jūtama nervozitāte. Mani saņem ar jautājumu — kur baterija? un neviens negrib ticēt, ka baterija nāk. Mans sīkais apstākļu atstāstījums atstāj redzami labu iespaidu. Piekāpīgāk sāk runāt arī parasti asais artilērijas priekšnieks.

Noteikta rīkojuma man nedod, jo stāvoklis pārāk neskaidrs un tumšajā naktī acumirklīgos apstākļos ārkārtīgi grūti kaut ko noteikti noskaidrot. Pagaidām man jāpaliek Torņkalnā uz šosejas un uzmanīgi jāvēro situācija. Bateriju slavē.

Bateriju atrodu noteiktā vietā stāvam uz šosejas un dodu rīkojumu atiet vēl kādu ½ km. Ierodas arī leitn. Ž. ar kareivjiem. Visi pārnākuši sveiki un veseli. Leitn. Ž. ziņo par savu darbību. Ar saviem apm. 30 cilvēkiem ieņēmis kāpas šosejas rajonā un uzsācis apšaudīšanos ar vācu izlūkiem; visus aizkavējušos kājniekus aizturējis savas komandas paliecināšanai; atstājot ieņemto pozīciju, tur uz vietas palikusi prāva aizsēdze kāda virsnieka vadībā.

Nemierīga nakts. Baterija dod retus šāvienus, izmeklējot varbūtējās vācu sāpīgākās vietas pēc kartes. Nogurušie kareivji snauž kur un kā varēdami, nebēdājot ne lietu, nedz dubļus. Visu nakti stāvu pats uz baterijas. Šosejas un dzelzceļa krustojuma rajonā brīžiem iedegas asa šau-

teņu un ložmetēju uguns. Jūtams, ka mūsu kājnieki stingri iekērušies dzelzceļa slieķēs un tur tās cieši. Žēl, ka tumsas un lielgabalu sistēmas dēļ nevaru viņiem sniegt tieša artilērijas pabalsta!

Īsi pirms gaismiņas iestājas relatīvs klusums. Mani uz baterijas noņemina leitn. Ž., bet es izstiepjos kāda nama koridorā uz grīdas nosnausties. Kā pa sapņiem dzirdu asu kājnieku uguni, bet nogurums pārvar un es iemiegu.

Pamostos no skaļas, asas komandas. Steidzos laukā. Jau gaisma. Pie baterijas redzu vācus. Ķeru pie revolveņa, jo pirmais iespaids tāds, ka vāci iznākuši jau uz baterijas. Izrādās, ka tie patiesībā 9. oktobra rītā saņemtie gūstekņi.

Drīz dabūju zināt, ka mūsu kājnieki izsītuši vācus no Tiriņmuižas, un ap pulksten 9 baterija ieņem savu vakardienas pozīciju, nostājoties starp kājnieku otro un trešo ķēdēm. Atklāju uguni. Naktī vāciem pieņākusi kāda haubicu baterija un tā pēc pirmajiem šāvieniem sāk «taustīt» mūsu bateriju. Tas nepatīk kājniekiem, jo tiem jānes veltīgi zaudējumi, un es saņemu rīkojumu atvilkt bateriju atpakaļ. Vācus redzami ieinteresējusi mūsu baterija, bet kuplais vītols sedz manus lielgabalus no vācu lidoņiem.

9. oktobra diena Jelgavas šosejas rajonā pagāja bez spilgtākiem starpgadījumiem. Jūtams nogurums pie abiem pretiniekiem.

Tuvojas jau vakars. Šosejas sargs, pie kuņa nemiņa viens lielgabals stāv uz pozīcijas, izkurinājis siltu krāsni un pacienā mūs ar ceptiem kartupeļiem. Tas atgādināja tēva mājas un garšoja lieliski. Mazās istabiņas vienā stūrī apmetušies tālrunisti, otrā — atstiepies gultā mēģinu pie siltās krāsns pažāvēt savas izmirkušās zeķes. Jau pilnīga tumsa. Frontē klusums. Pēc zināmiem starpbrīžiem uzšaujas gaisā pa raketei, atskan pa retam šautenes šāvienam. Te nervozi ieskanas tālruna aparāta zvans. (Jā, arī šis zvans prot dažādi skanēt!) Tālrunists uztrauktā balsī atkārtoti saņemto rīkojumu: «Saprotu! Baterijai nekavējoties, cik ātri vien var, atiet pār Daugavu!» Ar vienu lēcieni esmu augšā un lieku izsaukt pie tālruna artilērijas priekšnieka adjutantu, bet dežūrējošais izlūks aizsteidzas izsaukt priekšratus. Neskatoties uz visām tālrunista pūlēm, kaujas štābs neatbild. Vai tad tiešām vāci būtu aizgājuši mums aizmugurē un ieņēmuši štābu?

Steidzos ārā. Pilnīgs klusums. Nevienas pazīmes, kas liecinātu, ka mūsu aizmugurē būtu ienaidnieks. Daudzās raķetes norāda tikai uz zināmu nervozitāti Bauskas šosejas rajonā. Uzdodu leitn. Ž. pārmaiņas gaitā vest bateriju līdz tiltam, bet pats auļoju uz kaujas štābu.

Šmita eļļas fabriku atrodu pilnīgi tumšu un vārtu sargs asā formā noraida manu prasību ielaist mani līdz ar pavadoniem fabrikas sētā. Vecākā izlūka kaprāļa Losjeva jājamā pātaga ļoti ātri izmaina sarga domas un vārti atdaras... Štāba telpa tukša un tumša. Atgriezoties pie zirgiem, mans vecākais tālrunists, seržants Cinis ziņo, ka tālruna centrāle esot tukša un tumša un viņš atradis divus atstātus galda tālruna aparātus. Labi. Vakardienas zaudējums atgūts, kaut arī uz kāda drauga rēķina. Pazuduši tikai baterijas vezumnieki, bet tas mani neuztrauca, jo cerēju tos sastap pie tiltiem pār Daugavu.

Klusums. Dzirdu nākam bateriju. Rikšos jāju uz tiltiem meklēt kādu priekšnieku. Pa ceļam iznāca asāka sadursme ar kādu pārāk bra-

vūru un nervozu jātnieku virsnieku, kurš ar savu apm. 20 cilvēku lielu nodaļu jāja pretējā virzienā «apturēt ienaidnieku».

Pie tiltiem gaidīto vācu vietā redzu tikai mūsu kareivjus. Jāju soļos pa pontonu tiltu un taujāju pēc kapteiņa D. un pulkv.-leitn. Šmita, līdz sastapu automobili, kurā uz Pārdaugavu brauca meklētais kapteinis D. un ģenerālis Simansons. Prasīju rīkojumus un arī saņemu. Baterijai jānostājas uz Daugavas labā krasta un jāsaģatavojas kreisā krasta tiltu galu apšaudīšanai.

Uz tilta diezgan daudz karavīru. Visi nervozē un steidzīgi kustas. Bateriju nolēmu novietot Jaunās ielas galā, no kurienes ļoti labi varēja pārredzēt visu tiltu galus. Drīzi pienāk baterija. Nododu leitn. Ž. rīkojumu lielgabalu uzstādīšanai, bet pats dodos pie kapt. D. Pēc ilgāka laika dabūju zināt, ka manai baterijai jāstāv Daugavmalā, līdz pienāks vieglo lielgabalu vads no Dzīlnām vltņ. Ziffersa vadībā, kurš nostāties manā vietā. Pēc tam manai baterijai jāiet līdz katedrālei, kur jāgaida tālākās pavēles.

Ap pusnakti pienāk vltņ. Ž. vads un es aizeju uz katedrāli.

Sastopamies ar kapt. D. un soļojam uz Skolas ielu Nr. 1 (tagad Sarkanā Krusta īpašums), kur vakar vēl mitinājās Rīgas nocietinātā rajona štābs. Ilgi bija jāklaūvē un jādaudzās, līdz atvērās smagās durvis un tanīs apakšveļā parādījās kāds apkalpotājs. Pazīpojām viņam savu nodomu atkal apmesties vakar atstātajā namā. Tāds mūsu nodoms izsauca apkalpotāja izbrīnīšanos. Ieejot grezni iekārtotās telpās atklājās ne visai pievilcīgs skats: uz grīdas mētājās prāvs vairums dažādu papīru, skaistajiem kluba krēsliem noplēsta polsteņa āda un krēsli izskatījās kā nodīrāti. Nevaram saprast, kas un kad paspējis krēslus sabojāt. Bet — nav laika ilgi par to domāt: aiz Daugavas vēl klusums, jāsaģatavojas uz dažādām varbūtībām. Ķeŗamies pie kartēm. Svecēs nabadzīgā gaismā man jāatrisina smags uzdevums: jāatrod vieta, no kurās baterija varētu apšaudīt i Daugavgrīvu, i Doles salu. Pēc diezgan daudzām mērīšanām un kalkulācijām vajadzīgais punkts atrasts Čiekurkalnā. Citi bateriju komandieri sen jau aizgājuši — tiem uzdevumi vienkāršāki. Dodos pie baterijas. Dažas komandas un Rīgas klusās ielas pildās ar smagu rīboņu.

Kareivji noguruši līdz neiespējamībai — iet un klūp, jātnieki segļos snauz un šūpojas. Reizu reizēm caur rīboņu dzirdams pa asām lamu vārdam — tur kāds saīdzis instruktors labo aizsnauduša kareivja pielaistu klūdu. Arī es esmu sapicis — virsseržants Kauķis padevis pānikai un aizlaidies ar visiem vezumiem un virtuvi. Tik daudz sadzinu, ka tas izriķšojis cauri Rīgai Juglas virzienā. Nu, kad dabūšu rokā, tad es viņam rādīšu!..

Nonākam Čiekurkalnā. Svīst gaismiņa. Aiz Daugavas vēl klusums. Novietojam lielgabalus uz pozīcijas, pēc kam kareivjus un virsniekus sūtu gulēt. Tikai nelaimīgajiem tālfonistiem vēl darbs priekšā — jāvelk tālфона linija. Arī no tiem divi pazuduši ceļā no katedrāles līdz šejieni. Ar darbu tomēr neveicas: kareivji krīt kā bez satura, rauj kābeli. Redzu, ka garāku līniju pieklājīgi nevarēs izveidot, kādēļ pagaidu novērošanas punktu izvēlos Čiekurkalna ūdenstornī, kur novietojos ar aparātu un sūtu visus gulēt.

Visapkārt klusums. Kādu laiku diezgan sekmīgi cīnos ar uzmācošos miegu un nogurumu, bet tad jūtu, ka kuŗu katru mirkli varu

iemigt. Lieku modināt vienu no ilgāk gulējušiem novērotājiem un eju uz bateriju gulēt, jo redzes aploks no ūdenstorna ir mazs un Daugavmalai palīdzēt nevaru.

Pamostos pēc pusdienas. Leitn. Ž. stāsta, ka vāci mēģinājuši tikt pāri Daugavai un brīnās, ka es neesot dzirdējis lielo «burkšķi». Ieradušies arī abi pazudušie telefonisti: kad baterija stāvējusi pie katedrāles, tie apsēdušies uz rensteles, aizmiguši un nogulējuši, līdz tos uzmodinājis kārtībnieks vācu uzbrukuma laikā. Pēc nostaiģātiem lieliem gabaliem, bateriju meklējot, abi zēni tagad gulēja kā «sisti».

Diena jau tuvojās vakaram. Tā kā baterija jau pārāk ilgi bija atradusies stāvoklī, kas neļāva aktīvi iesaistoties sadursmes ar ienaidnieku, devu rīkojumu nekavējoši izbūvēt telefona līniju līdz Valdemāra ielas galam Daugavas malā, lai piesautu tiltu galus: kas var zināt, kas notiks naktī jeb rīt no rīta. Telefonisti atpūtušies; drīzi vien steigīgi sāk sīkt saivas, ritinādamas artileristiem svarīgos un nepieciešamos «zirnekļa pavedienus».

Līnija diezgan gara. Kamēr tiek līdz Daugavas malai, jau liela klēsla. Aparāts pieslēgts, bet sarunāties ar bateriju nav iespējams. Telefonisti steigšus atpakaļ pa izvilktu līniju, meklējami vainu, līdz to atraduši uz dzelzceļa pārbraucamās vietas Lāča ielas galā. Pavēlēju šinī vietā ierīkot starpstaciju, jo te — dzīvās kustības dēļ — varētu sagaidīt arī turpmākus līnijas bojājumus. Tikko biju sagatavojies iesākt iešaudi — uz reizi «pazuda» i baterija, i starpstacija. Šoreiz par līnijas bojātājiem izrādījušies mūsu kājnieki: tie ieraudzījuši uz koku zariem «uzkārtu» telefona kābeli, pārgriezuši un sākuši novākt savu nabadzīgo krājumu papildināšanai. Mani telefonisti par to briesmīgi noskaitušies un uz savu roku piespieduši novācēju kābeli uzlikt agrākā vietā. Beigās saite ar bateriju uzstādīta. Sāku jau nodot komandas, kad sarunāšanās ar bateriju atkal pārtrūkst. Nabaga telefonistiem atkal skriešana. Šoreiz bojājums izrādījies nopietnāks — izgriezts no līnijas kādus 40 metrus garš kābele gabals. Kamēr telefonisti labo līniju, izsauca visus baterijas izlūkus un brīvos novērotājus līnijas apsargāšanai. Nezinu cik tur taisnības, bet vairāki izlūki vēlāk man stāstīja, ka bijuši spiesti kābele neaizkaramību aizstāvēt vairāk reizes lietot jājamās pātagas.

Beigās līnija gatava. Laiks jau pāri pusnaktij. Pār tumšo, kluso Rīgu peld spožs mēness, sudrabadams smailos torņus. Komandai «uguni!» atbild spalga — toreiz mūsu vienīgās smagās baterijas — lielgabala šāviens un apm. 20 kg smagā granāta pārlidojusi visu Rīgu, iekrīt Daugavā. Paceļas diezgan liels ūdens stabs un sašķīzdams sīkos sudraba gabaliņos, nokrīt atpakaļ mēness spodrīnātā Daugavā. Pilsētas klusās ielas piepildās ar nemierīgām atbalss skaņām. Liekas, ka izbiedēts milzīgi liels garu bars, un tas lielā uztraukumā meklē patvērumu tumšajās pavārtēs un pagrabos.

Par tuvu! Vēl viena granāta ievelas Daugavā, bet trešā jau sasniegusi ienaidnieka krastu, pazib uguns un spēcīgs granātas sprādziena troksnis tūkstošķārtīgi atbalsojas klusajās Pārdaugavas ielās. — Drīzi vien tiltu gali piesauti.

Šinī naktī gandrīz vai visās Rīgas mājās gultas tikušas bīdītas no vienas istabas otrā, jo valdījusi pārliecība, ka pilsētu patlaban apšaudot vāci. Vēlāk gan visi Rīgas iedzīvotāji iemanījušies atšķirt mūsu tālsāvēju spalgos šāvienus un granātu svilpošanu no bermontiešu šāvienu un granātu sprādzieniem.

2. Cēsu btr. vec. virsnieks ltn. J. Žīds šādi tēlo baterijas darbību 8. un 9. oktobra dienās¹⁾:

Ltn. Žīda
atmiņām.

Šo liktenīgo dienu laikā man bija laime cīnīties par mūsu mīlo tēviju Vidzemes artilērijas pulka kaŗavīru rindās. Es dienēju kā vecākais virsnieks N. baterijā, par kuŗas kaujas gaitām 8. un 9. oktobrī 1919. gadā arī gribu dalīties ar lasītājiem. Mūsu darbs noritēja mazā maštābā, bet bija pilns sirsnības un paš aizliedzības.

Ir jau pagājuši četri gadi un šai laikā daži sikumi man ir piemirsušies, tā ka visu notikumu gaitu es nevarēšu atstāstīt pēc stundām. Būs dažs kas piemirsies, kas attiecas uz vienu — otru no maniem tuvākiem kaujas biedriem, — par to izlūdzos kā cienājamo lasītāju, tā arī manu kaujas biedru piedošanu.

1919. gada augusta mēneša pēdējās dienās mūsu bateriju pārvietoja no Austrumu (lielinieku) frontes Līvānu rajona uz Rīgu un novietoja Pārdaugavā, šmita eļļas fabrikas rajonā. Runāja šo to par varbūtēju bermontiešu uzbrukumu. Vispārīgi gaiss bija elektrības pilns, bet tas arī bija viss. Baterijā darbs ritēja straujā tempā: tika labota materiālā daļa, municija, apgērbī un izdarītas apmācības. Tā tas turpinājās no dienas dienā. Nenoteiktais stāvoklis nervozēja. 6. oktobra vakarā es saņēmu rīkojumu rekognoscēt 7. oktobrī Tīriņi-Švaremuīza-Dzilnas rajonu, ko arī mierīgā kārtā izdarīju. Naktī no 7. uz 8. oktobra tika saņemts rīkojums 8. oktobrī no rīta nostāties ar bateriju uz pozīcijas Tīriņmuīzas rajonā. Tā ka plāpāšana par sagaidāmo Bermonta uzbrukumu bija pietiekoši apnikusi, bet baterijas kaŗavīru sastāvs bija jau pasaules un arī Latvijas atbrīvošanas kaŗā pietiekoši norūdījies, tad tādas runas tikai kaitināja un, galvenais, kaitināja tas apstākļi, ka vāciešiem vispārīgi bija dots laiks un iespējamība sarīkot uzbrukumu.

8. oktobrī no rīta, bez sevišķas steigas, baterija tika sagatavota uzbrūkšanai, bet man tika uzdots izjāt uz priekšu un noteikti izvēlēties baterijas pozīciju. Jājot gar Pārdaugavas apcietinātā rajona štābu, man iesāvēs prātā uz acumirkli iegriezties štābā un apklausīties par vispārējo stāvokli. Atceros, ka pie štāba bija piebraukti 2 auto, piekrauti gan ar intendatūras, gan privātām, bet kaŗa resoram noderīgām mantām. Aptaujājos tuvāk, izrādījās, ka automobiļus apturējuši ceļā no Rīgas uz Jelgavu pie neutrālās joslas mūsu sargi. Bija skaidrs, ka apturētie bija Bermonta ļaudis.

Ieejot štābā, sastapu uztrauktu apcietinātā rajona priekšnieku vltņ. N. pie tā telefona, dodot pirmos kaujas rīkojumus. Kaujas darbība bija iesākusies; bermontieši bija pārgājuši no vārdiem uz darbiem. — Aizsūtīju tūdaļ ziņojumu baterijas k-rim par kaujas darbības iesākšanos un devos uz priekšu. Tagad viss darbs tika darīts ar iespējamo ātrumu un ap plk. 11,30 tika raidīti pirmie šāviņi uz ienaidnieku. Baterijas pozīcija atradās starp šoseju un Tīriņmuīžu uz lauka — no gaisa pilnīgi atklātā vietā. Lasītājiem jāzina, ka baterija bija apbruņota ar diviem 47" angļu tālšāvēju lielgabaliem, kuŗu svars ir apm. 300 pudi, un ar kuŗiem var braukt tikai pa šoseju vai ļoti labu cietu ceļu; lielgabali tika vesti ar 12 zirgiem. Novērošanas punktā, kuŗš atradās kājnieku priekšējos ierakumos, atradās baterijas k-ris vltņ. N., bet es biju atstāts uz baterijas. Te jāpiezīmē, ka neskatoties uz to, ka baterijā bija laba

¹⁾ Artilērijas Apskats, 1923. g. 351. lapp. un 1924. g. 32. lapp.

tēlefonistu komanda un kā pirms, tā pēc šīs liktenīgās dienas tā strādāja labi, tēlefonu sakarus tai dienā tā ir neizdevās uzstādīt ar priekšējo novērotāju un tikai laiku pa laikam tēlefons strādāja ar aizmuguri. Likās, ka tur darbojās kāda nodevīga roka, kuŗa pādroši bojāja tēlefona līniju... Bija jāizvēlas novērošanas punkts baterijas tuvumā, kas arī uz laiku izdevās, iekārtojoties uz Tīriņmuižas ūdensvada vējmotora, pāris simts soļus no baterijas. Bet, kā jau sacīju, tas izdevās tikai uz laiku, jo drīz vien bija klāt ienaidnieka kaujas lidmašīnas un novērošana no torņa palika neiespējama; atlikās vienīgi uzturēt sakarus ar kājniekiem caur izlūkiem un šaut pēc kartes, kas arī visu dienu tika darīts. Pēcpusdienā no punkta atgriezās arī baterijas k-ris, kuŗam nebija nozīmes atrasties novērošanas punktā, ar kuŗu nav tehnisku sakaru, bet uz baterijas viņš arvien varēja būt par savu kaŗavīru tiešu vadoni un uzmundrinātāju grūtos brīžos. Pie kājniekiem tika izsūtīts ltņ. N., kuŗš tad arī nepārtraukti deva ziņas uz bateriju par mūsu kājnieku stāvokli un baterijas šāviņu darbību. Apstākli, ka baterija no gaisa bija pilnīgi atklāta, ienaidnieks ar savu tehnisko pārākumu nekavējās izmantot. Atlaidās kādas 6 lidmašīnas, un tā kā nekādu pretlīdzekļu nebija, tad gluži nekautrīgā kārtā, vai ar spārniem, pēra lielgabalu apkalpi, apberot to ar ložu lietu. Aizsargāties no lidmašīnu uguns citādi nebija iespējams, kā izmantojot baterijas pozīcijai blakus izrakņāto apvidu. Šeit acīmredzot bija grābta smiltis un tādā kārtā radušās bedres. Tikko lidmašīna atļaidās uz bateriju un atklāja ložmetēju uguni, apkalpe momentāli pazuda minētās bedrēs un, savukārt, no šautenēm atklāja uguni uz lidmašīnu. Tā kā lidmašīnas laidās ļoti zemu, tad arī šauteņu ugunij bija sekmes, un lidmašīnas drīz vien bija spiestas aizlaisties; tad atkal apkalpe bija tikpat ātri pie lielgabaliem un raidīja savu satriecošo uguni uz ienaidnieku. Kad atļaidās nākošā lidmašīna — atkal atkārtojās tā pati aina. Tādā kārtā darbs tika turpināts nepārtraukti un tik laimīgi, ka pa visu dienu neviens netika ievainots.

Ciņa gāja ar mainošām sekmēm, bet pie vakara bija jūtams, ka ienaidnieks sāk ņemt pārsvaru, mūsu kājnieku rindas paliek arvien retākas un sāk pagurt. Top grūti uzturēt sakarus ar kājnieku priekšniekiem, un tumsai iestājoties baterijas uguns ir jāpārtrauc aiz sekojošiem iemesliem: 1) mūsu kājnieki zem liela pārspēka mazliet atkāpjas un baterijas mazākais pacēlums paliek par lielu; 2) trūkst ziņu par mūsu kājnieku stāvokli, tā tad baterija nezina, uz kuriem šaut. Trūkst sakaru arī ar artilērijas priekšnieku (baterija bija padota tieši artilērijas priekšniekam). Baidīdamies atkāpšanās gadījumā pazaudēt lielgabalus, ar baterijas k-ri nolēmām izvest lielgabalus uz šosejas, jo lai gan lielgabali, likās, bija novietoti uz pietiekoši cietas vietas, tomēr lielgabalu iekustināšana varēja būt apgrūtināta. Tas tika izdarīts. Es atrados pie baterijas, baterijas k-ris pie tēlefona centrāles un gaidīja sakarus ar artilērijas priekšnieku.

Tēlefons atkal strādāja un baterijas k-ris ziņoja par stāvokli. Tika saņemts rīkojums palikt savās vietās.

Bateriju nostādīja vecā vietā, tomēr šaut nevarēja aiz jau pievestiem iemesliem. Sakaru uzturēšanai izsūtītais virsnieks un izlūki atgriezās un ziņoja, ka sakarus ar kājniekiem nav iespējams uzstādīt, jo kājnieku rindas sajukušas un tumsa kavē tās savest kārtībā; kājnieki atvelkoties no dienā ieņemtām pozīcijām. Bijām salasījušies Tīriņmuižas dzīvojamā ēkā pie tēlefona un gaidījām apstākļu tālāku atrisināšanos.

Te ieskrien vada seržants S. un mazliet uztraukts ziņo, ka kājnieki atkāpušies aiz baterijas, un vācu lodes svilpojoņi pār galvām. Bija skaidrs, ka štābam nav vairs kārtīgu ziņu par kājnieku un vispārīgi mūsu stāvokli šīnī kaujas sektorā, un ka no štāba nav ko gaidīt rīkojumus, kuŗi saskaņētu ar patreizējiem apstākļiem, bet iniciatīva ir jāņem tā rokās, kuŗš atrodas tuvāk un pārredz lietas apstākļus.

Cik tas arī, varbūt, varētu izlikties savādi, bet tā nu reiz bija, ka ar baterijas k-ri mēs bieži sapratāmies bez vārdiem: es sapratu baterijas k-ri un viņš savukārt uzticējās man. Tā darbs vienmēr ritēja saskaņoti un sekmīgi, un tā tas notika arī šoreiz. Pēc seržanta S. ziņojuma mēs izgājām pagalmā, kur stāvēja apsegloti zirgi, sēdāmie zirgos un aizjājām katrs uz savu pusi...

Es sapratu, ka baterijas k-ris aizjāja izvēlēties uztverošas pozīcijas un nokārtot stāvokli ar artilērijas priekšnieku, bet man ir jāved baterija. Atjājot pie baterijas, es atradu šādu ainu: kājnieki atkāpušies apm. 200 soļus aiz baterijas, lodes svilpo pār bateriju, bet tumsa kavē konstatēt no kāda atstatuma. Baterijas kaŗavīri atrodas tai stāvoklī, ka viens nedrošs vārds vai kustība no pretinieka puses var sacelt pāniku, vai izsaukt varoņu darbu. Tas ir stāvoklis, kad kareivis atrodas uz laba un ļauna robežas. Jāsaka no piedzīvojumiem, ka uz šīs laba un ļauna robežas var noturēties tikai latviešu kareivis. Šādos apstākļos kareivim nevar atļaut palikt bezdarbībā, nedrīkst ļaut viņa domām un jūtām patstāvīgi darboties, bet tās jāveda noteiktā virzienā. Ja priekšnieks to pratis, tad nosvēršanās notiks uz labo pusi, bet par to arī priekšniekam ir jābūt savā vietā, pie sev padotiem un uzticētiem kaŗavīriem. Nevar teikt, ka tas šīnī gadījumā būtu bijis gluži tā. Mēs, virsnieki, atradāmies ja ne tālāk, tad tomēr savus 150—200 soļus no baterijas, un baterijas kareivjiem bija pilnīga iespēja pievienoties atkāpjošo kājnieku vilnim. Tas tomēr nenotika. Protams, mēs nekādi nevarējām paredzēt šādu stāvokli, bet nolaidību tas nemazina. Kā jau minēts, baterijas kareivji palaida gaŗām kājniekus, bet paši palika savās vietās un gaidīja, ko pavēlēs priekšnieks. To spēj izdarīt tikai priekšzīmīgs kareivis, un kamēr Latvijai būs tādi kaŗavīri, viņa var būt droša par savu patstāvību. Komandēju: «Priekšrāti uz bateriju!» un no tuvākās slēptuves izbrauca divreiz 12 zirgi, plūs lielgabalu priekšnieku un daži izlūku zirgi, kopā apm. 30 — tieši vai jātnieku vads, par kādu, man likās, ienaidnieks mūs arī bija noturējis. Izbraucām mierīgi uz šosejas. Apturu bateriju. Lodes svilpo. Pavēlu kar. H. nostādīt lielgabalu apkalpi un pārbaudīt, vai kāds neiztrūkst, bet pats eju sastapt kādu no kājnieku priekšniekiem. Sastapu 3. un 11. rotu k-ŗus, kuŗiem: vienam bija palicis apm. 50 kareivju un neviena virsnieka, bet otram 3 kareivji. Kuŗā no pieminētām rotām bija palicis 50 un kuŗā 3 kareivji, to neateros. Sakaru nav. Kopēji ar rotu k-ŗiem nolemjam ieņemt tepat aizstāvēšanās līniju kopēji, t. i. arī artilēristi darbosies kājnieku ierindā un ieņems līniju gar pašu šoseju. Tai momentā pienāk kar. H. un ziņo, ka apkalpe nostādīta un pārbaudīta: ierindā 26 kareivji, neviena neiztrūkst! Te jāpiezīmē, ka kar. H. krievu armijā dienējis nebija, bet iestājies brīvprātīgi nacionālā armijā maija mēn. 1919. g.; (pēc izglītīb. Maskavas komercinstit. stud.) tā tad pavadījis armijā tikai dažus mēnešus, bet minētais ziņojums tika nodots ar tādu kareivisku brašumu, ka katru reizi, kad es atceros šo gadījumu un iedomājos, ka pieminētais kar. H. atdusas jau zemes klēpī — man asaras

kāpj acīs. Tas bija kareiviskas drosmes un brašuma spilgts piemērs! Tas bija viens no tiem latvju dēliem, par kuriem tauta dzied: «Labāk manu galvu ņēma, nekā manu tēvu zemi.» Ne ikkatrs virsnieks un neik katrus kareivjus zem ienaidnieka lodēm nostādīs un izskaitīs no labā pēc kārtas.

Pavēlu ltn. N. vest bateriju un apturēt un gaidīt tālāka rīkojuma norādītā vietā, apm. ¾ km no Tīriņmuižas pārbraucamās vietas uz Rīgas pusi, bet lielgabalu apkalpei ieņemt aizsargāšanās līniju pāri šosejai. Viss tiek izpildīts bez kādiem traucējumiem.

Te atkal jāpiezīmē, ka bija, varbūt, nepareizi bateriju palaist bez apsardzības, bet ikvienam, iekām dot spriedumu par šī rīkojuma pareizību vai nepareizību, ir jāņem vērā, ka baterijai paliekot uz vietas varētu tikt apšauti zirgi (viens zirgs tika viegli ievainots), bet aizbraucot ar visiem bater. kareivjiem man nepaliktu pārlicības, ka kājnieki vieni spēs noturēties savās vietās.

Kājnieki redzēdami, ka arī artileristi stājas viņiem līdzās, palika drošāki, un drīz stāvoklis tik tālu uzlabojās, ka mēs bijām gatavi cienīgi sastapt katra ienaidnieka uzmākšanos. Te nu es nevarēju nedomāt arī par bateriju. Kad man likās, ka mūsu, artileristu, uzdevums šeit ir beidzies, es paziņoju kājnieku rotas k-rim, ka es ar saviem ļaudīm aizeju uz bateriju, lai atklātu artilerijas uguni. Pa ceļam mēs atradām diezgan daudz mazdūšīgu un nogurušu, kurus vajadzēja uzmudināt un nosūtīt uz priekšu, starp citu vienu veselu vadu ar virsnieku priekšgalā. Dažus nācās diezgan grūti pārliecināt par to, ka mūsu lieta nebūt vēl nav zaudēta. Cik no viņiem tieši nogāja līdz priekšējai līnijai, neņemšos apgalvot, bet kādu mazumu ticības viens otrs jau nu dabūja.

Pienākot pie baterijas sastapu baterijas komandieri un pēc dažām desmit minūtēm baterija jau atkal strādāja. Protams, ugunij varēja būt tikai morāliska nozīme. Pēc kādām 1½ stundām no Rīgas puses pienāca palīgspēki, un mūsu stāvoklis šinī kaujas sektorā bija glābts. Kad otrā rītā (9. oktobrī) baterija ieņēma savu veco pozīciju, kad ienaidnieks bija atspiests, tad mēs visi ar savām acīm pārliecinājāmies, ka uz mūsu ieņemtās līnijas kritušo ienaidnieku nebija nemaz mazāk, kā mūsu aizstāvju, kas uz šīs līnijas noturējās. Cik mūsu pusē bija kritušo, to mēs vairs neredzējām, jo tie jau bija visi aizvākti. Viss tas mums piedeva tādu sparū un ticību mūsu uzvarai, ka ja kāds teiktu, ka vakarā mums būs jāatkāpjas pār Daugavu-māmuļu, mēs viņam, labākā gadījumā, uzskaitītu 15. Mēs gavlējām.

Un patiešām šīs pašas dienas vakarā mēs ar kaunu pārbraucām pāri koka tiltam, un uz rīta pusi mūsu lielgabalu riteņi dārdēdami ielās vēstīja visai Rīgai par mūsu neveiksmi. Mūsu vienīgais apmierinājums bija, ka tas notiek nakts tumsā un mums nav jāskatās pretīm uzlēcošai saulītei. Līdz ar saules lēktu mēs atkal bijām savus stobrus griezuši pret ienaidnieku.

Ar pienākušiem svaigiem spēkiem ienaidnieks naktī tika atspiests, un 9. oktobra rītā ap plk. 09,00 baterija nostājās savā iepriekšējā pozīcijā. Bet te nu ienaidnieks iesāka intensīvi apšaudīt bateriju ar savu artileriju. Tas bateriju daudz netraucētu, bet bija viens cits svarīgāks apstāklis, kurš mūs piespieda pārvietot bateriju uz attālāku, dziļāku pozīciju: mums blakus bija novietojies kājnieku bataljona štābs, un ienaidnieks, tādā kārtā, apšaudīdams bateriju, apšaudīja arī bataljona

štābu. Pārbraucām ar bateriju pa šoseju uz Rīgas pusi, apm. 1 km no Tīrņmuižas pārbraucamās vietas, un nocietinājām 1 lielgabalu šosejas malā, bet otru, kas bija samaitāties, steidzīgi nosūtījām uz darbnīcu izlabošanai.

Diena pagāja bez sevišķiem starpgadījumiem. Mums pietika ar to, ka ienaidnieks bija atspiests; tas mums deva ticību saviem spēkiem un apmierinājumu darbā.

Pie vakara uguns palika klusāka, likās, ka abas puses ir mazliet piegurušas un naktī sevišķa darbība nav paredzama.

Nolēmām ar baterijas komandieri pēc kārtas atpūsties, jo arī daba sāka prasīt savu. Es paliku dežūrēt, bet baterijas k-ris patlaban gribēja atgulties, kad ieskrēja dežūrtēlefonists un paziņoja, ka no apcietinātā rajona štāba (Šmita eļļas fabr.) paziņots, lai ņemot bateriju nost no pozīcijas un steidzoties uz tiltiem, jo ienaidnieks mūs esot apgājis no kreisā spārna, un izlauzies pie tiltiem, kas ved pāri Daugavai. Baterijas k-ris pieskrien pie telefona, bet štābs neatbild. Atkal kaut kas jauns! Ko tas nozīmē? Kurš tad te galu galā uzvar? Mēs vāciešus dzenam uz Jelgavu, bet vācieši gar stūri uz Rīgu... Šie bija tie jautājumi, uz kuriem mēs gribētu atbildi dzirdēt.

Ko darīt? Priekšā mums ir vēl kājnieki un mūsu raitnieks sakaru uzturēšanai arī ir pie viņiem. Tiek nosūtīts vēl viens raitnieks uz bataljona štābu dēļ informācijas un dots rīkojums iejūgt zirgus. Baterijas k-ris aizjā uz štābu un tiltiem, es atkal palieku pie baterijas. Te piejāj arī raitnieks no bataljona štāba un mutiski ziņo, ka bataljona k-ris pavēlējis baterijai ņemties nost no pozīcijas un steigties uz tiltiem, kājnieki arī tūdaļ atstājot pozīcijas. Neko darīt, sakraujam savus aizsaiņus un braucam uz Rīgu.

Pa ceļam iedrāžas zirgos kāds jātnieks un jautā: «Kas par ļaudīm? Kurp braucat?» — «Pavēlēts braukt pāri Daugavai.» Tumsā neko saredzēt nevar, jābrien. Saka, ka esot kreisā apcietinātā rajona priekšnieks, jāšot uz pozīciju, jo vēl varbūt ir noturēšoties, lai dodot kādu izlūku līdz. Izlūku nozīmēju. Turpinām ceļu.

Kad redzi ienaidnieku, tad vismaz zini, kur ir fronte, uz kuru pusi jāgriež stobri, zini arī, kur aizmugure, bet te — redzēt nekā nevar, dzirdēt arī nekā nevar. Ja neatskaita kaut kur nomalēs atskanošus retus šauteņu šāvienus, tad viss klusu, kā Ziemsvētku naktī. Bet sastopot kādu no saviem ļaudīm, dabū dzirdēt visneticamākās lietas: vienam vācieši pie tiltiem, otram jau tiltus ieņēmuši. Vārdu sakot, dimbā! — Nobraucām pie tiltiem — pašu ļaudis vien ir, bet tādi kā satrūkušies. Braucām pāri. Rīgas pusē pretī tiltam sastapu artilērijas priekšnieku un baterijas k-ri. Baterijas k-ris jau izvēlēties vietu, kur novietot lielgabalu, bet te atkal jaunas nepatīšanas — baterijas vezumnieki aizdrāzušies uz Juglas pusi. Gribu sūtīt pakaļ izlūku, bet baterijas k-ris nozīmē mani. Uzdodu izlūkam jāt pa Marijas ielu līdz Grīziņkalna kazarmām un uz Gaisa tiltu, kur gaidīt mani, ja es vēl nebūtu piejājis, bet patsāju pa tagadējo Brīvības ielu. Tādu ainu, kādu es tur redzēju — otrreiz gan redzēt negribētu. Pa B. ielu drāžas vezumi, vieglie un smagie pajūgi, automobiļi; papīri iet pa gaisu kā spalvas. Braucēji vairākām kārtām drāžas uz Juglas pusi. Aizjāju līdz Gaisa tiltam un pie paša tilta panāku vienu savu kareivi, kurš paziņo, ka vezumi esot tepat otrā pusē tiltam. Pavēlu tam tecēt doties pie virsseržanta un tūdaļ griezties ar visiem vezumiem

atpakaļ. Tas arī tika izpildīts. Man nu te bija jāpagaida izlūks, kuŗam drīz vien vajadzēja būt klāt. Noskatījos raibajā rindā, kuŗa devās uz Juglu. Domāju sevī žēl, ka nav še baterijas — noliktos atkal ķēdītē kā vakar, un tad pāris salves... Bet viens paliek viens, un pūlis paliek pūlis. Te, redzu — kāds ar vienu zvaigznīti un šauteni pār plecu arī diedz pāri tiltam. Apturu draugu. «Kur šis? Vai nav kauna?» Sāk lūgties, lai pārļaižot, neatceros vairs, kādas tur esot svarīgas darišanas otrā pusē tiltam. Tūdaļ būšot nākt atpakaļ. «— Ejat! Vai es jūs turu?» — Aiziet. Piejāj arī mans izlūks. Uzdodu tam vest vezumus uz Brīvības bulvāri, bet pats steidzos uz Daugavas malu.

Te man jāpiezīmē, ka lielgabals, kuŗu no rīta nosūtīja izlabošanai, līdz vakaram bija izlabots un pie vakara, kad atkāpšanās vēl nevienam prātā nevarēja ienākt, tam bija nosūtīti pakaļ zirgi. Par braucēju vecāko bija nozīmēts tas pats vakarējais varonis kar. H.

Jādams gar jauno Ģertrūdes baznīcu, sastopu šo savu draugu ar visu dižgabalu braucot arī uz Juglu. Ko var darīt, vainīgs tur tomēr izrādījās kāds no atbildīgākiem karavīriem. Griežu atpakaļ: brauksim labāk uz Daugavu! Sākām braukt, bet ļaužu lavīna pilnīgi aizsprosto ceļu un tikai ar lielām pūlēm izdevās izlauzties līdz Daugavai. Uz mums skatās kā uz nodevējiem, gribot pie vāciešiem braukt.

Tā man tomēr laimīgi izdevās divus zaķus uz viena šāviena notriekt: atgriezt vezumus un atvest otro lielgabalu. Nostādām to blakus pirmajam, bet kur tad nu šausi uz zila gaisa?

Karavīri un privāti ar šautenēm grupējas tiltu galos. Katra sejā vērojama drosme un apņemšanās. Piebrauc virspavēlnieks ģenerālis Šimonsons ar štāba priekšn. pulkv. Ed. Kalniņu. Aptur tilta galā. Aprunājas ar artilērijas priekšnieku un tad aizbrauc pāri tiltam. Pārņākušie no Pārdaugavas karavīri tiek kārtoti un vairs ne vēsts no kādas pānikas vai nekārtības. Atgriežas virspavēlnieks. Pamazām stāvoklis noskaidrojas. Kaujas lēmums pieņemts: kājnieki ieņem Daugavmalu, bet artilērija tiek iedalīta pilsētai otrā pusē. Mums jābrauc uz Šreienbušu. Iekām saņemam rīkojumu, baterijas sabrauc uz Esplanādes laukuma; mums ar tiem smagajiem lielgabaliem grūtāk kustēties, paliekam uz Brīvības bulvāra iepretim pilsētas komandantūrai. Ieejam komandanta telpās sasildīties. Vējš svilpo no vienas istabas otrā — nevienas dzīvas dvēselītes. Galdi izvandīti, papīrus vējš nes no vienas istabas otrā, ugunšdrošais skapis vajā — viss tā, kā pamestā pilsētā.

Pulkstenis jau pāri 4,00 10. oktobrī. Braucam uz Šreienbušu un katrs riteņa dārdiens ir naža dūriens sirdī. Gribētos klusiņām pazust, lai neviens nedzird, lai neviens neredz mūsu kaunu, bet dusmas arī nav mazākas. Pa ceļam sastopam vienu auto pēc otra atgriežoties no nakts «pastaigāšanās»...

Domāju sevī, kad nogriezāties pa Karlīnes ielu un apkārt palika klusāks, pilsētā jau nu gan nerādišos — kauns. Bet tai pašā dienā visa Rīga kājās. Rīgu noturēja! Neatdeva ienaidniekam!

slēdziens.

Pēc 8. oktobra kaujām, ienaidnieks bija nācis pie slēdziena, ka ar frontāliem uzbrukumiem mūsu daļas satriekt nevar un ka jāatjauno, izdarot pārgrupējumus, enerģisks uzbrukums Rīgas tiltiem, bet 9. oktobrī jau no paša rīta visā frontē sākās mūsu sekmīgi pretuzbrukumi. Tomēr mūsu panākumiem nebija

izšķirīgas nozīmes. Neskatoties uz zaudējumiem, ienaidnieks svieda kaujā savas rezerves un spēcīgos uguns līdzekļus, kādēļ ar tumsas iestāšanos mūsu daļas bija spiestas atiet uz Torņkalnu.

Gan 9. oktobra drūmais vakars nesa mums lielu sarūgtinājumu, bet tam bija pārejošs raksturs. Ar Torņkalna ieņemšanu nākošā rītā Bermonts nebūt nebija sasniedzis sprauto mērķi — iznīcināt mūsu armijas dienvidgrupu. Tā tik bija atgājusi uz Daugavas labo krastu, neatstājot ienaidniekam nekādu trofeju. Par tās sakaušanu ir runas nevarēja būt. Gluži otrādi — tā bija morāliski stiprinājusies. Mūsu kareivju krūtīs bija dzimumi pārliecība, ka pāri Daugavai, neskatoties uz lielo pārspēku, ienaidniekam netikt, ka mūsu skaistās galvas pilsētas ielās nekad neatskanēt ienaidnieka gaviļu saucieniem, ka drīz pienāks brīdis, kad mūsu asarās un asinīs izmocītā zeme varēs atkal uzelpot brīvi.

11. oktobrī ap plk. 09,00 ien. baterija, kura atradās Nāves salā apm. 3 km no Daugavas kreisā krasta, iepretim Ikšķilei, atklāja uguni uz Ikšķiles staciju. 3. Rūjienas btr. novērotāji pēc šāvienu dūmiem atrada ien. baterijas stāvvietu. Pēc apm. 10 minūtēm 3. Rūjienas btr. I vads atklāja uguni uz ien. bateriju. Šaušanu vadīja baterijas komandieris vlt. V. Šēnfelds, bet uz baterijas, kā vada komandieris, darbojās ltn. A. Kļavis. Vads darbojās veikli un saskaņoti, šaušana noritēja ātri un pareizi: jau pirmās granātas plīsa baterijas tuvumā. Pēc apm. 3 kārtām skrejuguns, uz ien. baterijas notika eksplozija: bija redzami lieli dūmu mutuļi un dzirdami spēcīgi sprādzieni.

Vietējie iedzīvotāji vēlāk zināja pastāstīt, ka vācu baterija tikusi sašauta un vāci to steidzīgi aizveduši prom.

Šaušanas laikā nov. punktā ieradās kaujas rajona priekšnieks vlt. Kažociņš un baterijas komandieris vlt. V. Šēnfeldam par labu šaušanu izteica pateicību.

Pēc tam vads apšaudīja ien. ložm. ligzdu un piešāva, pēc II btl. komandiera norādījumiem, mērķus Daugavas kreisā krastā.

Pēc šīs dienas panākumiem 3. Rūjienas baterijas karavīriem garastāvoklis bija stipri pacilāts.

2. Cēsu btr. 11. oktobrī plk. 00,35 atklāja uguni uz tiltu galiem un Torņkalna rajonu, uzturot retu uguni līdz pašam va-

11. okt.

3. Rūjienas
btr.

2. Cēsu
btr.

karam. Ar Dienvidfrontes artil. grupas priekšnieka oper. pavēli baterijai bija noteikta darbības josla no jūras līdz Ilģeciemam, bet event. darbības josla — no Ilģeciema līdz Zaķu salas dienvidus galam.

11. oktobrī baterija izšāva 26 šāviņus.

5. btr.

5. baterija 11. oktobrī vērša savu uguni uz tām pašām vietām, kur tā bija šāvusi 10. okt. Pēcpusdienā baterijas komandieris vltņ. Viksne saņēma pavēli — ieņemt jaunas pozīcijas Salaspils st. rajonā, ziemeļos no dzelzceļa līnijas. Dienvidfrontes artilērijas grupas priekšnieks noteica baterijai apšaudes joslu no Purdziņām (Doles salas ziemeļrietumu gala) līdz salai pretī Salaspils baznīcai (iesk.).

Sašautā lielgabala apkalpi un zirgus 11. okt. nosūtīja uz Armijas artilērijas rezervi.

Skats pie koka tilta 1919. g. oktobrī.

12. okt.

12. oktobrī agri no rīta Ikšķilē ieradās 3. Rūj. btr. II vads un nostājās pozīcijās blakus pirmajam vadam.

Rūjienas
btr.

2. Cēsu
btr.

2. Cēsu btr. nov. punktu ierīkoja vecajā Ģertrūdes baznīcas tornī. Baterija ar retu uguni apšaudīja tiltu galus un Torņkalna rajonu, izšaujot 11 šāviņus.

5. baterija aizbrauca uz Salaspils rajonu, kur tumsai iestājoties nostājās pozīcijās pie Pilsētas mājām.

5. btr.

Naktī 4. Valmieras kājn. pulka frontē ienaidnieks uzturēja šautēņu un ložmetēju uguni. 12. oktobrī uz Daugavas kreiso krastu pārcēlās 4. Valmieras kājn. pulka izlūki un noskaidroja, ka ienaidnieks aizgājis Bauskas un Baldones virzienos.

Daugavas kreisā krasta izlūkošana.

3. Latgales eskadrons pārcēlās pār Daugavu un iesāka ienaidnieka vajāšanu Vecmuižas un Lieliecavas virzienos. Sapieriem uzdeva pie Ikšķiles un Doles salas ierīkot pārceltuves kājnieku un artilērijas pārcelšanai Daugavas kreisā krastā.

3. Rūjienas btr. I vd. 13. okt. pārvietojās 250 m ziemeļos no dzelzceļa, bet II vads — apm. 300 m dienvidrietumos no Ikšķiles st.

13. okt.

Vēlu vakarā 4. Valmieras kājn. pulka k-ris saņēma frontes komandiera pavēli, ar ziņām, ka ienaidnieks mūsu kreisā spārnā atkāpjas un ka Armijas virspavēlnieks uzdevis forsēt Daugavu un ieņemt līniju: Majori, Varkaļukrogs, Annas mž., Cenas mž., Vilciņi, Švarcmuiža, Rozentāls, apcietinājumi, kas dienvidrietumos no Sprancis, Stūrīši, Milskalna ezers, Vāveres un Ķekavas apcietinājuma rajons. Sakarā ar šo pavēli, 4. Valmieras kājn. pulka k-ris pavēlēja forsēt Daugavu pie Ikšķiles un Doles salas un ieņemt Ķekavas rajona apcietinājumus.

13. okt. 5. baterijai atsūtīja izmēģināšanai vācu lielgabalu šāviņu vietā, kur bija palicis maz, krievu Ķalna lielgabalu šāviņus.

5. btr.

Tai pašā dienā ap plk. 14,30 5. baterija novietojās pozīcijās pie krustceļa, dienvidrietumos no Knopes mājām, bet ap plk. 16,00 bateriju pārvietoja pie dzelzceļa līnijas, dienvidos no šautuves, lai tā varētu apšaudīt Bauskas lielceļu. Nov. punktu ierīkoja Doles salā, kur atradās 4. Valmieras kājn. pulka 10. rt.

Vakarā baterijas k-ris saņēma Vidzemes artil. pulka komandiera pavēli — nostāties pozīcijās Šķirotavas st. rajonā, ar pamatvirzienu uz Ramasmuižu, jo 14. oktobrī baterijai būšot jāpabalsta cēsinieki, kuri forsēs Daugavu Mazjumprammuižas rajonā.

Otrā rītā 4. Valmieras kājn. pulka II btl. rotas pārcēlās pār Daugavu pie Ikšķiles un devās uz priekšu, lai uzņemtu sakarus ar ienaidnieku. Tanī vietā, kur 11. oktobrī 3. Rūjienas btr. bija sašāvusi ien. bateriju, valmierieši atrada divus sasistus lielgabala riteņus...

14. okt.

3. Rūjienas btr. sekoja 4. Valmieras kājn. pulkam.

Bermonta-Golca Rietumarmija savu mērķi nebija sasniegusi: mūsu kaŗaspēks nebija iznīcināts, bet tikai atgājis uz Daugavas labo krastu. Uzbrucējs bija cietis ļoti lielus zaudējumus un, kaut gan Torņkalnu viņš bija ieņēmis, tas tomēr viņam nedeķa nekādus izšķirīgus rezultātus. Mūsu vienības cīnījās ļoti izveicīgi un varonīgi. Sevišķi ievēriba jāpiegriež tam, ka mūsu kreiso spārnu, pret kuŗu bija sagrupēti ļoti lieli ienaidnieka spēki, Bermonts nespēja satriekt, lai gan viņam bija tiesība to cerēt. Kauja tikai pierādīja, ka mūsu armija ir vājāka par ienaidnieku skaitliskā un apbruņojuma ziņā, bet daudz pārāka morāliskā ziņā. Tādēļ mums bija nepieciešams pēc iespējas palielināt armijas sastāvu un uzlabot apbruņojumu. Tad mēs noteikti taptu stiprāki par Bermonta algādājiem.

IV. Pulka bateriju darbība Daugavas forsēšanā, Bolderājas, Ikšķiles un Jaunjelgavas rajonos.

Nesasniedzis pirmā triecienā cerētos panākumus, Bermonts 10. oktobrī piedāvāja pamieru, bet mūsu Virspavēlnieks ģen. D. Simonsons to atstāja bez ievēribas.

Uz 11. oktobri Rīgas rajonā mēs bijām pietiekoši stipri, lai atsistu ienaidnieka Daugavas forsēšanas mēģinājumus, bet tālāk uz austrumiem mūsu fronte bija vāji ieņemta. Šeit ienaidnieks varētu forsēt Daugavu kaut kuŗā vietā un, apdraudot aizmuguri, piespiest mūs atstāt Rīgu. Lai to novērstu, mums vajadzēja kaujas iniciatīvu pārņemt savās rokās, kādēļ Armijas virspavēlnieks nolēma forsēt Daugavu pie Rīgas pāri tiltiem un pie Bolderājas.

Daugavas
forsēšana
14. okt.

14. oktobrī Daugavu forsēja 4 vietās — Bolderājas, Mazjumpravmuižas, Ikšķiles un Rīgas tiltu rajonos.

Bolderājas un Rīgas tiltu rajonā forsēšana neizdevās.

Mazjumpravmuižas rajonā forsēšana izdevās, un kreisā krastā pārcēlās 5. Cēsu kājn. pulka 4 rotas. Pret vakaru vēl pārcēlās varonīgo cēsinieku III btl. un naktī — 1., 3. un 7. rotas.

Daugavas
forsēšana
pie Doles
salas un
Ikšķiles 14.
n 15. okt.

4. Valmieras kājn. pulka k-ris 14. oktobrī pavēlēja III btl. no Doles salas pārcelties pār Daugavu un ieņemt Ķekavu, bet II btl. pārcelties pie Ikšķiles.

II btl. uzdevumu izpildīja un sasniedza Sakaini, Bērzmuižnieki, Pilskalns, Smugauši un Rukmaņi līniju.

Rūjienas
btr.

14. oktobra pēcpusdienā 3. Rūjienas btr. k-ris saņēma divīziona k-ŗa pavēli — ar II vadu 15. oktobrī gaismai austot pār-

celties pār Daugavu un stāties 4. Valmieras kājn. pulka II btl. komandiera rīcībā, bet I vadam plk. 02,00 noņemties no pozīcijām un pāriet uz Salaspils rajonu 4. Valmieras kājn. pulka III btl. komandiera rīcībā. III btl. ieņēma Doles salas dienvidus piekrasti un vada uzdevums bija — pabalstīt bataljonu Ķekavas ieņemšanā.

Ģen. M. Peniķis,

Vidzemes divīzijas komandieris no 12. X 19. g. līdz 26. IV 20. g.

Nakts uz 15. oktobra pagāja mierīgi. Ienaidnieks, artilērijas pabalstīts, no rīta uzbruka II btl. rotām Daugavas kreisajā krastā un piespieda tās atiet uz labo krastu; viena rota palika Nāves salā un viena ieņēma salas pret Ikšķili.

15. okt.

3. Rūjienas btr. I vads¹⁾ ieradās III btl. k-ŗa rīcībā un bataljona rajonā ieņēma pozīciju ar

¹⁾ I vadā bija 2 krievu 3" lauka lielgabali un 578 šāviņi, bet II vadā — 2 krievu 3,425" lauka lielgabali un 1.020 šāviņi. Baterijā tai laikā skaitījās — 4 virsnieki, 117 instruktori un kareivji, 99 šautenes, 8 jājamie zirgi, 24 artilērijas un 47 vezumnieku zirgi.

nov. punktu — Doles mž. tornī, no kurienes izdarīja Ķekavas rajonā norādīto mērķu piesaui.

3. Rūjienas btr. II vadam, sakarā ar ienaidnieka uzbrukumu, neizdevās pārcelties pār Daugavu, un tas ieņēma pozīcijas rietumos no Ikšķiles st. un apšaudīja mērķus pēc 4. Valmieras kājn. pulka II btl. k-~~ra~~ norādījumiem.

Daugavas kreisā krastā, Mazjumpravas mž. rajonā ienaidnieks visu nakti no 14. uz 15. oktōbri apšaudīja šai krastā pārnākušās cēsinieku rotas ar ložmetēju uguni.

Gaismai austot cēsinieku rotas pārgāja uzbrukumā, bet tas panākumus tomēr nedeva.

2. Cēsu baterija, lai atvieglotu mūsu kājnieku operācijas Daugavas kreisā krastā Doles salas lejas galā, ap plk. 14,50 sāka apšaudīt Daugavas kreiso krastu no tiltiem līdz Ziepniekkalna rajonam un Torņkalna st. rajonu, izšaujot 34 šāviņus.

Baterijas nov. punktu no V. Ģertrūdes baznīcas pārnesa uz Pēteru baznīcu, likvidējot arī priekšējo nov. punktu Daugavmalā, Valdemāra ielas galā. (Pēteru baznīcas tornī atradās arī igaunu bruņotā vilciena novērotāji.)

5. btr. k - ris naktī no 13. uz 14. oktōbri saņēma Vidzemes artil. pulka komandiera pavēli — ieņemt pozīcijas pie st. Šķīrotava, ar šaušanas virzienu uz Ramas mž., turēt ciešus sakarus ar 5. Cēsu kājn. pulku un pabalstīt ar uguni kājniekus līdz Pļavnieki-Ramas mž. līnijai.

Baterija ieņēma pozīcijas pie Marjuškas mājām un ap plk. 12,00 atklāja uguni uz ienaidnieku Daugavas kreisā krastā.

Vakarā baterija ieņēma pozīcijas pie Dreiliņu viadukta ziemeļu gala. Nov. punkts Šķīrotavas ūdenstornī.

Baterijai bija tikai 6 km veca kābeļa — kādēļ nodibināt labus sakarus ar kājniekiem nebija iespējams. Baterijai bija arī maz šāviņu.

15. okt. 5. baterija apšaudīja Rudzu mž., Katlakalna bazn. krogu un Katlakalna rajonu, piešaujot arī Bauskas šoseju. Ap plk. 14,30 baterija apklusināja ien. bumbmetēju ziemeļos no Katlakalna.

Baterijas rezervi novietoja Dreiliņu mž. Baterijai bija palikuši tikai 200 šāviņu.

5. baterija ieņemtās pozīcijās nostāvēja līdz 18. oktōbrim, kad saņēma pavēli pārcelties uz Bolderāju.

14. oktōbrī Bolderājas rajonā Daugavas forsēšana neizdevās, jo ienaidnieks, laiviņās izsūtītās 9. Rēzeknes kājn. pulka izlūku daļas, saņēma ar stipru uguni.

Daugavgrīvas ieņemšana.

Tas norādīja, ka bez Sabiedroto artilērijas pabalsta mēs Daugavai pāri netiksim. Armijas vadība veda sarunas ar Sabiedroto pārstāvi ģen. Bertu un 15. oktōbrī ap plk. 11,00 ģen. Berts paziņoja, ka Sabiedroto flote ar savas artil. uguni pabalstīs mūsu uzbrukumu.

Plk. 13,40 4 angļu un 4 franču vieglie kreiseri iebrauca Daugavā un atklāja uguni uz Daugavgrīvu un Bolderāju, un šīs artilērijas uguns aizsegā mūsu desanta rotas pārcēlās pār Daugavu un ieņēma Daugavgrīvas cietoksni un Bolderāju.

15. okt.

Pret vakaru mūsu daļas ieņēma jau plašu placdarmu no Subru māju meža rietumu nomales pa kāpām līdz Šmita mājām un tālāk līdz Daugavai.

Šīs operācijas deva mums lielas morāliskas priekšrocības: no Bermonta uzbrukuma sākuma līdz 11. oktōbrim mūsu karaspēks bija bijis aizstāvētāja lomā, bet tagad tas jau bija uzbrucēja lomā, un tā kā uzbrukums sekmējās — mūsu karaspēkā radās palāvēība un ticība saviem spēkiem. Iniciatīva bija pārgājusi mūsu rokās un ienaidnieks bija spiests pāriet uz aizstāvēšanas.

Slēdziens.

Ģen. Simonsona vietā 16. oktōbrī par Armijas virspavēlnieku iecēla Kurzemes divīzijas komandieri pulkvedi Jāni Balodi. Armijas štāba priekšnieku pulkv.-ltņ. Ed. Kalniņu uz paša vēlēšanos atbrīvoja no štāba priekšnieka amata un iecēla par Galvenās artilērijas pārvaldes priekšnieku. Armijas štāba pr-ka amatu pagaidām uzņēmās Apsardzības ministra biedrs pulkv.-ltņ. E. Laimiņš, bet 27. oktōbrī šai amatā iecēla pulkvedi P. Radziņu.

Pārmaiņas armijas vadībā.

Naktī uz 16. oktōbrī 9. Rēzeknes kājn. pulkam Bolderājā aizgāja palīgā 7. Siguldas kājn. pulks, bet 16. oktōbrī arī 8. Daugavpils kājn. pulks.

No 16. līdz 20. okt.

16. oktōbrī Latgales divīzijas k-ris pulkv. Kr. Berķis uzbrukumu turpināja. Ienaidnieks no pirmā pārsteiguma bija atjēdzies un sāva pretojās, bet nesalauzams bija mūsu varonīgo kājnieku cīņas spars.

Darbā tika laists arī ienaidniekam 15. oktōbrī atņemtais lielgabals 9. Rēzeknes kājn. pulka vltņ. Ķergalvja vadībā.

Niknas cīņas notika arī 17. oktobrī, turpinot uzbrukumu ar visiem Latgales divīzijas spēkiem.

18. oktobrī lielākas sadursmes nenotika. Plk. 12,00 5. baterija noņēmās no pozīcijām pie Marjuškas un aizbrauca uz Jaunmīlgrāvi, kur iekrāvās prāmjos, pārcēlās pār Daugavu, un 19. oktobrī ieņēma pozīcijas pie Langes eļļas fabrikas.

Baterijā ieradās Latgales divīzijas štāba komandēts vltņ. Ķergalvis un 6 kareivji. Vltņ. Ķergalvis ziņoja par ienaidniekam atņemto lielgabalu un savu līdzšinējo darbību. Tā kā lielgalabs jau bija piešāvis daudzus mērķus, 5. btr. komandieris vltņ. Viksne to atstāja ieņemtā pozīcijā.

Baterijai uzdeva piešaut Lielupes tiltu. Municiju tā saņēma caur Braslas staciju.

5. baterija, papildināta ar ienaidniekam atņemto lielgabalu, bija vienīgā baterijā visā Latgales divīzijas frontē. Baterijai vēl arvien bija liels sakaru līdzekļu trūkums: trūka kābele, trūka telefona aparātu; esošie mitrā laika dēļ nestrādāja; kābeļos bija daudz iekšēju lūzumu, izolācija bija noberzta; nebija rezerves elementu un esošie darbojās ļoti vāji; trūka izolācijas lenšu un citu piederumu.

Tā kā dzīve Bolderājas kāpās bija ļoti grūta, tad pozīcijās esošos pulkus bieži mainīja, caur ko baterija ik pārdienas bija padota citam pulkam.

Tālākām operācijām bija no svara — ieņemt kāpas ziemeļos no Cakaru mājām, kur ienaidnieks bija izracis ierakumus. Tādēļ 9. Rēzeknes kājn. pulkam bija pavēlēts šīs kāpas ieņemt. 20. oktobrī pēc 15 min. ilgās artil. sagatavošanas, kājnieki devās uzbrukumā. Līdz ar baterijas pirmiem šāviņiem uz smilšu kāpām un mežu, dienvidos no Subru mājām, uz tām pašām vietām uguni atklāja arī flotes artilerija. Tomēr kājnieki līdz ien. ierakumiem netika — ienaidnieka spēcīgā uguns piespieda tos nogulties. Tāpēc artilerija vēlreiz atklāja uguni, apklusinot ien. mīnumetējus un ložmetējus. Rēzeknieši no jauna devās uzbrukumā un šoreiz ienaidnieku no kāpām padzina.

5. baterija 20. oktobrī izšāva 77 šāviņus.

21. oktobra priekšpusdienā ienaidnieks sāka stipri apšaudīt mūsu pozīcijas. 5. baterija no plk. 10,00 apšaudīja ien. mīnumetējus un ložmetējus smilšu kāpās. Ap pusdienas laiku ienaidnieks sāka ap-

šaudīt baterijas nov. punktu un tā aizmuguri, pārsitot tālruna līniju. Pēc artil. sagatavošanas, ienaidnieks pārgāja uzbrukumā. Rēzekniešu I btl. bija spiests atiet, atstājot 20. oktobrī ieņemtās pozīcijas, bet dažām rēzekniešu vienībām izdevās noturēties, jo palīgā piesteidzās daugavpīliešu I btl. Palīdzēja arī Sabiedroto flotes artilērija un 5. baterija.

21. oktobrī 5. baterija izšāva 108 šāviņus (apm. 60% šrapneļu nesprāga). Baterijā bija palikuši vairs tikai 250 šāviņi.

Naktī baterijas komandieris vlt. Viksne saņēma divīzijas komandiera pavēli — vienu lielgabalu līdz rīta gaismai pārcelt uz Buļļu salu un nostādīt pie Buļļu mž., nodibinot no šī lielgabala tiešus sakarus ar divīzijas štābu.

22. oktobrī baterijas k-ris kopā ar ritm. Goldfeldu-Zeltiņu, kurā rīcībā lielgabalu nodeva, izdarīja izlūkošanu Buļļu salā un naktī uz 23. oktobra to pārcēla uz salu un novietoja kāpās ziemeļos no Buļļu mž. Lielgabala uzdevums bija — ar tiešu tēmēšanu sašaut ien. mīnometējus pie Vārnas kroga, kuri pastāvīgi apšaudīja salu.

No 22. okt.
līdz 1. nov.

23. oktobrī ap plk. 08,00 lielgabals atklāja uguni uz mīnometējiem pie Vārnām. Mīnometēji pretim nešāva. Vāci bēga uz aizmuguri. Tai pašā laikā baterija atklāja uguni arī uz kāpām pret šmitu mājām un blindajām smilšu kalnos.

Atsevišķo lielgabalu pēc uzdevuma izpildīšanas novietoja aiz kāpām, bet tā vietā novietoja maldīgu lielgabalu — maskētu koka stumbru.

23. oktobrī 5. baterija izšāva ap 80 šāviņus.

Baterijai lielgabali bija ļoti izšauti un deva ļoti lielu izkliedi, kādēļ bija grūti trāpīt mērķi. Protams, tas izsauca kājnīku neapmierinātību, bet ko te varēja darīt baterijas komandieris?!..

Ap plk. 22,00, uz 8. Daugavpils kājn. pulka k-rā pavēli, 5. baterija izšāva 6 šāviņus uz ceļu pie Sakaru mājām.

Baterija līdz šim bija pakļauta Latgales divīzijas k-rim, bet naktī uz 24. oktobra bateriju pakļāva tieši 8. Daugavpils kājn. pulka k-rim.

Naktī uz 25. oktobra lielgabalu no Buļļu salas pievienoja 5. baterijai. Dienā ienaidnieka

artilērija un mīnometēji apšaudīja baterijas pozīcijas, bet nekādus zaudējumus nenodarīja.

Līdz oktobra beigām 5. baterijā pārmaiņu nebija. 30. un 31. oktobrī baterija izšāva ap 30 šāviņu.

1. novembrī baterijas k-ris vln. Viksne saņēma pavēli pārcelties uz Ikšķiles rajonu un ieņemt pozīcijas pie Kausiņu mājām (apm. 4—5 km no stacijas uz Salaspils pusi). Bateriju nomainīt ieradīšoties I dzina 1. baterija.

Baterijā bija atlikuši 167 šāviņi.

4. baterija 1. novembrī pirmo reizi no savām pozīcijām pie Ikšķiles st. atklāja uguni uz ien. izlūkiem, kuri ap plk. 08,00 parādījās Daugavas kreisā krastā un apšaudīja mūsu kājniekus ar šauteņu un ložm. uguni.

Btr. beidza šaut ap plk. 15,00, izšaujot pavisam 49 šāviņus.

2. nov. plk. 02,30 5. baterija noņēmas no pozīcijas pie Langes eļļas fabr. un ieradās Bolderājā, kur plk. 05,30 iesāka iekrauties prāmjos, plk. 08,00 izkrāvās Jaunmīlgrāvī un caur Meža parku plk. 10,00 nonāca Rīgā 1905. g. parka kazarmās. No 9. Rēzeknes kājn. pulka piedalīto lielgabalu 5. baterija paņēma līdz.

Pēcpusdienā 5. baterija¹⁾ par Rumpmuižas ielu izbrauca uz Ikšķili, kur nonāca ap pusnakti un nostājās pozīcijā pie Kausiņu mājām. Baterijas rezervi novietoja Domes un Pelču mājās. Nov. punktu ierīkoja Daugavmalā, Stilbu mājās.

8. novembra rītā pretim Ikšķiles mž. ziemeļos no Dūju mājām parādījās ien. izlūki (apm. 20 kājn. un 2 jātn.) 4. baterija atklāja uguni, un pēc izšautiem 18 šāviņiem ien. izlūki izklīda tuvējā mežā.

12. nov. ap plk. 10,00 4. btr. saņēma pavēli nekavējoties sekot Valmieras kājn. pulka II btl. uz Mercendarbes mž., kur tas jau esot ieņēmis. Transporta līdzekļu trūkuma dēļ, ievērojot baterijai līdzņemamo šāviņu skaitu (ap 900 gab.), baterija varēja doties ceļā tikai ap pusdienas laiku.

Btr. pārcēlās pār Daugavu pa ledu, kuŗu iepriekš pastiprināja, aplaistot ar ūdeni, kas ātri sasala un padarīja ledu biezāku, un līdz ar to arī izturīgāku.

Mercendarbes mž. 4. btr. II btl. vairs nesastapa, jo tas

¹⁾ 5. baterijas toreizējais sastāvs: 4 virsnieki, 120 instruktori un kareivji, 4 vācu 77 mm lielgabali, 250 šāviņi, no kuŗiem kalnu lielgabalu šāviņi — 105 (maks. tālums 4 km) un 145 vācu 77 mm (maks. tālums 6,5 km), 60 zirgi, 6 segli, 5 tālruna aparāti (starp tiem daži parastie sienas aparāti) un 6 km kābeleja.

bija jau aizgājis uz Baldoni. Btr. turpināja gājienu un ap plk. 16,00 nonāca Baldonē, kur gaidīja tālākus rīkojumus.

4. btr. šeit palika līdz 13. nov. vakaram, kad pienāca pavēle iziet uz Ķekavu 5. Cēsu kājn. pulka k-~~ra~~ rīcībā. Btr. virzījās pa ceļu: Timmas, Avotnieki, Melnkalēji, Bērzmeste, Kļāņi, Ķekava. Ķekavā btr. nonāca tikai ap pusnakti, jo iešanu apgrūtināja lielā tumsa un sliktais ceļš. Visas dzīvojamās telpas bija aizņemtas, tādēļ ļaudis bija spiesti visu nakti pavadīt kūtiņās pie zirgiem, jo ārā stipri sala.

2. Cēsu btr. komandieris vltņ. V. Dūms tā tēlo 2. Cēsu baterijas darbību no 11. oktobra līdz 11. novembrim¹⁾:

Vltņ. Dūma
atmiņas.

11. oktobra rīts ausa samērā mierīgi. Tā kā Daugavas malā vairāk nekā nevarēja redzēt, kā tikai otru krastu, un pie tam arī nepietiekošā gaismā, devu rīkojumu izbūvēt telefona līniju pa priekšu līdz vecajai Ģertrūdes baznīcai un pēc tam līdz Pēterā baznīcai. 12. oktobrī līnijas būve bija nobeigta un 2. Cēsu baterijas (tagad Vidzemes artilērijas pulka 2. baterijas) novērošanas punktu pārnēsu pie Pēterā gaila.

Tornī pavadītais mēnesis bija stipri bagāts dažādiem piedzīvojumiem. No sākuma bermontieši mums lika mieru. Bet tad mums kaimiņos ievilkās igauņu bruņotā vilciena novērotāji un tie savā pārgalvībā visādi centās ienaidniekam parādīt, ka tornis ir «apdzīvots». Zināms, bermontieši to bija ievērojuši un sāka mūs sveicināt, šaujot no lielgabaliem ar izdevīgo tiešo tēmēšanu. Tā pēc vienas tādas «kārtējās» torņa apšaudīšanas pie mums ieradās ugunsdzēsēji, jo esot aizdedzies torņa augšējais stāvs. Tomēr noskaidrojās, ka ugunsdzēsējus maldinājuši no otrās galerijas lēni izplūstošie bermontiešu granātu sprādzienu dūmi. — Citreiz, vēl vakarā atstājot torni, baznīcas pagalmā atradu kādu vīrieti un sievieti, kas nopietni skatās un pēta torni. Diezgan asi noprasiņu tiem, ko viņi te meklē un kas saista viņu interesi pie baznīcas torņa. Izrādījās, ka vīrietis ir kāds pilsētas valdes darbinieks, pie kuŗa atskrējusi sieviete ar prasību ierādīt viņai dzīvokli kādā pagrabā. jo Pēterā baznīcu — kuŗai blakus viņa dzīvojot — stipri apšaudot vāci un baznīcas tornis drīzi gāzīsoties: viens pilārs jau esot šodien izsists. Un tiešām — baznīcas pagalmā atradu no torņa galerijas nokritušu pilāru ar neapšaubāmām granātas sprādziena zīmēm. Apmierināju abus pilsoņus ar apgalvojumu, ka viena izsista pilāra dēļ tornis vēl negāzīsies un ka mēs sēžam tornī arī apšaudīšanas laikā un sēdēsim arī uz priekšu.

Diezgan plaši izplatījies uzskats, ka artilēristi parasti vienaldzīgi noskatoties uz kājniekiem, ja pēdējie nokļuvuši arī diezgan smagā stāvoklī. Tas tomēr tā nav. Ja arī šo divu ieroču šķiru karavīri savā starpā «plēšas», tad tomēr kaujā artilēristi vairāk norūpējušies par kājnieku stāvokli kā viņi paši. Spilgtu piemēru redzēju — neatceros — 14. vai 15. oktobra rītā. Saņēmu rīkojumu turēt bateriju kaujas gatavībā, jo kājnieki forsēšot tiltus. No agra rīta sēdēju tornī. Tiltu forsēšana neizdevās. Mūsu kājnieki jau nāca atpakaļ, kad viņus piespieda pie tiltu grīdām 2 vācu ložmetēji. Vajadzēja redzēt, ar kādu uztraukumu un ner-

¹⁾ Artilērijas Apskats 1928. g., 652. lapp.

vozitāti visi novērotāji un telefonisti meklēja šos artileristu visienīstākos ieročus, līdz ieraudzīja nodevīgas plāno dūmu saraustītas svītrīņas plūstam no baltā nama logiem Šoneru ielā. Turpretim, kad ieraudzīja noveļamies granātas atšķelto nama stūŗa izbūves apakšējo daļu, kā arī pa logiem plūstošos putekļus un dūmu mākoņus, kuŗus bija izsaukusi otra pa logu namā ielidojusi granāta — tornis no gaviļēm gandrīz vai līgojās: loŗmetēji aplkusa.

Vislielākais prieks valdīja tornī gadījumos, kad tika sarīkotas bruņoto vilcienu vai automobiļu «medības». Bruņoto vilcienu «medišana» pastāvēja iekš tam, ka tēlefona aparāts ar rīta krēslu tika iznests pirmajā jeb otrajā galerijā un tad sākās vilciena trenkāšana līdz pat Tīriņmuižai. Pēc tam šāvējiem nekavējoties bija jāmanās lejā, jo tūdaļ sekoja torņa apšaudišana no vācu puses.

Ar automobiļiem bija grūtāk, jo tie parasti parādījās negaidot un ātri nozuda. Baterija parasti nokavēja dot šāvienu, jo tehniski viņa nespēja to izpildīt. Pēc tam visu dienu torņa tēlefonisti «šķendējās» ar bateriju.

Lai gan ilgu laiku nodzīvojām Pēterŗa baznīcas tornī, tad nevienu reizi netiku novērojis pie karavīriem izturēšanas, ko varētu apzīmēt vai iztulkot par baznīcas apvainojību. Ejot caur baznīcu jeb strādājot pie tēlefona vadiem, visi noņēma cepures, staigāja uz pirkstu galiem, runāja čukstošā pusbalsī.

Tornī ievainoja ar šautenes lodi ausī arī baterijas kaprāli Zvirbuli (vēlāk leitnantu Latgales artil. pulkā). Arī es personīgi tikai gadījuma dēļ nedabūju vēl smagāku ievainojumu. Bija sācies uzbrukums ar sabiedroto kuŗu artilērijas palīdzību. Norādījumu došanai šīs artilērijas vadībai tornī bija ieradies kapteinis Fogelmanis (tagad pulkvedis un Artilērijas insp. štāba priekšnieks). Es neatlaidīgi vēroju un apšaudīju Cementa fabriku. Kapt. F. pasauca mani pie sava, uz jūras pusi vērstā lodziņa, lai es paskatoties lielisko skatu, kad šaujot kreiseris «Dragoon». Tikko biju piegājis pie otra lodziņa, atskanēja spēcīgs sprādzieni. Tornis piepildījās ar granātas sprādziena kodīgajiem dūmiem, skanēja izsisto stiklu drumsļas, kļaudzēja kritošas saplēsto koku šķēmeles. Izrādījās, ka vācu granāta bija atsīsusies pret mana lodziņa slēņģi un sprāgdama izārdījusi visu logu. Ja es būtu tanī momentā bijis savā vietā, nez kā tad būtu gājis... Par tādu izglābšanu esmu pulkv. F. lielu pateicību parādā. Pēc tam, zināms, pie šī izsistā lodziņa bija visdrošākā stāvēšana.

Pēterŗa baznīcas tornī nodzīvojām gandrīz veselu mēnesi, līdz agrā 11. novembrŗa rītā baterijas novērotājs kapr. Irbīts, redzēdams vācus atstājam Pārdaugavu un no liela prieka nezīhādams ko darīt, sācis zvanīt ar baznīcas zvanu, sak': Rīga! Ienaidnieka granātas vairs neārdīs Tavas ielas, nebojās Tavus namus!..

Pēc tam mēs savācām savus novērošanas aparātus, tēlefona līnijas un atstājam torni, lai dotos pāri Daugavai pakaļ aizejošam ienaidniekam.

V. Pulka bateriju kaujas darbība no Daugavas līdz Lielupei. (No 11. līdz 20. nov.)

3. nov. iesākās Torņkalna atbrīvošanas operācijas.

11. nov.

Mūsu varoņu saimes ciņa par dzimtenes neatkarību sīta visaugstāko vilni 11. novembrī, kad mūsu kaujās norūdītā, sa-

viem spēkiem ticošā armija, Sabiedroto flotes pabalstīta, izdzina ienaidnieku no Torņkalna, kur tas bija nocietinājies, un tā ne tikai atbrīvoja sirmo Rīgu no bermontiešu uguns, bet arī iezvanīja Kurzemes atbrīvošanas sākumu, metot smagākās vērtības mūsu tautas vēstures svaru kausos.

Lai neļautu ienaidniekam sakārtoties, armijas vadība nekavējoties uzsāka viņa vajāšanu dienvidus virzienā. Šai vajāšanā ņēma dalību visas Vidzemes artil. pulka baterijas.

11. novembrī mūsu daļas ap plk. 06,00 pārgāja Daugavu pār Rīgas tiltiem un ieņēma Pārdaugavu.

Ap plk. 13,00 Daugavā jau iebrauca Sabiedroto flote un nostājās pretim Rīgas pilij.

Ap plk. 17,00 pār dzelzs tiltu pārbrauca mūsu lokomotīve.

Pēcpusdienā 2. Cēsu btr. k-ris vltņ. Dūms saņēma pulka k-ŗa kapt. Danneberga pavēli — bateriju pārvietot uz Pārdaugavu un ieņemt pozīcijas Uzvaras parka rajonā ar šaušanas virzienu līdztekus Rīgas-Jelgavas šosejai.

Izpildot šo pavēli, 2. Cēsu btr. ap plk. 20,30 nostājās pozīcijā kādus 1,5 km dienvidos no Šmita eļļas fabrikas, Rīgas - Jelgavas šosejā pret namu Nr. 61. Btr. varēja sniegt gandrīz līdz Vintapiem.

2. Cēsu bateriju 12. novembrī operatīvā ziņā padeva Vidzemes artil. pulka IV divīziona k-rim kapt. T. Skujeniekam.

12. nov.

2. Cēsu btr.

Ap plk. 17,35 baterija ieņēma pozīcijas pie Tīriņmuižas 6. Rīgas k. pulka II btl. štāba tuvumā. Tā kā bija satumsis, baterijai bija jāapmierinājas ar tuvējo nov. punktu.

5. baterija 12. nov. plk. 10,00 pārcēlās pie Ikšķiles pa ledu pāri Daugavai un devās caur Mercendarbi uz Baldoni, kur nonāca plk. 18,00.

5. btr.

Plk. 05,00 3. Rūjienas btr. pie Ikšķiles pārcēlās pāri Daugavai un devās uz Mercendarbi, bet tā kā V artil. divīziona k-ris kapt. Jēkabsons, kuŗa rīcībā baterijai bija jāierodas, tur vairs neatradās, baterija turpināja ceļu uz Baldoni, kur ieradās ap plk. 16,00 un palika pa nakti.

3. Rūjienas
btr.

Šai dienā 4. Valmieras kājn. pulka izlūki bija ieņēmuši Liel-Iecavas staciju.

5. baterija ap plk. 16,00 saņēma divīziona k-ŗa pavēli — pāriet uz Vecmuižas st. un stāties sakaros ar 4. Valmieras

5. btr.

kājn. pulka I btl. un 2. atsev. eskadronu kopēja uzdevuma izpildīšanai. Baterija vakarā izgāja pa Klapu krg, Drakanes mž., Priedes krg ceļu. Priedes krogā baterija nonāca plk. 22,00 un apmetās uz nakts guļu.

Sakarā ar ienaidnieka atiešanu pie Rīgas, 3. Jelgavas kājn. pulka I un III btl. 12. novembrī pārgāja uzbrukumā. Norisinājās niknas cīņas, jo ienaidnieks bija labi nocietinājies un ierīkojis stieplu žogus, tomēr cīņās norūdītais I btl. ieņēma Mūru muižu. Arī III btl. mazliet pāvirzījās uz priekšu.

Valmieras

tr. II vd.

1. Valmieras btr. II vads ap plk. 02,00 saņēma 3. Jelgavas kājn. pulka k-ŗa pavēli — pārcelties pār Daugavu uz Jaunjelgavu un pabalstīt mūsu uzbrukumu vācu pozīcijām pie Jaunjelgavas. Vads nekavējoties noņēmās no pozīcijām un nobrauca Daugavmalā pie pārbraucamās vietas. Tā kā tiltu bija iznesis ledus un kuģīši nebija kārtībā, vadam izdevās pārcelties tikai ap plk. 08,15. Pēc 15 minūtēm vads jau atradās pozīcijās pilsētas nomalē. Ap plk. 10,00 vads atklāja uguni uz Štrausu mājām. Šaušana turpinājās ar starpbrīžiem līdz vakaram, apšaudot ien. bateriju rietumos no Vecsnīķeru mājām un atbalsta punktu pie Amtmaņu mājām.

14. nov.

14. novembrī jau no paša rīta bija manāms, ka ienaidnieks atkāpjas, atstājot atkāpšanās segšanai uz ceļiem nelielas grupiņas ar sm. ložmetējiem.

Valmieras

btr.

Atsevišķā izlūku btl. k-rim vltņ. Broderam bija uzdots ieņemt Jansona mājas, kurās atradās stipra ien. nodaļa ar sm. ložmetējiem. Plk. 08,00 1. Valmieras btr. II vads atklāja uz minētām mājām uguni. Plk. 09,30 vltņ. Broders lūdza uguni pārnest uz meža stūri Jansonu māju priekšā, no kuŗas ien. apšaudot mūsu uzbrūkošās rotas ar bumbmetējiem. Vads nekavējoties atklāja uguni, un pēc īsa brīža kā mājas, tā meža stūri btl. ieņēma. Līdz ar to vācu pretestība šeit bija lauza, un tie atkāpās visā bataljona frontē.

Ap pusdienas laiku arī 1. Valmieras btr. I vads saņēma pavēli pārcelties pār Daugavu, kuŗu nekavējoties izpildīja, un ap plk. 17,00 visa baterija izbrauca pa lielceļu uz Taurkalnes st., kur nonāca plk. 20,00 un palika pa nakti. Ienaidnieks nekur pretošanos neizrādīja un lielā steigā atkāpās Bauskas virzienā.

Sakarā ar ienaidnieka padzišanu no Jaunjelgavas, kapt. Hasmanis arī kreisai grupai pavēlēja doties uz priekšu. 14. novembrī šī grupa ieņēma Taurkalnes mž.

14. nov. plk. 03,00 3. Rūjienas btr. k-ris kapt. V. Šēnfelds saņēma V artilērijas divīziona komandiera kapt. E. Jēkabsona pavēli — stāties 4. Valmieras kājn. pulka II btl. k-ŗa kapt. Kaŗociņa rīcībā. II un III bataljonam 14. novembrī bija uzdots ieņemt Liel-Iecavas mž. un baterijai jāpabalsta II bataljona uzbrukums. Plk. 06,00 3. Rūjienas btr. bija jāierodas pie II btl. štāba Sīgas mājās.

3. Rūjienas
btr.

Plk. 05,00 baterija atstāja naktsmītni un devās II btl. k-ŗa rīcībā.

Saskaņā ar II btl. k-ŗa aizrādījumiem, baterija plk. 09,30 ieņēma pozīciju pie Iecavas st. Nov. punktu btr. k-ris izmeklēja pie btl. priekšējām vienībām, no kurienes labi varēja pārrēdzēt Liel-Iecavu. Plk. 11,00 baterija atklāja uguni uz Liel-Iecavu un pēc nedaudz labi mērķētiem šāviņiem piespieda apklust tur novietoto ien. bateriju. Pēc tam kaujās norūdītie valmierieši pārgāja uzbrukumā un pēc 2 stundu kaujas Liel-Iecavu ieņēma. Ienaidnieks pameta mūsu rokās vienu smago bateriju, vairākus loŗmetējus un mīnmetējus.

Schēma
Nr. 13.

Pēcpusdienā no Jelgavas puses parādījās ien. bruņotais vilciens, kurš ar artil. un loŗm. uguni sāka apšaudīt dzelzceļa līnijas tuvumā esošos valmieriešus, kā arī 3. Rūjienas btr. pozīciju. Zem bruņotā vilciena uguns baterija 2 lielgabalus atvilka mazliet atpakaļ citās pozīcijās, bet trešais lielgabals iesāka kauju ar bruņoto vilcienu un piespieda to atkāpties Jelgavas virzienā. Pēc tam atvilktos 2 lielgabalus novietoja iepriekšējā pozīcijā.

14. novembrī 3. Rūjienas btr. izšāva 34 šāviņus.

Vakarā baterija saņēma rīkojumu — ieņemt jaunas pozīcijas, atstājot pie Liel-Iecavas 1 lielgabalu cīņai ar bruņoto vilcienu.

14. novembrī plk. 06,00 4. baterija izgāja kopā ar 5. Cēsu kājn. pulka I btl., kurš uzbruka virzienā uz Plakaniešiem, caur Maŗani-Narķēviči, un pie Lāŗu mājām nostājās pozīcijā.

4. btr.

14. novembrī 2. Cēsu btr. k-ris saņēma paziņojumu, ka lielgabalu, ko nodeva labošanā, btr. vairs atpakaļ nesaņems, jo tas izrādījies par galīgi nederīgu.

Uz 6. Rīgas k. pulka II btl. k-ŗa pieprasījumu, ap plk. 08,20 2. Cēsu btr. apšaudīja Bumbieru un Dimzas mājas. Pēcpusdienā pienāca divīziona k-ŗa pavēle — ieņemt pozīcijas Stūrīšu māju rajonā. Ap plk. 16,40 baterija jau bija nostājusies jaunās pozīcijās pie Petriņiem, šosejas malā; btr. pamatvirziens — 220°; btr. rezerve — Tīriņmuižā.

5. baterijai ceļā uz Vecmuižu sāka pietrūkt pārtika un elpe. To rekvizēja uz vietas, jo piegāde lielā attāluma (no Ikšķiles) un transporta līdzekļu trūkuma dēļ, nebija iespējama. 13. nov. izsūtītais izlūks atgriezās baterijā plk. 08,00 un ziņoja, ka jājis pa ceļu: Vecmuiža, Vecmuižas st., Sprinckalnes, Beķeru skola un no turienes līdz Ķīšu kroga krustceļam, bet 2. eskadronu nav sastapis. Iedzīvotāji teikuši, ka viņš ir pirmais latvju kareivis šai apvidū. Vāci steidzīgi atkāpjoties un 2. esk. jātnieki aizjājuši uz Stelpes un Iecavas pusi. Nākošās mājās aiz Ķīšu kroga atrodoties kāda vācu nodaļa ar ložmetējiem.

Baterija atstāja Priedes krogu un nonāca Vecmuižā.

Plk. 12,00 Vecmuižā ieradās 2. esk. un 4. Valmieras kājn. pulka I btl. rotas.

Vecmuižas stacijā atrada daudz pamestu vācu 77 mm lgb. šāviņu un 250 gabalu 105 mm haub. šāviņu. 5. baterijai pašai bija 333 granātas un 482 šrapneli plūs 205 krievu kalna lielgabalu šāviņi. Btr. k-ris Vecmuižas stacijā ierīkoja sev izdalīšanas p-tu un pēc šāviņiem uz Ikšķili vairs nebrauca.

4. Valmieras kājn. pulka k-ris pavēlēja I bataljonam ar piedalitām daļām (2. esk. un 5. btr.) palikt Vecmuižas un Vecmuižas st. apkārtnē un izdarīt pastiprinātu izlūkošanu Umpārtes un Kannenieku virzienos.

I btl. k-ris naktī no 14. uz 15. nov. saņēma ziņas, ka Umpārtes mž. atrodas ienaidnieks. Pats uz savu iniciatīvu viņš nolēma ielenkt un sakaut Umpārtes mž. atrodošos ienaidnieku. No 2. eskadrona un 4. rotas viņš sastādīja apejošu grupu, piedalot tai 5. btr. 1 lielgabalu¹⁾. Šai grupai ritm. Goldfelda-Zeltiņa vadībā bija jāiet pa ceļu gar Beķera skolu uz Umpārtes mž., pie Misas jāatstāj kājnieku vads aizmugures nodrošināšanai un ar pārējiem spēkiem jāieņem ceļa dakša apm. 1 km dienvidos no Umpārtes mž.

¹⁾ Baterijas k-ris nozīmēja 4. lielgabalu vltm. Ķergalvja vadībā.

Pārējie bataljona spēki ar 5. btr. 3 lielgabaliem bija jāiet uz Umpārtes mž. gar dzelzceļu.

Apejošās grupas lielgabals pie Plūdas mājām ieņēma pozīciju un no 2.000 m attāluma atklāja uguni uz ienaidnieku, kurš ar ložm. un šaut. uguni apšaudīja mūsu kolonnu. Ienaidnieks šaušanu pārtrauca un atkāpās. Lielgabals turpināja ceļu. Pret Klikutu mājām, starp Klikutu mājām un lielceļu, lielgabals apšaudīja no 3.000—3.500 m attāluma atkāpjošos ien. kājniekus un vezumniekus, kuri steidzās no Umpārtes mž. uz Kannenieku mž. Kāda granāta, kuŗa gan neplisa, trāpīja smago ložmetēju ratus. Vēlāk šos ratus līdz ar sm. ložmetēju saņēma 2. esk.

Uzkalnā, kas 1/2 km austrumos no Klikutu mājām, lielgabals ieņēma pozīciju trešo reizi un apšaudīja lielceļu starp Kannenieku mž. un Pētera mž., pa kuru steigā atkāpās ien. kājnieki un vezumnieki. Tai pat laikā sāka darboties arī baterijas pārējie lielgabali, kuri bija ieņēmuši pozīciju ziemeļos no kapličas, kas pie Rutku mājām, un arī apšaudīja lielceļu ap Pētera mž. Umpārtes muižā lielgabali atkal savienojās baterijā.

Tai laikā, kad apejošā grupa iesāka uzbrukumu Umpārtes mž., bataljona galvenie spēki bija nonākuši līdz Ķeiru mājām un no šejienes arī uzsāka uzbrukumu Umpārtes mž. Plk. 09,30 bataljons iegāja muižā.

Bataljons turpināja vajāt pa lielceļu uz Pētera mž. atkāpjošos ienaidnieku, sasniedzot Pētera mž. btl. to plk. 13,00 ieņēma bez kaujas. Sekojot ienaidniekam, bataljons plk. 15,30 iegāja Bārbeles mācītāja muižā. Vakarā Bārbelē no Jaunjelgavas puses ienāca 3. Jelgavas kājnieku pulka III btl.

5. baterija 15. novembrī izšāva 45 granātas un 13 šrapneļus.

15. nov. ienaidnieks pretestību neizrādīja, un 5. Cēsu kājn. pulka I btl. virzījās tālāk arniecīgām priekšgrupu sadursmēm. 4. baterija sekoja bataljonam, pārcēlās pār Misas upi un caur Liel-Mellupju mājām nonāca «Dāvjos», kur ieņēma pozīciju, jo bataljons gājieni pārtrauca.

Plk. 07,30 3. Rūjienas btr. novietojās šādi: baterijas 2 lielgabali pozīcijās pie Iecavas mž., bet 1 lielgabals — pie Iecavas st. ciņai ar bruņoto vilcienu.

2. Cēsu btr. 15. nov. saņēma nodotā lielgabala lafeti, kuŗa izrādījās labāka, nekā pozīcijā esošam lielgabalam un pēc

4. btr.

3. Rūjienas
btr.

2. Cēsu btr

lafešu apmaiņas, saskaņā ar divīziona k-ŗa pavēli, devās uz Skrundas - Vintapu rajonu, kur ap plk. 19,20 nostājās pozīcijā uz šosejas pie Baumaņu mājām. Divīziona k-ŗis uzdeva baterijai apklusināt ien. bateriju, kuŗa pēc izlūku ziņām atradās pie Dalbiņu mājām. Šo uzdevumu, tumsas dēļ, baterija nespēja izpildīt.

Valmieras
btr.

3. Jelgavas k. p. III btl., kopā ar 1. Valmieras btr., 15. nov. plk. 12,00 izgāja no Taurkalnes st. un plk. 19,00 sasniedza Valli. Šeit saņēma ziņas, ka ien. atkāpies Bārbeles, Vecsaules, Bauskas virzienā un ka ienaidnieku vajā 4. Valmieras kājn. pulka I btl., kuŗš ap plk. 13,00 izgājis caur Valli. III btl. viena daļa palika Vallē pa nakti, bet pārējā daļa un 1. Valmieras btr. nekavējoties devās tālāk uz Bārbeli. Baterija nakti pavadīja Ķīseļu mājās.

5. btr.

III btl. daļas ap pusnakti iegāja Bārbelē, kur atrada priekšā 4. Valmieras kājn. pulka I btl. daļas un Vidzemes artil. pulka 5. bateriju.

16. nov.

16. nov. visai Vidzemes divīzijai bija pavēlēts pāriet uzbrukumā. 4. Valmieras kājn. pulkam bija jāuzbrūk 3 kolonnās. Labā kolonnā bija paredzēts III btl., kuŗam bija jāieņem Lielupes labais krasts no Auces līdz Pazvaniem, nodrošinot visas pārejas pār Lielupi. Šī bataljona pabalstam piedalīja 3. Rūjienas btr. 1 lielgabalu. II bataljonam bija jāieņem Lielupes krasts no Pazvaniem līdz Mežotnei.

Rūjienas
btr.

Plk. 09,00 3. Rūjienas btr. atstāja Liel-Iecavas rajonu un, kopā ar valmieriešiem, pa Bauskas ceļu devās uz priekšu, vajājot atejošo ienaidnieku. Netālu no Šautleru mājām valmieriešu priekšējās daļas uzdūrās uz ien. izlūku daļām. 1. lielgabals steidzīgi ieņēma pozīcijas pie Billēm un uz Šautleru mājām atklāja uguni. Pēc dažiem šāviņiem, ienaidnieks atkāpās, pametot ieročus un instrumentus. Turpinot gājienu, baterija nostājās pozīcijā pie Šautleru mājām. No šīm pozīcijām baterija apšaudīja steigā atejošo ienaidnieku un Bērzu mž., kuŗā ienaidnieks bija nostiprinājies un mēģināja apturēt mūsu uzbrukumu. Valmierieši, baterijas pabalstīti, devās uzbrukumā un ienaidnieku no muižas padzina. Ap plk. 16,00 baterija ieņēma pozīcijas pie Sarkanā

kroga un apšaudīja atejošo ienaidnieku un Codes mž.

16. novembrī 3. Rūjienas btr. izšāva 23 granātas un 3 šrapneļus.

6. Rīgas k. pulkam 16. novembrī bija pavēlēts iet uz priekšu un sasniegt Iecavas upi. IV divīziona k-ris kapt. Skujenieks uzdeva 2. Cēsu btr. sekot 6. Rīgas k. p. III btl. un līdz plk. 12,00 ieņemt pozīcijas Olaines rajonā.

Braucot pa Rīgas-Jelgavas šoseju, baterija ap plk. 11,00 nonāca pie Vidzemes-Kurzemes robežu strauta, pār kuŗu bija nodedzināts tilts. Tā kā nobraukt no ceļa nebija iespējams, tad baterija palika kolonnā uz ceļa. Šeit baterijai ap plk. 11,30 uzbruka ien. lidmašīnas, apšaudot to ar ložmetējiem. Lodes ķerts krita baterijas dižkareivis Kaukulis. Baterija izjūda zirgus un paslēpa tos tuvējos krūmos.

Pēc tilta salabošanas, baterija turpināja gājienu un ap plk. 18,00 nostājās pozīcijās pie Skuju kroga, ar pamatvirzienu 220°. Nov. punkts — turpat mežā.

Plk. 22,00 baterija izšāva uz Jelgavas staciju 3 granātas.

Schēma
Nr. 14.
4. btr.

4. baterija, sekodama cēsinieku I bataljonam, virzienā uz Garozes st., no «Dāvjiem» izgāja plk. 11,30 un caur Lībiešiem, Spāriņi nonāca pie «Lamži», kur ieņēma pozīciju.

Lai palīdzētu bataljonam virzīties tālāk, 4. baterija 17. nov. ieņēma pozīcijas pie Briņtu mž., no kurienes apšaudīja ienaidnieka aizmuguri — Jelgavas lielceļu un dzelzceļa tilta galu pār Iecavu, kur ienaidnieks bija nostiprinājies un izrādīja pretošanos.

17. nov.

Tumsai metoties, ienaidnieks no bruņotā vilciena apšaudīja bateriju, kuŗu tas, domājams, bija novērojis pēc uguns kuriem¹⁾. Dažas granātas sprāga baterijas tuvumā, tomēr zaudējumus nenodarīja.

Lai palīdzētu bataljona labajam spārnam, baterija plk. 19,00 pārgāja uz pozīcijām pie Apaļu mājām.

17. novembrī 4. baterija izšāva 158 šāviņus.

¹⁾ Pastāvēja auksts laiks un kareivjiem bija slikti apģērbi, kādēļ bez uguns kuriem iztikt nevarēja.

Cēsu btr.

17. novembrī rīdzinieki sasniedza Cenas-Purmaļi līniju. Rīdzinieku I btl. plk. 06,30 pārgāja uzbrukumā, bet bez panākumiem. Ienaidnieka pusē darbojās bruņotais vilciens, kas pārnāca pār Iecavas upi. 2. Cēsu baterija šāva uz Valdeķi - Celmiņi rajonu un Jelgavas st. Plk. 10,15 baterija šāva uz Valdeķiem, staciju un Jelgavas tiltu raj. Ien. bruņotais vilciens pienāca baterijai uz 1,5—2 km un apšaudīja to ar artil. uguni, izlaižot ap 20 šāviņu. Baterija atklāja uz vilcienu uguni un ap plk. 12,00, pēc 9. šāviņa to padzina.

Plk. 14,00 baterija apšaudīja Jelgavas st. un pils apkārtni. Šai laikā ltn. Vītums ar 6 kareivjiem zem ien. uguns sabojāja dzelzceļa līniju, lai ien. bruņotais vilciens nevarētu piebraukt pie baterijas.

Tā kā baterijā bija tikai viens lielgabals, un tas ātrai šaušanai nav piemērots, 6. Rīgas kājn. pulka k-ris pavēlēja bruņotā vilciena apkaļošanai baterijai piedalīt vienu VII artil. divīziona 1. baterijas lielgabalu. Lielgabals ar apkalpi naktī ieradās 2. Cēsu baterijas k-ŗa vlt. V. Dūma rīcībā.

Baterijas pozīcijas rajonu naktī apšaudīja kāda ien. 10 cm baterija, bet bez panākumiem.

Baterijas rīcībā atradās 182 šrapneļi un 105 granātas.

Rūjienas
btr.

17. nov. plk. 04,30 IV divīziona komandieris uzdeva 3. Rūjienas btr. k-rim kapt. V. Šēnfeldam nekavējoties vienu lielgabalu nosūtīt 4. Valmieras k. pulka III btl. pastiprināšanai. III btl. bija ieņēmis pārejas pār Lielupi no Gabaliņiem līdz Pazoliem, bet nav varējis noturēties un no Lielupes atgājis. Lielgabala galvenais uzdevums — apšaudīt pārejas pār Lielupi pie Staļģenes mž. un Pazoliem.

Plk. 04,25 3. Rūjienas baterijas I vads noņēma no pozīcijas pie Sarkanā kroga un ieņēma pozīciju pie Bērzu mž.

Pēc vada ierakšanās Bērzu mž., valmierieši pārgāja uzbrukumā uz Kazāku krogu un Mežotni. Vads uz minētiem punktiem atklāja uguni, pēc kam valmierieši tos ieņēma. Pie Mežotnes vads apšaudīja lidmašīnu angaru, neļaudams ienaidniekam aizvest lidmašīnas un to aizdedzināt.

Mūsu rokās krita pilnīgi lietojama lidmašīna ar ložmetēju.

3. Rūjienas btr. II vads (1 lgb.) noņēma no pozīcijas pie Sarkanā kroga plk. 08,00 un plk. 10,30 ieradās

III btl. komandiera rīcībā. Plk. 11,30 vads ieņēma pozīciju pie Kasparu mājām, no kurienes tas plk. 12,40 atklāja uguni uz btl. k-ŗa norādītām vietām, kurās ienaidnieks bija nocietinājies: Staļģenes mž., Emburgu un Daluŗu mājām. Vads beidza ŗaut ap plk. 14,00. Plk. 17,00 ienaidnieks no Gabaliņu mājām pie Staļģenes mž. atklāja loŗmetŗu, artilērijas un mīnometŗu uguni uz valmierieŗiem tiltā gala rajonā. Vads pēc 9 ŗāviņiem ienaidnieku apklusināja.

18. novembrī bija paredzēts ieņemt Jelgavu. Tā kā 6. Rīgas k. pulka I btl. bija jau ilgāku laiku bijis pirmā līnijā, tad III btl. uzdeva to naktī nomainīt, un plk. 07,00 iesākt uzbrukumu un ieņemt pozīcijas Iecavas kreisajā krastā. Kamēr kājnieku vienības pārkārtojās, tās pārsteidza vācu uzbrukums. Ar gaismas auŗanu ienaidnieks atklāja stipru artil. uguni un tās aizsegā iesāka uzbrukumu rīdzinieku labajam spārnā, ieņēma Cenas mž. un strauji iedziļinājās mūsu aizmugurē. Mūsu vājās apsardzības daļas nespēja ŗo straujo triecienu izturēt un tās atplūda atpakaļ. Seviŗķi nelabvēlīgi bija tas, ka ienaidnieks mūs pārsteidza mainoties. Daļas sajaucās, un III btl. vienības atgāja līdz Skuju krogam.

Ap plk. 07,40 2. Cēsu btr. saņēma 6. Rīgas k. pulka k-ŗa pavēli — apŗaudīt ien. bruņoto vilcienu; kas pārgājis pāŗ Iecavu. Baterija ŗaut nedabūja, jo vilciens pats aizgāja atpakaļ. Ap plk. 12,00 viena ien. granāta nokrita tieŗi zem 2. Cēsu btr. tēlefona divriēiem, tos sadauzīja un nosīta vienu zirgu. Ņemot vērā vispārējo stāvokli frontē, baterija atgāja uz Dalbiņu rajonu un ieņēma pozīciju pie Pauŗu mājām. No VII artil. divīziona iepriekŗējā naktī saņemto lielgabalu ievietoja kādā ŗķūnī pie Skuju kroga. Ap plk. 07,00 tas atklāja uguni ar tieŗu tēmēŗanu uz bruņoto vilcienu, dzelzceļu un ŗoseju.

Ap plk. 15,00 tā aizslēgam nolūza belzenis un lielgabalu ar visu apkalpi un piederumiem nodeva atpakaļ VII artil. divīziona 1. baterijai.

Ap plk. 20,00 2. Cēsu baterija apŗaudīja dzelzceļa tiltu un ŗosejas tiltu pāŗ Iecavu.

Ienaidnieka uzbrukumu apturēja jau ap plk. 12,00 uz Daiļi, Jenkeļi, Maltuvji, Purmaļi līnijas. Ienaidnieks gan vēl

18. nov.

2. Cēsu btr.

uzbrukumu atkārtoja, bet bez panākumiem. Mūsu rotas pārgāja uzbrukumā un līdz rītam atjaunoja iepriekšējo stāvokli.

18. novembrī 2. Cēsu baterija izšāva 30 šāviņus un piedotais VII artil. divīziona 1. baterijas lielgabals — 200 šāviņus.

3. Rūjienas btr.

Valmieras pulka frontē ienaidnieks ar pastiprinātiem spēkiem uzbruka plk. 07,30, sākot no Gabaliņiem līdz Dalūžu mājām. 3. Rūjienas btr. II vads (1 lielgabals) atklāja uguni uz uzbrūkošo ienaidnieku un apšaudīja tā nocietinājumus pie Emburgas un Dalūžu mājām.

Ienaidnieks bija nostādījis 3 lielgabalus pie Emburgas mž. un intensīvi apšaudīja vadu. Neskatoties uz to, vads uguni nepārtrauca. Kad ienaidnieks vadu sāka apšaudīt ar ložm. uguni un artil. uguni vēl pastiprināja, vada apkalpe savu lielgabalu ar rokām atvilka apm. 200 m atpakaļ uz rezerves pozīciju (ien. uguns dēļ nebija iespējams pievest zirgus), un no jaunās pozīcijas (pie Gūtes mājām) atklāja uguni uz ien. bateriju. Pēc nedaudz labi trāpītiem šāviņiem, ien. baterija noņēmās no pozīcijām un auļos ar 2 lielgabaliem aizbrauca, bet 3. ien. lielgabalu vads ar labi trāpītiem šāviņiem sasita tai brīdī, kad vāci to taisījās aizvest.

Pēc kājnieku ziņām, ienaidnieks atkāpjoties un grupējoties pie Staļģenes mž. pārbraucamās vietas. 3. Rūjienas btr. II vd. uz pārbraucamo vietu atklāja uguni. Pēc tam vads uguni pārnese uz Padambes mājām, kurās, pēc kājnieku ziņām, grupējas ienaidnieks. Pēc uguns atklāšanas bija redzams, ka ien. kareivji no minētām mājām bēga uz tuvējo mežu. Vads beidza kauju plk. 11,30.

Plk. 13,30 ienaidnieks, nostādījis abus lielgabalus jaunā pozīcijā, sāka apšaudīt vada rajonu un nov. punktu. Daudzi šāviņi krita dziļā aizmugurē, bet daži krita ļoti tuvu lielgabalam un pārsita arī telefona līniju, kuru drošsirdīgie telefonisti zem artil. uguns nekavējoties izlaboja. Sevišķi enerģiski ienaidnieks sāka apšaudīt vada pozīciju no plk. 15,00, pie kam atkal vairākās vietās pārsita telefona līniju. Līniju vajadzēja izlabot zem stipras artil. uguns. Plk. 16,30 vads atklāja uguni uz ien. bateriju, kura drīz vien bija spiesta apklust. Vads apšaudīja arī Gabaliņu mājas, kurās pēc kājnieku ziņām, pulcējas ienaidnieka kājnieki un jātnieki.

Plk. 17,15 vads kauju beidza. 18. nov. 3. Rūjienas btr. II vads izšāva 119 šāviņus. (Ap plk. 20,30 vads saņēma 68 granātas un 111 šrapneļus.)

3. Rūjienas btr. I vadu, uz V artil. dzna k-ra pavēli, 18. novembrī nomainīja V artil. divīziona 2. baterija. Pēc nomaiņas I vads pievienojās II vadam pie Kasparu mājām.

3. Rūjienas btr. uzdevums tagad bija — pabalstīt 4. Valmieras k. pulka III bataljonu no Aučiem līdz Pazoļiem.

4. baterija 18. nov. atradās pozīcijās pie Apaļu mājām. Nov. punkts — kājnieku ierakumos pie Iecavas. Baterija visu dienu apšāudīja nelielas kājnieku kolonnas (30 līdz 50 cilvēku sastāvā ar dažiem pajūgiem), kas virzījās uz Rīgas pusi.

Ap plk. 14,00 ien. apšāudīja baterijas nov. punktu un vairākas reizes pārsita tālruna vadu.

Plk. 16,00 4. baterija saņēma 5. kājn. pulka k-ra pavēli — ieņemt pozīcijas pie Preišu mājām (pie Misas upes). Plk. 16,45 4. baterija noņēmās no pozīcijas.

18. nov. 4. baterija izšāva 192 šāviņus, izklīdinot vairākas ien. kolonnas, apklusinot mīnometējus un ložmetējus un padzenot ien. kājnieku ķēdi, kura mēģināja uzbrukt cēsīnieku I bataljona labajam spārnam.

Vienam 4. btr. lielgabalam 18. novembrī samaitājās aizslēgs; to nosūtīja uz Rīgu labošanai. Cilvēki un zirgi bija ļoti noguruši, jo visu laiku atradās zem klajas debess. Baterijai trūka tālruna aparātu, jo esošie bija sabojājušies. Baterijai nebija nevienas busoles.

19. novembrī no rīta valmierieši iesāka uzbrukumu. Ienaidnieks bija ieņēmis pozīcijas Lielupes labā krastā, kur ļoti izdevīgās pozīcijās bija savilcis daudz automatisku ieroču un arī artilēriju, kā vieglo, tā smago. Plašais līdzenums ienaidniekam deva labu novērošanu un apšādi. Zeme bija sasalusi — ierakties tik viegli nevarēja. Tāpēc uzbrukums bija grūts un saistīts ar zaudējumiem. 4. Valmieras k. pulka III btl. pabalstošie 3. Rūjienas btr. 3 lielgabali bija par maz, lai uzbrukums varētu izdoties.

Valmieriešu 2. rota uzbruka Gabaliņu mājām un 12. rota — Emburgas mž. 3. Rūjienas btr. ap plk. 10,00 atklāja uguni uz minētiem punktiem un

4. btr.

19. nov.

3. Rūjienas
btr.

apšaudīja Padambju un Igaunu mājas. Valmieriešu uzbrukumu ienaidnieks ar stipru artil. uguni atsita.

Ap plk. 16,00 ien. artilerija sāka apšaudīt 3. Rūjienas baterijas pozīciju rajonu. Baterijas novērotājiem izdevās noteikt ien. baterijas atrašanās vietu. Plk. 17,00 uz minēto vietu 3. Rūjienas btr. atklāja uguni. Pēc izlaistiem 30 šāviņiem ien. baterija apklusā.

19. novembrī 3. Rūjienas btr. izšāva 85 gran. un 35 šrapn.

Rīdzinieki 19. novembrī uz plk. 07,00 bija jau pilnīgi atjaunojuši veco stāvokli un ap plk. 16,00 pārgāja uzbrukumā, bet bez panākumiem.

2. Cēsu btr.

2. Cēsu btr. atradās pozīcijā pie Paužu mājām. Pamatvirziens uz dzelzs tiltu — 250°, bet šaut baterija nevarēja, jo vēl nebija izlaboti vakar sabojājušies belzeņi.

4. btr.

4. baterija 19. novembrī plk. 01,00 nostājās pie «Preisus» mājām. Uz 5. Cēsu kājn. pulka k-ŗa pavēli, baterija izbrauca no Preisus mājām plk. 11,00 un plk. 16,45 ieņēma pozīcijas pie «Glužas» mājām.

5. btr.

Kad izrādījās, ka ienaidnieks atgājis aiz Lielupes, un ka 4. Valmieras kājn. pulka II btl. pārgājis Lielupi, 5. baterija 19. novembrī gaismā austot pārgāja uz jaunām pozīcijām lielceļa malā pie Zosēnu mājām. Plk. 16,30 uz II btl. k-ŗa pieprasījumu, baterija atklāja uguni uz Salgales mž., izšaujot 15 gran. (Pēc kājnieku novērojumiem — labā lgb. šāviņi krituši pa labi, vidējais — tieši muižā, bet kreisais — apm. 300 soļu pa kreisi.)

20. nov.

Plk. 02,30 5. baterijas k-ris vltņ. Viksne saņēma divīziona k-ŗa operāt. pavēli, saskaņā ar kuŗu 4. Valmieras kājn. pulkam 20. novembrī bija paredzēts pāriet uzbrukumā. Uzbrukuma plāns bija šāds: I btl., kuŗš pašlaik atradās rezervē, pāries Lielupi pie Grāvendāles, un pa Lielupes kreiso krastu virzīsies uz ziemeļiem, apejot no aizmugures tās vācu daļas, kuŗas vēl turas Lielupes labā krastā Emburgas mž., Gabaliņu māju un Auču mž. rajonā. Pēc Lielupes kreisā krasta iztīrīšanas līdz Pazoļu rajonam, II bataljons pāries Lielupi un ieņems fronti no Kulpes mž. līdz Bērsteles mž., I btl. iztīrīs Lielupi līdz Auces mž. un ieņems fronti no Superdentes mž. līdz Frank-Sesavas mž., III btl. — no Frank-Sesavas mž. līdz Kulpju mž., 5. baterijai pabalstīt I btl. Šai nolūkā 5. baterijai mēģināt pāriet Lielupi pa ledu, kopā ar I bataljonu. Ja pāriešana nebūtu iespējama, vispirms ieņemt pozīcijas Pazoļu, Slokas, Ķenziņu mž. rajonā, un pabalstīt I btl. pāriešanu pār

Lielupi; pēc tam, mainot pozīcijas, pabalstīt btl. tālāko uzbrukumu. Pēc uzbrukuma izbeigšanas — palikt I btl. rajonā un ieņemt pozīcijas Biļļu, Staļģenes, Auču mž. rajonā, kreisā vai labā Lielupes krastā, atkarībā no tā, cik tālu būs aizvirzījies I btl.

Ienaidnieks cauru nakti raidīja valmieriešiem artilērijas, ložmetēju un šauteņu uguni, sevišķi III btl. iecirknī. Viņa izlūki vairākas reizes tuvojās valmieriešu ierakumiem, bet arvien tika padzīti.

5. btr. k-ris saņēma 4. Valmieras k. pulka I btl. k-ŗa paziņojumu, ka bataljons izies no Garozes mž. plk. 08,15 un plk. 09,40 forsēs Lielupi pie Grāvendāles mž., pēc kam caur skolu un Jauno mž. ies līdz Kaupēnu mž., kur sadalīsies 2 grupās: I grupa ies caur krogu uz Jaunsvirlauku, II grupa — gar Īslīcas upes abiem krastiem uz Krausurbju mājām un Kakužēni, un tad, pēc apstākļiem, Frank-Sesavas, Biļļu mž. vai Staļģenes mž. virzienā.

5. baterija no iepriekšējās pozīcijas, uz I btl. k-ŗa rīkojumu, apšaudīja ien. aizmuguri, Salgalas mž., kur bija ien. ložmetējs, kā arī Jauno mž., Kaupēnu mž., Smilgas krogu un Jaunsvirlaukas mž.

I btl. uzbrukumu iesāka plk. 09,00 un ieņēma Grāvendāles mž., bet stiprā ien. artil. un ložm. uguns to piespieda plk. 12,00 Grāvendāles mž. atstāt.

Plk. 13,00 bataljons ieņēma Jauno mž. Ienaidnieks atradās Kaupēnu mž. augstumos, kurī pārvaldīja visu apkārtni. Ien. pozīcija nebija apejama, un mūsu vienīgā 5. baterija nebija spējīga apklusināt ienaidnieku, kādēļ bataljona k-ris uzbrukumu pārtrauca un daļu bataljona atvilka uz Grāvendāles mž. pusi, pašu muižu atstājot, bet daļu pārcēla uz Lielupes labo krastu.

5. baterijai 20. novembris bija neveiksmju pilna diena: lielākā daļa šāviņu krita mūsu pašu kājnieku ķēdēs...

Naktī uz 20. nov., 3. Rūjienas btr. k-ris saņēma pavēli, ka 4. Valmieras k. pulka III bataljons 20. nov. forsēs Lielupi, un baterijai šī forsēšana jāpabalsta, sekmējot Emburgas, Staļģenes mž. un Gabaliņu māju ieņemšanu. Pēc Lielupes forsēšanas, III btl. jāieņem Frank-Sesavas mž., Kulpu mž. līnija, bet baterijai pēc tam jāpāriet II btl. rajonā un jāieņem pozīcijas Salgales mž., Ozolu, Kulpu mž. rajonā.

3. Rūjiena
btr.

Šo sarežģīto uzbrukuma plānu reālizēt neizdevās. III bataljons un 3. Rūjienas btr. visu dienu palika uz vietas.

Plk. 07,00 ienaidnieks ar 2 lielgabaliem sāka apšaudīt 3. Rūjienas btr. nov. punktu un pozīcijas rajonu. Ienaidnieka baterija bija nostādīta turpat, kur iepriekšējā dienā. Plk. 08,30 3. Rūjienas btr. uz šo bateriju atklāja uguni un ar neredzami šāviņiem to apklusināja. Ap. plk. 09,00 bija redzams, ka ienaidnieks no pozīcijas steidzīgi aizveda 1 lielgabalu un 1 ložmt. ratus. Baterija uz tiem atklāja uguni.

Plk. 10,30 3. Rūjienas btr. atkal atklāja uguni uz ien. bateriju un to no jauna apklusināja. Plk. 14,00 baterija atklāja uguni uz ien. vzeumiem, kas devās uz Staļģenes un Emburgas pusi. Plk. 15,30 baterija šāva uz Emburgu un Gabaliņu mājām, kur bija manāma ien. dzīva kustība.

20. nov. 3. Rūjienas btr. izšāva 53 gran. un 15 šrapn.

20. novembrī ienaidnieks apšaudīja rīdzinieku pozīcijas ar retu artil. uguni. Ien. bruņotais vilciens vairākas reizes pārnāca pār tiltu un apšaudīja rīdzinieku priekšgrupas, bet arvien tika padzīts. Krēsīlai iestājoties ienaidnieks iesāka apšaudīt rīdzinieku pozīcijas ar stipru, bet nekārtīgu artil. uguni, kas turpinājās visu nakti.

Cēsu btr. Ap plk. 22,00 pienāca pavēle — 2. Cēsu baterijai 21. novembrī saskaņot savu darbību ar 6. Rīgas k. pulka II btl.

1. btr. 4. baterija 20. novembrī 2 lielgabalus pārvietoja pozīcijās pie Apaļu mājām un 1 lielgabalu — pie Sveņķu mājām.

VI. 1. Valmieras un 5. baterijas kaujas darbība Bauskas rajonā no 16.—25. nov.

6. nov. 16. novembrī 4. Valmieras kājn. pulka k-ris pavēlēja I btl. ieņemt Bausku.

Ichēma Nr. 15. Naktī uz 16. nov. I btl. komandieris saņēma ziņas, ka stipras vācu daļas ieņemot pozīcijas pie Vecsaules. Plk. 07,00 btl. izgāja kopā ar 5. bateriju no Bārbeles māc. mž. pa ceļu uz Vecsauli.

Aiz 4. Valmieras kājn. pulka I btl. virzījās 3. Jelgavas kājn. pulka III btl. ar 1. Valmieras btr.

Valmieriešu 1 btl. gāja pa ceļu: Kīseļi, Bārbeļi, Vilciņi, Ozolmuiža, Kundžēni. Līdz Ķulletēniem valmieriešu un jelgavnieku btl. gāja kopā.

Valmieriešu I btl. avangardu (2. esk. un 3. rt.) ienaidnieks no Kandertēnu mājām saņēma ar šaut. un ložm. uguni, ievainojot vairākus kareivjus un zirgus. Avangards izvērās un iesāka uzbrukumu Kandertēniem. Pienāca arī btl. galvenie spēki, un pēc īsas cīņas ienaidnieks Kandertēnus atstāja un atgāja uz Vecsauli. Btl. uzbruka Vecsaulei un ar divām rt. sāka apņemt ienaidnieka kreiso spārnu.

5. baterija ieņēma pozīciju pie Tračēnu mājām un pabalstīja 1 btl. uzbrukumu Vecsaulei, apšaudot Vecsauli un ceļu aiz tās.

3. Jelgavas kājn. pulka III pastiprinātais btl. pie Ķulletēniem nogriezās pa kreisi, lai apņemtu ienaidnieka labo spārnu. 1. Valmieras btr. apstājās pie Kandertēniem.

Zem jelgavnieku III btl. un valmieriešu I btl. enerģiska spiediena, ienaidnieks bija spiests Vecsauli atstāt.

Pēc Vecsaules ieņemšanas, 5. btr. apšaudīja¹⁾ Pētera mž. Ienaidnieks vēl mēģināja turēties Likvertēnu mājās, bet bez panākumiem.

Kad 1. Valmieras btr. ceļā uz Vecsauli nonāca mežā starp Kreklēniem un Likvertēniem, to sāka apšaudīt divi ien. lielgabali no pozīcijas lielceļa malā starp Paleju mājām un Pētera mž. Valmieras btr. 1. lielgabals nekavējoties ieņēma atklātu pozīciju mežmalā, kādus simts soļus pa kreisi no ceļa. (Pārējos lielgabalus apkalpe apgriezta apkārt un aizvilka aiz meža pie Kreklēniem.)

Ienaidnieks visu laiku turēja zem granātu uguns lielceļu un mežiņu, rietumos no Kreklēniem. 1. lielgabals ar tiešu tēmēšanu vērta savu uguni uz tuvāko ien. lielgabalu, un drīz vien to apklusināja, pēc kam lielgabala apkalpe savu lielgabalu atvilka atpakaļ mežā. Tad uz atklātas pozīcijas lēkšos izbrauca Valmieras btr. 2. lielgabals, bet tā kā ienaidnieks sakoncentrēja uz šo lielgabalu tik spēcīgu uguni, ka pie tā nebija iespējams strādāt, 2. lielgabals atkal ātri noņēmās no pozīcijas un ieobrauca mežā. Atklātajā pozīcijā tad no jauna nostādīja pirmo lielgabalu, kuram, beidzot, arī izdevās apklusināt otro ien. lielgabalu.

¹⁾ Pēc kartes.

Ienaidnieks, izsists no Vecsaules un Likvertēniem, bija ieņēmis pozīcijas pie Pētera mž. un Bugovičiem, kuŗas sīksti aizstāvēja, bet mūsu rotas straujā uzbrukumā ienaidnieku arī no šīm pozīcijām izsita. Uzbrukumam ar labi mērķētu uguni pabalstīja 5. btr., kuŗa pa to laiku, kamēr 1. Valmieras btr. cīnījās ar atsevišķiem ienaidnieka lielgabaliem, bija paspējusi ieņemt pozīcijas trešo reizi — pie Kreklēnu mājām. Pabalstot uzbrukumam, baterija apšaudīja Pētera mž. un arī ien. lielgabalu pie Ragaucku mājām. (Izbraucot šai pozīcijā, 4. lielgabalam pārlūza kaujas ass.)

Ap. plk. 13,30, pēc Pētera mž. atstāšanas, ienaidnieks ieņēma jaunas izdevīgas pozīcijas rietumos no Pētera mž. un atklāja uz valmieriešu uzbrūkošām rotām stipru šaut. un ložm. uguni, kas piespieda I btl. rotas apstāties. Šai laikā pienāca 3. Jelgavas kājn. pulka III btl. rotas, kuŗas līdz Pētera mž. bija virzījušās zem retas ien. artilērijas uguns. Tās izvērsās pa kreisi no 4. Valmieras kājn. pulka rotām līdz Mēmelei.

Šai kaujā ievilka visas abu btl. rotas, un tā ilga 3 stundas, līdz mūsu vienības, izmantodamas krēslas iestāšanos, pārgāja triecienā un ienaidnieku no šīm pozīcijām padzina. Uzbrukumam sekmīgi pabalstīja abas baterijas.

Ienaidnieks vēl mēģināja izrādīt pretošanos pie Krievu un Tupiņu mājām, bet arī no turienes to padzina, un tas nekārtībā atgāja uz Bausku.

1. Valmieras btr., pēc Pētera mž. ieņemšanas, nostājās pozīcijās pie Kreklēnu mājām un šeit palika līdz rītam.

5. baterija, tumsai iestājoties, nostājās pozīcijās pie Pētera mž. un, izmantojot vācu radītos ugunsgrēkus ap Bausku, naktī apšaudīja ceļus aiz Bauskas, pa kuŗiem ienaidnieks atkāpās. Līdz rītam 5. btr. izšāva ap 100 šāviņu.

4. Valmieras kājn. pulka I btl. rotas novietojās Pētera mž.-Bugoviči rajonā. 3. Jelgavas kājn. pulka 12. rt. pārcēlās pār Mēmeli un ieņēma Šarlotes mž., lai no turienes rītā uzbruktu Bauskai. Pārējās btl. rt. palika labā krastā.

3. Jelgavas kājn. pulka I btl. 16. nov. ieņēma Skaistkalni un pa lielceļu gar Mēmeli virzījās uz Bausku.

17. nov. 17. novembrī, gaismai austot, 4. Valmieras kājn. pulka 1 rt. pārcēlās pār Mēmeli un pa Šarlotes mž.-Bauskas lielceļu virzījās uz Bausku, bet 3. rt. — pa Vecsaules-Bauskas lielceļu.

Plk. 07,00 abas rotas iegāja Bauskā. Izrādījās, ka ienaidnieks naktī bija Bausku atstājis.

5. baterija agrā rītā, no pozīcijas pie Pētera mž., izšāva dažus šāviņus pāri Bauskai. Baterija iegāja Bauskā plk. 08,30 un apmetās tirgus laukumā, kur palika arī pa nakti.

Bauskā mūsu karaspēks saņēma daudz trofeju, starp citu 2 vagonus ar vācu 77 mm šāviņiem. Tagad btr. varēja papildināt savus municijas krājumus no šiem vagoniem.

1. Valmieras baterija plk. 08,00 izbrauca uz Pētermuižas krogu un, pārbraucot Mēmeles upes tiltu, plk. 10,00 ie brauca Bauskā, kur palika pa nakti.

4. lielg. lafeti, ar salauzto kaujas asi, uzliekot uz tās visvairāk izšauto stobru, baterija atstāja Bauskas komandantam.

3. Jelgavas kājn. pulka 12. rt. pa Šarlotes mž. ceļu iegāja Bauskā pēc apm. 15 min. aiz 4. Valmieras kājn. pulka 1. rt. Pārējās III btl. vienības pa Pētera mž. ceļu ar dziesmām iesoļoja Bauskā plk. 09,20.

Pēcpusdienā no Skaistkalnes puses Bauskā ienāca arī 3. Jelgavas kājn. pulka I btl. un vlt. Brodera izlūku btl.

18. novembrī 4. Valmieras kājn. pulka III btl. ieņēma aizstāvēšanās pozīcijas dienvidos un dienvidrietumos no Bauskas uz Dubes mž., Pils mž., Mazdirdas līnijas.

18. nov.

1. Valmieras bateriju sadalīja divās daļās: I vads ieņēma pozīcijas III btl. rajonā pie Kaučminde mž., bet II vads — I btl. rajonā pie Bētes mājām, uz kuriem tas aizbrauca 19. novembrī caur Bornsmindi, kopā ar I btl., kas pie vakara ieņēma Mežotnes, Rundāles, Smēdes, Auguļu līniju.

4. Valmieras kājn. pulka I btl. naktī uz 18. nov. aizgāja no Bauskas uz Garozas mž. Arī 5. btr. saņēma rīkojumu atstāt Bausku un iet uz Bēzrmuižas rajonu, nomainīt 3. Rūjienas btr. 5. baterija 18. nov. plk. 10,00 izbrauca no Bauskas un caur Codi nonāca Bēzrmuižas rajonā, kur nomainīja 3. Rūjienas btr.

(Pie bateriju nomaiņas radās izdevība apmainīt skatīkļus: 5. baterijai pie vācu lielgabala bija krievu skatīklis, bet 3. Rūjienas btr. pie krievu lielgabala — vācu skatīklis.) 5. btr. bija uzdots stāties 4. Valmieras kājn. pulka II btl. k-ŗa rīcībā. Baterija ieņēma pozīcijas pie Kalniņu mājām.

3. Jelgavas kājn. pulka I btl. līdz 19. novembra vakaram bija ieņēmis Mežotnes, Rundāles, Smēdes, Auguļu līniju. Btl.

19. nov.

komandieris bija ieslēdzies vācu tālruna līnijā un noklausījies sarunu, ka vāci domā 20. novembrī uzbrukt Bauskai. Kā vēlāk izrādījās, vāci to bija darījuši maldināšanas nolūkā.

I btl. atgāja uz Lielupes labo krastu un ieņēma pozīcijas uz Mežotne, Namīki, Kauči, Čekuļu krogs, Svēri, Padēli, Skazbari, Jumpravas mž., Kandartes līnijas. III btl. palika vecās pozīcijās pie pilsētas.

1. Valmieras btr. I vads, uz III btl. k-ŗa pavēli, ieņēma pozīcijas pie Dērpeles mž.

1. Valmieras btr. II vads saņēma btl. komandiera pavēli — nekavējoties ieņemt pozīcijas Gendartu māju rajonā. Vads izbrauca caur Bausku un nostājās pozīcijās pie Siliņu mājām.

0. nov. 20. novembrī plk. 09,00 1. Valmieras btr. II vads bija kaujas gatavībā. Priekšpusdienā vadam uzbruka ien. lidmašīna, bet to ātri vien padzina ar šautņu uguni.

Ienaidnieks tikai mazliet izvirzīja savas daļas uz priekšu.

20. novembrī gaidītais uzbrukums Bauskai nenotika.

1. Valmieras baterijas I vadā bez pārmaiņām.

20. novembrī Bauskā ienāca arī Liepājas kājn. pulka I btl.

II vads plk. 22,00 saņēma pulkv.-leitn. Hasmaņa pavēli — ar gaismu ieņemt pozīcijas pie Mežotnes un nākošā dienā pabalstīt mūsu vispārējo uzbrukumu. Pulkv.-leitn. Hasmaņa grupa bija saņēmusi armijas vadības pavēli — lauzties Meitenes virzienā, lai caur to atvieglotu galveniem spēkiem ieņemt Jelgavu.

Tā tad šeit bija 3 kājnieku btl., 2 izlūku btl., 1 btr. (5 lgb.) un 1 esk.

1. nov. Uzdevuma izpildīšanai pulkv.-ltn. Hasmanis nozīmēja 3. Jelgavas kājn. pulka I btl., pastiprinātu ar 4. Valmieras kājn. pulka izlūku komandu, izlūku btl. un diviem lielgabaliem, kapteinu Pommēra vadībā. Uzbrukuma sākumu noteica plk. 07,00; jāsasniedz bija Bērsteles mž., Bencēnu, Jaunās mž., Kaupeņu mž., Lielkāju līnija.

Kauja vilkās līdz plk. 18,00 un rotas sasniedza Mazšvītenes, Bērsteles, Bencēnu, Sila kroga, Karavīru un Ūršteinu līniju.

1. Liepājas kājn. pulka I btl. ieņēma Lielšvītenes mž. 1. Valmieras btr. I vads, uz pulkv.-leitn. Hasmaņa pavēli, kopā ar 1. Liepājas kājn. pulka I btl., devās pa Bauskas ceļu uz švītenes mž. Plk. 12,00 izlūki ziņoja, ka ienaidnieks, ap 300 vīru ar artilēriju, atrodās švītenes mž. un stipras nodaļas atrodās krogū pie Bērsteles baznīcas. Bataljons izvērās.

1. Valmieras btr. I vads ieņēma pozīciju pie Ipaņu mājām. Plk. 13,00 vads atklāja uguni uz Švītenes mž.

Pēc Bērsteles bazn. krogus ieņemšanas, neskatoties uz to, ka uz vadu savu uguni vērta kāda vācu smagā baterija, tas turpināja Švītenes mž. apšaudīšanu, ap plk. 16,00 pastiprinot uguni, pēc kam rotas straujā triecienā muižu ieņēma.

1. Valmieras btr. II vads plk. 04,00 noņēma no pozīcijas pie Siliņiem un plk. 05,00 izbrauca uz Mežotni, kur plk. 07,00 ieņēma pozīcijas un apšaudīja Adatiņu mājas, pie kurām atradās baterija, kas apšaudīja Mežotnes mž. un tās apkārtni.

Kaujas laikā sabojājās 3. lielgabals. To aizsūtīja uz Bausku un nodeva komandantam nosūtīšanai uz Rīgu.

Plk. 11,00 II vads devās pār Lielupi uz Rundāli, kur ieņēma pozīciju pie Rundāles pils, kāda 1 km attālumā no mūsu kājnieku priekš. daļām. Sniega putenis un migla apgrūtināja novērošanu, tā kā šaušana notika vairāk pēc kartes. No šīs pozīcijas vads apšaudīja Kukša krogu.

Pienāca ziņa, ka ienaidnieks uzsācis aplenkšanu un ar ļoti stipru nodaļu un vairākiem smagiem ložmetējiem ieņēmis Strautiņu mājas. Vads tūdaļ atklāja uguni uz Strautiņu un Urbānu mājām, pie kam Strautiņos sasita vienus ložmetēju ratus un nosita 2 zirgus. (Pēc Strautiņu ieņemšanas, mūsu kājnieki ieguva 6 zirgus un 5 ložmetējus.)

No atklātās pozīcijas pie Rundāles pils, kur vadu visu laiku apšaudīja ien. artilērija, vads pārvietojās pozīcijā pie Islīcas upes tilta, no kurienes atklāja sevišķi labi tēmētu uguni uz Jāņu kr., Kukšu kr., Bērsteles un Skrambu krogiem. Plk. 15,00 vads pārgāja uz pozīcijām pie Ennitēniem, no kurienes apšaudīja Bērsteles un Skrambu krogus. Plk. 18,00 kauja aplusa un vads atgriezās pie Rundāles pils, kur palika pa nakti.

22. novembrī līdz vakaram mūsu uzbrūkošās vienības sasniedza Sesavas st., Lakāju kr., Viduskrogs, Bojas, Vaiverišķi līniju.

22. nov.

1. Valmieras btr. I vads ieņēma pozīcijas pie Asu mājām.

II vads plk. 04,00 noņēmās no pozīcijas pie Rundāles pils un izbrauca uz Ennītēniem, kur ieņēma pozīcijas Bauskas-Jelgavas-Meitenes lielceļu krustojumā pie Kukšu kroga un apšaudīja Zābakus. Pēc tam vads izbrauca uz Meitenes pusi pāri tiltam pie Jurkiem. Kad II vads atklāja uguni uz Šāvu krogu, iesākās sīva cīņa: ložmetēju un šauteņu lodes svilpoja pār lielgabalu. Pēc tam, kad ienaidnieks no Šāvu kroga bija izsists, II vads uguni pārnese uz Nerortu mājām. Vads (lielgabals) nostāvēja uz pozīcijas līdz tumsai, pēc kam pārgāja uz Zābakiem, kur palika pa nakti.

Pievakarē mūsu vienības ieņēma: Klejas mž., Meitene, Ēvele līniju (ar fronti uz dienvidiem). Tanī pat dienā Meitenē pienāca 4. Valmieras kājn. pulka divi btl. un ritm. Goldfelda-Zeltiņa esk., kuri nomainīja Jelgavas pulka vienības.

o 23.—25.
nov.

1. Valmieras btr. I vads 23. novembrī plk. 08,00 izbrauca uz Lielsesavas mž., kur plk. 16,00 ieņēma pozīciju.

II vads plk. 04,00 ieņēma pozīciju pie Meitenes-Elejas krustceļa. Aiz Meitenes notika vēl sadursmes ar vāciem. Pēc kāda laika vads ieņēma pozīciju Elejā, bet vakarā — pie Karbu mājām.

1. Valmieras btr. I vads, 24. nov. uz 1. kājn. pulka I btl. k-ŗa pavēli, plk. 12,00 ieņēma pozīciju pie Robežnieku mājām.

II vadā bez pārmaiņām.

1. Valmieras btr. I vads, uz 1. kājn. pulka I btl. k-ŗa pavēli, 25. novembrī plk. 08,00 izbrauca uz Robežniekiem un plk. 09,00 ieradās Jelgavā.

II vads plk. 05,00 izgāja uz Meitenes krogu un plk. 07,00, kopā ar 3. Jelgavas kājn. pulku, iesāka gājienu uz Jelgavu, kur nonāca plk. 15,30.

VII. Vidzemes artil. pulka kaujas darbība Jelgavas atbrīvošanā, cīņas Lejaskurzemē un pulka atgriešanās Rīgā.

Schēma
Nr. 16.

Nakti uz 21. nov. Vidzemes divīzijas pulki saņēma pavēli uzbrukumam sākt plk. 05,00 un uzbrukt neatlaidīgi, līdz ienaidnieka pretestība nebūs galīgi salauzta.

6. Rīgas kājn pulka k-ris uzbrukumam gar šoseju nozīmēja II btl., kuru pabalstīt uzdeva 2. Cēsu btr. Izlūki noskaidroja, ka ien. ložm. un mīnometēji atradās ķieģeļnīcās (cepļos), kas bija labi nocietinātas, tādēļ 6. Rīgas kājn. pulka k-ris pavēlēja 2. Cēsu btr. vispirms apšaudīt šīs ķieģeļnīcas un pēc tam pārnest uguni uz ien. smago btr. pie Valdeķu mž.

2. Cēsu btr. atklāja uguni 21. nov. plk. 03,30 un apšaudīja uzrādītos mērķus, kā arī Lielupes dzelzs- un koka tiltus. Pēc sīvas cīņas rīdzinieki ķieģeļnīcas ieņēma un devās uz priekšu. Ap plk. 10,00 rīdzinieki jau bija pie tiltiem, kur norisinājās sīvas cīņas, bet Jelgavu galīgi ieņēma tikai ap plk. 18,00. Apm. tai pašā laikā no ziemeļrietumiem Jelgavā ienāca pulkv. Kr. Berķa vadītās Latgales divīzijas daļas.

Kad 6. Rīgas kājn. pulka II btl. bija pārgājis Iecavu, 2. Cēsu btr. pa veco Jelgavas šoseju gāja uz priekšu un ap plk. 13,30 nostājās pozīcijās pie Grundu mājām. Pamatvirziens 210°, baterijas rezerve — Pauzās. Baterija izšāva ap 15 šāviņu.

Tā kā baterijā bija palicis tikai 1 lgb. (otro artilērijas darbnīca Rīgā bija atzinusi par neremontējamu), baterijas apbruņojuma papildināšanai atsūtīja 2 vācu 105 mm haubicas. Haubicas novietoja pozīcijā 6. Rīgas kājn. pulka kreisā spārnā.

Pēc Jelgavas ieņemšanas, 2. Cēsu btr. piedalīja 6. Rīgas kājn. pulka II btl.

2. Cēsu btr. pa nakti novietojās Valdeķu mž. kalpu mājās, ap 1,5 km ziemeļrietumos no mž. No rīta divīziona komandieris pavēlēja 2. Cēsu btr. doties uz priekšu pa šauļu šoseju un ieņemt pozīcijas Dišleru, Mušu, Jaunzemju māju rajonā. Plk. 08,00 baterija izbrauca no nakts mītnes, un caur Jelgavu devās uz norādīto rajonu. Jelgavā baterija savāca vācu atstāto kābeli, tā papildinot savus trūcīgos sakaru līdzekļus.

Norādītā rajonā baterijai nekur nebija iespējams novietoties naktsmītnē, jo visas telpas gar ceļmalu bija aizņemtas. Aukstā laika dēļ vismaz cilvēki bija jādabū zem jumta, kādēļ btr., ar divīziona k-ŗa piekrišanu, ap plk. 17,00 atgriezās Jelgavā. Kaujas daļas novietojās Pasta ielā, bet rezerve — Gaisa tilta rajonā. Zirgi bija tā noguruši, ka tos vairs nevarēja pacelt rīksos. Tāpat ļoti noguruši bija cilvēki. Tādēļ baterijai atļāva līdz 23. nov. Jelgavā atpūsties.

2. Cēsu btr. II vada vācu 105 mm haubicām nebija ne šaušanas tabulu, ne degļu atslēgu, kādēļ šaušana ar tām bija stipri problēmātiska...

6. Rīgas
kājn. pulka
un 2. Cēsu
btr. kop-
darbība.

5. Cēsu kājn.
pulka un
4. btr.
darbība.

Neskatoties uz lielo sniegputeni, 5. Cēsu kājn. pulks varo-
nīgi cīnījās visu nakti uz 21. nov. un kreisā spārnā atspieda
vācu vienības aiz Lielupes. Pulka galvenie spēki turpināja
uzbrukt Katrīnas mž. virzienā.

4. baterija, lai labāk varētu pabalstīt uzbrukumu
Katrīnas mž., 21. nov. ap plk. 11,00 ieņēma pozīci-
jas pie Brintu mž. Ap Katrīnas mž. norisinājās sīvas
cīņas; 4. baterijai nācās muižu apšaudīt
trīs reizes, līdz beidzot, tumsā, apņemot to no abām pu-
sēm, cēsinieku rotas degošo muižu ieņēma. Baterijas šaušanu
stiprā mērā apgrūtināja lielais sniega putenis, kādēļ baterijai
galvenā kārtā vajadzēja šaut pēc kājnieku novērojumiem un
aizrādījumiem.

5. Cēsu kājn. pulka priekšējās rotas turpināja ienaidnieka
vajāšanu, un ap pusnakti sasniedza Frank-Sesavas mž.

4. baterija 22. nov. plk. 02,00 aizbrauca uz
Tetelmindi, kur plk. 06,00 pārcēlās pa ledu pāri Lielupei
un kopā ar cēsiniekiem devās uz Kroņ-Vircavas mž., kur no-
nāca ap plk. 12,00 un apmetās rietumos no mž. Baterija šeit
palika arī nākošā dienā un saveda kārtībā materiālo daļu.

Valmieras
n. pulka
3. Rūjie-
un 5. btr.
darbība.

Naktī uz 25. nov. arī 4. Valmieras kājn. pulks saņēma pa-
vēli — gaismai austot enerģiski turpināt uzbrukumu, lai galīgi
salauztu ien. pretestību.

III btl. uzbrukumu pabalstīja 3. Rūjie-
nas btr., bet bataljons lielā sniegputenī uz priekšu netika.
3. Rūjienas btr. atklāja uguni uz Embur-
gas mž., Gabaliņu, Igaunu un Dalusku māj-
ām.

Sniegputenis plosījās arī valmieriešu I un II btl. uzbrukuma
laikā — bet tas stiprā mērā sekmēja uzbrukumu: vējš sniegu
pūta ienaidniekam sejā.

5. baterijai vajadzēja pabalstīt I btl. uzbrukumu un kopā
ar to pāriet Lielupē. Plk. 04,00 5. btr. noņēmās no
pozīcijas pie Zosēnu mājām un pārgāja I btl.
rajonā, kur ieņēma pozīcijas lielceļa malā —
Kugreni, Salakas rajonā. No šīm pozīci-
jām 5. btr. ap plk. 09,00 apšaudīja vairākus
mērķus (pēc kartes).

I btl. uzbrukumu iesāka no rīta un nepamanīts pārsteidza
ien. posteņus pie Jaunās mž. Btl. virzījās uz priekšu, ap plk.
14,00 ieņēma Kaupēnu mž., un vakarā sasniedza Jaunsvirlau-
kas mž., kur palika pa nakti.

5. baterija, ejot kājn. kolonnas astē, visu laiku uzturēja ar kājn. priekš. vienībām telefoniskus sakarus, lai kuru katru brīdi varētu atklāt uguni. Pār Lielupi baterija vispirms pārcēla vienu lielgabalu, kuru novietoja pozīcijās pie Grāvendāles mž., un tā apsardzībā pārcēla pārējos divus. Pārcelšana bija ļoti grūta — zirgi nebija asi kalti un slidēja, ledus arī vēl nebija visai drošs. Pēc pārcelšanās btr. ieņēma pozīcijas pie Kaupēnu mž. Ap plk. 19,00 5. btr. ieņēma pozīcijas pie Jaunsvirlaukas mž.

21. nov. 5. btr. izšāva ap 50 šāviņu. Liekos šāviņus btr. atstāja Grāvendāles mž., kuru pārsērta par savu bazi.

22. nov. 4. Valmieras kājn. pulka III btl. pārgāja uz Lielupes kreiso krastu.

3. Rūjienas btr. 22. nov. pārgāja II btl. k-~~ra~~ padotībā, kuram bija uzdots ieņemt fronti no Liel-Vircavas uz dienvidiem. Plk. 13,00 3. Rūjienas btr. kopā ar III btl. pārcēlās pār Lielupi, lai dotos II btl. k-~~ra~~ rīcībā uz Kulpju mž. Tā kā Kulpju mž. II btl. vairs neatradās, tad baterija turpināja gājieni uz Jaunsvirlaukas mž., kur nonāca jau tumsā. Šāviņu krājums baterijai gāja uz beigām un krievu lielg. šāviņu vairs nebija arī noliktavās.

23. nov. 3. Rūjienas btr. agri no rīta izbrauca uz Jostenes mž., stājās II btl. k-~~ra~~ rīcībā, un kopā ar btl. nogāja līdz Skursteņu mž. Te baterija saņēma pavēli — doties uz Liel-Elejas mž., kur ieradās kopā ar II btl. plk. 15,30 un, saskaņā ar pavēli, nostājās pozīcijās pie Narvaišu mājām.

22. novembrī, gaismai austot, valmieriešu I btl. turpināja uzbrukumu, un pēc īsas cīņas ieņēma Oglaines mž., plk. 13,00 — Vircavas mēc. mž. un plk. 15,00 — Jaunplatones mž.

I btl. uzbrukumu pabalstīja 5. baterija, apšaudot Jaunsvirlaukas un Oglaines mž. un ceļus no tām. Baterija ar ceļmalās uzlasītiem šāviņiem papildināja savus municijas krājumus. Ap plk. 18,00 5. btr. sasniedza Jelgavas šoseju un ieņēma pozīcijas pie Kuteņu mājām un no 7.200 m apšaudīja rajonu rietumos no Meitenes kr.

22. nov. 5. btr. izšāva ap 70 šāviņu.

23. nov. plk. 12,00 5. btr. gar Meitenes kr. un staciju ap plk. 16,00 ieradās Vidus mž., un nolika vienu lielgabalu pozīcijā pie Vilces mž., bet pārējos divus — Vilces mž. Pozīcijā esošais lielgabals apšaudīja ceļu no Mežmuižas uz Mūramuižu (no pāri par 6.000

m tāluma). Vāci, kuŗi bija apmetušies uz naktsguļu Veleru mž. rajonā, sāka bēgt un valmierieši tos vavājojot, saņēma daudz trofeju.

23. nov. 5. btr. izšāva ap 70 šāviņu.

22. novembrī Armijas virspavēlnieks ģen. J. Balodis saņēma Sabiedroto komisijas priekšsēdētāja ģen. Niseļa priekšlikumu — izbeigt kaujas darbību pret Bermonta armiju un dot tai iespēju mierīgi izvākties no Kurzemes. Lai piespiestu Bermonta armiju ātrāk atstāt Latvijas teritoriju un nedot tai iespēju laupīt, virspavēlnieks nolēma vajāšanu turpināt.

2. Cēsu btr. 23. nov. pievakarē saņēma divizona komandiera pavēli — atstāt Jelgavu un doties uz Ūziņu mž. 6. Rīgas kājn. pulka III btl. k-ra rīcībā. 24. nov. baterija atstāja Jelgavu un pievakarē sasniedza Ūziņu mž. rajonu, bet tur nebija kur apmesties: visas mājas ceļa malā bija aizņemtas. Btr. komandieris bateriju noveda tālāk uz dienvidiem līdz Togauma mājām (2,5 km no Ūziņu mž.), kur ap plk. 17,00 baterija novietojās pozīcijā, ar pamatvirzienu 200°. Baterija šeit palika arī 25. novembrī.

3. Rūjienas btr. kopā ar 4. Valm. kājn. pulka II btl., kuŗam 24. nov. bija jāsasniedz Gala mž., Lieparu mž., švītenes mž. līnija, ap plk. 13,00 noņēmās no pozīcijas pie Narvaišu mājām un aizbrauca uz švītenes mž. rajonu, kur ieņēma pozīcijas pie Ratnieku mājām. Baterija te palika arī 25. un 26. novembrī.

24. nov. 5. btr., kopā ar 4. Valmieras kājn. pulka I btl., ap plk. 11,00 pārgāja uz Meitenes rajonu, kur apmetās Bērz-Vircavas mž. Btl. ieņēma Bērz-Vircavas, Gala mž. līniju. Daudzās grāvmalēs bija pamesti dažāda kalibra šāviņi. Baterijas komandieris uzdeva pagastos tos savākt un nogādāt Meitenes stacijā.

Arī 4. btr. kopā ar kājniekiem pārgāja caur Vec-Platoni uz Strupdeguņu mājām, kur nonāca plk. 17,00. Baterija tur palika arī 25. novembrī.

Galīgi demorālizētais ienaidnieks atkāpās šauļu virzienā. Kaujas vairs nekur nenotika. Pulki saņēma pavēli palikt uz vietas un noturēt ieņemtas līnijas.

25. nov. pēcpusdienā 2. Cēsu baterijai pienāca pavēle — doties V artil. divizona komandiera rīcībā uz Skursteņmuižas rajonu. Baterijai uzdeva apsargāt Jelgavas - šauļu šoseju.

26. nov. no rīta btr. izbrauca uz norādīto rajonu un ap plk. 16,00 ieņēma pozīcijas pie Liel-Elejas mž.,

ar pamatvirzienu 200°. Šeit baterija palika līdz 10. dec. pēcpusdienai.

4. baterija 25. nov., uz pulka komandiera kapt. A. Danneberga pavēli, devās IV artilērijas divīziona komandiera kapt. T. Skujenieka rīcībā uz Ūziņu mž. Bateriju piedalīja 6. Rīgas kājn. pulkam. Saskaņā ar šī pulka komandiera pavēli, baterija apmetās Tomu mājās, bet vēlāk izgāja uz Vilces mž., kur nonāca plk. 17,30 un Vilces pag. mājās palika pa nakti.

4. btr.

27. novembrī, uz 6. Rīgas kājn. pulka k-ŗa pavēli, 4. baterija izgāja plk. 08,00 kopā ar II btl. uz Žagari, kur nonāca pusdienā un apmetās pie Žagares baznīcas. Šeit baterija nostāvēja līdz 9. dec. Šai laikā btr. nodarbojās ar mācībām, saveda kārtībā apgērbu, municiju un materiālo daļu.

1. Valmieras baterija 27. novembra pēcpusdienā, uz pulka k-ŗa pavēli, izbrauca no Jelgavas gar Meitenes krogu uz Bērz-Vircavu, lai nomainītu 5. btr. un stātos 4. Valmieras kājn. pulka I btl. k-ŗa rīcībā. Bērz-Vircavā btr. nonāca ap plk. 22,00. Tā kā 5. btr. tai dienā vēl nebija saņēmusi pavēli par maiņu, 1. Valmieras btr. aizbrauca uz Ķeru mājām, kur palika pa nakti.

1. Valmieras
btr.

Nākošās dienas priekšpusdienā 1. Valmieras btr. devās uz Bērz-Vircavu, kur nonāca ap pusdienas laiku. Vakarā baterija saņēma no Rīgas bojātā lielgabala vietā jaunu.

Baterija Bērz-Vircavā palika līdz 10. dec. rītam, kad kopā ar 4. Valmieras kājn. pulku ap plk. 11,30 devās caur Meiteni un Meža mž. uz Žagari, kur nonāca ap plk. 21,00.

3. Rūjienas btr. ap plk. 13,00 ieradās Liel-Švītenes mž., kur palika līdz 3. dec. 3. dec. ap plk. 07,30 btr. pārbrauca uz Liel-Elejas mž. rajonu, apmetās dienvidos no Bērz-Vircavas, Zeltiņu, Spraudiņu un Pārupju mājām.

3. Rūjienas
btr.

4. decembrī 3. Rūjienas btr. saņēma pavēli — pāriet uz Platonišķu ciemu un stāties 4. Valmieras kājn. pulka II btl. k-ŗa rīcībā. Ap plk. 13,30 btr. sāka kustēties un plk. 17,00 sasniedza Platonišķus. Šeit baterija palika līdz 10. dec. priekšpusdienai.

5. baterija 28. nov. plk. 08,00 izgāja uz Žagari, lai nomainītu VII divīziona 1. bateriju. Gājiena ceļš: Meitene, Vilces mž., Mūra mž., Mēra mž. Ap plk. 16,00 baterija ieradās Žagarē, kur palika atpūtā kopā ar 6. Rīgas kājn. pulku. Baterija novietojās Nariškina pilī un palika tur līdz 10. decembrim.

5. btr.

3. Rūjienas btr. 10. decembrī ap pusdienas laiku izbrauca no Platonišķiem un plk. 17,00 nonāca Meža mž., kur palika pa nakti.

3. Rūjienas
btr.

Otrā rītā baterija turpināja ceļu un, izbraucot cauri Žagarei, ap plk. 20,00 nonāca Saku mž. (pie Klikoles), kur palika pa nakti.

13. dec. 3. Rūjienas btr. plk. 11,00, kopā ar 4. Valmieras kājn. pulka II btl., izgāja no Saku mž. un plk. 18,30 sasniedza Liel-Ezeres mž., kur palika pa nakti.

14. dec. no rīta btr. turpināja ceļu un priekšpusdienā sasniedza Leckavu. Šeit btr. pārcēlās pāri Ventai. Pie Grežiem btr. pārcēlās pāri Vaidavai un plk. 17,00 sasniedza Piķeli, kur palika pa nakti. 15. dec. rītā baterija izbrauca no Piķeles uz Maz-Gramzdi, kur nonāca ap plk. 19,00, kur palika arī nākošo dienu.

17. decembrī no rīta 3. Rūjienas btr. izbrauca uz Kalētu mž., kur nonāca plk. 15,00. 18. decembrī baterija turpināja gājienu, un plk. 17,00 sasniedza Beķeru mž. Tagad bateriju piedalīja 4. Valmieras kājn. pulka III btl.

Beķeru mž. baterija nostāvēja līdz 1920. g. 9. janvārim.

9. janvārī no rīta baterija izbrauca uz Priekules staciju, kur nonāca ap plk. 12,00. Plk. 13,00 baterija jau bija iekrāvušies vagonos. Plk. 20,30 ešelons atgāja uz Rīgu un 10. janv. rītā ieobrauca Rīgā, Zemitānu stacijā. Pēc izkraušanās baterija pievakarē novietojās 1905. g. parka kazarmās.

Pirms izbraukšanas no Priekules stacijas uz Rīgu, pienāca pavēle, ka baterijas komandieris kapt. V. Šēnfelds ir iecelts par jaunveidojamā X artilērijas divīziona komandieri, kādēļ viņš baterijas komandēšanu nodeva vltņ. Kļavim un devās uz Liepāju, lai stātos pie X artil. divīziona komandēšanas. 15. janvārī baterijas komandēšanu pārņēma artil. rezerves vltņ. Jānis Balodis.

Cēsu btr.

2. Cēsu btr. 10. decembrī, sekojot 5. Cēsu kājn. pulkam, plk. 17,00 no Liel-Elejas mž. pārgāja uz Mūrumuižu un 11. decembrī ap pusdienas laiku nonāca Bukaišu mž.

Baterijas tālāko gājienu vajadzēja turpināt kopā ar 5. Cēsu kājn. pulku pa Lietavas teritoriju. Baterijas komandieris, baidīdamies vai Lietavas sliktajos ceļos tiks cauri ar smagajiem dižgabaliem, lūdza 5. Cēsu kājn. pulka k-ŗa atļauju turpināt gājienu pa mūsu teritoriju, kur bija labāki ceļi. 5. Cēsu kājn. pulka k-ŗis to arī atļāva ar noteikumu, ka baterijai jānoorganizē ar pulku nepārtraukti sakari.

Gājiena laikā baterijas komandieris saņēma pavēli 47" lielgabalu ar piederumiem nodot Vec-Auces komandantam.

Nakti no 13. uz 14. decembri baterija pavadīja Veicenfeldē (pie Vec-Auces), bet nakti no 14. uz 15. decembri — Vec-Li-kaupenē.

Nākošā dienā baterija turpināja ceļu. Uz priekšu izsūtīja virsnieku, lai tas noskaidrotu pārceļšanās iespējas pār Ventu. Izrādījās, ka pie Griezes nav ko domāt par pārceļšanos pāri Ventai, tāpat arī pie Leckavas, kādēļ baterija devās uz Nīgrandi. Nākošā dienā vēl vakarā baterija ar prāmi pārcēlās pār Ventu un apmetās Nīgrandes mž. Šeit btr. palika arī 16. un 17. decembrī.

18. decembrī 2. Cēsu btr. atstāja Nīgrandi un pārbrauca uz Asītes mž. 19. decembrī btr. turpināja gājieni un pēcpusdienā nonāca Trekņu mž., kur palika līdz 15. janv. (Baterijas toreizējais sastāvs — 5 virsnieki, 126 instruktori un kareivji, 84 zirgi un 2 vācu 105 mm haubicas.)

1920. g. 16. janv. 2. Cēsu btr. kaujas daļa aizbrauca uz Priekules st., iekrāvās ešelonā un izbrauca uz Rīgu. Baterijas rezerve izbrauca 17. janv. priekšpusdienā. I ešelons ieobrauca Rīgā Zemitānu st. 18. janv. vakarā. Baterija pa nakti palika ešelonā, jo tai paredzētās telpas vēl nebija atbrīvotas. 19. janv. kaujas daļa izkrāvās un novietojās 1905. g. parka kazarmās. 19. janv. ap plk. 09,00 Zemitānos ieobrauca arī II ešelons.

4. baterija 10. decembrī plk. 09,00 kopā ar 6. Rīgas kājn. pulka I btl. izgāja no Žagares uz Vegeriem un Jurgu mājām, kur nonāca ap plk. 16,00 un apmetās pa nakti. 11. decembrī 4. baterija turpināja gājieni caur Vecauci uz Jaunauci. Jaunaucē baterija ieradās kopā ar 9. Rēzeknes kājn. pulka II btl. ap plk. 14,00 un apmetās naktsmitnē. Šeit baterija atpūtās, un 13. dec. turpināja ceļu uz ezeri, kur nonāca ap plk. 17,00. Nākošā dienā baterija caur Možeikiem, Tiekšlēm ap plk. 15,00 nonāca Geidzi mājā, kur palika pa nakti.

15. decembrī 4. btr. turpināja ceļu caur Bugeni, Ukraine, Cijaiķi un ap plk. 15,30 nonāca Gedrimos, kur palika pa nakti. Ceļš bija ļoti slikts. Dziļā siega un sala dēļ nogura ir cilvēki, ir zirgi. Nākošā dienā baterija atpūtās.

17. decembrī 4. baterija turpināja ceļu caur Illoki, Aleksandrija, Škodī, Ozoli un pēcpusdienā nonāca Upes mž., kur palika pa nakti. Šeit btr. nostāvēja līdz 1920. g. 18. janv. 18. janvārī 4. baterija iekrāvās ešelonā Ozolkalna st. Tā kā ešelona sastāvs šē bija mazs, tad vienu btr. daļu aizsūtīja uz Priekules st., kur tā iekrāvās otrā

4. btr.

ešelonā. No Ozolkalna st. ešelons atgāja ap plk. 20,00; pa ceļam Priekules st. pievienojās otrais ešelons, kurā atradās arī pulka štābs, Rīgā baterija ieradās nākošās dienas pēcpusdienā, izkrāvēs Preču stacijā un ap plk. 15,00 novietojās kazarmās Miera ielā Nr. 14, bet pulka štābs — Sapieņu un Rūdolda ielu stūrī.

5. btr. 5. baterija 10. decembrī izgāja no Žagares un caur Vegeriem nonāca Vītenos.

11. decembrī no rīta baterija turpināja virzīties pa ceļu: Vecauce, Jaunaauce, Igaunu mājas, kuŗas sasniedza ap plk. 17,00, un tur palika pa nakti. Nākošā rītā baterija izgāja uz Jaun-Likupēnu mž. (Friķi), kur nonāca pusdienas laikā.

13. decembrī 5. baterija turpināja ceļu un caur Ezeri ap plk. 17,00 nonāca pie Revice māju grupas un šeit palika pa nakti, jo Mažeiki bija pārpildīti. 14. dec. 5. baterija turpināja ceļu caur Mažeikiem, Tirkšli, Žemeļaniem un nonāca Židikos, kur palika pa nakti. 15. decembra naktī baterija apmetās Gedumi mājās, ziemeļos no Illoki. 16. dec. btr. atpūtās, pieveda produktus un apkala zirgus. 17. dec. 5. btr. turpināja ceļu un ap plk. 15,00 nonāca Ozolu mž., kur palika atpūtā; baterijas rezervi novietoja Upes mž. Baterija šeit palika līdz 23. decembrim.

24. dec. 5. baterija turpināja ceļu caur Bārtas mž. uz Rucavu, kur nonāca pusdienas laikā. 25. decembrī plk. 19,00 baterija ieradās Palangā, un ieņēma pozīcijas, jo tuvumā bija manīti vāci. Palangā atradās 2. esk. un 6. Rīgas kājn. pulka I btl. Bateriju sadalīja pa vadiem. Vienu vadu novietoja Vecpalangā, bet otru — Budendiču mž., pakļaujot 6. Rīgas kājn. pulka III btl. komandierim. Tā kā Budendiču rajonā nebija telpu nedz cilvēkiem, nedz zirgiem, tad ar 6. Rīgas kājn. pulka k-ŗa piekrišanu arī otro vadu pievienoja pirmajam — Palangā. Palangā 5. btr. palika līdz 1920. g. 7. janvārim.

8. janvārī ap plk. 15,00 ieradās 1. Valmieras btr. un nomainīja 5. bateriju.

Plk. 16,00 5. baterija izgāja uz Bārtu pa Vec-Palangas, Rucavas, Lēnu mž. ceļu. Lēnu mž. baterija nonāca 9. janvārī un šeit palika pa nakti. 10. janvārī baterija turpināja ceļu uz Bārtu, kur ieradās ap plk. 17,00 un apmetās Vecvagaru mājās.

11. janv. baterija turpināja ceļu uz Parnestu, kur btr. palika līdz 13. janv. 14. janv. btr. pārbrauca uz Krūtes mž., kur nostāvēja līdz 19. janv. 20. janv. btr. caur Kalētu mž. nobrauca uz Priekules st. un iekrāvās ešelonā. 21. janv. rītā

ap plk. 06,00 ešelons, kurā atradās arī V divizona štābs, caur Mažeikiem izbrauca uz Rīgu.

Ešelons ieobrauca Rīgā, Krasta st., 22. janv. plk. 08,00. 5. baterija izkrāvās un novietojās kazarmās Miera ielā Nr. 14. Tā kā šām kazarmām trūka daudz durvju un logu, tad nākošā dienā baterija pārvietojās uz kazarmām pie 1905. g. parka.

1. Valmieras btr. kopā ar 4. Valmieras kājn. pulka I btl. 11. decembrī plk. 09,30 izgāja no žaġares un caur Sņķeres mž. plk. 14,30 nonāca Vegeros, kur atpūtās arī 12. dec.

1. Valmieras
btr.

13. dec. plk. 09,00 baterija kopā ar I btl. ap plk. 15,00 nonāca Reņģē.

14. dec. baterija turpināja ġājienu un caur Ezeri nonāca Griezes krogā. Šeit baterija ar plostu pārcēlās pār Ventu un pie Grežiem nonāca pie Vārdavas, pār kuŗu lielġabalus pārcēla ar plostu, bet cilvēkus, zirġus un vieġlos ratus pārveda pa ledu. Plk. 19,30 baterija nonāca Grežos.

15. dec. baterija izgāja uz Vaiņodes mž. rajonu pa Grežu, Piķeles, Botaices ceļu, pārcēlās pār Lušas upi pie dziŗnavām un turpināja ġājienu caur Jauno mž., Vecbatu, Vaiņodes mž., Vaiņodes st., kur nonāca 15. decembrī plk. 20,00 un arī nākošā dienā šeit palika atpūtā. 17. decembrī baterija izbrauca caur Ruņas kroġu, Maz-Gramzdi uz Treķņi, kur ieradās pēcpusdienā.

18. decembrī 1. Valmieras btr. caur Diž-Gramzdi, Balto kroġu, Bārtas mž. nonāca Vecvagaru māju rajonā un ap plk. 15,00 apmetās Strungu Jaunzemju un Sileņieku mājās. Baterija šeit palika pie I btl. līdz 1920. g. 6. janv.

6. janvāŗa vakarā 1. Valmieras btr. saņēma pavēli, ka tai nākošā dienā ar ġaismu jāpārvietojas uz Palangas rajonu, jānomaina tur stāvošā 5. baterija un jāstājas 6. Rīġas kājn. pulka k-ŗa rīcībā. 7. janv. plk. 09,00 baterija izbrauca uz Palangu pa ceļu: Vecvagarī, Rutes bazņica, Sepi, Ģeču kr., Papes st., Lilles mž., Kaķišķe. Kaķišķos baterija palika pa nakti.

8. janv. 1. Valmieras btr. turpināja ġājienu pa ceļu: Kaķišķe, Rucava, Būteņi, Palanga. Palangā baterija nonāca plk. 15,00, nomainīja 5. bateriju, un ieņēma pozīcijas pie pilsētas bazņicas, ar pamatvirzienu uz dienvidiem.

16. janv. I btl. nomainīja III btl.

19. janv. 1. Valmieras btr. saņēma rīkojumu — palikt līdz ar 6. Rīġas kājn. pulku Palangā divīzijas komandiera rīcībā.

21. febr. Palangā ieradās Armijas virspavēlnieks gen. J. Balodis. Notikušā parādē dalību ņēma arī 1. Valmieras btr.

25. febr. Palangā ieradās X artilērijas divīziona 1. btr., lai nomainītu 1. Valmieras bateriju.

26. febr. plk. 08,00 1. Valmieras btr. devās ceļā uz Priekuli caur Rucavu, un plk. 18,00 nonāca Kaķišķos. 27. febr. baterija turpināja gājienu, un gar Kuču krogu, Bārtas baznīcu, pagastmāju, Kalētu pmž., plk. 19,00 nonāca Krūtes mž.

28. febr. ap plk. 15,00 baterija nonāca Priekules mž. un apmetās Priekules pilī. Šeit baterija palika arī 29. febr.

1. martā baterija izbrauca uz Priekules st. iekrāvās ešelonā un plk. 17,20 ešelons izbrauca uz Rīgu.

2. martā 1. Valmieras baterija ieradās Rīgā Zemitānu stacijā, kur izkrāvās un plk. 12,30 novietojās kazarmās pie 1905. g. parka.

lēgums. Cīņas ar Bermontu bija galā. Cieši vienota ar tautu, mūsu nacionālā armija, gudra un tālredzīga virspavēlnieka vadīta, šai cīņā guva spīdošu uzvaru un mūžu mūžos mirdzošu slavu.

Ne skaitliskais pārsvars un ieroči bija tās vērtības, kurās mēs varējām likt svaru kausos šais liktenīgajās dienās. Nē! Vienīgi griba būt pašiem sava likteņa lēmējiem, pašiem būt kungiem savā dzimtajā zemē radīja vērtības, kas atsvēra ienaidnieka bruņu smagumu.

Vidzemes artilērijas pulka baterijas, cik spēdamas, centās sekmēt savu varonīgo kaujas biedru-kājnieku uzvaru gājienu. Valmieriešu, cēsinieku, rīdzinieku, jelgavnieku, kā arī citu Kurzemes un arī Latgales divīziju vienību varonība un nesatricināmā ticība uzvarai iedvesmoja arī vidzemniekus. Un ja arī viņu dižgabalu uguns ne ikreiz runāja tik spēcīgi, kā to vēlējās dzirdzēt tēvzemes mīlas liesmās degošie kājnieki, Vidzemes artilērijas pulka karavīru sirdis dedza tais pašās liesmās, un arī viņi bija gatavi ziedoties un arī ziedoja sevi, tā cenšoties atsvērt dižgabalu, un, sevišķi, šāviņu trūkumu...

IV daļa.

**Vidzemes artil. pulka kaujas darbība Latgales
atbrīvošanā.**

I. Latgales atbrīvošanas sākums.

Ar bermontiešu izdzīšanu no Kurzemes, Latvijas atbrīvošana vēl nebija pabeigta. Ienaidnieka rokās vēl atradās Latvijas trešā zvaigzne — skaistā mežu un teiksmaino ezeru zeme — Latgale, kura gaidīt gaidīja savus atbrīvotājus.

Vispārējais
stāvoklis.
Schēma
Nr. 17.

Kā politiskie, tā militārie apstākļi noteikti prasīja, lai Latgales atbrīvošana sāktos visā drīzumā. Padomju Krievijas karaspēks guva panākumus Kolčaka un Deņikina frontēs, Judeņiča armija bija sakauta, un tādā kārtā radās brīvi spēki, kurus tā vērta pret Igauniju un mums. Šie spēki ar katru dienu varēja pieaugt. Tādēļ mūsu armijai, kuŗa gan pēc pārdzīvotām cīņu grūtībām bija pelnījusi garāku atpūtu, no šādas atpūtas bija jāatsakās un no jauna jānododas karstās cīņās, vēl vairāk tāpēc, ka, no vienas puses, palīdzīgu roku šais cīņās solīja sniegt spēcīgā poļu armija, bet, no otras puses, igauņu armija, cīņās noasiņojusi, iesāka sarunas ar Padomju Krieviju par pamiera noslēgšanu.

Igauņi pamieru noslēdza 1919. g. 31. decembrī un tas stājās spēkā 1920. g. 3. janvārī, tas ir taisni tai dienā, kad vajadzēja sākties Latgales atbrīvošanas operācijai.

Pamiera līgumā gan bija Latvijai labvēlīgs noteikums, ka sarunu laikā ne igauņi, ne Padomju Krievija nedrīkst izdarīt karaspēka pārgrupēšanas. Tomēr jau sarunu laikā, līdz pamiera noslēgšanai, Padomju Krievijas frontes komandieris bija paspējis no igauņu frontes pārsviet uz Daugavpils rajonu 2 brigādes un vienu pulku. Arī vēlāk Padomju Krievijas frontes vadība maz rēķinājās ar šo pamiera noteikumu un turpināja pārsviet no Igaunijas frontes vēl dažas karaspēka daļas.

Nemot vērā minētos apstākļus, mūsu armijas vadība ķērās pie spēku sagrupēšanas Latgales atbrīvošanas operācijai.

Bermontu cīņu laikā Austrumfrontē atradās šādi mūsu spēki: Kurzemes divīzija bez pltn. Hasmaņa grupas, landesvērs un Latgales partizāņu pulks. Minētie spēki ieņēma Daugavas kreiso krastu no Kazimirskiem līdz Jersikai, Turku, Lubānas ezera rietumkrastu, Galvari, Kupravu un Liepnu. Pa labi no mums, Daugavas kreiso krastu, līdz Dau-

Mūsu spēki.

gavpili ieņēma Lietavas karaspēks. Tālāk pret Daugavpili un uz dienvidiem fronti ieņēma Polijas karaspēks. Uz ziemeļiem no Liepnas sākās Igaunijas fronte.

II. Spēku koncentrēšana.

Pēc Bermonta sakaušanas, tiklīdz kļuva skaidrs, ka stāvoklis Dienvidfrontē ir drošs, armijas vadība sāka pārvest karaspēka daļas no Dienvidfrontes uz Austrumfronti. Pēc Jelgavas ieņemšanas, kā pirmo uz Austrumfronti pārveda pltn. Hasmaņa grupu (1., 2. un 3. kājn. p. vienības). Kad mūsu karaspēks bija sasniedzis Lietavas robežu, uz Jelgavu un vēlāk uz Rīgu atvilka Latgales divīziju, un jau decembra beigās arī to sāka pārvest uz Austrumfronti.

Īsi pirms operācijas sākšanas, uz 1. I 1920. g. Austrumfrontē bija sakopoti šādi mūsu spēki: visa Kurzemes divīzija, landesvērs, 3 bruņotie vilcieni, Latgales partizāņu pulks un 9. Rēzeknes kājn. pulks. Pārējās Latgales divīzijas daļas vēl atradās ceļā.

Visa mūsu spēku kopsumma šai frontē bija 11.500 durkļu, 330 zobenu, 300 automatisko ieroču un 25 dižgabalu.

Ienaidnieka spēki.

Pret šiem spēkiem Padomju Krievijas pusē atradās apm. 7.000 durkļu, 370 zobenu, 300 ložmetēju, 60 dižgabalu un 4 bruņotie vilcieni. Šie spēki kājnieku ziņā gan bija mazāki par mūsējiem, bet ar daudz spēcīgāku artilēriju. Bez tam Padomju Krievijai bija iespēja savus spēkus pastāvīgi palielināt, pārsviežot vienības no Igaunijas frontes, kur kara darbība bija jau izbeigta, un no Polijas frontes, ja poļi mūsu uzbrukuma laikā paliktu pasīvi un mums nepalīdzētu.

Operācijas plāns.

Uz iepriekšējās vienošanās pamata, un kopīgi ar poļiem izstrādātā Latgales atbrīvošanas operācijas plānā bija paredzēts galveno triecienu izdarīt ar abiem spārniem, centrā atrodošajiem spēkiem vajadzēja ienaidnieku saistīt.

Poļu atbalsts.

No Polijas puses uzbrukumā piedalījās 2 kājnieku un 1 jātnieku divīzija ģen. Ridz-Smiglija vadībā, kuram, uzbrukumā labākai saskaņošanai, pakļāva mūsu labā spārna daļas: 3. Jelgavas kājn. pulku ar 1 btr., 9. Rēzeknes kājn. pulku ar 1 btr., landesvēra 3 btr. un Kurzemes divīzijas eskadronu.

Kopējo uzbrukumu bija nolemts iesākt 1920. g. 3. janvārī, ievadot to, vispirms, labā spārnā pie Daugavpils un pēc tam, 5. janvārī, — kreisā spārnā.

3. janvāra rītā latvju-poļu apvienotā grupa iesāka strauju uzbrukumu: latvji ziemeļrietumos no Daugavpils, bet poļi — uz dienvidiem no tās.

**Labās
grupas
uzbrukums**

Ap pusdienas laiku mūsu armijas daļas, pārejot pāri Daugavai, ieņēma Liksnu, kur mūsu rokās krita lielinieku bruņotais vilciens. Tai pašā dienā poļu daļas plk. 14,00 ieņēma Daugavpili, bet dažas stundas vēlāk Daugavpilī iegāja arī 3. Jelgavas kājn. pulks.

Turpinot uzbrukumu, apvienotā latvju-poļu grupa līdz 5. janvāra vakaram sasniedza Krāslavas, Višķu un Dubnas upes līniju.

Pirmo uzbrukumu dienas sekmes stipri pacēla karotāju garastāvokli.

Mūsu spēku kreisā grupā ietilpa Latgales partizānu, 8. Daugavpils, un 7. Siguldas kājn. pulki, Latgales artil. pulka divas baterijas, Latgales esk. un inženieru rota. Kreisās grupas vadība atradās Latgales divīzijas komandiera pulkv. K. Berķa rokās, kuram padeva arī centrā esošos 1. Liepājas un 2. Ventpils kājn. pulkus.

**Kreisās
grupas spēks**

Dažādu apstākļu dēļ, kreisās grupas daļas nepaguva laikā ieņemt izejas stāvokli, kāpēc uzbrukuma sākumu vajadzēja atlikt uz 9. janvāri.

Saskaņā ar Armijas virspavēlnieka direktīvu, Latgales divīzijas komandieris pulkv. K. Berķis pavēlēja 8. Daugavpils kājn. pulkam uzbrukt virzienā no Liepnas uz Katliešiem un no Stampaki uz Viļaku, Latgales partizānu pulkam — virzienā uz Jaunlatgali un Kārsavu; 1. Liepājas pulkam, vadoties no Partizānu pulka sekmēm, sekot tā labam spārnam, bet 2. Ventpils kājn. pulkam uzbrukt virzienā gar Krustpils-Rēzeknes dzelzceļu; 7. Siguldas pulkam palikt divīzijas rezervē. Mūsu kreisam spārnam bija uzdots sasniegt Berjozki (10 km A. no Liepnas), Nikoļskaja (Z.-A. no Jaunlatgales) līniju, kur nocietināties pret varbūtējiem uzbrukumiem no Ostrovas puses.

**Operācijas
plāns.**

Līdz ar to svarīgais Jaunlatgales ceļa mezgls būtu ieņemts un nodrošināts, pie kam mēs varētu sākt uzbrukumu dienvidaustrumu virzienā, atbrīvojot Rēzekni un Ludzu.

Uzbrukuma apstākļi bija ļoti grūti: mežains, ēkām nabadzīgs apgabals, ļoti daudz sniega un auksts laiks, bet mūsu kareivji samērā vāji apģērbti, ceļu ļoti maz un tie paši aizputināti.

9. janvāra rītā sākās mūsu kreisās grupas uzbrukums. Šai dienā 8. Daugavpils kājn. pulks ar kaujām ieņēma Viļaku un Katleši, pie kam Viļakas rajonā nonāca Vecgulbenes-Jaun-

**Kreisās
grupas
uzbrukums.**

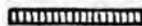
latgales dzelzceļa līnijas tuvumā (pret Vecuma st.). Latgales partizāņu pulks 9. janvārī ar savu labo spārnu pārrāva ien. fronti un ieņēma Ruskulevas mž., Salmavas pmž. un vairākas sādžas — 9 km rietumos no Kārsavas st.

Latvijas austrumu robežas ienemšana.

Latvijas armijas frontes:

26. janv. —

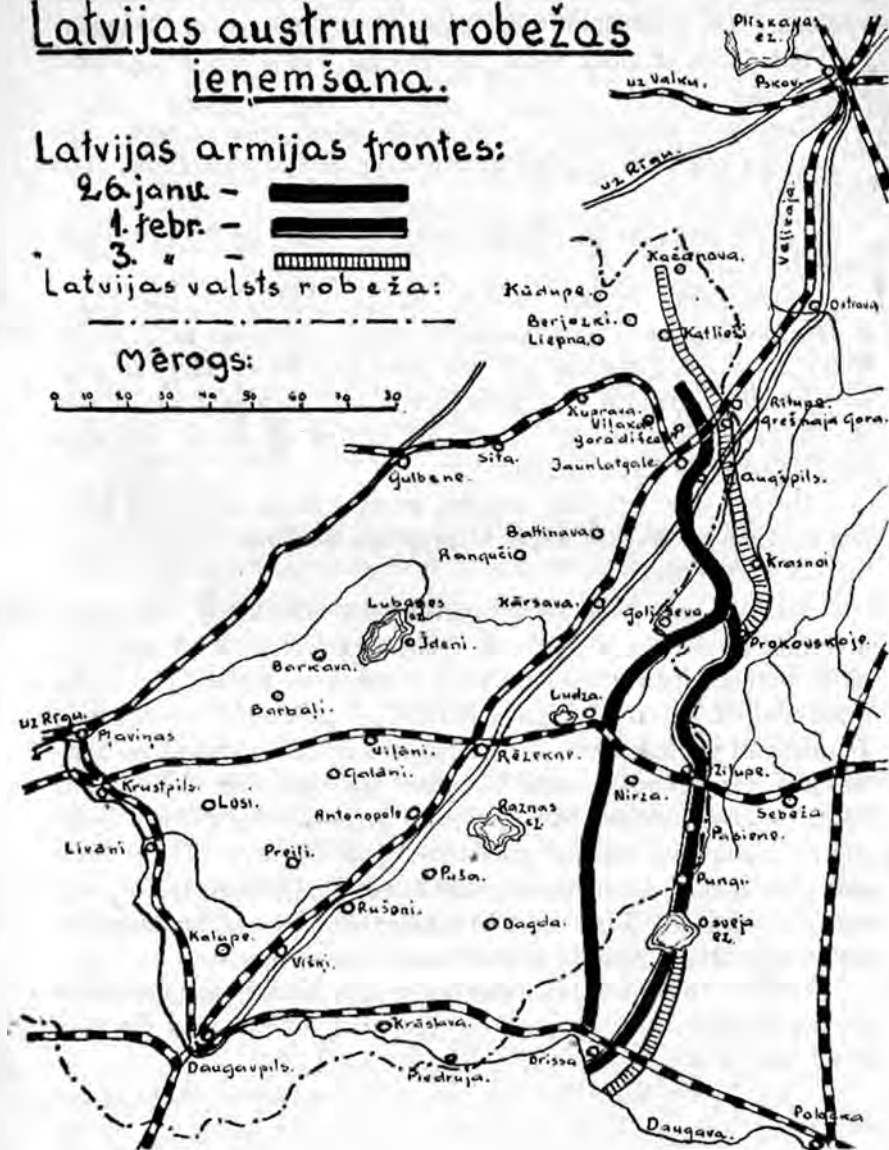
1. febr. —

3. " —

Latvijas valsts robeža:

Mērogs:

0 10 20 30 40 50 60 70 80 90 100

10. janvārī 8. Daugavpils kājn. pulks ieņēma Vecuma st., bet Latgales partizāņu pulka 1 btl. — Kārsavas st., saņemot 4 lokomotīves un vairā kā 100 vagonu, bet 2. Ventspils kājn. pulks ieņēma Varakļānus.

11. un 12. janvārī ieņēma Baltinavas st. un Skangaļu st., kā arī Viļānu miestu.

Jaunlatgales virzienā mūsu uzbrukums gāja lēni uz priekšu, jo lielinieki te pieveda jaunus spēkus un, savu bruņoto vilcienu pabalstīti, svarīgo Jaunlatgales ceļa mezglu sīvi aizstāvēja, kāpēc arī nākošā dienā to neizdevās ieņemt.

13. janvārī sākās uzbrukums visā frontē. Mūsu daļas sekmiģi virzījās uz priekšu, un līdz 17. janvārim sasniedza Piedrujas (pie Daugavas), Pušas, Antonopoles (20 km D.-R. no Rēzeknes), Dricāni (apm. 20 km Z.-R. no Rēzeknes) un Jaunlatgales līniju. 14. janvārī pēc sīvām cīņām ieņēma arī Jaunlatgales un Moročevas stacijas.

**Kopējais
uzbrukums.**

Tagad tuvākais uzdevums bija — nodrošināt svarīgo Jaunlatgales ceļa mezglu no austrumiem un ziemeļaustrumiem, izvirzoties uz priekšu un ieņemot aizstāvēšanai ļoti izdevīgās Grešnaja Gora un Augšpils (Višgorodok) augstienes.

Cīņa dēļ šīm augstienēm bija ļoti sīva, jo lielinieki pievilka svaigus spēkus, pie kam Grešnaja Gora vairākas reizes gāja no rokas rokā.

Lai nodrošinātu svarīgo Jaunlatgales mezglu un tālāk attīstītu uzbrukumu frontes kreisā spārnā, armijas vadība pasteidzināja Vidzemes divīzijas daļu pārvešanu no Dienvidfrontes uz Austrumfronti.

**Vidzemes
divīzija uz
Austrum-
fronti.**

Jau Jaunlatgales ieņemšanas laikā Austrumfrontē sāka pienākt Vidzemes divīzijas daļas: 15. janvārī Balvu stacijā pienāca 4. Valmieras kājn. pulka III btl.

Līdz ar to mūsu stāvoklis ziemeļos pamazām uzlabojās.

17. janvārī mūsu daļas bija pienākušas Rēzeknei uz 20 km, un 20. janvārī atradās no tās vairs tikai kādus 8—12 km, bet 21. janvārī Rēzekne krita mūsu rokās.

**Rēzeknes
ieņemšana.**

Rēzeknē saņēma apm. 500 gūstekņu, daudz ieroču, dzelzceļu materiālu un daudz citu mantu. Mūsu fronte vienā pašā dienā bija pāvirzījusies uz priekšu apm. 25 km.

III. Vidzemes artil. pulka vienību pārvešana uz Austrumfronti un to kaujas darbība līdz pamiera noslēgšanai.

Nedaudzās atpūtas dienas Rīgā, Vidzemes artil. pulka vienības izlietoja materiālās daļas apmaiņai un savešanai kārtībā un kareivju apmācībai pie dižgabaliem.

**Pulka vienības
Rīgā.**

Šai laikā pulka vienības apmeklēja Sieviešu palīdzības korpasa priekšstāves un izdalīja kareivjiem siltu veļu, cimdus un zeķes.

Pirms izbraukšanas uz Austrumfronti, pulka vienības saņēma arī cilvēku papildinājumu — pa 20 līdz 30 kareivjiem uz bateriju.

Vidzemes
divīzijas
ienākšana
Austrum-
frontē.

20. janvārī Kārsavas stacijā ieradās 4. Valmieras kājn. pulka II btl. un novietojās Kārsavas st. apkaimē.

Tanī pašā dienā ien. pārnāca uzbrukumā pret 1. Liepājas kājn. pulka III btl., ieņēma Nesteru sādžu un draudēja pārraut dzelzceļa līniju ziemeļos no Kārsavas, kas aizkavētu pārējo Vidzemes divīzijas daļu pienākšanu Kārsavā, bet II btl. k-ris kapt. Kažociņš, uz savu iniciatīvu, ar divām rotām stāvokli atjaunoja, ieņemot Drikaškes un Nesteru sādžas.

Naktī no 20. uz 21. janvāri Kārsavas st. pienāca 4. Valmieras kājn. pulka I btl.

Latgales
divīzijas
cēku pār-
grupēšana.

Pēc 4. Valmieras kājn. pulka I un II bataljonu ierašanos Kārsavas rajonā, Latgales divīzijas komandieris ķērās pie savu spēku pārgrupēšanas. Tā kā uzbrukumi Rītupes rajonam no rietumiem nebija devuši vēlamos rezultātus, pulkv. K. Berķis bija nolēmis tālākos uzbrukumus Rītupes virzienā izdarīt no dienvidiem ar Latgales partizāņu pulku, iepriekš izvirzot savas daļas dienvidos no Jaunlatgales pietiekoši tālu uz austrumiem, lai Latgales partizāņu pulka fronti varētu pagriezt pret Rītupi. Lai palielinātu spēkus uzbrukumam Rītupes virzienā, pulkv. Berķis paredzēja sašaurināt Latgales partizāņu pulka fronti, nomainot viņa labo spārnu ar pienākušiem 4. Valmieras kājn. pulka 2 bataljoniem. Reizē ar to bija nodomāts nodot atpakaļ 1. Liepājas kājn. pulkam viņa III btl.

21. janvārī Latgales divīzijas komandieris pulkv. K. Berķis iesāka minēto pārgrupēšanu.

uzbrukuma
plānējums.
Izvērtēšana
19. 18.

Nākošās dienās, turpinot Latgales atbrīvošanu, mūsu spēki strauji virzījās uz priekšu, un 24. janvārī bija sasnieguši Udinki, Goliševa, Poroški, Oniki, Bobili, Stanskaja līniju.

Nākošās dienās Austrumfrontē sāka pienākt arī Vidzemes artil. pulka baterijas, kuŗas no Rīgas izbrauca sekojošā kārtībā:

atpūstas
btr.

3. Rūjienas btr. 21. janvārī plk. 13,00 Zemitāna st. iekrāvās vagonos, kuŗus piekabināja pasažieru vilcienam; ešelons plk. 19,30 atstāja Rīgu, un caur Ieriķiem, Vecgulbeni un Jaunlatgali, 23. janvārī pienāca Kārsavas st., kur izkrāvās un, saskaņā ar Latgales divīzijas štāba priekšnieka rīkojumu, devās Latgales partizāņu pulka III btl. k-ŗa rīcībā. Dziļā sniega dēļ baterija ceļā pārvarēja daudz grūtību, un plk. 23,00

nonāca Koreckaja sādžā. Nākošā dienā baterija ieņēma pozīcijas un nodibināja sakarus ar III btl. k-ri.

2. Cēsu btr. 24. janvārī ar IV divīziona pārvaldi plk. 11,00 Centrālā preču st. iekrāvās vagonos. Tā kā vagoni nebija apkurināti un temperatūra bija ap -20°R , tad vairāki kareivji apsaldējās. Ešelons atgāja tikai nākošā rītā plk. 06,30 un caur Ierīkiem, Vecgulbeni un Jaunlatgali 27. janvārī plk. 07,00 nonāca Kārsavas st., kur izkrāvās un, saskaņā ar Latgales divīzijas komandiera rīkojumu, devās Latgales partizāņu pulka III btl. k-~~ra~~ rīcībā. Pamatojoties uz III btl. k-~~ra~~ norādījumiem, baterija ieņēma pozīcijas Oniki sādžas rajonā, ar nov. punktu Tjemeravā, un nodibināja sakarus ar III btl. k-ri.

2. Cēsu btr.

IV divīziona štābs ar saimniecības daļu novietojās Kārsavā, bet 28. janvārī no Kārsavas pārvietojās uz Potaši sādžu.

4. btr. 29. janvārī plk. 22,00 izbrauca no Preču st. un 30. janvārī nonāca Jaunlatgales st., kur no Latgales divīzijas štāba priekšnieka saņēma rīkojumu — doties IV divīziona komandiera rīcībā uz Kārsavu. Vēlāk rīkojumu mainīja: baterijai pavēlēja izkrauties Jaunlatgales st. un stāties Latgales partizāņu pulka II btl. k-~~ra~~ rīcībā. Pozīcijas baterija atrada Šelino sādžas rajonā ar nov. punktu Turčinova sādžā. Plk. 16,00 baterija ieņēma pozīciju un nodibināja sakarus ar II btl. k-ri Pitālovas sādžā.

4. btr.

Kad spēku pārgrupēšana bija pabeigta un Latgales partizāņu pulka fronte ievērojami sašaurināta, Latgales divīzijas komandieris atzina par nepieciešamu ķerties pie Jaunlatgales nodrošināšanas operācijas, uzbrūkot ar Latgales partizāņu pulku Rītupes virzienā no dienvidiem. Lai uzbrukums sekmetos, tad visas pakāpeniski pienākošās Vidzemes artil. pulka baterijas novietoja Latgales partizāņu pulka iecirknī.

Uzbrukums
25. janvārī.

Saskaņā ar operatīvo pavēli, viss uzbrukuma smagumpunkts bija likts uz Latgales partizāņu pulku un to pabalstošām Vidzemes artilērijas pulka baterijām.

4. Valmieras kājn. pulkam uzdevums bija pasīvs, bet vēlāk to grozīja un pulka vienībām uzdeva ar pakāpeniskiem uzbrukumiem sasniegt Zilupes līniju.

Uzbrukuma sākums bija nolikts uz 25. janvāri, bet iestājās ļoti auksts laiks un temperatūra nokritās līdz -25°R , kādēļ uzbrukumu atlika.

26. janvārī, uz Latgales partizāņu pulka III btl. k-~~ra~~ pieprasījumu, 3. Rūjienas btr. plk. 08,30 atklāja

3. Rūjienas
btr. darbība.

uguni uz Šavrinās sādžu un kapsētu pakreisi no sādžas, kur bija manama ienaidnieka spēku koncentrēšana. Baterija izšāva 166 šāviņus. Ienaidnieks ar artil. uguni apšāudīja 3. Rūjienas btr. nov. punktu, bet bez panākumiem.

28. janvārī plk. 15,00 ien. kājnieki no Svarinas sādžas, artilerijas pabalstīti, pārgāja uzbrukumā pret mūsu kājniekiem, pie kam ien. artilerija atklāja uguni uz 3 Rūjienas btr. nov. punktu. Uz kājnieku pieprasījumu, baterija atklāja uguni uz ien. uzbrūkošām ķēdēm un kapsētu, kurā ienaidnieks mēģināja slēpties.

Izšauti 152 šāviņi.

Nākošās dienās Latgales divīzijas frontē bija nelielas izlūku sadursmes. 4. Valmieras kājn. pulka un Kurzemes divīzijas daļas sekmīgi virzījās uz priekšu un līdz 1. februārim gandrīz visās frontes vietās sasniedza Zilupes upes līniju.

IV. Pulka vienību kaujas darbība Austrumfrontē pamiera laikā.

Pamiera noslēgšana ar Padomju Krieviju.
Schēma Nr. 19.
Schēma Nr. 20.

Kamēr mūsu karaspēks pakāpeniski tuvojās Latvijas austrumu etnografiskām robežām, Maskavā notika pamiera slēgšanas sarunas. Sarunas noveda līdz pamieram, kurš stājās spēkā 1. februārī plk. 12,00. Pēc pamiera noteikumiem, abām pusēm kara darbība bija jāizbeidz un Latvijas karaspēkam jāpaliek uz Osvejas ezera, Zilupes (no viņas augšgala līdz Goršanovas sādžai), Uškinas, Dulovas, Tarakanovas, Vaskovas, Grešnaja Goras, Gorodišče, Krauļu, Stupeņu, Bubencovas, Katlešu līnijas.

Padomju Krievija apņēmas 10 dienu laikā atvilkt savu karaspēku ne mazāk kā 5 km uz austrumiem no šīs līnijas.

Tā kā pamiers skaitījās slepens, tad oficiāli karš it kā turpinājās, un karaspēka daļām pamiera noslēgšana un iestāšanās netika darīta zināma. Pamiera noteikumi kara darbības turpināšanu nenoliedza, tikai mūsu karaspēks nedrīkstēja ar lieliem spēkiem pāriet uzbrukumā pāri līnijai, uz kuras tam bija paredzēts palikt. Turpretim izlūku darbība un nelielu daļu uzbrukumā pamiera noteikumiem nerunāja pretim.

Līnija, uz kuras paliks mūsu karaspēks, no mums vēl visur nebija sasniegta, un tā tad, tā vēl bija jāsasniedz.

No otras puses — Padomju Krievijas karaspēks nekur labprātīgi neaizgāja aiz norādītās līnijas, tad to nācās atspiest ar kaujām.

Tā kā nebija paredzams, ar ko beigsies miera sarunas, bija no svara, lai mūsu karaspēks paturētu savas augstās kaujas spējas arī turpmāk. Šā iemesla dēļ bija nepieciešams, lai karavīri neko nezinātu par pamiera noslēgšanu.

1. februārī Latgales divīzijas komandieris pavēlēja sala dēļ atlikto uzbrukumu iesākt 2. februārī. Latgales partizāņu pulkam un 8. Daugavpils kājn. pulkam vajadzēja uzbrukt Rītupes virzienā, bet 4. Valmieras un 1. Liepājas kājn. pulkiem tai pašā laikā izvirzīties līdz Zilupei. Uzdevuma izpildīšanai Latgales partizāņu pulka komandieris pavēlēja III btl. ar 3. Rūjienas btr. ieņemt Savrinas un Belkinas sādžas; I bataljonam ar 2. Cēsu btr. ieņemt Lotašu, Pezeršokas, Jeremišku sādžas un Emilovkas mž.; II bataljonam ar 1. Valmieras btr. ieņemt Višgorodu, apejot to no dienvidiem un dienvidrietumiem.

Operāciju
turpinājums

Jau iepriekšējā dienā bateriju komandieri, sazinā ar btl. komandieriem un uz viņu norādījumiem, izdarīja mērķu piešaudi.

Uzdevuma izpildīšanai 2. februārī:

2. Cēsu btr. viens vads plk. 04,30 noņēmas no pozīcijām pie Oniki un plk. 06,40 nostājās pozīcijā pie Sorokino; nov. punkts — Tjemereva. Plk. 09,35 baterija atklāja uguni uz Petrušonki, Jeremjoški sādžām un Emilovkas mž., izlaižot 175 šāviņus.

Ienaidnieks pānikā bēga un Latgales partizāņi plk. 15,00 bez kaujas iegāja minētās sādžās. Pēc kaujas baterijas vads atgriezās pozīcijās pie Oniki.

3. Rūjienas btr. plk. 09,30 atklāja uguni uz Savrinas sādžu. Ienaidnieks atkāpās, un mūsu partizāņi sādžu ieņēma. Pēc tam baterija pārnese uguni uz kapsētu, kas atradās starp Šavrinas un Belkinas sādžām, jo tur ienaidnieks pulcējās pretuzbrukumam. Lai ienaidnieks nevarētu pievilkt rezerves, viens btr. vads turēja zem uguns ceļu no Belkinas sādžas un pašu sādžu. Ar baterijas sekmiņu uguni ienaidnieku no kapsētas un sādžas izsita un mūsu partizāņi ieņēma nocietināto Šavrina, Belkina un Sjelcovo Gora kalnu grēdu. Baterija izšāva 200 šrapn. un 30 gran.

1. Valmieras btr. pabalstīja ar savu uguni II btl. uzbrukumu Višgorodas miestam, pēc kura ieņemšanas pārnese uguni uz mēr-

ķiem, kupi atklājās sakarā ar mūsu partizāņu virzīšanos uz priekšu.

Visā Latgales partizāņu pulka frontē uzbrukums sekmīgi virzījās uz priekšu, un līdz vakaram pulka daļas sasniedza Bjelkina, Antoškava, Tušinka, Rjadkina, Sagrivje, Sapugņeva un Vaskova līniju.

Ienaidnieks, pastiprināts ar pievilktām rezervēm un pabalstīts no bruņotiem vilcieniem, vairākas reizes pārnāca pretuzbrukumā, bet visur tika atsists.

8. Daugavpils kājn. pulks, pēc sīvas cīņas, ieņēma Grešnaja Gora augstieni.

Kā redzams no Latgales divīzijas kaujas darbības apraksta, mūsu artilērija ar labi tēmētu uguni lielā mērā sekmējusi kājnieku uzbrukumu, apšaudīdama ienaidnieka bruņotos vilcienus, baterijas un kājnieku pozīcijas.

ģen. Radziņa
atzinums
ar artilēri-
s darbību.

Par artilērijas darbību ļoti atzinīgi izsakās arī Armijas virspavēlnieka štāba priekšnieks ģen. Radziņš, rakstot savā grāmatā

«Latvijas atbrīvošanas karš» II daļā sekojoši: kā Partizāņu, tā Daugavpils pulka sekmes šās dienas uzbrukumā bija dibinātas uz mūsu artilērijas uguns sekmīgu pabalstu. Pa iepriekšējo kluso laiku mūsu artilērija bija pavairojusies un nostājusies tuvu savu kājnieku pozīcijām, iepazīnusi ar apvidu un ierīkojusi novērošanas punktus; tādēļ ienaidnieka baterijas un bruņotie vilcieni tika apkaroti un mūsu kājnieki tika uz priekšu. Visos iepriekšējos uzbrukumos trūka artilērijas pabalsta, kādēļ mūsu kājnieki bija pilnīgi padoti ienaidnieka artilērijas un bruņoto vilcienu ugunim. 3. februārī ienaidnieks pārgāja uzbrukumā Jaunlatgales rajonā gandrīz uz visas frontes. Sevišķi stiprus uzbrukumus ienaidnieks veda Višgorodas un Grešnija Gora rajonos. Ienaidnieka uzbrukumi, kā vienmēr, tika vesti ar divu bruņoto vilcienu uguns pabalstu. Bet šoreiz bruņotos vilcienus sastapa mūsu artilērijas uguns; ar labi mērķētu uguni abi bruņotie vilcieni sabojāti, kādēļ arī ienaidnieka kājnieku uzbrukumi tika viegli atsisti, ienaidnieks bija cietis stiprus zaudējumus.»

Pārejot pretuzbrukumā, mūsu daļas sasniedza Kuzņecova, Dulova, Grozdova, Lomancii, Svistuchino, Sagrivje un Staši līniju.

3. februārī IV divīziona operatīvā daļa pārgāja uz Koreckaja sādžu, bet 2. Cēsu btr. uz Višgorodu, kur plk. 12,40 ieņēma pozīcijas baznīcas rajonā, ar nov. punktu bazn. tornī.

3. februāra
uzbrukums.

Lai sasniegtu paredzēto līniju, Latgales partizāņu un 8. Daugavpils kājn. pulka daļas turpināja uzbrukumu. Pabalstot daugavpiliešu uzbrukumu, 2. Cēsu btr. viens vads plk. 08,00 izbrauca pa šoseju un plk. 08,30 viena haubica ieņēma pozīciju pie šosejas, 1 km ziemeļaustru-

mos no Višgoroda un, uz IV btl. k-ŗa pieprasījumu, atklāja uguni uz Gorsku. Pēc 30 šāviņiem ienaidnieks bēga no sādžas un to plk. 09,30 daugavpīlieši ieņēma.

Plk. 15,15 otrā haubica nostājās pozīcijā pie šosejas, netālu no Vaskovas sādžas, un atklāja uguni uz augstumiem ziemeļos no Staši un Rječina.

Tas bija savā ziņā rets gadījums: 2. Cēsu btr. haubica rikšos izbrauca uz priekšu, lai glābtu daugavpīliešu instruktoru rotu, kura cieta no lielā pārspēkā uzbrūkošā ienaidnieka. Pēc tam, kad haubica atklāja uguni, situācija drīz vien mainījās: daugavpīlieši ieņēma Rječinu un minētos augstumus; rota no uzvarētās pārvērtās uzvarētājā un gāja uz priekšu.

Pēc kaujas, izšaujot 53 šāviņus, haubica atgriezās Višgorodā un nostājās iepriekšējā pozīcijā.

3. Rūjienas btr. viens vads plk. 06,00 noņēmas no pozīcijām pie Koreckaja un plk. 09,00 nostājās pozīcijā pie Škurļi sādžas, ar nov. punktu Svjaticas kalnā.

4. baterija, saskaņā ar Latgales partizāņu pulka II btl. k-ŗa rīkojumu, izbīdīja vienu lielgabalu uz pozīcijām 0,5 km rietumos no Torcina, ar nov. punktu pie Hudjaki sādžas. Plk. 13,20 lielgabals atklāja uguni uz ienaidnieku, kas atradās uz augstumiem ziemeļos no Staši. Lgb. izšāva 47 šāviņus.

Ar 3. un 4. februāra kaujām Latgales partizāņu pulks bija sasniedzis paredzēto līniju. Arī 4. Valmieras kājn. pulks ar kaujām sasniedza Zilupi līdz Vistavkai.

Pulka štābs iekrāvās Preču st. 5. februārī un plk. 23,00 izbrauca uz Austrumfronti. Kārsavā pienāca arī V divīziona pārvalde un I divīziona 2. baterija.

Nākošās dienās gandrīz katru dienu ienaidnieks uzbruka mūsu pozīcijām. Šos uzbrukumus kājnieki ar mūsu artilērijas pabalstu vienmēr atsita.

5. februārī 2. Cēsu btr. plk. 12,10 izbrauca uz Vaskovas sādžu, kur netālu no šosejas ieņēma pozīciju un plk. 14,10 atklāja uguni uz Szipali, Boļšaja Meļnica, Mālaja Meļnica, Virisševa, Sztijekalova (Strekalova) sādžām un augstumu starp minētām sādžām. Baterija izlaida 51 šāviņu.

Pulka štāba un V dzn. ierašanās A. frontē.

Bateriju kaujas darbība 5. un 6. febr.

3. Rūjienas btr. II vads noņēmas no pozīcijām pie Koreckaja un plk. 08,30 nostājās kopā ar I vadu pie Škurli sādžas. Plk. 11,30 baterija apšaudīja Kovrigi un Sukareva sādžas. Līdz ar mūsu uguns atklāšanu, ienaidnieks sāka apšaudīt Svjaticas un Gorbatices sādžas, kurās atradās mūsu kājnieku daļas; arī baterijas nov. punktu stipri apšaudīja, bet 3. Rūjienas btr. uguns drīz vien apklusināja ien. bateriju.

Plk. 13,00 3. Rūjienas btr. beidza šaut. Izšauti 39 šāviņi.

6. februārī Partizāņu pulka frontē, šosejas virzienā un no Kavrigu un Sukarevas sādžu puses, ienaidnieks gatavojās nākt uzbrukumā. No agra rīta viņš ar artil. un ložm. uguni apšaudīja mūsu kājnieku daļas, kā arī 3. Rūjienas btr. nov. punktu Svjaticas kalnā.

Plk. 12,00 3. Rūjienas btr. atklāja uguni uz minētām sādžām. Pēc nedaudz šāviņiem, ienaidnieka ložmetēju uguns apklusa un bija redzams, ka viņa kājnieki bēg no minētām sādžām uz tuvējo mežu.

Baterija beidza šaut plk. 13,00; izšauti 57 šāviņi.

Latgales partizāņu pulka frontē bija izlūku darbība. Plk. 09,00 kāda ien. baterija, kas atradās Zorinas sādžas rajonā, sāka apšaudīt partizāņus. 3. Rūjienas btr. plk. 17,00 atklāja uguni uz minēto bateriju un to apklusināja.

4. baterija, uz II btl. k-ŗa rīkojumu, plk. 10,45 noņēmas no pozīcijām un izgāja caur Višgorodu uz Hudjaki sādžu, kurās tuvumā plk. 13,30 ieņēma pozīciju ar nov. punktu M. Rjecinā.

—9. febr.

8. un 9. februārī, baterija izdarīja mērķu piešaudi uz B. Meļnica ziemeļ- un dienvidgalu. Ienaidnieks plk. 16,10 apšaudīja btr. nov. punkta rajonu, pārtraucot btr. telefona līniju.

8. februārī Kārsavā ieradās 4. Valmieras kājn. pulka III btl.

9. februārī Kārsavas st. pienāca Vidzemes artil. pulka štābs.

Uz Armijas virspavēlnieka rīkojumu, visas Austrumfrontes karaspēka daļas palika ieņemtās pozīcijās un iesāka to nocietināšanu. Turpmāk notika vienīgi vietēja rakstura sadursmes un izlūku gājieni.

—20. febr.

Laikā no 9.—20. februārim pulka bateriju darbība aprobežojās ar varbūtēju mērķu piešaudi un ienaidnieka priekšējo daļu, kā

arī viņa bateriju pozīciju un nov. punktu apšaudi.

2. Cēsu btr. viens vads 13. februārī plk. 09,00 ieņēma pozīciju Klimovas sādžas ziemeļrietumu nomalē, ar nov. punktu M. Rječinā.

14. februārī baterija piešāva mērķus B. Meļnica rajonā.

3. Rūjienas btr. 13. februārī plk. 16,00 ar 19 šāviņiem izklīdināja Kovrigi un Djulbi sādžās pulcējošos ien. kājniekus.

4. baterija 9. februārī plk. 10,45 izdarīja mērķu piešaudi M. un B. Meļnicu un Biročeva sādžu rajonos.

10. februārī plk. 09,15 baterija atklāja uguni uz M. Meļnicu sādžu, kur grupējās ien. kājnieki.

11. februārī plk. 11,00 baterija apšaudīja M. Meļnicas sādžu.

12. februārī kāda ien. baterija apšaudīja mūsu kājniekus, kas atradās M. Rječinas sādžā. Uz II btl. k-ŗa pieprasījumu, baterija apšaudīja ien. nov. punktu pie B. Meļnicas. Ien. baterija apklusa. Tas pats notika nākošā dienā.

15. februārī 3. Rūjienas btr. nov. punktu pārcēla uz Staši sādžu.

17. februārī ien. apšaudīja 3. Rūjienas btr. nov. punktu. Baterija atklāja uguni uz ienaidnieka nov. punktu Pustaši sādžā, un novērotājus padzina.

5. baterijas vads pie Miņinas 10. februārī plk. 16,15 izdarīja mērķu piešaudi Nočevas un Vinčevas sādžu rajonos.

13. februārī plk. 15,20 baterijas vads piešāva Isajevo sādžu.

15. februārī vads pie Miņinas noņēmās no pozīcijām un nostājās rezervē Goliševas sādžā.

Februāra vidū Austrumfrontē bija jau sapulcējusies visa Vidzemes divīzija, bez 6. Rīgas kājn. pulka un 1. Valmieras baterijas.

18. februārī Armijas virspavēlnieks Vidzemes divīzijas komandierim padeva frontes centra rajonu.

Kurzemes divīzijai bija padoti — 3. Jelgavas, 9. Rēzeknes, 2. Ventpils kājn. pulki un landesvērs;

Vidzemes divīzijai — 1. Liepājas, 4. Valmieras un 5. Cēsu kājnieku pulki;

Latgales divīzijai — Latgales partizāņu, 8. Daugavpils un 7. Siguldas kājn. pulki.

Stāvoklis
A. frontē
februāra
vidū.

Šāds pulku sadalījums divīzijās nebija izdevīgs, bet pagaidām tas bija nepieciešams, lai nostiprinātu ieņemto līniju, noorganizētu apsardzību, nodibinātu sakarus un satiksmi.

Artilērijas darbības saskaņošanai, pulka komandieris 20. un 24. februārī atdeva sekojošas pavēles.

Ļoti slepeni.

Vidzemes artilērijas pulka

Kaujas pavēle Nr. 1.

Korsovā, 20. februārī 1920. g.

Karte: 1:126000.

1. §.

Saskaņā ar Vidzemes divīzijas pavēli Nr. 04, manim operatīvā ziņā ir padotas: V artilērijas divīziona I un II baterijas un Kurzemes artilērijas pulka 2. divīziona 2 baterijas un I divīziona viena baterija.

2. §.

Pavēlu IV artilērijas divīziona komandierim līdz ar esošiem divīziona 2. un 3. baterijām pāriet Latgales divīzijas komandiera rīcībā.

3. §.

IV artilērijas divīziona komandierim pārvietot tā paša divīziona 3. bateriju saskaņā ar Latgales artilērijas pulka komandiera aizrādījumiem.

4. §.

IV artilērijas divīziona komandierim dot priekšrakstu V divīziona 1. baterijai ($3 \times 3,3''$) pāriet V divīziona komandiera rīcībā un nostāties Smilovo-Szidirovka rajonā.

5. §.

I artilērijas divīziona 1. baterija ($4 \times 3''$) tiek izņemta operatīvā ziņā no IV artilērijas komandiera rīcības. Pēdējam dot priekšrakstu 1. baterijas komandierim ar esošo bateriju pārnākt uz Korsovku manī rīcībā.

6. §.

V divīziona 1. baterijai savienoties ($3 \times 3''$) ar 4. Valmieras kājn. pulka 2. bataljona komandieri, kuŗa rajonu baterija apkalpo. Baterijai piešaut punktus pēc 2. bataljona komandiera aizrādījumiem.

7. §.

Par divīzijas kreisā spārna artilērijas grupas (V div. 1. un 2. btr.) priekšnieku ieceļ V divīziona komandieri, kuram nostāties līdz ar saimniecības daļu iekš Tocn. gb. Gavri. Sakarus ar mani turēt caur 4. Valmieras pulka centrāli.

8. §.

V divīziona 2. baterija pagaidām paliek ieņemtā rajonā iekš Golišovo un tiek padota 5. Cēsu kājn. pulkam, ar kuŗa komandieri baterijai uzturēt tālruna sakarus.

9. §.

IV divīziona saimniecības daļai pāriet no Korsovkas miestpa uz St. Pitālovas rajonu. Nekavējoši izmeklēt attiecīgas telpas ar aprēķinu iziet no Korsovkas ne vēlāk par 22. februāri.

10. §.

Divīzijas kreisā spārna pārgrupēšanu izdarīt naktī no 20. un 21. februāri.

11. §.

Par divīzijas labā spārna operējošo bateriju (pie 1. Liepājas kājnieku pulka) priekšnieku ieceļ 2. divīziona komandieri, kuŗam nekavējoši stāties 1. Liepājas kājnieku pulka komandiera rīcībā.

12. §.

1. Liepājas kājnieku pulkam tiek piedotas I divīziona 1. baterija (4×3") un II divīziona 2. baterija (2×105 mm).

13. §.

II divīziona komandierim dēļ tālruna sakariem ar mani, savienoties ar 1. Liepājas kājn. pulka centrāli.

14. §.

Grupu priekšniekiem dēļ sakariem ar mani turēt pie pulka štāba vienu jātnieku.

15. §.

Grupu priekšniekiem paziņoju stingrai ievērošanai un izpildīšanai kārtēju ziņu termiņu iesūtīšanu pulka štābam:

- 1) Operatīvie ziņojumi iesūtāmi katru dienu plk. 7,00 un plk. 19,00.
- 2) Izlūkošanas ziņojumi katru dienu plk. 6,00.
- 3) Ziņas par karaspēka pārvietošanu — katru dienu plk. 16,00.
- 4) Ziņas par trofejām un zaudējumiem — katru dienu plk. 14,00.

16. §.

Pulka štābs atradīsies pagaidām līdz sevišķam rīkojumam — Korsovkas miestnā.

Pulka komandieris kapitāns Dannebergs.
Operatīvās daļas adjutants leitnants Smilga.

Ļoti slepeni.

Vidzemes artilērijas pulka
Kaujas pavēle Nr. 2.

Korsovkā, 24. februārī 1920. g.
plk. 19,00.

Karte: 1:126000.

1. §.

Izmainot manā pavēlē Nr. 1 no 20. II 2. § par labās divīzijas artilērijas grupas priekšnieku ieceļ I divīziona 1. baterijas komandieri.

2. §.

I divīziona 1. baterijas komandierim baterijas komandēšanu nodot baterijas vecākam virsniekam un pašam stāties 1. Liepājas pulka komandiera rīcībā.

3. §.

Grupas priekšniekiem nekavējoši piesūtīt man baterijas dislokāciju schēmas, norādot piešautus mērķus, novērošanas punktus u. t. t.

4. §.

Sakarā ar (Vidz. divīzijas pavēli Nr. 04 no 19. februāra 5. §) uzrādītām rezerves pozīcijām grupu priekšniekiem izdarīt pozīciju un attiecīgu novērošanas punktu rokognoscirovku priekš viņu padoto bateriju varbūtējām pozīcijām:

Otrā līnija: 1 a b a i g r u p a i: rajonā — Balaiki-Bartuji-Kosa-Szala.

K r e i s a i g r u p a i: rajonā — Patrijejenka-Poroški-Mūchīna-Kljukova-Kamjenka.

Trešā līnija: labai grupai: rajonā — Shitniški-Kotjki-Medrive-va-Boļ.-Rusariju.

Kreisai grupai: rajonā — Stravi-Birshevka-Gulbinka-Ģrišina-Mukaši.

Par rekognoscirovkas rezultātiem ziņot nekavējot, piesūtot dislokācijas shēmas.

5. §.

Saskaņā ar priekšējā § atrastām pozīcijām iztaisīt ceļu rekognoscirovku uz aizmugures bazēm, piesūtīt šo ceļu maršuta shēmatisku uzņēmumu ar īsu aprakstu.

6. §.

Labai grupai municijas noliktava — Rēzeknē; kreisai grupai — Koro-
sovkas stacijā.

Vidzemes artilērijas pulka komandieris kapitāns Dannebergs.

Operatīvās daļas adjutants leitnants Smilga.

Saskaņā ar šīm pavēlēm notika sekojoša artilērijas pārgrupēšanās.

Latgales partizāņu pulka iecirknī — IV divīziona komandiera padotībā palika 2. Cēsu un 3. Rūjienas baterijas. 3. Rūjienas btr. viens vads 21. februārī noņēma no pozīcijām pie Škurli sādžas un plk. 08,00 nomainīja 4. bateriju, ieņemot viņas pozīcijas pie Hudjaki sādžas ar nov. punktu Staši sādžā.

Pēc nomaņas 4. baterija plk. 09,45 devās uz Sidorovka, kur nonāca plk. 15,45 un nomainīja I divīziona 1. baterijas tur stāvošo vadu. Baterija ieņēma pozīcijas Sidorovkas sādžas rajonā, ar nov. punktu Dulova.

V divīziona pārvalde pārcēlās uz Gavri mž., 5. baterija atradās Goliševā atpūtā. 4. un 5. baterijas sastādīja Vidzemes divīzijas kreisā spārna artil. grupu ar V divīziona komandieri kapt. Jākobsonu kā grupas priekšnieku. 4. baterija bija nozīmēta 4. Valmieras kājn. pulka, 5. baterija — 5. Cēsu kājn. pulka tiešam pabalstam.

Divīzijas labā spārna artil. grupu sastādīja Kurzemes artil. pulka II divīziona 2. baterija un I divīziona 1. baterija.

Labās grupas baterijas ieņēma pozīcijas 1. Liepājas kājn. pulka rajonā, I divīziona 1. baterija — Zakrutkas sādžas rajonā ar nov. punktu pie Mozuļi sādžas; II divīziona 2. baterija — Autoņķi sādžas rajonā ar nov. punktu pie Nemetckaja sādžas.

Latgales partizāņu pulka rajonā no 2. februāra līdz 16. martam notika vietēja rakstura sadursmes. 2. Cēsu btr. viens vads atradās pozīcijā pie Klimovas sādžas, otrs — Vaskovo rajonā pie šosejas. Šauts netika.

3. Rūjienas btr. I vads atradās pozīcijā pie Hudjaki, bet II vads — pie Škurļi.

3. Rūjienas
btr.

11. martā ienaidnieks uzbruka mūsu partizāņiem Gorska rajonā. Partizāņi, baterijas un bruņotā auto pabalstīti, pārgāja pretuzbrukumā un vajāja ienaidnieku līdz st. Rītupe, Solina, Pavlova un Sipali līnijai.

14. martā Latgales partizāņu pulka I btl. izdarīja pastiprinātu izlūkošanu Novoe Postroika virzienā. Pabalstot partizāņus, baterijas 4. lielgabals plk. 10,30 izbrauca pa šoseju uz Vaskina sādžu, kur ieņēma pozīciju un apšaudīja N. Postroika, kuru pēc tam partizāņi ieņēma, saņemot 30 gūstekņus un vienu ložmetēju.

22. februārī plk. 07,30 divīziona komandieris pavēlēja II vadam atrast pozīcijas Višgoroda-Puniņa rajonā, ar tādu aprēķinu, lai vads varētu apšaudīt Starina un Mikulina sādžas. II vads 23. februārī plk. 06,00 noņēmās no pozīcijām pie Škurļi, plk. 07,00 nostājās pozīcijā pie Puņina sādžas ar nov. punktu Višgorodas bazn. tornī. 24. februārī ienaidnieka baterija no Voloninas sādžas rajona apšaudīja mūsu partizāņu priekšējās daļas. Baterijas I vads plk. 11,00 atklāja uguni uz ien. baterijas nov. punktu. Pēc nedaudz šāviņiem ien. baterija apklusa. Pēc tam vads pārnesa uguni uz Meļnicas sādžu, kur bija redzama ienaidnieka kustība.

11. martā baterijas II vads plk. 06,00 atklāja uguni uz Starinas un Sukareva sādžām, kurās ienaidnieks bija nocietinājies un pastāvīgi apšaudīja mūsu priekšgrupas. Pēc izlaistiem 25 šāviņiem ienaidnieks atkāpās, un partizāņi minētās sādžas ieņēma.

13. martā ienaidnieks koncentrēja spēkus B. Meļnica sādžā. Baterijas I vads plk. 17,50 atklāja uguni uz minēto sādžu. Pēc tam partizāņi to ieņēma.

14. martā ienaidnieks no jauna pulcināja spēkus B. Meļnicas sādžā, bet baterijas I vada uguns to izklīdināja.

4. Valmieras kājn. pulka rajonā no 10. līdz 16. martam bija pastiprināta izlūku darbība.

4. baterija atradās pozīcijās Sidorovka rajonā, nov. punkts — Dulova sādžā. 22. un 24. februārī baterija izdarīja mērķu piešaudi.

4. btr.

25. februārī plk. 15,20 baterija atklāja uguni uz Dulbi sādžu, no kurienes ienaidnieks apšaudīja mūsu rotu Dulovā.

28. februārī no rīta ienaidnieks no Mikulinas sādžas puses uzbruka Demilovas sādžai, kurā atradās 8. rota: pabalstot savu kājnieku uzbrukumu, ien. artilērija apšaudīja Demidova sādžu un kalnu ziemeļaustrumos no sādžas, izlaizdams apm. 70 šāviņu.

4. baterija plk. 07,00 atklāja uguni uz uzbrūkošām ienaidnieka ķēdēm un tās izklīdināja. Pēc uzbrukuma atsišanas, baterija piešāva mērķus Djulbi un Kovrigi sādžu rajonos. 28. februārī V baterija izšāva 124 šāviņus.

10. marta vakarā ienaidnieks, apm. 4 rotu stiprumā, ar vairākiem ložmetējiem, pārgāja uzbrukumā un, virzoties gar Ludzas upes abiem krastiem, ieņēma Strodu sādžu. 8. rota, pabalstīta ar 4. baterijas un savu ložm. uguni, pārgāja pretuzbrukumā un sarkanos no Strodu sādžas padzina.

11. martā notika kājn. izlūku darbība Pustoje Voskresenije un Krivoi Pogost sādžu rajonos, pie kam mūsu izlūki ieņēma Krivoi Pogost sādžu.

12. martā plk. 14,15 4. baterija apšaudīja Pustoje Voskresenije sādžu, kur pēc kājnieku ziņām bija apm. 60 sarkanarmiešu ar 2 ložmetējiem. Sādžā izcēlās ugunsgrēks.

13. martā ienaidnieks pret II btl. iecirkni mēģināja atjaunot savu agrāko stāvokli un ieņemt iepriekšējā dienā pazaudētās pozīcijas. No rīta kāda kolonna, apm. 2 rotu stiprumā ar nelielu jātnieku nodaļu, virzījās no Anņinskoje sādžas uz Krivoi Pogost pusi. Kolonnu pie Strigaļņikovas sādžas apšaudīja 5. rotas izlūki. Tomēr sarkanie, izklaidētā iekārtā turpināja tuvoties II btl. pozīcijām. Kad kāda ien. ķēde iznāca caur Strigaļņikovu un baterijas novērotājiem bija labi saredzama, baterija atklāja uz to uguni, un piespieda ienaidnieku nekārtībā atkāpties.

Soreiz baterija viena pati pieveica ienaidnieku un kājniekiem kaujā nemaz nevajadzēja piedalīties.

Redzēdami, ka dienas laikā neizdodas ieņemt agrākās pozīcijas, sarkanie naktī no 14. uz 15. martu ieņēma Kavrigi, Djulbi un Mikulina sādžas.

II btl. komandieris pavēlēja 15. marta rītā 8. rotai ar baterijas pabalstu izsist ienaidnieku no ieņemtām sādžām. Plk. 10,00 4. baterija atklāja uguni uz Djulbi:

ienaidnieks sādžu atstāja, bet pēc tam sāka koncentrēties Mikulinas sādžā, no kurienes plk. 10,45 8. rota viņu ar strauju uzbrukumu izsita. Ienaidnieks nekārtībā atkāpās Pustoje Voskresenije virzienā.

Pēc 15. marta neveiksmēm, ienaidnieks vairs nemēģināja tuvoties II btl. pozīcijām, bet palika uz Preipadkova, Pustoje Voskresenije, Rogova un Poddubno līnijas.

Līdz 25. februārim 6. Rīgas kājn. pulks ar piedalīto 1. Valmieras bateriju atradās Palangas, Rucavas rajonā. 25. februārī pulku nomainīja 10. Aizputes kājn. pulks, bet 1. Valmieras bateriju — X artil. divīziona 1. baterija.

1. Valmieras
btr. ierašanās
A. frontē

26. februārī plk. 08,00 1. Valmieras btr. uzsāka gājieni uz Priekules st., kur nonāca 1. martā, iekrāvās ešelonā un plk. 17,20 izbrauca uz Rīgu, kur 2. martā plk. 08,30 pienāca Zemitāna st. Baterija novietojās kazarmās pie 1905. g. parka, kur palika līdz 13. martam.

14. martā 1. Valmieras btr. no Zemitāna st. izbrauca uz Ludzu, kur pienāca 15. martā plk. 06,00. Plk. 09,00 baterija no Ludzas izbrauca uz Verest mž., kur nonāca plk. 17,00. Nākošā dienā plk. 08,30 baterija uzsāka gājieni pa Verest mž., Zelten, Valaiki, Mivreniki, Dolgošeja, Slabadince Zakrutka ceļu. Plk. 16,00 baterija nonāca Zakrutkā, kur ar savu I vadu nomainīja Kurzemes artil. pulka Idzn. 1. btr., ieņemot minētās baterijas pozīcijas. Baterijas II vads pagaidām apmetās Petrušenki sādžā un nākošā dienā pārgāja uz Zabolotjes sādžu. Baterijas rezervi atstāja Dolgošejas sādžā.

18. novembrī bateriju pakļāva II dzn. k-rim, kā labās artil. grupas komandierim.

Saskaņā ar 6. Rīgas kājn. pulka k-ņa pavēli, 1. Valm. btr. I vadu piedalīja 6. Rīgas kājn. pulka III btl., bet II vadu — II btl.

Bataljoni 20. martā, nomainot 1. Liepājas kājn. pulka daļas, ieņēma: III btl. — Tolkači, Ostaševa, Vorobjovka, Špitniki un Vindriži; II btl. — Dimava, Mazuļi mž., Povsjevo, Širjājevo, Pļeviška, Gluchova, Agroševa un Gorbunova. 1. Valmieras btr. vadi novietojās sekojoši: II btl. rajonā pie Zakrutka — I vads ar nov. punktu Mošulu mž.; III btl. rajonā pie Skomorchovo — II vads; vads no Zaborjes izbrauca 20. martā plk. 14,00 un plk. 18,50 ieņēma pozīcijas sādžas rietumu nomalē, ar nov. punktu pie Astaševas sādžas.

Līdz 1. Valmieras btr. ierašanos, Austrumfrontē bija ieraušās visas Vidzemes artilerijas pulka baterijas.

V. Spēku pārgrupēšana un kaujas darbība Austrumfrontē no 24. marta līdz 1. maijam 1920. g.

Tā kā Austrumfrontē bija ieradušās visas Vidzemes divīzijas daļas, un frontē viss bija mierīgi, tad Armijas virspavēlnieks pavēlēja:

1) Vidzemes divīzijas komandierim pulkv. M. Peniķim 1. Liepājas kājn. pulku pēc nomaiņas nosūtīt Kurzemes divīzijas komandiera rīcībā.

2) Visiem pulkiem fronti ieņemt ar 2 bataljoniem, bet vienu bataljonu atstāt rezervē.

Tā kā 4. Valmieras kājn. pulks ieņēma fronti apm. 30 km garumā, tad viena bataljona atvilkšanai rezervē bija nepieciešami saīsināt fronti, kādēļ Armijas virspavēlnieks pavēlēja Latgales divīzijas komandierim pulkv. K. Berķim nomainīt 4. Valmieras kājn. pulka daļas līdz Baltinovas, Drikašku un Gluchoje ezera (visus punktus Latgales divīzijai) līnijai.

Artilērijas
pārgrupē-
šana.

Saskaņā ar Latgales divīzijas k-ŗa pavēli, bija paredzama arī 4. baterijas noņemšana no pozīcijām. Lai iecirknis nepaliktu bez artilērijas pabalsta, IV dzna k-ris 23. un 24. martā pārgrupēja savu artilēriju, pavēlot 2. Cēsu btr. I vadam noņemties no pozīcijām pie Klimova un nomainīt 3. Rūjienas btr. II vadu pie Puņino, kuram savukārt vajadzēja nostāties pozīcijā pie Klimova. Nomaiņa notika 23. martā.

24. martā baterija piešāva mērķus Starina, Djulbi un Kavrigi sādžu rajonos.

25. martā 3. Rūjienas btr. I vads plk. 17,00 atklāja uguni uz B. Meļņica sādžu, kur bija redzama ienaidnieka grupēšanās. Ienaidnieks izklīda. Pēc tam vads uguni pārnese uz Volnova Gora mājām, kur ienaidnieks izdarīja nocietināšanās darbus.

No plk. 17,00 līdz 18,00 1. Valmieras btr. apmeklēja Vidzemes divīzijas k-ris pulkv. M. Peniķis.

26. martā 1. Valmieras btr. I vads, pabalstot kājnieku izlūku darbību, plk. 15,30 atklāja uguni uz Kločka un Machilova sādžām.

4. baterija 29. martā plk. 08,00 noņēmās no pozīcijām un novietojās rezervē Oniki sādžā.

29. martā 2. Cēsu btr. II vads pārvietojās uz rezerves pozīcijām pie Suslovo Gora, kur nostājās plk. 15,00 ar pamatvirzienu uz Lemaši.

12. martā par kaujas nopelniem paaugstināja par kapteiniem: 1. Valmieras btr. komandieri vltņ. Dombrovski un 2. Cēsu btr. k-ri vltņ. Dūmu.

Paaugstināšanas un pārmaiņas pulkā.

2. Cēsu btr. k-ris kapt. Dūmu iecēla par Zemgales artil. pulka XI dzna k-ri. Baterijas komandēšanu 14. martā pieņēma kapt. Vildbergs.

IV dzn. k-ris kapt. Skujenieku pārcēla uz Artilerijas pārvaldi. Viņa vietā par divīziona komandieri iecēla 1. Valmieras btr. k-ri kapt. Dombrovski, kurš divīziona komandēšanu pārņēma 17. martā.

Par 1. Valmieras btr. k-ri iecēla vltņ. Apini, kurš pie baterijas komandēšanas stājās 14. martā.

Pulka adjutantu vltņ. Drengeri iecēla baterijas komandiera amatā Zemgales artil. pulkā.

25. martā adjutanta pienākumus pieņēma ltn. Smilga.

28. martā kapteiņa dienesta pakāpē paaugstināja 3. Rūjienas btr. komandieri vltņ. Balodi.

Uz 1. aprīli pulka novietojums bija sekojošs:

Pulka štābs — Kārsavā.

IV dzna štābs — Mostiča sādžā.

Saimniecības daļa — Baltinovā.

1. Valmieras btr. I vads — pozīcijās pie Zakrutka.

2. Cēsu btr. II " — " " Skomorchovo.

3. Rūjienas btr. I " — " " Puņino.

4. " " II " — " " Suslova Gora.

5. " " I " — " " Hudjaki.

6. " " II " — " " Kļimovkas.

**Pulka novietojums
1. IV 20.
un pārmaiņas pēc
1. IV.**

V dzna štābs — Bielobroje sādžā, saimniecības daļa — Gavri sādžā.

4. baterija — rezervē Oniki sādžā.

5. " — " Goliševa miestā.

2. aprīli pulka komandieris kapt. A. Dannebergs pavēlēja V dzn. k-rim izlūkot 4. un 5. baterijām pozīcijas un ceļus uz pozīcijām:

4. btr. — 4. Valmieras kājn. pulka I btl. pabalstam — Lagosiki, Ljaševo, Gavori, Ljamori rajonā;

5. btr. — 5. Cēsu kājn. pulka I btl. pabalstam — Miņina, Uješkina rajonā. Bateriju komandieri izlūkoja pozīcijas:

4. baterijai pie Uglovka sādžas, ar nov. punktu Gavori sādžā.

5. baterijai pie Miņinas sādžas, ar nov. punktu Moljevo un Volodkinas sādžās.

3. aprīlī pulkā atgriezās vltņ. Drengers un pieņēma no kapt. Vidberga 2. Cēsu baterijas komandēšanu.

4. aprīlī sākās Lieldienu svētki. Uz svētkiem «Sieviešu palīdzības korpuss» bija atsūtījis dāvanas: cigaretes, tabaku un olas. Arī priekšniecība bija parūpējusies par uztura uzlabošanu, izdalot rupjās maizes vietā baltmaizi un desas.

No 1. līdz 15. aprīlim frontē bez pārmaiņām.

14. aprīlī pulka komandieri kapt. A. Dannebergu par kaujas nopelniem paaugstināja par pulkvedi-leitnantu.

15. aprīlī pulka komandieris uzdeva divīziona baterijām ieņemt izlūkotās pozīcijas.

6. baterija 16. aprīlī plk. 08,00 izbrauca no Goliševas un plk. 14,00 nonāca pie Miņinas sādžas, kur ieņēma pozīcijas ar I nov. punktu Moljeva (5. Cēsu kājn. pulka iecirknī) un II nov. punktu — Volodkina (5. Cēsu kājn. pulka III btl. iecirknī).

17. aprīlī 4. baterija izgāja no Oniki sādžas un plk. 19,00 nonāca pie Valovkas sādžas, kur nostājās pozīcijā, ar nov. punktu pie Gavorij sādžas. Nākošās dienās abas baterijas piešāva mērķus.

Latgales partizāņu pulka iecirknī 16. aprīlī, pamatojoties uz Latgales divīzijas artil. priekšnieka rīkojumu, dzn. k-ris pavēlēja 2. Cēsu btr. k-rim baterijas II vadu pārvietot uz jaunām pozīcijām pie Blonti, ko izpildīja tajā pašā dienā. Nov. punkts Dulovas sādžā. 2. Cēsu btr. I vads no plk. 09,00—10,20 izdarīja mērķu piešaudi Bronti, Strodi, Djulbi, Stomari un Starina sādžu rajonos.

Plk. 14,25 2. Cēsu btr. I vada viens lielgabals izbrauca uz priekšu un nostājās pozīcijās pie Gorbatiči sādžas, no kurienes izdarīja mērķu piešaudi Skadiņa un Mikuļino sādžu rajonos.

17. aprīlī II vads turpināja mērķu piešaudi Sitiki, Krivoi Pogost un Koskino sādžu rajonos.

18. aprīlī 3. Rūjienas baterijas rajonā no B. Meļņica puses ienaidnieks ar artil. un ložm. uguni apšaudīja mūsu kājnieku pozīcijas pie šosejas. Plk. 18,10 I baterijas I vads atklāja uguni uz ien. ierakumiem pie B. Meļņica sādžas. Pēc nedaudz šāviņiem, ien. artilērijas un ložm. uguns aplkusa.

19. aprīlī 2. Cēsu btr. I vads izdarīja mērķu piešaudi Starinas sādžas rajonā.

3. Rūjienas btr. rajonā ienaidnieks no B. Meļņica un kaps. pie tās atklāja stipru ložm. un šaut. uguni uz mūsu kājnieku ierakumiem, kuŗu priekšā karavīri strādāja pie stiepuļu aizgojumu ierīkošanas. Plk. 13,45 baterijas I vads at-

Bateriju
darbība
Latgales
partizāņu
pulka
iecirknī.

klāja uguni uz minēto sādžu un kapsētu. Pēc nedaudz šāviņiem ienaidnieks apklusa.

Tā kā pirmā kaujas līnija jau bija pietiekoši nocietināta, divīzijas komandieris uzdeva pulku komandierim otrās kaujas līnijas izlūkošanu un nocietināšanu.

Slepeni.

Operatīvā pavēle

Vidzemes divīzijai Nr. 08.

Korsovā, 16. aprīli 1920. g.

Karte: 1:126000.

1. §.

Izmainot un papildinot manu iepriekšējo operatīvo pavēli Nr. 04, uzdodu pulku komandieriem ķerties pie pozīciju otro joslu ierīkošanas sekojošā līnijā: Popsuiki, Kosinaja, Sloboda, Jutševa, Mišurinki, Pucal, Abritci, Kaki, Kojortci, Antonci, Armani, Kinci, Blaterova, Civiri, Miza, Stochodinci, Dolgije, Tatarinova, Aleksandrovka, Poddubova, Ostrov, M. Grivki kalnrinda līdz Rečnaja (uz kartes nav apzīmēta), M. Gankova, Rasstvorii, Vjekssina, Lomki, Gabani, Rudinovka, Ostrovka, Oz. Bolochoje, Oz. Krivoje, Sztoloova, Krutaja, Natrješi, Bokava, Kamjanki.

Augšminētā līnijā ierīkojami ierakumi ar ložmetēju ligzdām tādos punktos, no kuriem viegli pārvaldīt apkārtni, un kuņģi uzķer ceļus uz mūsu aizmuguri. Vissvarīgākos atbalsta punktus vajaga arī apnest no visām pusēm ar drāti; vajadzīgās vietās iztīrīt uguns lauku no kokiem, krūmiem u. t. t.

.....

3. §.

Artillerijas pulka komandierim aiz šās līnijas izmeklēt varbūtējās pozīcijas un ierakumus un novērošanas punktus priekš baterijas.

Varbūtējās pozīcijas priekš baterijas nozīmēt Bjerjesovkas, Čižik, Slobodinci, Pusstoš, Gabani (uz Gabani-Vojevas līnijas) un Sili rajonos (abas pēdējās pozīcijas domātas priekš 5. divīziona 1. baterijas).

.....

6. §.

Pulka komandieriem rūpēties arī par varbūtējo (pēc pāriešanas uz otro līniju) apgādības ceļu un tiltu stāvokli.

Tilts pār Lša pie Berjezovkas 6. Rīgas pulka rajonā tiek taisīts no V. D. inženieru rotas; par gatavību tiks ziņots rajonā. Otrais apgādības ceļš (Nesteri-Gulbinka-Poroški) priekš 4. Valmieras pulka labots.

.....

Vidzemes divīzijas komandieris pulkvedis Peniķis.

Štāba priekšnieks pulkv.-ltņ. Spandegs.

Operatīvās daļas priekšnieka v. i. kapitāns (paraksts).

Pamatojoties uz divīzijas komandiera pavēli, pulka komandieris pulkvedis-ltn. A. Dannebergs deva tuvākus norādījumus artilērijas pozīciju izlūkošanai ar sekojošu pavēli:

Kārsavā, 20. apr. 1920. g. plk. 16,30.

Izmainot manu kaujas pavēli Nr. 2 no 24. II, saskaņā ar divīzijas pavēli Nr. 08, uzdošu aiz norādītās otrās kājnieku pozīciju joslas izdarīt Jums padoto bateriju artilērijas pozīciju un novērošanas punktu izmeklēšanu. Priekš V divīziona 1. baterijas rajons uzrādīts divīzijas pavēlē. Priekš V divīziona 2. baterijas — Pukstoš-Bjeršovka rajonā. Izmeklēto pozīciju un novērošanas punktu krokus piesūtīt man ne vēlāk kā līdz 25. aprīlim.

Vidzemes artil. pulka komandieris pulkv.-lt. Dannebergs.

Saskaņā ar minēto pavēli, bateriju komandieri izdarīja II līnijas varbūtējo pozīciju izlūkošanu.

No 20. aprīļa līdz 1. maijam Latgales partizāņu pulka frontē 2. Cēsu un 3. Rūjienas baterijās — bez pārmaiņām. IV divīziona saimniecības daļa pārvietojās no Baltinovas uz Seļeva Gora.

Vidzemes divīzijas frontē, 5. Cēsu kājn. pulka rajonā rosīga kājnieku izlūku darbība. 4. baterija 20., 21., 22. un 25. aprīlī piešāva mērķus Ljamoni, Tarasovkas un Bodij sādžu rajonos.

5. baterija 20. aprīlī, pabalstot 5. Cēsu kājn. pulka velosipedistu rotas izlūku darbību, plk. 13,00 atklāja uguni uz ien. pozīcijām Krasnoje miesta priekšā. 22. aprīlī plk. 15,10 baterija izdarīja vairāku mērķu piešaudi.

Lai noskaidrotu ien. spēkus un viņa novietojumu, 5. Cēsu kājn. pulka k-ris pavēlēja II btl. k-rim 30. aprīlī izdarīt pastiprinātu izlūkošanu Krasnoje miesta rajonā. Pēc ievāktām ziņām, apm. 2 km austrumos no miesta pie Perepecinas sādžas atrodas ien. baterija. Bija paredzēts ieņemt Krasnoje miestu, un, ja iespējams, sagūstīt arī šo bateriju. Miestam vajadzēja uzbrukt no divām pusēm: vienai grupai pāriet Zilupi dienvidos no miesta un ieņemt to; tad, izmantojot ienaidnieka apjukumu, ar strauju kreisās grupas uzbrukumu Perepečinai, saņemt bateriju. Uzbrukumā piedalījās II btl. rotas ar velosipedistu rt. kapt. Būmaņa vadībā. Uzbrukumu pabalstīja 5. baterija.

Jau iepriekšējās dienas vakarā plk. 20,00 5. baterija ieņēma pozīcijas pie Staro-Nocevas un Poddubno sādžām ar nov. punktu pie Dudkina sādžas. Agri no rīta cēsinieki ieņēma izejas stāvokli, pieejot pēc iespējas tuvāk Zilupei. Plk. 03,00 baterija atklāja uguni uz Krasnoje. Ienaidnieka baterija atklāja

Bateriju
darbība
5. Cēsu k. p.
iecirknī.

uguni uz 5. baterijas nov. punktu. 5. baterija ar vienu vadu turpināja apšaudīt Krasnoje, bet ar otru pārnese uguni uz ien. bateriju. Pēc īsas artil. uguns sagatavošanas, cēsinieki forsēja Zilupi. Baterijas vads, kas apšaudīja Krasnoje, pievērsa savu uguni otram vadam. Pēc tam uguni pārnese uz ienaidnieka atkāpšanās ceļiem.

Kreisās grupas uzbrukums nesekmējās, jo ienaidnieks pievilka prāvas rezerves, un cēsinieki, pēc vairāk kā stundu ilgstošas kaujas, atgāja ar iegūtiem 30 gūstekņiem, 2 ložmetējiem, 1 patšauteni un citām trofejām. Uzbrukums izdevās tikai pa daļai: ienaidnieka bateriju sagūstīt neizdevās.

5. baterija beidza šaut plk. 04,45 un atgriezās savās pozīcijās pie Miņinas sādžas.

1. Valmieras btr. 22. aprīlī saņēma labās artilērijas grupas priekšnieka rīkojumu — izlūkot baterijas rezerves pozīcijas Slobodinci-Petrušenki rajonā.

Aprīļa beigās un maija sākumā visā frontē arī ienaidnieks pārgrupēja savus spēkus. Viņa apmainīto daļu izlūku darbība, kas jau aprīļa mēneša beigās bija kļuvusi rosīgāka, maija sākumā vēl pastiprinājās. Arī neutrālās joslas iedzīvotāji sāka biežāk sūdzēties par sarkano izlūku patvarībām un laupīšanām. Pāri fronteī pārnākušie iedzīvotāji stāstīja, ka sarkanie gatavojoties nākt uzbrukumā.

Lai noskaidrotu ienaidnieka nodomus, bija nepieciešams dziļāk ieskatīties viņa novietojumā un, iegūstot gūstekņus, noteikt ienaidnieka daļu lielumu un novietojumu. Tādēļ maija mēneša sākumā visā frontē sākās mūsu izlūku sekmīga darbība, kuŗā dalību ņēma arī mūsu baterijas.

Ienaidnieka spēku pārgrupēšana.

VI. Pulka vienību kaujas darbība Austrumfrontē no 1. maija līdz 1. jūnijam.

3. maijā 4. baterija plk. 19,00 padzina lielāku ien. izlūku grupu rietumos no Tarasovkas sādžas.

4. maijā 4. baterija plk. 09,30 atklāja uguni uz Androniški sādžu, kur pēc 4. Valmieras kājn. pulka I btl. k-ŗa norādījumiem pāri Zilupei esot pārnākusi lielāka sarkanarmiešu grupa.

5. maijā plk. 11,00 I btl. k-ŗa kapt. Spulģa vadībā izgāja pastiprināta izlūku patruļa Artamonenkas virzienā, ar nolūku

4. btr. darbība Valmieras k. pulka frontē.

— šīs sādžas tuvumā pāriet Zilupi un artil. uguns apsardzībā ieņemt Kožuru un Mersljakovas sādžas.

Pabalstot šo izlūku gājienu, 4. baterijas 3. lielgabals plk. 09,30 izgāja uz Artamoņenkas sādžu un ieņēma pozīciju apm. $\frac{1}{2}$ km dienvidos no šīs sādžas. Kad lielgabals un ložmetēji vērta savu uguni uz Kožuru un Mersljakovas sādžām, ienaidnieks sādžas atstāja, un tajās iegāja mūsu izlūki. Lielgabals turpināja apšaudīt steigā atejošo ienaidnieku, un vēlāk uguni pārnesa arī uz Rečonki un Golubovkas sādžām.

Ieņemtās sādžās valmierieši ieguva 2 rotu kancelejas, vienu ložmetēju, vienu apseglotu zirgu, vienu saivu ar telefona kābeli un citas trofejas.

Pēc uzdevuma veikšanas, lielgabals pievienojās baterijai.

Latgales partizāņu pulka frontē 1. maijā 2. Cēsu btr. II vadu pārvietoja uz pozīcijām pie Moročeva sādžas. Vada uzdevums bija — apsargāt dzelzceļa līniju Rītupes virzienā. Vads izbrauca no vecām pozīcijām plk. 07,00 un nostājās jaunās pozīcijās plk. 15,00 ar nov. punktu pie Jaunlatgales-Pleskavas dzelzceļa līnijas 0,5 km no mūsu priekšējās līnijas.

3. Rūjienas baterija 4. maijā plk. 18,00 atklāja uguni uz B. Meļņica sādžu un kapsētu, pa labi no minētās sādžas, no kurienes ienaidnieks ar lož. un šaut. uguni apšaudīja baterijas nov. punktu un kājnieku ierakumus.

12. maijā, sakarā ar ienaidnieka daļu pārgrupēšanos, Latgales partizāņu pulka k-ris, ienaidnieka spēku un novietojuma noskaidrošanai, pavēlēja visā pulka frontē izdarīt izlūku gājienu. Izlūku gājienos dalību ņēma vienības no visiem pulka bataljoniem, bruņotie auto «Tālivāldis» un «Staburgas» un 2. Cēsu btr. viens lielgabals. Ar divīziona komandiera piekrišanu, brīvprātīgi kājniekiem gāja līdz 3. Rūjienas btr. jaunākais virsnieks — ltņ. Grišāns ar 10 kareivjiem. 3. Rūjienas btr. kareivju nodoms bija — saņemt ien. bateriju, kas atradās Zorinas sādžas rajonā.

Uzdevuma izpildīšana notika sekojoši: jau iepriekšējās dienas vakarā, izmantojot tumsas iestāšanos, vienības ieņēma izejas stāvokli, pie kam 2. Cēsu btr. I lielgabals no pozīcijām pie Paņino sādžas, caur Dulova izbrauca uz Kri-

voi Pogost, kuŗu sasniedza plk. 22,15 un 13. maijā plk. 02,00 izbrauca uz Pustoje VoskresenĶe, kur plk. 03,30 ieņēma poziciju.

II bataljona rajonā uzbruka 10. un 11. rotas; 10. rota Šipki, Gorškova virzienā, bet 11. rota — Lobonova, Gluchorechova virzienā. Plk. 03,30 rotas sasniedza Šipki un Lobonovas sādĶas. Plk. 04,05 lielgabals atklāja uguni uz PomorĶina un Borisovkas sādĶām un apklusināja ien. šaujošo lielgabalu pie PomorĶinas sādĶas. Plk. 07,30 lielgabals uguni pārtrauca, pēc kam to nostādīja uz kalna, ziemeļos no Pustoje VoskresenĶe, no kurienes ar tiešu tēmēšanu lielgabals apšaudīja Gorškovas sādĶu. Plk. 08,00 uguni pārtrauca; 10. rota ieņēma Gorškovas sādĶu, bet 11. rota — Glochorechova sādĶu. IV bataljona vienības ieņēma Ķudoplātova un Sipoli sādĶas.

II btl. vienības ar apiešanu no ziemeļrietumiem ieņēma Šelguni sādĶu.

I btl. Rēzeknes-Pleskavas šosejas rajonā uzbruka 2 kolonnās: I kolonna 1. un 3. rotas kopā ar 3. RūĶienas baterijas karavīriem uzbrukumu sāka plk. 02,30, apējot B. Meļnica no austrumiem un ieņēma Peslavas sādĶu, pēc kam, aizejot ienaidnieka aizmugurē, sasniedza Zorinas sādĶu. 3. RūĶienas btr. ltn. Grišāns ar saviem kareivjiem pirmais nokļuva pie ien. baterijas, kuŗu pēc tam ielenca partizāņi. No saņemtās baterijas ltn. Grišāns atklāja uguni uz B. Meļnica sādĶu, tā tad no aizmugures. Tas radīja ienaidnieka frontē pāniku, caur ko atvieglojās II kolonnas (2. un 4. rotu) darbība, kuŗa pēc tam, bruņoto auto «Tāļivaldis» un «Staburags» uguns pabalstīta, ieņēma B. Meļnica un sasniedza Zorinas sādĶu.

Saņemtā baterija bija 2. strēlnieku divīzijas 2. baterija. Izmantojot ienaidnieka apjukumu, ltn. Grišāns sagūstītiem baterijas 14 kareivjiem pavēlēja iejūgt lielgabalus un tad devās B. Meļnica virzienā. Nobraucot apm. $1\frac{1}{2}$ km, ienaidnieka bruņotais auto devās baterijai pakāļ un apšaudīja to ar ložm. uguni. Nekavējoties lielgabalus nostādīja pozicijā un ar uguni piespieda ienaidnieka bruņotam auto atkāpties. Pēc tam mūsu karavīri ar saņemto bateriju netraucēti sasniedza savu novietojumu.

**Ienaidnieka
baterijas
saņemšana
gūstā.**

Iegūtās trofejas: 2 krievu lielgabalus ar priekšratiem, 140 šāviņus, busoli un stereotrūbu nedeļa 3. Rūjienas baterijai, bet lielgabalu apkalpi — 14 sarkanarmiešus — nosūtīja uz Latgales partizāņu pulka štābu.

Izlūku
darbība
Vidzemes
divīzijas
frontē.

No 15. maija līdz 1. jūnijam Vidzemes divīzijas frontē rosīga kājnieku izlūku darbība bez artilērijas līdzdarbības.

26. maijā 6. Rīgas kājn. pulka frontē II btl. rajonā uz ceļa pret Kostivecas un Peski sādžām plk. 14,00 parādījās lielāka ien. nodaļa ar 2 ložmetējiem. 1. Valmieras btr. uguns pabalstīti rīdzinieki ienaidnieka nodaļu padzina.

Partizāņu
darbība.

Latgales partizāņu pulka frontē 17. maijā 2. Cēsu baterijas II vads mainīja pozīcijas no Moročeva uz Blonti.

21. maijā baterijas II vads, pabalstot Latgales partizāņu pulka III btl. izlūku gājienu, ieņēma pozīcijas pie Pustoje Voskresenje un plk. 03,45 atklāja uguni uz šipki, Batalova un Pomorčina. Ienaidnieks nekārtībā atkāpās un partizāņi minētās sādžas ieņēma. Plk. 11,30 vads atgriezās pozīcijā pie Blonti.

VII. Atsevišķā pozīciju vada un V dzn. 3. btr. izveidošana un kaujas darbība Austrumfrontē no 1. jūnija līdz 11. augustam 1920. g.

Vidzemes divīzijas frontē 4. Valmieras un 5. Cēsu kājnieku pulku rajonos darbojās 4. un 5. baterijas. Baterijas bija novietotas frontes svarīgākā iecirknī — ieņemim ienaidnieka varbūtējam galvenā uzbrukuma virzienam — Prigorod Krasnai miestam, kur pienāk galvenie ceļi no ien. aizmugures. Dienvidos no šī rajona — Buchareva un Kaševas rajonos — Zilupe met līkumu uz mūsu pusi un ienaidnieka pozīcijas pienāk tuvu mūsu pozīciju līnijai. Šī virziena segšanai 5. Cēsu kājn. pulka II btl. rajonā kājniekiem nebija artilērijas, kāpēc jau aprīļa mēneša beigās pulka k-ris, uz Vidzemes divīzijas k-ŗa ierosinājumu, griezās pie Artilērijas pārvaldes priekšnieka ar sekojošu rakstu:

Vidzemes artil. pulka
komandieris.

27. aprīlī 1920. g.
Nr. 206.

Artillerijas pārvaldes priekšniekam.

Uz divīzijas komandiera priekšlikumu, griežos pie Jums dēļ paskaidrojuma, vai nebūtu Rīgā iespējams saformēt vienu (bez zirgiem) lauku lielgabalu pozīciju vadu.

Uztura ziņā šo vadu varētu piedalīt blakus stāvošai baterijai, kurai piekristu arī vada apgādāšana ar municiju. Šāds vads būtu nepieciešami vajadzīgs dēļ nekavējošas nostādīšanas uz pozīcijām.

Pulka komandieris,
pulkv.-ltņ. Dannebergs.

Atsev. po-
zīciju vad.
izveidošanai

Nemot vērā šo rakstu, Rīgā pie Artillerijas pārvaldes izveidoja atsevišķu pozīciju vadu un nosūtīja Vidzemes artil. pulka rīcībā. Kārsavā vads ieradās 16. maijā.

Vada sastāvs: 2 virsnieki — (vltņ. Vunderlichs un vltņ. Štober), 4 instruktori un 16 kareivji. Vadu komandēja vltņ. Vunderlichs. Vada apbruņojums — divi krievu 3,425" lielgabali.

29. maijā vadā vēl iedalīja vltņ. Šiferu un 9 kareivjus. 3. jūnijā vadu uz uzturu un citu apgādi pieskaitīja pie 5. baterijas.

3. jūnijā vadu uz pozīcijām noveda ar 5. btr. zirgiem. Saskaņā ar rīkojumu, vads ieņēma pozīcijas 5. Cēsu kājn. pulka rajonā pie Kreņevas sādžas, ar nov. punktu pie Ugartševas sādžas un nākošās dienās izdarīja mērķu piešaudi.

Vltņ. Vunderlichs palika Kārsavā, kur, saskaņā ar pulka komandiera mutisku rīkojumu, 20. maijā sāka veidot V divīziona 3. bateriju, t. i. pulka 6. bateriju. Divīzijas komandiera pavēle baterijas veidošanai atdota 14. jūnijā.

6. btr.
izveidošana.

Pavēle
Vidzemes divīzijai Nr. 3.
14. jūnijā 1920. g.

Slepeni.

1. §.

Uzdodu Vidzemes artillerijas pulka komandierim formēt pie V divīziona bateriju no atņemtiem pretinieku četriem 3" krievu lielgabaliem pēc baterijas štata Nr. 6 un 6a. Jaunformējamo bateriju dēvēt par V divīziona 3. bateriju.

Pamats: pielikums pie lielgabalu pulka štata Nr. 3c.

Pārlikums: Vidzemes artillerijas pulka komandiera rāports Nr. 289 no 12./6. š. g.

Parakstījuši: Divīzijas komandieris pulkvedis Peniķis.

Štāba priekšnieka v. i. kapitāns Pētersons.

Administratīvās daļas adjutants Rudzoga.

6. bateriju apbruņoja ar 4 krievu 3" lielgabaliem, kuŗi izlūku gājienos bija atņēmti ienaidniekam. Uz dažiem no viņiem bija uzkrāsoti komūnistiski nosaukumi un lozungi.

Baterijā iedalīja 4 virsniekus un 83 kareivjus un instruktorus, no kuŗiem 11 kareivjus pārvietoja no 4. Valmieras kājn.

6. baterijas k-ris
vltņ. Vunderlichs.

pulka, bet pārējos — no Rīgas etapa komandantūras. No pārējām pulka baterijām 6. baterijā iedalīja pa 4 zirgiem no katras (kopā 20 zirgu), bet pārējos 30 zirgus — no Artilērijas rezerves.

6. baterijas vienu vadu izveidoja līdz 17. jūnijam, bet visas baterijas izveidošanu pabeidza 15. jūlijā. Par baterijas komandieri iecēla vltņ. Vunderlichu, par vecāko virsnieku — vltņ. Štobi, bet par atsevišķā pozīciju vada komandieri — vltņ. Šiferu.

Izlūku darbības pastiprināšana.

Maija beigās ienaidnieks bija pārgrupējis spēkus visā mūsu un poļu frontē, kā arī iesācis uzbrukumu poļu armijas kreisam spārnam. Lai pabalstītu poļu karaspēku un nelautu ienaidniekam no mūsu frontes noņemt karaspēka daļas sūtīšanai pret poļiem, Armijas virspavēlnieks pavēlēja pastiprināt mūsu izlūku darbību.

Sarkanie maija beigās bija pastiprinājuši arī savu izlūku darbību, kādēļ neilgo klusumu frontē jūnija sākumā pārtrauca jaunas izlūku sadursmes un mūsu daļu sekmīgi izlūku gājieni pāri fronteī ienaidnieka aizmugurē.

Partizāņu izlūku gājieni.

Pabalstot Latgales partizāņu pulka II un III btl. izlūku gājienu uz šipki, Batalova, Pomarčina, Boriškova sādžu rajonā, 2. Cēsu btr. 2. vads 5. jūnijā plk. 21,30 izgāja uz Blonti. Izmantojot nakts tumsu, vads caur Dulovu devās uz Pustoje Voskresenje, kur nonāca plk. 02,30 un ieņēma pozīcijas ziemeļos no sādžas uz kalna rietumu nogāzes, ar nov. punktu kalna austrumu nogāzē. Plk. 03,05 nov. punktā ieradās II un III btl. komandieri, lai saskaņotu vada darbību ar partizāņu uzbrukumu. Nolēma, ka pirmo triecienu izdarīs Pomorčina sādžai.

Vada pirmie divi šāviņi ķēra Pomorčinu. Pēc 6 šāviņu izšaušanas, viens lielgabals pār-

nesa uguni uz ien. ložmetēju, kas atradās pa labi no sādžas. Ložmetējs apklusa. Otrs lielgabals turpināja uguni uz Pomorčinu un piespieda ienaidniekam steigā atstāt sādžu. Plk. 04,15 vads pārtrauca uguni un partizāņi Pomorčinu ieņēma, saņemot divus ienaidnieka pamestus ložmetējus.

Pēc Pomorčinas ieņemšanas partizāņi ieņēma arī pārējās sādžas.

Plk. 07,00 vads devās atpakaļ uz savām pastāvīgām pozīcijām, kur nonāca plk. 11,00.

4. baterija frontē.

Vidzemes divīzijas frontēs, 4. Valmieras kājn. pulka un 5. Cēsu kājn. pulka rajonos jūnija sākumā notika vairāki izlūku gājiens bez artilērijas līdzdarbības. Kā sekmīgākos no tiem varētu atzīmēt 5. Cēsu kājn. pulka III btl. 9. jūnijā izdarīto izlūku gājienu no Novoje Pokrovska uz Sierīņas sādžu rajonu (apm. 15 km ienaidnieka aizmugurē), kur atradās ien. baterija, kas pastāvīgi apšaudīja cēsinieku III bataljona kaujas iecirkni. Uzbrukums izdevās sekmīgi: cēsinieki saņēma ien. bateriju — divus 3" krievu lielgab. ar priekšratiem un 200 šāviņiem, 10 gūstekņus, 2 ložmetējus, 5 tālrunu aparātus, 4 zirgus, 429. pulka operatīvās daļas kanceleju un pulka orķestra 9 pūšamos instrumentus.

Izlūku
darbības
Vidzemes
divīzijas
frontē

Šim izlūku gājienam sekoja vēl plašāks izlūku gājiens 14. jūnijā ar 4. Valmieras kājn. pulka un 5. Cēsu kājn. pulka vienībām un 4. un 5. baterijām.

Bateriju un kājnieku kopdarbība bija sekojoša:

Jau iepriekšējās dienas vakarā, izmantojot vakara krēslu, baterijas izbrauca uz priekšu un ieņēma pozīcijas — 4. baterijas vads — $1\frac{1}{2}$ km no Zilupes pie Andruši sādžas, bet 5. baterijas 3 lielgabali — pie Nočevo, ar nov. punktu pie Poddubno. (Arī kājnieki izejas stāvokli uzbrukumam ieņēma naktī.)

Kājnieku uzdevumi bija sekojoši:

4. Valmieras kājn. pulka I btl. izlūkiem, kapt. Spulga un vltņ. Auziņa vadībā, bija jāpāriet Zilupe starp Putovku un Batjutjinu, un virzoties uz Framejevu, saņemot ien. bateriju un doties uz Prigorod Krasnoje.

II btl. izlūkiem, pltn. Kažociņa vadībā, — ieņemt Prigorod Krasnoje, nodrošināt grupu aizmuguri un atgriešanos pār Zilupi pa tiltu pie Pr. Krasnoje.

5. Cēsu kājn. pulka I btl. izlūkiem, kapt. Ozoliņa vadībā, — pāriet Zilupi Laskutinas rajonā, segties Pr. Krasnoje virzienā, saņemot ien. bateriju pie Miechovas sādžas un pēc tam caur Pr. Krasnoje pār Zilupes tiltu atiet uz savu novietojumu.

Bateriju uzdevums — pabalstīt kājnieku darbību.

Uzbrukums sākās plk. 02,00. Uz bataljona komandiera signālu plk. 02,10 4. baterijas vada viens lielgabals atklāja uguni uz Perpečinas un Mitkejevas sādžām, bet otrs lielgabals — uz Baraški sādžu un ienaidnieka atkāpšanās ceļiem. Uguni pārtrauca plk. 05,00.

5. baterija plk. 02,15 atklāja uguni uz Prigorod Krasnoje.

Uguni pārtrauca plk. 02,45, uz II btl. k-ŗa rīkojumu baterija plk. 03,15 pārbrauca uz Pr. Krasnoje miestu.

Kājnieku uzbrukumi bija sekmējušies: abas ien. baterijas bija sagūstītas un iegūts daudz citu trofeju. Rītam austot kājnieki caur Pr. Krasnoje atgriezās uz savu novietojumu, un mūsu baterijas atgriezās savās pozīcijās.

Ar vairāku bateriju atņemšanu, ienaidnieks bija palicis bez artilērijas, jo viņa augstākā priekšniecība, baidīdamās pazaudēt arī citas baterijas, artilēriju turēja tālākā aizmugurē.

15. jūnijā 1. Valmieras baterija uz I btl. k-ŗa pieprasījumu, atklāja uguni uz ien. izlūkiem pie Tarasovkas sādŗas.

5. jūnijā 1. Valmieras btr. uz 6. Rĩgas kŗjn. pulka III btl. k-ŗa pieprasījumu, plk. 20,00 atklāja uguni uz ien. izlūku nodaļu pie Starij Dvor pmŗ. Ienaidnieks atkāpās.

6. jūnijā, uz III btl. pieprasījumu, baterija plk. 16,30 izdarīja mērķu pieŗaudi Starij Dvor pmŗ. rajonā.

11. jūnijā pulkā ieradās artilērijas kadetu skolu beiguŗie 14 jauni virsnieki, kurus pa vienībām sadalīja sekojoŗi:

Pulka virs-
nieku pa-
pildinājums.

leitnants Krēvits	— 1. baterijā
„ Puķĩts	— 1. „
„ Vĩtums	— 2. „
„ Viduŗs	— 2. „
„ Ivans	— 3. „
„ Jũgs	— 3. „
„ Jundas	— 4. „
„ Martinsons	— 4. „
„ Lielbriedis	— 4. „
„ Staķis	— 5. „
„ Kauliņŗ	— 5. „
„ Dzelzkalns	— atsev. poziciju vadā
„ Gavars	— „ „ „
„ Melgalvis	— „ „ „

Izpildot pulka k-ŗa pavēli, 6. baterijas I vads, sastāvoŗs no 2 lielgabaliem, 28 kareivjiem un 18 zirgiem, baterijas vecākā virsnieka vadībā, 18. jūnijā plk. 08,00 izbrauca uz Ljaguŗniki, kur nonāca vēlu vakarā un nākamā dienā ieņēma pozicijas pie minētās sādŗas ar nov. punktu pie Vindriŗi.

6. btr.
I vads
pozicijās.

Jũnija beigās notika 1. Valmieras baterijas un 4. baterijas poziciju maiņa, saskaņā ar sekojoŗu pavēli:

Poziciju
maiņa.

Kaujas pavēle Vidzemes artilērijas pulkam.

25. VI 1920. g.

Aktīvā armija.

1. ¶.

Saskaņā ar divīzijas komandieŗa slepeno rĩkojumu Nr. 0834, no 22. VI ¶. g., uzdodu IV divīziona 1. baterijas vadam pie Skomorochova 27. jũnijā agri no rĩta noņemties no līdzŗinējam pozicijām un pāriet uz pozicijām pie Uglovkas, nomainot tur stāvoŗo V divīziona 1. bateriju.

2. §.

Vadam pārvietošanos izdarīt divās dienās — 27. un 28. jūnijā pēc maršruta: Dolgije-Gališova (kur pārgulēt nakti no 27. uz 28. jūniju)-Kolpakova-Pustoški-M. Gankova-Lomki-Gabani-Ostrovki-Uglovka.

3. §.

IV divīziona 1. baterijas vadam pēc V divīziona 1. baterijas nomaiņšanas pieņemt no pēdējās piešauto mērķu aprakstus un nodibināt tālrunsa sakarus tā, kā tas bija noorganizēts no 1. baterijas.

4. §.

V divīziona 1. baterijai pēc nomaiņšanas pāriet uz Sakrutku, nomaiņt tur IV divīziona 1. baterijas I vadu. Pārvietošanos izdarīt pēc norādītā maršruta divās dienās — 30. jūnijā un 1. jūlijā.

5. §.

V divīziona 1. baterijai pēc IV divīziona 1. baterijas vada nomaiņšanas no pēdējās pieņemt piešauto mērķu aprakstus un nodibināt tālrunsa sakarus tā, kā tas bija noorganizēts no 1. baterijas.

6. §.

IV divīziona 1. baterijas I vadam pie Sakrutkas pēc nomaiņšanās pāriet uz Uglovkas rajonu un pievienoties tās pašas baterijas 2. vadam. Pārvietošanās izdarāma pēc augšā norādītā maršruta 2. un 3. jūlijā.

7. §.

Tā kā manim nav izsmelošu ziņu par augšā minēto maršrutu ceļu, uzdodu baterijas un vada komandieriem izsūtīt izlūkus ceļu rekognoscēšanai.

8. §.

Abu šo bateriju maiņa izdarāma bez lādiņu pārvešanas, tādēļ IV divīziona 1. baterijai visus lādiņus, izņemot lielgabalu priekšratos esošos uz abiem vadiem, atstāt Sakrutkā un tā pat V divīziona 1. baterijai — Uglovkā. Par pieņemto un nodoto lādiņu skaitu baterijas komandieriem ziņot divīziona komandieriem.

9. §.

Par pagaidu artilērijas grupas priekšnieku pie 6. Rīgas pulka (V divīziona 1. baterija — 3 — 18 m. angļu un V divīziona 3. baterijas vads divi 3" krievu lielgabali) ieceļu V divīziona 1. baterijas komandieri vltņ. Dinne, kuram atrasties pie bataljona komandiera iekš Szlobodinci. Baterijas pagaidu komandēšanu uzņemties tās pašas baterijas vecākam virsniekam vltņ. Jansonam.

10. §.

IV divīziona 1. baterija ieiet divīzijas kreisās grupas artilērijas priekšnieka kapitāna Jakobsona rīcībā, kādēļ baterijai visus operatīvos ziņojumus piesūtīt caur grupas priekšnieku pulka štābam.

11. §.

V divīziona saimniecības daļai no Gavri pāriet uz Goliševo un nodibināt tālrunsa sakarus ar pulka štābu caur 5. Cēsu pulka centrāli Ostrovkos. Pāriešana jāizdara 30. VI.

12. §.

Municijas noliktavas paliek vecās vietās: labai grupai iekš Verest muižas, kreisai grupai Korsovkas stacijā.

Pulka komandieris pulkv.-leitn. Dannebergs.
Operatīvās daļas adjutants leitn. Smilga.

Saskaņā ar šo pavēli, 1. Valmieras btr. II vads 27. jūnijā plk. 05,00 noņemās no pozīcijām pie Skomorovas un devās uz jaunām pozīcijām. Plk. 20,00 vads nonāca Goliševā, kur palika pa nakti un nākošā dienā ieradās Uglovkā, kur 22. jūnijā nomainīja 4. bateriju un stājās V divīziona komandiera padotībā.

4. baterija, pēc nomaņas, nākošā dienā devās ceļā no Uglovkas caur Goliševu uz Zakrutka, kur nonāca 30. jūnija vakarā un nākošā dienā plk. 10,30 nomainīja 1. Valmieras btr. I vadu pie Zakrutkas sādžas. Pēc nomaņas 1. Valmieras btr. I vads devās ceļā, lai pievienotos uz pozīcijām II vadam pie Uglovka, kur nonāca 3. jūlijā.

No 1. jūlija līdz 1. augustam frontē notika nelielas kājnieku sadursmes. 6. jūlijā 4. baterija uz pulka komandiera rīkojumu, plk. 11,00 pārcēla vienu lielgabalu uz jaunām pozīcijām rietumos no Zakrutka, jo vecās pozīcijas bija neizdevīgas labā spārna mērķu apšaudei. Plk. 12,00 lielgabals piešāva mērķus no jaunās pozīcijas, uz kuru plk. 20,00 pārvietoja arī pārējos lielgabalus.

9. jūlijā Latgales partizāņu pulka rajonā ien. baterija no Sorinas rajona apšaudīja 3. Rūjienas baterijas nov. punktu un kājnieku ierakumus pie Rečinas sādžas. Baterijas II vads plk. 16,50 atklāja uguni uz ien. bateriju, kura pēc izlaistiem 14 šāviņiem apklusā.

Nākošās dienās baterijās bez pārmaiņām.

Baterijas piekopa apmācības, maskējās un ierīkoja lielgabalu ierakumus un zemnīcas.

Lai radītu stipru rezervi, Armijas virspavēlnieks pavēlēja katrā divīzijā vienu kājnieku pulku atvilkt rezervē. Vidzemes divīzijā rezervē atvilka 5. Cēsu kājn. pulku, bet 4. Valmieras un 6. Rīgas kājnieku pulku frontes, aizpildot 5. Cēsu kājn. pulka bijušo kaujas iecirkni, pagarināja un iztaisnoja, atvelkot 4. Valmieras pulka labo spārnu aiz Visokoje, Painskoje un Vloskoje ezeru grupas, bet 6. Rīgas kājn. pulka kreiso spārnu līdz Tatarī.

Saskaņā ar kājnieku pārgrupēšanos un frontes iztaisnošanu, atsevišķam pozīciju vadam pulka komandieris pavēlēja pārvietoties uz jaunām pozīcijām pie Mekšinas sādžas, kur vads pārvietojās 8. jūlijā un ieņēma pozīcijas, ar nov. punktu — Govari. Vadu pakļāva 4. Valmieras kājn. pulka komandierim.

1. Valmieras baterijas 1. vadu pārvietoja uz Vistovkas.

Pārvietošanos vads izdarīja naktī no 11. uz 12. jūliju, ieņemot pozīcijas ar nov. punktu Saidi sādžas rajonā. Vads

Spēku pārgrupēšana.

nodibināja sakarus ar 4. Valmieras kājn. pulka II btl. k-ri Tarasovkas sādžā.

Nākošās dienās vads piešāva ceļu no Prigorod Krasnoje uz Moljevo, ceļu no Pr. Krasnoje uz Aleksino un Kudrjeva un Brodi sādžas.

2. Cēsu un 3. Rūjienas baterijas palika līdzšinējās vietās.

Jūlija mēnesī kājnieku frontē bija nelielas izlūku sadursmes. Pēdējo izlūku gājienu ienaidnieka aizmugurē izdarīja 17. jūlijā 4. Valmieras kājn. pulka I btl. k-ris kapt. Spulģis. Tas bija pēdējais mūsu apmeklējums sarkanarmiešiem, jo 18. jūlijā pulki saņēma sekojošu tālgrammu:

Izlūku gājienu pārtraukšana.

Tēlgramma.

4., 5. un 6. kājnieku pulku komandieriem.

Paziņoju stingrai izpildīšanai Armijas virspavēlnieka tālgrammu Nr. 0287/0. Mūsu izlūku gājieni ienaidnieka aizmugurē un lielgabalu atņemšana atstāj nelabvēlīgu iespaidu uz miera sarunu gaitu. Lai neceltos lieki sarežģījumi pa miera sarunu vešanas laiku Virspavēlnieks kategoriski pavēl atturēties no izlūku gājieniem ienaidnieka aizmugurē un aprobežoties ar vietējo izlūkošanas darbību.

18. VII 20. plk. 22,10. Nr. 0984.

Pulkvedis Peniķis.

Jūlija vidū savu izveidošanos pabeidza 6. btr.

Pārmaiņas artilerijā.

Izpildot pulka k-ŗa pulkv.-leitn. A. Danneberga pavēli, V divīziona komandieris kapt. Jākobsons kreisās artilērijas grupas vadību nodeva 1. Valmieras baterijas komandierim un pats ar divīziona štābu pārcēlās uz Bartuļi un uzņēmās divīzijas labās artil. grupas vadību, nodibinot tālēfona sakarus ar 6. Rīgas kājn. pulka komandieri.

6. baterija, baterijas komandiera vlt. Vunderliha vadībā, izbrauca no Kārsavas 2 virsnieku, 55 kareivju un instruktoru, 30 zirgu un 2 lielgabalu sastāvā.

Baterija 21. VII plk. 17,00 nonāca Ljagušņiku sādžā, kur pievienojās pozīcijās stāvošam baterijas vadam.

Nākošās dienās baterija izdarīja mērķu piešaudi un 25. jūl. ar savu uguni padzina lielāku ienaidnieka izlūku grupu pie Krasnaja, kur tā bija pienākusi baterijas piešautā vietā. Ienaidnieks atstāja vairākus kritušos un ievainotus.

Pulka pirmie gada svētki.

26. jūlijā pulks svinēja savus pirmos gada svētkus, uz kuriem saņēma sekojošus apsveikumus:

No 4. Valmieras kājnieku pulka karavīriem:

Valmierieši sirsnīgi apsveic varonīgo Vidzemes pulku pirmos pastāvēšanas gada svētkos. Kopīgā cīņā ar Jums, Vidzemes artilērijas pulka

virsnieki un kareivji, mēs esam gājuši par Latvijas atsvabināšanu Ziemeļlatvijā, Kurzemē un Latgalē. Šinis cīņās mēs esam mācījušies cienīt un apbrīnot Jūsu kaujas izveicību, varonību un pašizliedzību.

Novēlu Jums slavas un spožuma pilnu nākotni.

Pulkv.-leitn. Bojārs.

No 5. Cēsu kājn. pulka karavīriem:

5. Cēsu kājnieku pulka virsnieki un kareivji sirsnīgi apsveic uz gada jubilejas svētkiem. Pulks palīdzēdams veikt daudz grūtas cīņas, ir gājis arvien kā uzvarētājs. Novēlam arī uz priekšu tikpat stingri un nelokāmi stāvēt par Latvijas neatkarību un ar tādu pašu enerģiju strādāt pie Latvijas nostiprināšanas.

Pulkv.-leitn. Līepiņš.

27. un 28. jūlijā 4. un 6. baterijas, tiešai aizsardzībai pozīcijās ierīkoja stiepļu žogus.

Augusta sākumā frontē kaujas darbība nenotika.

VIII. Miera noslēgšana ar Padomju Krieviju un pārmaiņas pulkā augusta mēn. 1920. g.

11. augustā ar Padomju Krieviju noslēdza mieru, par ko pulkā ienāca sekojošs paziņojums:

Tēlefonogramma.

Vidzemes artilērijas pulka komandierim.

Paziņoju izpildīšanai Armijas virspavēlnieka tēlegrammu no 11. VIII 20. Nr. 0307/0.

Šodien 11. augustā plk. 12,45, ir parakstīts miera līgums starp Latviju un Padomju Krieviju. Pavēlu visāda veida kara darbību pret Padomju Krieviju izbeigt šodien 11. augustā plk. 24,00.

11. VIII 20. plk. 15,10. Nr. 01096.

Divīzijas komandiera pag. v. i.

pulkv.-leitn. Spandegs.

Tēlefonogrammas saturu pulka komandieris nekavējoties paziņoja visiem vienību priekšniekiem.

Tā kā miera līgumā nospraustā Latvijas valsts robeža atrodās aizmugurē mūsu patreiz ieņemtai līnijai, tad bija paredzama šīs līnijas atstāšana un mūsu karaspēka atvilkšana uz noteikto valsts robežu 14 dienu laikā pēc miera līguma ratifikācijas dokumentu apmaiņas.

Ar 13. augusta operatīvo pavēli (Nr. 13) divīzijas komandieris pavēlēja 4. Valmieras, 6. Rīgas kājnieku pulkiem un Vidzemes artil. pulka vienībām palikt līdzšinējās pozīcijās, turpinot viņu aizsardzību un sarkanās armijas novērošanu. Valsts robežas nocietināšanas darbu izpildīšanu uzdeva 5. Cēsu kājn. pulkam.

Sakarā ar priekšā stāvošo frontes līniju atvilkšanu, pulka komandieris uzdeva kreisās un labās grupu komandiejiem rūpēties par pozīciju izlūkošanu aiz paredzamās valsts robežas.

Pulka gada
svētku diena
un vienību
numerācija.

17. augustā, saskaņā ar pulka komandiera ierosinājumu, Armijas virspavēlnieka pavēlē (Nr. 119. § 2) par pulka dibināšanas un līdz ar to par pulka gada svētku dienu izsludināts 19. jūlijs, t. i. diena, kurā atsevišķās pulka vienības apvienojas pulkā.

Ar tās pašas pavēles 9. § vienību numerācija noteikta sekojoša: IV un V divīzionu vietā skaitīt pulka I un II divīzionus, bet baterijas no 1. līdz 3. katrā divīzionā. (Sākot ar 1920. g. 14. septembri bateriju numerācija pulkā skaitās no 1.—6.)

Valsts robe-
žas nostipri-
nāšana.

Lai pasteidzinātu valsts austrumu robežu nostiprināšanu, divīzijas komandieris 23. augustā atdeva sekojošu pavēli:

S l e p e n i.

Operatīvā pavēle Nr. 014.

Vidzemes divīzijai.

Korsovā, 23. aug. 1920. g.

Karte: 1:126000.

1. §.

Ienaidnieka jaunu karaspēka daļu pienākšana frontē nav novērota.

2. §.

Mūsu spēki līdz miera līguma ratificēšanai paliek savās līdzšinējās pozīcijās un turpina novērot ienaidnieku.

3. §.

Lai izvestu valsts aizsardzības un robežlīnijas nostiprināšanas darbus, pavēlu:

- a) labais kaujas rajons.
pltn. Priede.

6. Rīgas kājn. pulks.
II dzna 1. un 3. btr.
divīzijas mīnmet. rt.
vads no inžen. rt.

- b) kreisais kaujas rajons.
pltn. Bojārs.

4. Valmieras k. p.
2. atsevišķais esk.
I dzna 1. btr.

II dzna 2. btr.

2. vads no inžen. rt.

- c) divīzijas rezerve.

pltn. Liepiņš.

5. Cēsu k. p.

3. vads no inžen. rt.

Atstājot esošos spēkus frontē, ar rezervē stāvošo bataljonu iztīrīt un nocietināt aizsardzības līniju no Snitniki, caur Pust. Kamenki (vai Platpereva), Čibiri, Dolgošeja, f. Zabalotje, Klešniki līdz Vjarimi-Alčovka līnijai.

Atstājot divus bataljonus un noliekot arī 2. Atsevišķo eskadronu pozīcijās, vienu bataljonu atvilkt pulka rezervē un novietot Bula-tovka - Stolbova - Kuznecova rajonā, dēļ robežlīnijas nocietināšanas.

Novietot pulku Pjerjevski - Čenčeva - Go-liševa - Joniki - Votjeva - Nesteri - Novoselki rajonā, vest robežlīnijas apcietināšanas darbus no Vjarimi - Alčovkas līnijas līdz Votjeva ieslēdzot.

4. §.

Visas iepriekšējā § paredzētās pārgrupēšanās izdarīt ne vēlāk par 26. augustu š. g., stādot man priekšā dislokācijas shēmas.

Vidzemes divīzijas komandiera v. i. pulkvedis Apinis.

Štāba priekšnieks pulkv.-leitn. Spandegs.

Tā kā frontē viss bija mierīgi, tad pulka komandieris pavēlēja uz katru bateriju atstāt tikai 500 šāviņus, bet pārējo municiju nogādāt uz pulka municijas noliktavu.

Bateriju apsardzībai un apkalpošanai baterijās atstāja pa dežūrējošam vadam, bet pārējos karavīrus un zirgus atvilka aizmugurē — sādžās, kur atradās labākas telpas.

Gen. Apinis.

Vidzemes divīzijas komandieris no 27. IV 20. līdz 4. IV 24.

26. augustā pulka vienības apmeklēja pulkvedis Apinis, kurš, saskaņā ar Armijas virspavēlnieka pavēli, bija iecelts par Vidzemes divīzijas komandieri. (Pulkvedi M. Peniķi iecēla par Galvenā štāba priekšnieku.)

3. augustā par pulka adjutantu iecēla kapt. Lasmani.

Pārmaiņas
divīzijā
un pulkā.

6. augustā 5. bateriju vltņ. žīds nodeva vltņ. Kalvijakam un devās Atsevišķās artil. instruktoru baterijas komandiera pulkv.-ltņ. V. Šēnfelda rīcībā.

9. septembrī I dzna komandieris kapt. Dombrovskis nodeva divīziona komandēšanu kapt. Rubenim un devās Artil. pārvaldes priekšnieka ģen. Ed. Kalniņa rīcībā.

10. septembrī pulka adjunantu kapt. Lasmani pārcēla uz Zemgales artil. pulku; viņa vietā par adjutanta v. i. iecēla vltņ. Rubeni.

4. baterija 7. septembrī nostājās pozīcijās pie Golodajevka.

II divīziona pārvalde 14. sept., kopā ar saimniecības daļu, pārvietojās uz Michailova sādžu.

6. baterija 14. sept. pārvietojās uz Pinci sādžu, kur nostājās pozīcijā.

Tajā pašā dienā atsevišķo pozīcijas vadu pārvietoja uz Kārsavu, kur to izformēja: lielgabalus nodeva Kārsavas komandantam, bet vada karavīrus sadalīja pa pārējām pulka vienībām.

21. sept. 4. baterija pārvietojās uz Bol. Blonši.

Septembra beigās Vidzemes divīzijas rajonā visas pulka baterijas noņēmas no pozīcijām un aizgāja uz aizmuguri, kur novietojās rezervē.

8. oktobrī visas II divīziona baterijas, kājniekotā ierindā, ieradās Michailova sādžā, kur divīzijas komandieris pulkvedis Apinis izdarīja skati un pēc tam pieņēma divīziona parādi.

11. oktobrī pulka komandieris saņēma sekojošu divīzijas pavēli:

Operatīvā pavēse Nr. 016.

Vidzemes divīzijai.

Korsovkā, 11. X 1920. g.

plk. 13,30.

Karte: 1:126000.

1. §.

4. okt. š. g. miera līgums starp Latviju un Krieviju galīgi ratificēts un divu nedēļu laikā, skaitot no ratificēšanas dienas, tā tad līdz 18. okt., abām līdzējām pusēm jāatvelk savs karaspēks līdz valsts robežām uz savas teritorijas.

2. §.

Armijas virspavēlnieks ar pavēli Nr. 09 no 9. okt. š. g. pavēl Latgales divīzijai līdz 15. okt. š. g. nomainīt man uzticētās karaspēka daļas. Divīzijai pēc nomaiņas jāsadrupējas Korsovkas rajonā. 6. Rīgas kājn. pulkam — Ludzas rajonā, pēc kam jāuzsāk pārvietošanās pa dzelzceļu uz Rīgu.

.....

Vidzemes divīzijas komandiera v. p. i.

pulkvedis-leitnants Šlosbergs.

Štāba priekšnieka v. p. i. kapitāns Vorps.

Pulka at-
griešanās
Rīgā.

Līdzīgu pavēli nodeva Latgales divīzijai:

Pavēle Latgales divīzijai Nr. 014.

10. okt. 1920. g. Bolvos.

.....

5. §.

Pulkv.-leitn. Bankins
Latgales artil. pulks

Palikt līdz turpmākam rīkojumam savās vietās. Piekomandētām Vidzemes artil. pulka baterijām stāties Vidzemes artil. pulka komandiera rīcībā.

Divīzijas komandiera v. p. i. pulkv. Krustiņš.
Štāba priekšnieka v. p. i. kapteinis Dālbergs.

Pulka vienības pārvešanai uz Rīgu sakopoja sekojoši:

I divīziona pārvaldi, 2. Cēsu un 3. Rūjienas baterijas — Jaunlatgales st. rajonā, II divīziona pārvaldi, 5. un 1. Valmieras btr. — Kārsavas rajonā, bet 4. un 6. baterijas — Ludzas rajonā.

16. oktobrī uz Rīgu komandēja 6. baterijas komandieri vlt. Vunderlichu līdz ar baterijas vietraudžiem telpu pieņemšanai un sadalīšanai pulka vienībām turpmākā pulka novietojuma vietā Rīgā, Artilērijas kazarmās.

Pulka vienības uz Rīgu sāka pārvietoties saskaņā ar sekojošu pulka komandiera priekšrakstu:

II divīziona komandierim.

17. okt. 1920. g. plk. 20.00. Nr. 026.

Kārsavā.

Jums padotās 4. un 6. baterijas pāriet armijas rezervē uz Rīgu. Saskaņā ar šo uzdodu jums abas šīs baterijas 18. X nosūtīt uz Ludzas staciju, kur priekš pārvešanas tiks padots ešelons. Par ešelona priekšnieku nozīmēju 4. baterijas komandieri kapt. Dinni; pēc nonākšanas Rīgā baterijām novietoties Huzāru kazarmās pēc vlt. Vunderlicha norādījumiem. Līdz viena no divīziju komandiera ierašanos, Rīgā par vecāko nobraukušām tur pulka daļām, nolieku 4. baterijas komandieri kapt. Dinni.

Vidzemes artil. pulka komandieris pulkv.-leitn. Dannebergs.

Kā pirmās Rīgā ieradās 4. un 6. baterijas.

Pārējās pulka vienības Rīgā ieradās sekojošā kārtībā: 24. oktobrī — I dzna pārvalde un 3. Rūjienas baterija, 25. oktobrī — pulka štābs, II dzna pārvalde, 5. btr., 1. Valmieras un 2. Cēsu baterijas.

Ar 25. oktōbri pulks, beidzis savas kara laika gaitas, novietojās savā tagadējā pastāvīgā novietojumā — Artilērijas kazarmās un iesāka pildīt savus miera laika pienākumus, apmācot jaunos artilēristus, lai tie augtu tikpat stipri garā, kādi bija viņu priekšteči — brīvības cīnītāji.

Pateicoties Virspavēlnieka ģeniālai vadībai un mūsu armijas varonībai, cīņas bija izcīnītas visās frontēs un izmocītā latvju tauta varēja uzsākt savu patstāvīgo, mierīgo dzīvi, pirmā kārtā atjaunojot izpostītās lauku sētas un pārvēršot auglīgās druvās atstātos atstātos laukus.

V d a ļ a.

Pulka miera laika gaitas.

I. Pulka komandieri.

No pulka veidošanas pirmām dienām līdz 1925. g. 28. septembrim pulku komandēja L. k. o. k. pulkv. Arturs Dannebergs.

Dzimis 1891. g. 17. februārī Valmieras apriņķa Ķonu pagastā. Beidzis Ufas mērnīku skolu. 1914. g. 5. janv. ieskaitīts Krievijas armijas 3. Somijas strēlnieku artil. divizionā un

Ģenerālis Dannebergs.

Pulka komandieris no 19. VII 19. līdz 3. XI 25. un no 10. X 32. līdz 31. I 35. Artilērijas inspektors no 31. I 35. g.

paaugstināts pirmā virsnieka dienesta pakāpē. No 1914. g. līdz 1917. g. ņēmis dalību pasaules karā kā vada, un vēlāk kā baterijas k-ris.

1919. g. 18. februārī brīvprātīgi iestājies Latvijas nacionālā armijā un no 11. marta komandējis 1. Valmieras bateriju, kādēļ arī uzskatāms par mūsu pirmās artilērijas vienības dibinātāju.

Kaujā pie Saaru muižas ievainots. Pēc izveseļošanās atgriezies baterijā, un tā paša gada 19. jūlijā uzņēmies pulka veidošanu un komandēšanu. Bermonta uzbrukumam sākoties iecelts par Dienvidfrontes artilērijas grupas komandieri. 1925. g. 22. jūnijā paaugstināts pulkveža dienesta pakāpē.

No 1925. g. 3. nov. līdz 1932. g. 10. oktobrim bija Artilērijas virsnieku kursu priekšnieks, pēc kam atkal stājies Vidzemes artil. pulka priekšgalā līdz iecelšanai (1935. g. 31. janv.) Artilērijas inspektora amatā.

Beidzis Augstāko kara skolu. Apbalvots ar Lāčplēša k. o. III un II šķ., Triju zvaigžņu ord. II šķ., Igaunijas brīvības krusta II šķ. 3. pak., Lietavas «Vyties Kryžiaus» ord. I šķ. 3. pak., Francijas Goda leģiona ord. un citām goda zīmēm.

Pulkvedis Fogelmanis.

Vidz. art. pulka k-ris no 1925. g. 3. XI līdz 1928. g. 9. XI.

No 1925. g. 3. nov. līdz 1928. g. 9. nov. pulku komandēja pulkv. **Nikolajs Fogelmanis.**

Dzimis 1885. g. 22. maijā Jelgavā. 1906. g. beidzis Jelgavas reālskolu un Konstantīna artilērijas skolu Pēterpilī. Paaugstināts pirmā virsnieka dienesta pakāpē 1912. g. augustā.

Krievu 29. artil. brigādes sastāvā 1914. g. rudenī izgājis karā pret Vāciju un tai pašā gadā kritis vācu gūstā. Par nopelniem kaujās apbalvots ar Sv. Jura zobenu.

1920. gadā izpildījis Artilerijas kadetu skolas priekšnieka amatu un tai pašā laikā skaitījies arī par Kurzemes artil. pulka k-ri. 1920. g. decembrī iecelts par Artil. virsnieku kursu priekšnieku, kādā amatā sabijis līdz 1925. g. 3. nov., kad iecelts par Vidzemes artil. pulka k-ri. No 1935. g. komandē Krasta artilerijas pulku.

Beidzis 8 mēn. kursus pie Augstākās kara skolas. Apbalvots ar Triju zvaigžņu ordeņa 3. šķ., Polijas «Krzyż Valecznych» ordeni un citām goda zīmēm.

Pulkvedis Šēnfelds.

Vidz. art. pulka k-ris no 1928. g. 9. XI līdz 1933. g. 10. X.
un no 1935. g. 31. I.

No 1928. g. 9. novembra līdz 1932. g. 10. oktobrim pulku komandēja L. k. o. k. pulkv. **Valdemārs Šēnfelds.**

Dzimis 1892. g. 6. septembrī Zemgalē, Kalnciema pagastā. 1909. g. beidzis Jelgavas reālskolu, pēc kam studējis Rīgā

politechnikā. Pasaules karam sākoties kā rezerves virsnieks iesaukts Krievijas aktīvā armijā.

1919. g. februārī Tērbatā brīvprātīgi iestājās nacionālā armijā; iedalīts 1. Valmieras baterijā, kuŗas sastāvā izgāja cīņās pret lieliniekiem. 1919. g. jūnijā izveidoja 3. Rūjienas bateriju, kuŗu komandēja līdz 1920. g. janvārim, kad iecelts par Zemgales artil. pulka X divīziona komandieri; 1920. g. augustā iecelts par atsevišķās artil. instruktoru baterijas k-ri, 1922. g. maijā par Artil. inspektora štaba priekšnieku un 1928. gadā par Vidzemes artil. pulka k-ri. 1926. g. beidzis Augstāko kara skolu.

Apbalvots ar Lāčplēša k. ord. III šķ., Triju zvaigžņu ord. III šķ., Igaunų brīvības krustu, Zviedru šķēpa ord. III šķ., Polonia restituta III šķ., Igaunų Ērgļa ord. III šķ., Krzyż Walecznych II šķ., Lietavas Gedimina ord. III šķ., Aizsargu nopelna krustu un citām goda zīmēm.

Pēc pulkv. A. Danneberga iecelšanas Artilerijas inspektora amatā 1935. g. 31. janv. atkal stājies pulka priekšgalā.

II. Pulka novietojums un apgāde.

Pulka novietojums.

Pēc kara darbības izbeigšanās Vidzemes artilerijas pulks 1920. g. 25. oktobrī pārcēlās uz Rīgu un novietojās Artilerijas kazarmās (agrākās Huzāru kazarmās).

Pulka sešas baterijas saspiesti ievietojās ēkā Nr. 5, bet pulka un divīzionu štābi — bijušās Artilerijas kadetu skolas ēkā (tagadējā pulka štāba ēkā). Pulka staļļi toreiz bija sliktā stāvoklī. Toreizējos pulka novietošanās apstākļus raksturo Artilerijas pārvaldes pr-ks pulkv. (vēlāk ģenerālis) Ed. Kalniņš pēc izdarītās inspekcijas:

«16. XI š. g. izdarīju Vidzemes artilerijas pulka inspekciju un zirgu apskati, pie kam atradu: pulks ieņem vienu no kazarmu lielajiem korpusiem, kuŗā diezgan saspiesti ievietotas 6 pulka baterijas, un bij. Artilerijas kadetu skolas telpas, kuŗās atrodas pulka un divīzionu štābi. Materiālā daļa atrodas parkā, jo nav attiecīgu telpu, kur to novietot. Staļļi zirgiem pietiekoši labi, bet prasa vēl remontu. Municijas noliktava ne visai apmierinoša, atrodas koka ēkā, kas nav pilnīgi droši...»

(Art. pārv. pr-ka 1920. g. pav. Nr. 152.)

Kareivju dzīvojamās telpas bija neremontētas, netīras, logi izdauzītiem stikliem, jumti cauri. Telpās trūka gultiņu, ka-

reivji gulēja uz nārām. Pagalmos un mācības laukumos mētājās salauztu transportlīdzekļu daļas, veci nederīgi riteņi, tukšas konservu bundžas un daudzas citas nekur nederīgas lietas. Pulks pielika daudz pūļu, lai telpas uzspodrinātu un apkārtni padarītu tīru un patīkamu.

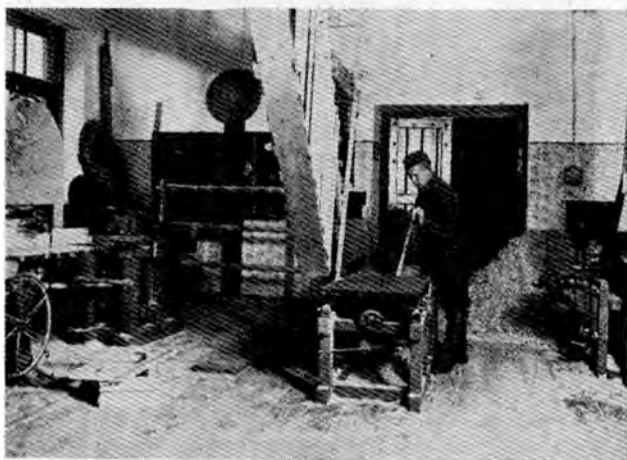
1920. gadā iedalītās telpas pulks ar nelielām pārmaiņām ieņēma vēl šodien.

Tagad telpas ir uzpostas, pie ēkām ierīkoti glīti puķu dārziņi un iedēstīti košuma krūmi un koki, un plašie smilšu laukumi apsēti ar zāli.

Labierīcības.

Pulka inventāra, transporta, karavīru apģērba un apavu labošanai pie pulka pastāv galdnieku, kalēju, drēbnieku un kurpnieku darbnīcas.

a) Galdnieku darbnīca.

Galdnieku darbnīca.

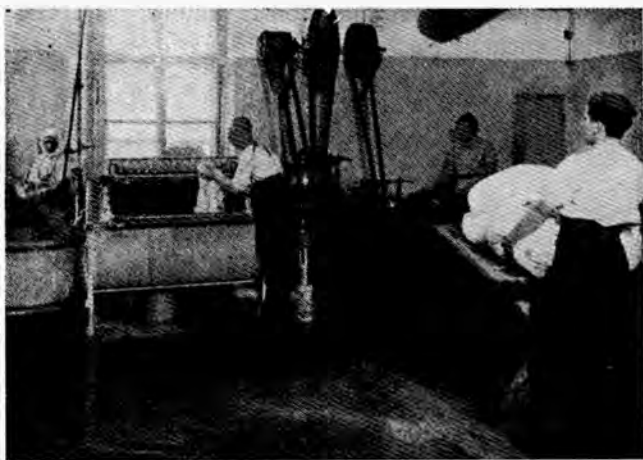
Līdz 1927. g. galdnieku darbnīcā strādāja rokas instrumentiem, bez mašīnām. Laikā no 1927. g. līdz 1929. gadam iegādāja: ēvelmašīnu, riņķa zāģi, lentas zāģi, koka virpas un 1931. gadā frēzmašīnu. Kā dzinējspēku lieto elektrību. 1931. un 1932. g. pulks saviem spēkiem saimnieciskā kārtā ierīkoja plauktus visām bateriju mantnīcām un pulka miera un kara laika krājumu noliktavām.

b) Kurpnieku darbnīca.

1928. g. kurpnieku darbnīcai iegādāja spēlmašīnu ar elektrisko dzinēju, kas lielā mērā atvieglo apavu remonta darbus.

c) Veļas mazgātava.

Pulka mēchaniskā veļas mazgātava ierīkota 1928. g. uz divīzijas k-ra ģen. Goppera ierosinājumu. Līdz tam daļa kareivju veļu mazgāja pulka pirtī, daļa deva mazgāt ārpus pulka, pilsētā. Veļas mazgātavu ierīkoja pirts ēkā, bijušās galdnieku darbnīcas telpās, kur uzstādīja veļas mazgājamo, centrifugālo susināmo un gludināmo mašīnas. Visas mašīnas darbināmas ar elektrību. Mazgāšanai un gludināšanai pielieto tvaiku, ko dod atsevišķā piebūvē uzstādītais tvaika katls. Visa šī iekārta izmaksāja Ls 10.200,—. Veļas mazgātavā par mazu atlīdzību mazgā pulka un arī citu karaspēka daļu karavīru veļu.

Veļas mazgātava.

d) Virtuve.

Virtuve atrodas ēkas Nr. 5 D. galā. Līdz 1930. gadam virtuve atradās 2 telpās, katra savā ēkas galā. Katrā virtuvē bija 3 katli un vienā vēl neliela plīts.

1930. g. Z. gala virtuvi likvidēja un D. gala virtuvi paplašināja un tur iebūvēja 1 katlu, 2 lielas plītis, no kurām viena ir ar siltuma skapi ēdienu uzglabāšanai. Abām plītīm ir cepešu krāsnis. Dažādu virtuves darbu atvieglošanai uzstādīja maizes griežamo, gaļas maļamo, kartupeļu tīrāmo, kaulu laužamo un nažu tīrāmo mašīnas. 1931. g. vasarā uzstādīja trauku mazgājamo mašīnu. Visas mašīnas darbināmas ar elektrību. Pateicoties virtuves modernai iekārtai, to iespējams apkalpot ar maz cilvēkiem, gatavojot lielas dažādības garšīgus ēdienus.

e) Karavīru ēdamistabas.

Līdz 1930. gadam kareivjiem atsevišķas ēdamistabas nebija; ēda dzīvojamās telpās no katliņiem, sēdot uz ķebliša vai pat gultās. 1930. g., pārbūvējot ēkas Nr. 5 apakšējo stāvu, tur likvidēja 2. baterijas dzīvojamās telpas, bateriju mantnīcas, bijušās karavīru veikala un viesistabas telpas. To vietā ierīkoja divas ēdamistabas un piemērotas telpas karavīru veikalam un viesistabai-lasītavai, kur arī novietoja bibliotēku. Līdz tam veikals un arī viesistaba atradās nepiemērotās šaurās telpās. Lielāko no ēdamistabām (Z. galā) izlieto arī kā vingrošanas zāli un kino telpas. Ēdamistabas apgādātas ar vāja-

Ēdamistaba.

dzīgiem soliem, galdiem un traukiem ēšanai pie kopējiem galdiem. 1934. gadā telpas izdaiļoja ar logu aizkariem, kuŗos attēlota pulka emblēma.

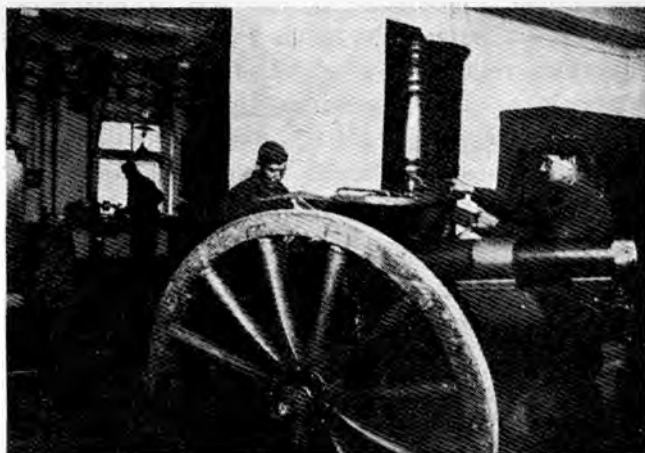
f) Mantnīcas.

Pēc 1930. g. telpu pārbūves bateriju mantnīcas izveidoja ēkas Nr. 5 bēniņos. Mantnīcas apgādātas plauktiem un drēbju uzkaramiem, kas atļauj tur novietotās mantas turēt priekšzīmīgā kārtībā.

g) Ieroču darbnīca.

Līdz 1925. gadam ieroču darbnīca atradās šaurās telpās; nebija arī vajadzīgo mašīnu. 1925. g. darbnīcas telpas paplašina, pievienojot vienu no blakus esošām baterijas mantnīcām. Tai pašā gadā iegādājas virpas. 1926. gadā iegādājas urbjamo un ēvelmašīnas, uzstāda elektrisko motoru kā dzinēju

un mašīnu darbināšanai ierīkoja transmisiju. Pateicoties mašīnām, darbnīcā iespējams izgatavot pulka vajadzībām dažādas lielgabalu rezerves daļas un citus piederumus.

Ieroču darbnīca.

h) Medicīnas ambulance.

Medicīnas ambulancē (kopā ar Smagās artil. pulku) 1936. gadā iekārtoti kalnu saules un diatermijas kabineti.

Medicīnas ambulance.

Pa labi — pulka vec. med. ārsts pulkv.-ltņ. Hjords.

i) Veterinārā ambulance.

Līdz 1. jūnijam 1922. g. pulkā veterinārārsta nebija, bet pārraudzība par zemākā personāla darbību bija uzdots divīzijas

veterinārārstam. 1922. g. 1. jūnijā pulka štatos tika paredzēts vecākais veterinārārsts ar palīgu. Pulka veter. ambulance apkalpoja visas divīzijas karaspēka daļas, kā arī Smagās artilērijas divīzionu, Artilērijas instruktoru bateriju un Bruņoto vilcienu pulku.

Sākot ar 1932. g. 1. maiju ambulancei uzdots pieņemt ārstēšanā arī aizsargu zirgus.

Sākot ar 1934. g. 22. janvāri ambulancei uzdots pieņemt ārstēšanā visus Rīgas apgabala garnizona karaspēka daļu zirgus.

Veter. ambulance.

Pa kreisi — pulka vec. vet. ārsts pulkv.-ltn. Rapa.

Ambulances iekārta sākumā bija ļoti trūcīga, bet par šiem gadiem pakāpeniski uzlabota un papildināta. No 1921. g. ambulancē stacionāri ārstēti 8.555 zirgi, vai vidēji gadā 653 zirgi. No tiem krituši 82 zirgi un 6 nogalināti kā neārstējami.

Ambulancē no 1922. g. līdz 1936. g., noturēti 14 kalēju un 12 veterinārsanitāru kursi.

III. Izglītība un audzināšana.

1) Virsnieku militārā izglītība.

Pulka virsnieku sastāvs kara laikā komplektējās galvenā kārtā no bij. Krievijas armijas virsniekiem, kuri bija ieguvuši savas zināšanas dažādās kara skolās, izejot saīsināto kara laika kursu, vai arī bija sagatavoti karaspēka daļās no brīvprātīgiem. Atbrīvošanas kara pēdējā posmā pulka virsnieku sa-

stāvs papildinājās ar dažiem virsniekiem, kuri pirmajā virsnieku dienesta pakāpē bija paaugstināti par kaujas nopelniem, kā arī ar Latvijas kara skolas kara laika izlaiduma virsniekiem.

Šāda kara laika virsnieku sastāva militārās zināšanas galvenā kārtā bazējās uz praktiskiem piedzīvojumiem, un ja ar šādām zināšanām, gribot negribot, bija jāapmierinās atbrīvošanas kara laikā, tad iestājoties miera laikam, virsnieku militārai izglītībai steidzami bija jādod dziļāki teorētiski pamati, lai virsnieki varētu apzinīgi un sekmīgi apmācīt un audzināt kareivjus un instruktorus. Par to gādāja armijas vadība, nodibinot Artilērijas virsnieku kursus, kuru programmu pakāpeniski mainīja un papildināja, piemērojoties sprāustam mērķim.

I k u r s u s (bateriju komandieru kursus) beidza 6 pulka virsnieki 14. IX 1921. gadā:

- 1) kapteinis Lūsis, Harijs,
- 2) „ Dinne, Jānis,
- 3) „ Vālodze, Fricis,
- 4) virsleitnants Smilga, Kristaps,
- 5) kapteinis Balodis, Jānis,
- 6) virsleitnants Šiffers, Kristaps.

II k u r s u s (artilērijas virsnieku kursus) 16. X 1922. g. beidza 5 pulka virsnieki:

- 1) kapteinis Bišentrops, Valdemārs,
- 2) „ Titlovs, Arsenijs,
- 3) virsleitnants Kalvijaks, Aleksandrs,
- 4) „ Žīds, Jānis,
- 5) leitnants Kauliņš, Hermanis.

III k u r s u s (artilērijas virsnieku kursus) 12. XI 1923. g. beidza 5 pulka virsnieki.

- 1) kapteinis Strauss, Eduards,
- 2) virsleitnants Vunderlichs, Fridrichs,
- 3) „ Rubenis, Alfreds,
- 4) leitnants Jūgs, Jānis,
- 5) virsleitnants Fastena, Hanss.

IV k u r s u s (artilērijas virsnieku kursus) 25. X 1924. g. beidza 3 pulka virsnieki:

- 1) leitnants Mārtinsons, Aleksandrs,
- 2) „ Staķis, Juris,
- 3) „ Krevits, Antons.

V k u r s u s (artilērijas virsnieku kursu) 30. X 1925. g.
beidza 2 pulka virsnieki:

- 1) virsleitnants Treifelds, Kārlis,
- 2) leitnants Liepiņš, Arvids.

VI k u r s u s (vecāko artilērijas virsnieku kursu) 10.
VI 1926. g. beidza 2 pulka virsnieki:

- 1) pulkv.-leitn. Konradi-Kondrašovs, Aleksandrs,
- 2) kapteinis Lipinskis, Adomirs.

VII k u r s u s (artilērijas virsnieku kursu) 30. VII
1927. g. beidza 3 pulka virsnieki:

- 1) virsleitnants Sovers, Pēteris,
- 2) „ Kampars, Eduards,
- 3) „ Liniņš, Alfreds.

VIII k u r s u s (artilērijas virsnieku kursu) 31. VIII
1928. g. beidza 4 pulka virsnieki:

- 1) virsleitnants Grāvelis, Valdemars,
- 2) „ Katlaps, Eduards,
- 3) „ Bite, Elmars,
- 4) leitnants Jansons, Edgars.

IX k u r s u s (artilērijas virsnieku kursu) 31. VIII
1929. g. beidza 4 pulka virsnieki:

- 1) virsleitnants Kaucis, Jānis,
- 2) „ Liepiņš, Ernests,
- 3) „ Lapiņš, Kārlis,
- 4) „ Āboliņš, Jānis.

X k u r s u s (artilērijas virsnieku kursu) 30. VIII 1930. g.
beidza 3 pulka virsnieki:

- 1) virsleitnants Vancers, Donats,
- 2) „ Cībers, Paulis,
- 3) „ Priede, Jānis.

XI k u r s u s (artilērijas divīziju komandieru kursu)
31. VIII 1931. g. beidza 3 pulka virsnieki:

- 1) pulkv.-leitn. Dūms, Visvaldis,
- 2) kapteinis Vunderlichs, Frīdrihs,
- 3) „ Titlovs, Arsenijs.

XII k u r s u s (artilērijas divīziju komandieru kursu)
14. XI 1933. g. beidza 3 pulka virsnieki:

- 1) pulkv.-leitn. Užans, Pēteris,
- 2) kapteinis Bērziņš, Edgars,
- 3) „ Kalvijaks, Aleksandrs.

No pulka virsniekiem Augstāko kara skolu beiguši: ģen. A. Dannebergs, pulkv. V. Šēnfelds, pulkv. V. Dūms, pulkv. J. Žīds, pulkv. E. Plūcis, pulkv.ltn. P. Sovers, kapt. Zandersons un kapt. Aboltiņš.

2) Instruktoru militārā izglītība.

Pulka instruktoru sastāvu kara laikā komplektēja no bij. krievu armijas instruktoriem un papildināja ar spējīgākiem kareivjiem.

Ģenerālis K. Goppers.

Vidz. div. k-ris no 4. IV 24. g. — 13. IV 34. g.

Iestājoties miera laikam, instruktoru sagatavošana notika Artilērijas instruktoru baterijā, bet vēlāk pašos pulkos, kur piegriezta lielu vērību instruktoru militārās izglītības pacelšanai.

3) Kareivju lasītnepratēju vispārēja apmācība.

Pirmos pēckara gados pulkā ienāca liels skaits analfabētu, apm. 10—12 kareivji katrā baterijā, un vēl lielāks skaits valsts valodas nepratēju. Visvairāk analfabētu un valsts valodas ne-

**Ģenerālis Fr. Virsaitis,
Vidzemes divīzijas komandieris no 14. IV 1934. gada.**

pratēju ienāca no Latgales. Pēdējos gados atzīmējama iepriecinoša parādība, ka analfabētu skaits ievērojami samazinājies: baterijās ienāk apm. 2—3 cilvēki. Tāpat ievērojami samazinājies valsts valodas nepratēju skaits un pēdējos gados to tikpat kā nav.

Ģenerālis J. Ezeriņš.

Vidzemes divīzijas k-ŗa palīgs no 15. X 36. g.

4) Karavīru bibliotēka un lasītava.

Jau atbrīvošanas kara laikā pie dažām bateriju un divīziju pārvaldēm bija savākti nelieli grāmatu krājumi. Pulkam pārnākot uz Rīgu un novietojoties vienkopus, šos grāmatu krājumus pakāpeniski sakopoja, un jau 1923. gadā apvienotā pulka karavīru bibliotēkā skaitās 700 sējumi Ls 1.500.— vērtībā. Ar katru gadu grāmatu skaits bibliotēkā pieauga, iegādājoties grāmatas gan pulka līdzekļiem, gan saņemot kā ziedo-

jumus. 1930. g. kultūras fonds piešķīra pulka bibliotēkai 673 grāmatas Ls 1.362,08 vērtībā. 1937. g. pulka karavīru bibliotēkā skaitās 2.500 sējumu, apm. Ls 4.000,— vērtībā. Pie bibliotēkas atrodas arī lasāmais galds ar galvas pilsētas laikrakstiem un žurnāliem.

Bez tam pulkā pastāv atsevišķa militāri-zinātnisku grāmatu bibliotēka pie virsnieku kluba.

5) Priekšlasījumi.

Bez militārās apmācības pulks saviem karavīriem no dienesta brīvā laikā cenšas modināt interesi arī citās nozarēs, sarīkojot atsevišķus priekšlasījumus un priekšlasījumu ciklus. Tā pulka karavīriem specialisti nolasījuši lekcijas par dārzkopību, biškopību un lauksaimniecību. Pēdējos gados ar kara ministra ģen. J. Baloža gādību mūsu augstskolas mācības spēki lasījuši lekcijas par Latvijas vēsturi un dažiem ētikas jautājumiem. Latvijas atbrīvošanas cīņu vēsturi periodiski apskatījuši pulka virsnieki.

Kopš 1936. gada pulkā pastāv *illūstrēts nedēļas apskats*. No visiem pārējiem līdzīga nosaukuma izdevumiem šis illūstrētais nedēļas apskats atšķiras ar to, ka viņa izdošanai nav jālieto papīrs un tinte, bet nedēļas jaunāko iekšzemes un ārzemju notikumu attēlus pulka karavīru priekšā ar projekcijas aparāta palīdzību demonstrē uz ekrāna. Kā materiālu šīs programmas sastādīšanai lieto no laikrakstiem un žurnāliem izgrieztus tur iespiestos attēlus, kā arī foto attēlus no pulka dzīves. Žurnāla programma ļoti plaša. Tanī ir sekojošas nodaļas: jaunākie notikumi sabiedriskā un valsts dzīvē iekšzemē un ārzemēs, sportā, reliģijā, iekšzemes un ārzemju militārais apskats, jaunākie notikumi armijas un pulka dzīvē, mākslā. tehnikas jauniekie sasniegumi, humors un c. Šo nodaļu vadīšana uzdota pulka virsniekiem un virsdienesta instruktoriem, kāda virsnieka pārraudzībā. Šādā veidā karavīriem demonstrējamais illūstrētais nedēļas apskats dod pārskatu par notikumiem ne tikai savā galvas pilsētā un valstī, bet visā pasaulē. Par katru uz ekrāna demonstrēto uzņēmumu attiecīgās nodaļas vadītājs dod izsmēlošus paskaidrojumus. Tādā veidā ik nedēļas vienas stundas laikā pulka karavīriem rodas pārskats par notikumiem visā pasaulē. Katra numura saturu pirms demonstrējuma pārbauda pulka komandieris. Daudz pūļu prasa šis pasākums arī no nodaļu vadītājiem, virsniekiem un instruktoriem un viņu palīgiem — virsdienesta instruktoriem, toties šīs pūles atalgo apziņa, ka viņu darbs nāk par labu visai pulka karavīru saimei.

6) Kino.

1927. gadā pulks ar Apmācības daļas un saviem līdzekļiem iegādājās kino aparātu, caur ko radās iespēja pulka karavīriem no dienesta brīvā laikā sarīkot kino izrādes. Bez parastajām filmām, kuras atrodamas kino filmu tirdzniecībā, izrādītas arī visas tās militārās apmācības filmas, kuras izsniedz Armijas štāba apmācības daļa. 1935. gadā pulkā uzstādīja skatu filmas aparātu.

7) Pulka tiesas darbība.

Pulka tiesa savu darbību uzsāka 1920. gadā, kad tā ar pavēli pulkam (Nr. 1 § 11, tiesas daļa) iecelta sekojošā sastāvā: priekšsēdētājs — V divīziona komandieris kapteinis Jākobsons, locekļi — IV divīziona 1. btr. komandieris virsleitnants Dombrovskis un tā paša divīziona 3. btr. vecākais virsnieks leitnants Kļavis. Par tieslietu darbvedi iecelts leitnants Beimuts. Pirmā darbības gadā pulka tiesa skatīja cauri 8 lietas, 1921. gadā — 20 lietas, nākošos gados — caurmērā 6—8 lietas gadā, bet pēdējos gados pat mazāk. 1931. gadā pulka tiesas pārorganizētas un maija mēnesī izdots likums par pulka tiesām, kas nosaka, ka vairākām pulku tiesām ieeļ vienu kopēju tiesu priekšsēdētāju. No šā laika pulka lietas izspriež I iecirkņa pulku tiesu priekšsēdētājs L. k. o. kav. pulkv. Rapa, kurš kā vecs kara tiesu darbinieks savu atbildīgo uzdevumu veic ar lielu darba izpratni.

IV. Kultūrāli-sabiedriskā dzīve.

a) Vispārējie sasniegumi.

Kultūrāli-sabiedriskās dzīves veicināšanā lielu lomu spēlē pulka novietojums galvas pilsētā. Katru gadu pulka jaunkareivjiem, kuri pa lielākai daļai nāk no provinces, bijusi izdevība virsnieku un instruktoru vadībā apmeklēt Kara muzeju, Valsts vēsturisko muzeju, Etnografisko muzeju un Pilsētas mākslas muzeju. Apmeklēti arī skaistais Brīvdabas muzejs Juglas krastos un jaunatklātais Zooloģiskais dārzs Meža parkā.

Pateicoties kara ministra ģen. J. Baloža gādībai un premtīnākšanai, pulka karavīri varēja noklausīties vairākas mūsu augstskolas izcilus mācības spēku lekcijas par vēsturiskiem un nacionāliem jautājumiem. Arī pulka virsnieki bieži nolasījuši referātus kareivjiem. Armijas štābs, kā arī pulks no saviem līdzekļiem izsniedzis karavīriem ieejas biļetes uz vērtīgām

operas un teātru izrādēm, kurās parasti karavīri ļoti kupli apmeklēja.

No 1924.—1932. g. pulks ikgadus rīkoja koncertu-balli, kurā programmu izpildīja — pulka orķestris, koris un atsevišķi pulka karavīri. Šie sarīkojumi devuši arī prāvus atlikumus, kuri izlietoti pulka karavīru kultūrālām vajadzībām.

Bez tam lielāki sabiedriski pulka sarīkojumi bijuši — jāšanas svētki, kurus pulks rīkojis hipodromā. Šie svētki pievilkuši tūkstošiem skatītājus, un par pulka sasniegumiem jāšanas nozarē mūsu prese ir devusi ļoti cildinošas atsauksmes.

b) Sakari ar Vidzemes pilsētu un lauku pašvaldībām un skolām.

Pašvaldības dep-ta vicedirektors Caucis uzrunā pulka karavīrus XVIII g. svētkos.

Pulks uztur ciešus sakarus ar Vidzemes pilsētām un apriņķiem, no kurienes ieplūst pulkā lielākā daļa jaunkareivju.

No Vidzemes pilsētu un lauku pašvaldībām pulks ir saņēmis savu lielāko goda balvu — sudraba taures un ikgadus, ierodoties pulka gada svētkos vai citos svinīgos sarīkojumos, Vidzemes pilsētu un lauku pašvaldību pārstāvji ar pašvaldību departamenta direktoru Zankēvicu un vicedirektoru Cauci priekšgalā, kā pulka goda šefi, bagātīgi apdāvina pulka karavīrus, kas guvuši labākos panākumus dažādās militārās dis-

Pulka goda šefi — Vidzemes pilsētu un lauku pašvaldību pārstāvji ar Pašvaldības dep-ta direktoru Zankevicu un vicedirektoru Cauci pie 1936. g. apbalvotiem pulka karavīriem.

No kreisās — Cēsu apr. vecākais Ringmanis, Valmieras apr. vec. Vinters, Pašvaldību departamenta vicedirektors G. Caucis, direktors J. Zankevics. Labā pusē — Cēsu pils. galva Kauce, Mazsalacas pils. galva Daugulis.

Valmieras apriņķa vecākais Vinters apbalvo labākos šāvējus.
Pa kreisi — pulkv.-ltņ. Bērziņš, kapt. Titlovs, kapt. Runge.

ciplinās, kā arī veselās vienības ar ceļojošām goda balvām par kopīgiem izcilus panākumiem šaušanā.

1937. gadā pulks nodibināja draudzīgas attiecības ar galvas pilsētas Rīgas Čiekurkalna pamatskolu, pasniedzot

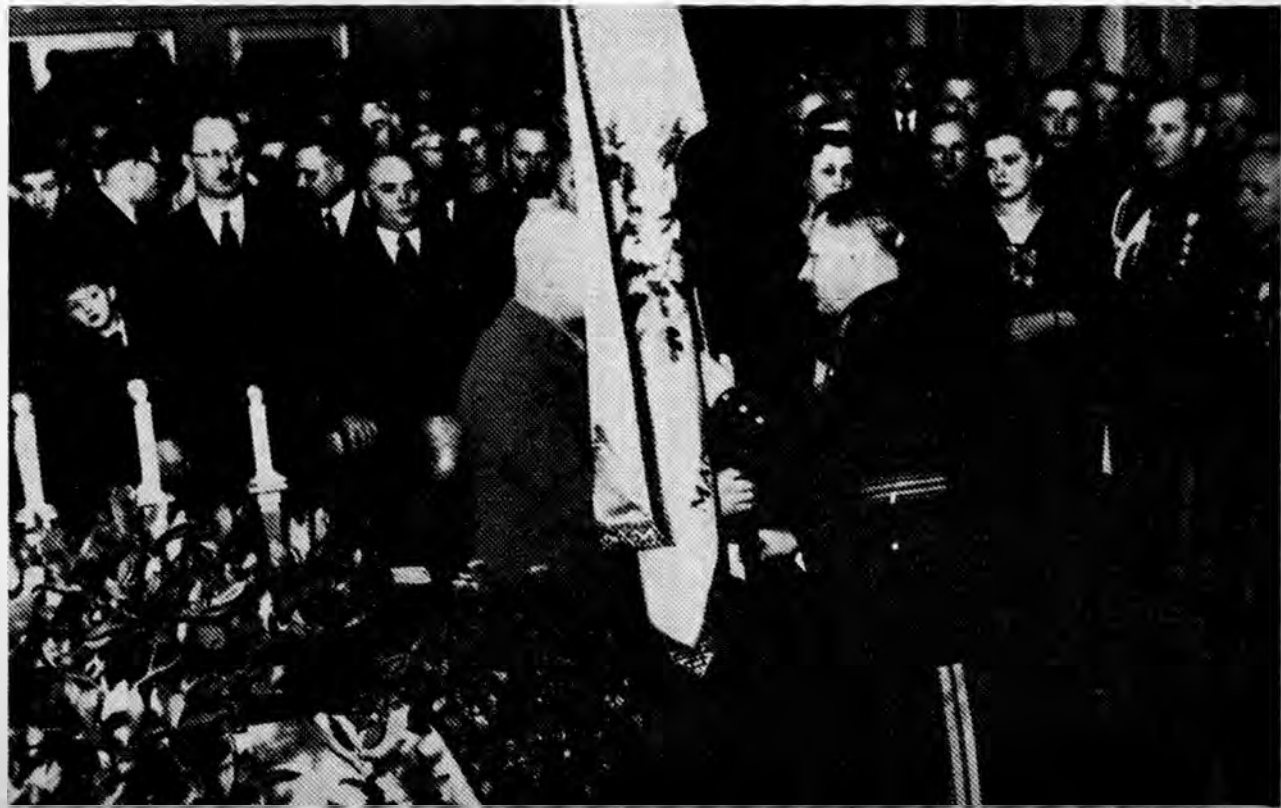

Madonas pilsētas galva Steinbergs saņem pulka emblēmu.

skolai karogu ar devīzi «Mans zelts ir mana tauta, mans gods ir viņas gods.» Šai skolā mācās daudzi pulka virsnieku un virsd. instruktoru bērni.

c) Attiecības ar Igaunijas un Lietavas artileriju.

Atbrīvošanas karā nodibinātā ieroču brālība ar mūsu ziemeļu kaimiņu — Igauniju arī miera laikā netika aizmirsta, bet gan izveidota un turpināta.

Karoga pasniegšana galvas pilsētas Rīgas Čiekurkalna (10.) pamatskolai.

Pirmā draudzīgo sakaru atjaunošana notika 1925. gada 5. novembrī, kad pulkam piekomandēja Igaunijas 2. divīzijas artil. kapt. Derriku Aleksandru (1925. g. 353. pav. 15. §). Kapteini Derriku iedalīja 3. Rūjienas baterijā, kur tas pavadīja veselu gadu, iepazīdamies ar mūsu armijas iekārtu, apmācību un valodu. 1926. gada 1. novembrī kapteini Derriku atkomandēja uz savu armiju.

Gadu vēlāk, pulka I divīziona sakaru virsnieku virsleitnantu Lapiņu tādā pat nolūkā piekomandēja Igaunijas 1. divīzijas artilerijai Narvā. Virsleitnantu Lapiņu iedalīja Igaunijas 1. artilerijas grupas 3. baterijā, kurā viņš pavadīja 11 mēnešus, ņemot dalību apmācībā, iepazīstoties ar armijas iekārtu un valodu. 1928. g. 28. oktobrī, Igaunijas 1. divīzijas artilerijas standarta pasniegšanas svētkos, pulka komandiera uzdevumā vltņ. Lapiņš pie standarta kāta piestiprināja zelta naglu ar Vidzemes artilerijas pulka emblēmas attēlu.

1929. gada 6. dec. uz 1 gadu Igaunijas armijas 5. artilerijas grupai Vilandē piekomandēja pulka 6. baterijas vecāko virsnieku virsleitnantu Liepiņu Ernestu. Arī vltņ. Liepiņš Vilandē pavadīja vienu gadu, iepazīstoties ar Igaunijas artileriju, armijas iekārtu, valodu un nodibinot draudzīgas attiecības ar igauņu karavīriem.

Bez šiem pastāvīgi piekomandētiem virsniekiem pārmaiņus ir viesojušās arī delegācijas dažādos svētku gadījumos.

1927. g. Igaunijas valsts svētkos 2. divīzijas artilerija Tartū uzaicināja viesoties mūsu pulka delegāciju, kurā piedalījās toreizējais pulka komandieris pulkvedis Fogelmanis, kapteinis Dinne un virsleitnants Priede.

1929. g. rudenī, pulka 10 gadu jubilejā no Igaunijas 1. un 2. divīzijas artilerijām ieradās virsnieku un instruktoru delegācijas, kurās piedalījās: pulkveži Leets un Borkmans, kapteiņi Derriks, Treufeldts un Rass, no instruktoriem — virsnieku vietnieki Klesti, Freibergs un Krusbergs. Šīs delegācijas pulkam pasniedza krāšņas balvas — divus sudraba kausus virsniekiem un vienu sudraba kausu un fotogrāfiju instruktoriem.

Kā atbildi uz šo apciemojumu 1933. g. janvārī, 1. artilerijas grupas 15. gadu svētkos Narvā viesojās pulka komandieris pulkvedis Dannebergs, virsleitnants Lapiņš un virsseržants Māzins. Pulkvedis Dannebergs pulka virsnieku vārdā Igaunijas 1. artilerijas grupai pasniedza sudraba vīna mucīņu, bet no instruktoriem — sudraba kausu.

Bez tam pulks ar visām trim Igaunijas divīziju artileri-

jas grupām ik gadus apmainās apsveikumu tēlegrammām Jaunajā gadā, pulku gada svētkos un citos svinīgos gadījumos.

1936. gadā pulkam uz 1 gadu piekomandēja Lietavas 2. artil. pulka kapt. Šimenu, bet pulka vlt. žagariņu — lietaviešu 3. artil. pulkam Kauņā, tā nodibinot ciešas un draudzīgas saites starp mūsu un Lietavas artileriju.

d) Vienību izrikojumi.

Visās pulka vienībās pastāv tradīcija svinēt savu dibināšanas dienu resp. gada svētkus. Bateriju gada svētkos attiecīgu bateriju virsnieki iepazīstina kareivjus ar vienības izcelšanās vēsturi, kam seko vienības skate un kopējas pusdienas.

Vakaros parasti notika svētku izrikojums ar priekšnesumiem un saviesīgu dzīvi. Programmas izpildītāji bija paši karavīri. Šādus izrikojumus apmeklēja arī bijušie vienības karavīri-atbrīvošanas cīņu dalībnieki un kopā ar jauno paaudzi pārrunās atcerējās toreizējās slavenās kaujas dienas. Kopš 1928. g. sarīkojumu noslēgums — balle izpaliek.

1. Valmieras baterija savus gada svētkus svin 20. martā, 2. Cēsu btr. — 20. maijā, 3. Rūjienas btr. — 20. jūnijā, 4. btr. — 22. oktobrī, 5. btr. — 30. septembrī, 6. btr. — 6. jūlijā, sakaru btr. — 27. novembrī.

Virsnieku kluba ēdamistaba.

e) Virsnieku klubs.

Vidzemes artilērijas pulkam pārnākot Rīgā, pulka virsnieku kluba vajadzībām ierādīja bij. krievu armijas 16. Irkutskas huzāru pulka kazarmās vienu koka divstāvu ēku. Šo ēku 1912. g. cēla Rīgas pilsēta un nodeva huzāru pulka lietošanā kā pagaidu virsnieku klubu līdz piemērotākas kluba ēkas uzcelšanai.

Jau atrodoties Austrumu frontē, pulka virsnieki izdarīja atvilkumus no savas algas nepieciešamā kluba inventāra iegādei. Pirmā kluba valdē 1920. g. ievēlēja kapt. Lasmani, kapt. Dinni un vlt. Vunderlichu. Kluba iekārta sākumā bija ļoti trūcīga un telpas ļoti šauras, kādēļ klubs virsniekiem nekādas ērtības nevarēja dot. 1923. g. pulka virsnieki saviem

Virsn. kluba atpūtas telpas.

līdzekļiem izbūvēja slēgtu ziemas verandu. 1927. g. pēc mākslinieka J. Madernieka zīmējumiem, klubs pasūtīja ēdamistabas iekārtu latviskā stilā. Ar kara ministra ģen. J. Baloža materiālu atbalstu, pēdējos gados klubs palicis par mājīgu virsnieku mācību un atpūtas vietu.

Pie kluba pastāv plaša bibliotēka ar vērtīgām militāri-zinātniskām grāmatām.

f) Kareivju-instruktoru klubs.

Kareivjiem jau no 1921. g. pie pulka karavīru veikala bija iekārtotas telpas, kurās viņi pieņēma savus apmeklētājus un kurās lietoja arī kā lasītavu.

1930. g. pulka virsdienesta karavīriem nodeva 2 istabas kluba vajadzībām.

1937. gadā virsdienesta instruktoriem iekārtoja atsevišķas glītas telpas (3 istabas), kuŗas izriķojumu gadījumos var savienot ar kareivju lasītavas telpām, kuŗas arī tai pašā gadā paplašināja un glīti iekārtoja.

Ar kara ministra ģen. J. Baloŗa materiālu atbalstu, virsd. instruktoru kluba telpas vēlāk iekārtoja vēl glītāki.

Kareivju lasītava un viesu pieņemšanas istaba.

Pulka kaŗavīru veikals.

g) Pulka orķestris.

1921. gadā 8. decembra ministru kabineta sēdē apstiprināja un ar Apsardzības ministra pavēli atļāva Vidzemes artilērijas pulkam dibināt orķestri, bez izdevumiem no valsts puses mūzikas instrūmentu iegādei.

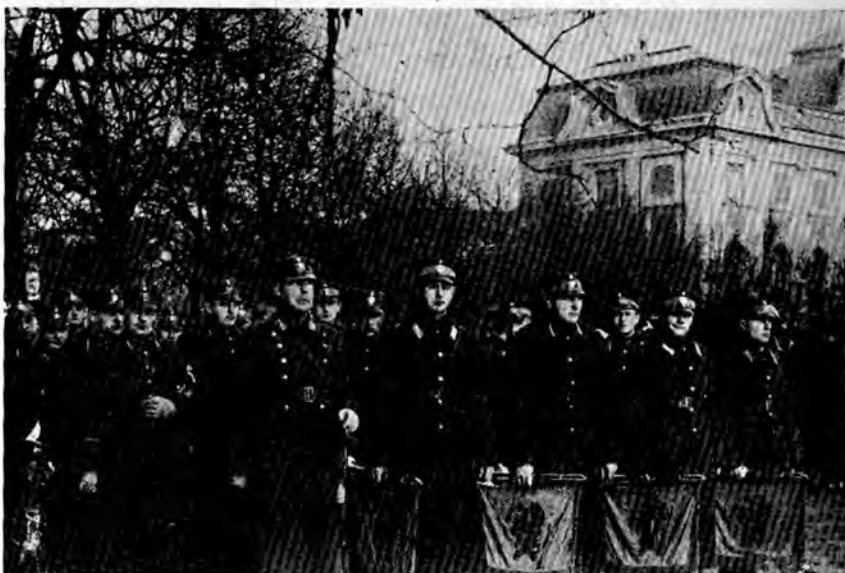
V/d. instruktoru klubs.

Kareivju eglīte 1927. gadā.

Vidū pulka k-ris pulkv. N. Fogelmanis. Pa labi — kapt. Pauders,
pa kreisi — kapt. Sovers, pulkv.-ltņ. Užans, pulkv.-ltņ. Plūcis.

1922. g. 10. janvārī par orķestra vadītāju pieņēma tagadējo adm. vītn. Skujiņu, kurš orķestri ātri noorganizēja. Jau tā paša gada vasarā orķestris koncertēja visu sezonu Lielā Vērmanes parkā, kas atkārtojas arī 1923. g. vasarā un daļu sezonas arī 1924. g. vasarā. Orķestris mūzicēja arī vairākas sezonas Nacionālā teātrī. Vasaras orķestris pavada pulka nometnē, kur katru vakaru izpilda koncerta programmu. Atgriežoties no nometnes, orķestris koncertē Rīgas garnizona virsnieku kluba dārzā, bez tam dod koncertus arī dažādos privāto organizāciju izcilākos sarīkojumos kā Rīgā, tā arī provincē. Orķestris ņēmis dalību arī Rīgā sarīkotos dziesmu svētkos, dziesmu dienās, pēdējos VII vispārējos dzies-

Pulka orķestris.

Priekš. rindā pirmais no kreisā orķestra vadītājs adm. vītn. J. Skujiņš.

mu svētkos un «Atdzimšanas dziesmas» inscenējumā Vienības laukumā.

Pulka orķestri 1929. gada vasarā komandēja līdzī Valsts Prezidentam viņa braucienā uz Stokholmu pie Zviedrijas karaļa. Orķestris koncertēja vienā no skaistākiem Stokholmas koncerta dārziem, skandinot latvju tautas mūziku un izpelnoties skaistās «Ziemeļu Venecijas» iemītnieku nedalītas simpatijas un atzinību.

Orķestris savā repertuarā izcilus vietu ierāda latvju mūzikai, izpelnidamies daudzo mūzikas kritiķu vislabvēlīgākās

atsauksmes dažādos laikrakstos. Tā, piem., «Latvijas Kareivis» (1932. g. Nr. 166) pēc kāda koncerta Armijas virsnieku kluba dārzā raksta šādi: «Patikamu izņēmumu pagājušo nedēļu sagādāja Vidzemes artilērijas pulka orķestris, koncertēdams Armijas virsnieku kluba dārzā. Orķestra vadītājs adm. virsl. Skujiņš sava orķestra koncertu ciklu ievadīja ar tīri latvisku programmu. Publikai priekšnesumi sagādāja patīkamu pārsteigumu un baudu. Arī vēlākajos koncertos latviešu autoriem ierādīta redzama vieta. Šāds virziens uz vissiltāko apsveicams. Atliek tikai vēlēties, kaut labais piemērs būtu ierosinošs daudziem citiem koncertētājiem.»

V. Apmācība, sports un sacīkstes.

1) Jaunkareivju apmācība.

Pēc sekmīgi pabeigtām cīņām sākās armijas demobilizācija un pāriešana uz miera laika darbu — jauno tēvijas sargu sagatavošanu savam augstam uzdevumam. Jau tā paša gada novembrā beigās pulks iesāka jaunkareivju apmācību pēc Artilērijas inspektora štāba izstrādātās programmas. Jaunkareivju apmācībā grūtības radīja virsnieku un instruktoru trūkums. Trūka arī valsts apģērba, tā ka vēl nedēļām ilgi pēc iesaukšanas jaunkareivji lietoja savas privātās drēbes.

1921. gadā jaunkareivju apmācība sākās 15. decembrī. Ar apģērbiem bija jau labāk: jaunkareivjus apģērbt valsts drēbēs varēja tūlī pēc viņu ierašanās pulkā.

Sākot ar 1923. gadu līdz 1930. gadam pulkā iedalītie jaunkareivji ieradās februāra beigās. Tūlī pēc ierašanās tos ap-

Vaļas brižos.

ģērba un sāka apmācīt, saskaņā ar armijas komandiera apstiprinātu programmu.

Sākot ar 1931. gadu jaunkareivjus iedalīja pulkā augustā. Bez tam februāra beigās pulks saņēma nedaudz augst- un vidusskolu beigušos, kurus tūlīt pēc ierašanās iedalīja instruktoru vadā, ko noorganizēja pēc kārtas pie baterijām. Tagad iedalīšanas kārtība ir grozīta.

2) Kareivju apmācība.

Ik gadus, pēc jaunkareivju apmācības kursa iziešanas, sākas otrais posms kareivju sagatavošanā — speciālizēšana atsevišķās nozarēs un visu baterijas kareivju kopdarbība kaujas uzdevumu pildīšanā. Visam apmācības darbam, kā praktisks pārbaudījums, seko šaušanas poligonā un kopēji manevri ar citām ieroču šķirām.

Līdz 1925. gadam apmācībās bija jūtams virsnieku un instruktoru trūkums, ko pakāpeniski novērsa, papildinot esošos kadrus ar Kara skolas artilērijas nodaļu beigušiem jauniem virsniekiem un atstājot labākos instruktorus vadu beigušos kareivjus virsdienestā kā instruktorus.

3) Sakarnieku apmācība.

No katra iesaukuma zināmu kareivju skaitu, pēc jaunkareivju apmācības kursa beigšanas, apmāca sakaru dienestā, saskaņā ar armijas sakaru priekšnieka sastādītām programmām.

1923. g. vasarā Elektrotehniskā divīzionā sagatavots pirmais miera laika sakaru instruktoru kadrs.

Sākot ar 1925. g. sakaru instruktorus sagatavo pulkā no instruktoru vadu beigušiem dižkareivjiem.

Virsdienesta sakaru instruktoru zināšanu atjaunošanai un papildināšanai 1925. g. nodibināti Elektrotehniskā divīzionā virsdienesta sakaru instruktoru kursi, kurus beiguši gandrīz visi pulka sakaru virsdienesta instruktori.

Īsi pirms pulka 5. g. jubilejas svētkiem notika pirmās sakarnieku sacīkstes starp baterijām. Pirmo vietu ieguva 3. Rūjienas baterija.

1930. g. pirmo vietu ieguva 4. baterija

1931. g. „ „ „ 5. „

1932. g. „ „ „ 5. „

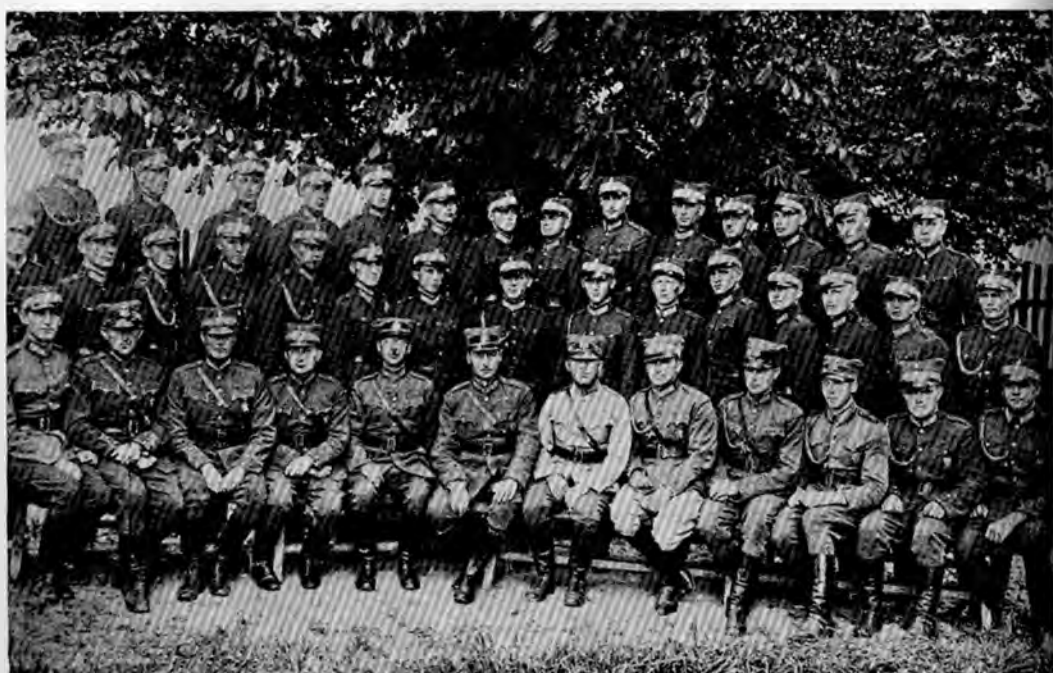
1933. g. „ „ „ 5. „

No 1936. g. sakarnieku apmācība notiek sakaru baterijā un to vada sakaru btr. k-ris.

Instruktoru sagatavošana notiek Sakaru bataljonā.

Kareivju svinīgais solījums.

Instruktoru vada izlaidums 1932. g.
Vidū pulka k-ris pulkv. Dannebergs.

4) Instruktoru apmācība.

1922. gada 1. maijā pie 4. baterijas noorganizēja instruktoru vadu, spējīgāko kareivju sagatavošanai par instruktoriem. Minētā vadā no pulka baterijām iedalīja 27 kareivjus. 6. septembrī instruktoru vada kursu beidza 15 no vadā iedalītiem kareivjiem. Beigušos paaugstināja par dižkareivjiem un tie atgriezās savās baterijās, kur tos vēlāk paaugstināja par kaprāļiem. Vislabāk beigušo jau izlaiduma dienā paaugstināja par kaprāli.

1923. gadā instruktoru sagatavošanu uzdeva 6. baterijai. 22. septembrī instruktoru vadu beidza 1 dižkareivis un 29 kareivji, kurus paaugstināja nākošās dienesta pakāpēs. Arī 1924. un 1925. gados instruktorus sagatavoja 6. baterija. Nākošos gados instruktoru sagatavošanā visas pulka baterijas piedalījās pēc kārtas.

Sākot ar 1937. gadu, 3 instruktoru vadu labāk beigušiem kareivjiem pulka komandieris pasniedz piemiņas balvas.

Saskaņā ar jauniem v/d. instruktoru mācību noteikumiem, pulkā ieviestas regulāras instruktoru mācības pēc noteiktas programmas.

5) Virsnieku mācības.

Pēc pulka ierašanās no pozīcijām Rīgā, pulka komandieris noorganizēja virsnieku mācības, personīgi vadot kā ierindas, tā arī teorētiskas mācības.

Vēlāk virsniekus apmācīja divīzionu komandieri, bet pulka komandieris personīgi vadīja taktiskās mācības. Bez tam katru gadu ziemas periodā pulka komandieris uzdeva virsniekiem nolasīt referātus par dažādiem taktikas, kara vēstures, artilērijas un karavīru audzināšanas tematiem.

Saskaņā ar jauniem virsnieku mācību noteikumiem, kas ievesti dzīvē 1932. gadā, virsnieku mācības norit sekojoši:

a) Pie divīzijas štāba notiek atsevišķu daļu un pulka vecāko virsnieku (divīzionu k-ru un saimniecības pr-ku) mācības, kurām katru gadu izstrādā speciālu programmu.

b) Pulkā, pulka komandiera personīgā vadībā, notiek taktiskās mācības ar divīzionu k-riem, saimniecības pr-ku un bateriju k-riem ziemā un vasarā, kā klasē uz kartēm, tā arī tieši apvidū. Visi pulka virsnieki piedalās referātos un kara spēlēs.

c) Divīzionu k-ri izņem specialu programmu ar visiem divīziona virsniekiem.

6) Praktiskās artilērijas šaušanas.

Katru gadu pulka karavīri ņem dalību praktiskās artilērijas šaušanās, kuŗas savienotas ar izbraukšanu un dzīvi no-metnē. Neskatoties uz to, ka darbs poligōnā prasa daudz vairāk pūļu un enerģijas, nekā ziemas apmācības periodā, pulka karavīri ar lielu interesi piedalās artilērijas šaušanu iz-pildīšanā — tur viņi var praktiski pārbaudīt visu to, ko teorē-tiski mācījušies ziemas periodā.

Pulks pirmo reizi izgāja Daugavpils poligōnā 1921. gada 14. augustā un pēc artilērijas šaušanu pabeigšanas atgriezās Rīgā 5. septembrī.

6. baterija pozīcijā.

1922. g. pulks Daugavpils no-metnē atradās no 23. jūlija līdz 18. augustam.

1923. un 1924. gados pulks turpat no-metnē pavada 2½ mē-nešus, bet sākot ar 1925. g. līdz 1931. g. ieskaitot katru vasaru — 6 nedēļas.

Daugavpils artilērijas no-metnē kareivjus un zirgus varēja ērti novietot bijušos intendantūras šķūņos. Artilērijas pulku štābi un virsnieku dzīvokļi atradās ērtajās bijušās kara slim-nīcas vasaras ēkās.

Šaušanas Daugavpils poligonā un tā laikmeta nometnes
dzīvi attēlojis V. Skaistlauks dzejījumā «Poligona smilts».

Sveika dzeltēnā poligona smilts,
kas gadu no gada,
kā pulkstenis uzvilks,
ar skatu skumju un padevīgu
ļauj sevi midīt steigā pāri joņojošiem
dzelžainiem pakaviem,
asiem kā šķēpiem,
ļauj dziļi griezties savā miesā
dižgabalu riteņu lokiem
bez mazākā vaida,
bez sāpju izteiksmes vārgajā sejā!

Pusdienas tveicē
saules karstā elpa
glāsta tavu pauguru skaustus,
puskailos, kā arī kailos pavisam,
un nebēdnis ziemeļritenis
brīvi, kā princis kāds,
klejo pa ielejām tavām un laukiem,
virši kur zied un priedītes sīkas
savas klusās un kautrīgās teikas
par daudzām slavenām šaušanām pauž,
par šaušanu skatēm,
šo pārbaudi lielo,
kas artilerīstu daudz
un arī tavai sirdij,
tik tuvai šai debesu zilgmi
savās zīmotnēs nesošai saimei,
dzeltēnā, viegli starp pirkstiem slīdošā,
nodrebēt liek.

Tu, un varbūt vienīgi tikai tu zini,
cik skaistuma daudz un baudas
šais ātri slīdošās stundās,
blakus spēkam kas plūst,
un varenības izjūtai stiprai.
Cīruļu dziesmu skaņas titā
svaigā agrā vasaras rīta stunda
jau pati par sevi
slēpj tik daudz daiļuma īsta,
ka aizmirsties viegli no sāpēm
kas dedzina krūti. — —

Kāds prieks just zem sevīm
kumeļa jauna un strauja
kaprīzos soļus,
kāds prieks redzēt
grupētos dižgabalus!
Staltas rindas — bruņu cepurēs ļaudis
un zirgi, kas šad un tad zemi

ar pakaviem kuļ,
un aizsargkrāsainie stobri,
kas pozās kā varoņi stinguši,
gaida kaut kur Vidus-Pogula
vai pie Lucāna dārzniecība
sirmo priēžu paspārnē drošā
dižākā priekšnieka ierašanās

Skaļā komanda, sastingums,
galops un ziņojums īsaš,
un brīvi skanošais «esi sveiks!»

To dzirdi ik rītus
caur pirkstiem plūstošā
dzeltēnā smilts,
un priekā klusi jūsmo
tava nemiera alkstošā
Meža ezera dzīlēs dusošā sirds.

Tad vērīgu ausi tu klausies
kā taktisko uzdevumu
kāds klāsta,
tu virsnieku sejas tad vēro
un zirgus, kas nervozi
laužņus kožļā
un zemi ar priekšskājām
nemierā dauza.

Cik reizes, cik reizes
tas nava jau dzirdēts!
Tur Plikaiss kalns mūžam,
tur Pīrāgs un Dvīņi,
tur generāļu Eduarda un Mārt
ki

tur Lafetes paugurs
un Veneras laukums,
un zvaigžņu vai vesels milijons:
gan Rīta, gan Vakara,
Ziemeļu zvaigznes,
gan Zelta, gan Sudraba pamirdz
arv

Un tālāk tu redzi
kā izraudze aizskrien,
kā atpakal raitnieks
ar aploksni steidz,
un baterija steidzīgā gaitā
kā milzīga čūska
gar mežmalu slēpdamās
vietu, kur uguni atklāt būs, rod.

dzeltenā smiltis, tad tu dzirdi
 ni iešau de sākas,
 irzienu tausta,
 ālumu meklē
 apķmēra soļiem kāds «staigā»...
 deglis ir normāls,
 sprādzieni zemi
 nūbieni pārsvarā, —
 ev rāda.

zirneklis taustekļiem saviem,
 vliži, pārlīži
 grābj ciešāk un ciešāk,
 spīlē, platā un šaurā...
 no tad skrejkārtas
 amas, kaukdamas,
 s un putekļus,
 gabalus
 p sperdamas, —
 ū lai ligojas
 tnes meži,
 ot atbalsa spēcīgās skaņas!

klausies un smaidi:
 rīku tev dara.
 ālāk, jo trakāk,
 uņu vairāk,
 izieni biežāk —
 ies kā mājās,
 istībā savā.

caš tak nav īstais,
 nīmanas atskan
 iņu strūklas
 aklu tev plūst, —
 ākslā vingrinās
 n rokas,
 niņa «spēlē»,
 oteris zib,
 rmulas, tabulas
 par sevi
 ūņi klausā
 ūmiem sausiem — —.

gurdi kad mājup
 šāvušās daļas
 i zem lietus
 niem spējiem,
 ūsa vairs rodama
 pat vīle
 autiņi vēsi

no apkalpes lejup
 gar muguru zemāk un zemāk,
 līdz papēžiem slid, —
 tu līdzī jūti,
 jo zini patiesi,
 ka ērtību, piemēram, izžāvēt vīles,
 šiem brašajiem zēniem,
 kas šāvuši veikli,
 tikpat kā nekādu.

Tu visu to redzi,
 un elsā tad klusi
 tava jūtīgā
 Meža ezera dzīlēs apslēptā sirds...

Tu daudz ko redzi
 un daudz ko zini,
 caur pirkstiem viegli
 plūstošā smiltis,
 tik nezini vienu:
 kad orķestra skaņas
 gan jautras un brašas,
 gan skumjas kā sēras
 no N o m e t n e s plūst,
 un aicina parkā
 dievišķās rotaļās
 šķelmīgo amoru kaitināt spēji, —
 kas dvēselē savā
 līdzī tev skumst
 un vientuļi klejo
 pa ēnainām ejām
 bez saules, bez milas,
 bez cerībām krūtīs?

Tu negaisus alksti
 un skaļākā trokšņa,
 tev mīļas šīs aukas,
 pār galvu kas brāžas,
 bet viņš, kas šāušānā
 izkritis cauri,
 viņš ilgojas vienu:
 no tevis būt tālāk,
 lai aizmirstu ātrāk
 to dienu un stundu,
 kad komanda strauja
 nelaikā, nevietā dota
 noplēsa laurus
 atsegtai galvai...

To nezin
 dzīlēs dusošā sirds. — — —

1931. g. rudenī pulks pirmo reizi izpildīja artilērijas kaujas šaušanas uzdevumus **Gaujas poligōnā**. 12. oktobrī plk. 6,00 11 divīziona 4. un 6. baterijas izgāja uz jaunā Gaujas poligōna kristībām. Līņāja smalks rudens lietiņš; asfaltētā šoseja bija slidena kā ledus; vienam otram karavīram slidēja kāja, klupa viens otrs zirgs. Plk. 12,00 virsleitnants **Draulis** kā pirmais atklāja uguni ar 6. btr. 45'' haubicām. Ar 4. btr. šāva virsleitnants **Paūža**.

15. oktobrī uz šaušanu izbrauca I divīziona 2. un 3. baterijas, kurās šaušanas laikā komandēja virsleitnants **Riba** un vltņ. **Liepiņš, A.**

1932. g. 28. jūnijā pulks pilnā sastāvā pirmo reizi izgāja Gaujas poligōnā vasaras nometnē un novietojās teltīs, mežā **R. no Dūņu ezera**, kur palika līdz 14. jūlijam, izpildot artilērijas šaušanas.

1933. g. pulks Gaujas poligōnā atradās no 28. jūnija līdz 25. jūlijam. Šoreiz tas novietojas teltīs **Dūņu ezera D. krastā**. Sakarā ar garāku nometnes laiku, izpildīja ne tikai dižgabalu, bet arī daļu patšauteņu un karabīnu šaušanas.

1934. g. pulks atradās Gaujas nometnē no 1. jūnija līdz 14. jūlijam. Novietojas turpat, kur iepriekšējo gadu. Zirgu novietošanai saviem spēkiem uzcēla palieņus.

Pēc pulka atgriešanās **Rīgā**, pulka nometni Gaujas poligōnā ieņēma 3. Jelgavas kājnieku pulks, kopā ar kuru 26. jūlijā 4. baterija izpildīja manevru šaušanas. 8. augustā kopējas manevru šaušanas izpildīja 2. Cēsu baterija kopā ar 5. Cēsu kājnieku pulku, 10. augustā 1. Valmieras baterija kopā ar 4. Valmieras kājnieku pulku, bet 3. septembrī, **Salaspils šaujlaukā**, 5. baterija kopā ar 6. Rīgas kājnieku pulku.

1935. g. pulkam novietojumu nometnē ierādīja **Lilastes ezera dienvidus galā**, kur uzcēla ēkas karavīru un zirgu novietošanai.

Virsniekiem nometni ierādīja **Ummas ezera ziemeļaustruma krastā**.

Pulks pieliek daudz pūļu savas nometnes iekārtošanai un izdailošanai, lai garajā vasaras mācību periodā, pēc intensīva darba, karavīri varētu gūt patīkamu atpūtu.

Lai pieradinātu karavīrus darboties ziemas apstākļos, sākot ar 1926. g. baterijas izpilda kaujas šaušanas ziemā, parasti janvāra vai februāra mēnesī, **Dreiliņu šaujlaukā**, taktisku uzdevumu izpildot kopā ar Vidzemes divīzijas kājnieku daļām. Bez tam ziemas periodā rīko arī plašāka mēroga manevrus, tā, piem., 1934. g. janvārī I Ziemeļlatvijas ar-

tilerijas divīzions ņēma dalību ziemas manevros kopā ar 5. Cēsu kājnieku pulku pret 3. Jelgavas kājnieku pulku Olaines-Dalbes rajonā.

7) Šaušanas apmācības un sacīkstes šaušanā no patšautenēm, karabīniem un pistolēm.

Blakus artilērijas šaušanām, pulka karavīrus sagatavo arī rokas un automatisko ieroču lietošanā. Katru gadu gan pulka šautuvē, gan senāk Daugavpils poligonā, tagad Gaujas poligonā karavīri izpilda noteikumus paredzētos vingrinājumus ar patšautenēm, karabīniem un pistolēm.

Kā praktiskās, tā arī sacīkšu šaušanās no šiem ieročiem ir sasniegti ļoti teicami rezultāti. Tā jau 1926. g. no visiem ložmetējniekiem 66% ieguvuši sevišķi laba šāvēja nosaukumu.

Arī visāda veida šaušanu pārbaudēs pulka karavīri sasnieguši teicamus rezultātus. Tā 1929. g. armijas komandiera pavēlē lasām: «Manā uzdevumā strēlnieku inspektors izdarīja karaspēka daļās šaušanas pārbaudi individuālā šaušanā ar šautenēm, karabīniem, pistolēm, patšautenēm un ložmetējiem, pie kam zemāk minētās karaspēka daļās izrādījās sekojoši šaušanas rezultāti: Vidzemes artilērijas pulkā —

- virsnieki ar karabīniem — ļoti labi,
- virsnieki un kara ierēdņi ar pistolēm — labi,
- 4. baterija ar karabīniem — ļoti labi,
- 4. baterija ar patšautenēm — labi.

Jāpiezīmē, ka vienību, kam skatē jāšauj, izvēlās strēlnieku inspektors pats.

Pulka desmitgadu jubilejā 1929. g. Rīgas, Cēsu, Valmieras un Madonas aizsargu pulki dāvāja pulkam ceļojošu goda balvu šaušanā ar karabīniem. Balvu pasniedz tai vienībai uz 1 gadu, kuras sastādītā grupa virsnieka vadībā (1 virsnieks, 2 instruktori, 5 vareivji) uzrāda labākos rezultātus — izšauj visvairāk punktu.

Pirmās sacīkstes dēļ šīs goda balvas notika 1929. g. pulka šautuvē, šaujot uz 150 m apaļā figūrā. Uzvaru guva 4. btr. komanda ar vlt. Jēkabsonu kā priekšnieku.

1930. g. balvu ieguva 6. btr. komanda ar btr. k-ri kapt. Titlovu priekšgalā.

1931. g. balvu otrreiz ieguva 4. btr. ar vilt. Jēkabsonu kā šāvēju komandas priekšnieku.

1932. g. balva netika izcīnīta.

1933. g. balvu ieguva 3. Rūjienas baterijas komanda ar vlt. Vadelnieku priekšgalā.

Bez vienību sacensības, katru gadu pulkā rīkoja arī individuālas sacīkstes šaušanā ar pistolēm virsniekiem un virsseržantiem (arī virsnieku vietniekiem); ar karabīniem — virsniekiem, instruktoriem un kareivjiem — sevišķi labiem šāvējiem; tad vēl patšauteniekiem sacīkstes ar savu ieroci.

Ceļojošā goda balva šaušanā ar karabīniem.

Tagad sacensības notiek pēc attiecīgos reglamentos paredzētiem noteikumiem.

Pēc sacīkstēm uzvarētājus apbalvo ar vērtīgām balvām, kuras vai nu pērk pulks pats, vai arī dāvā pulka goda šefi un labvēļi.

Pulkā vēl pastāv oriģināla balva šaušanā ar karabīniem — sudraba kauss. To, no pulka šķīroties un aizejot uz citu daļu augstākā amatā, dāvājis kapt. Liepiņš, E.

Šīs balvas iegūšanai jānotiek šaušanas sacensībai ar karabīniem starp labāko tā gada šāvēju virsnieku un instruktoru. Izcīnīta balva 1 gadu glabājama vai nu virsnieku vai instruk-

toru klubā, atkarībā no tā, kurš no sacensoņiem to ieguvis. Pirmo reizi (1932. g.) dēļ šīs balvas sacentās vltņ. Jēkabsons ar serž. Sīmani. Sacensība beidzās ar vltņ. Jēkabsona uzvaru.

Kapt. E. Liepiņa ceļ. goda balva.

8) Jāšanas sacīkstes pulka, armijas un starptautiskā mērogā.

Pārejot uz miera laika gaitām, pulks izcilus vērību piegriež jāšanas sportam. Pulkā ir daudz spējīgu karavīru, kam ir interese un neatlaidīga griba ķerties pie šī grūtā, bet interesantā darba.

Pirmās jāšanas sacīkstes pulks rīkoja 1923. gada rudenī, pulka novietojuma rajonā. Programmā ietilpa: 1) šķēršļu pārvarēšana, 2) ciršana ar zobeniem un šaušana zirgam auļojot, 3) dzigitēšana. Šķēršļu pārvarēšanā dalību ņēma pulka virsnieki, bet ciršanā un dzigitēšanā — pulka instruktori.

1924. g. oktobrī, pulka tauru pasniegšanas dienā, rīkoja jau daudz plašākas jāšanas sacīkstes, kuras notika tai pašā laukumā, kur iepriekšējo gadu; programma arī ar mazu atšķirību tā pati. Sasniegumi šinīs sacīkstēs daudz labāki kā iepriekšējā gadā, sevišķi džigitēšanā, jo piedalās daudzi iepriekšējā gada džigiti.

1925. g. pulka karavīri cītīgi gatavojas jāšanas svētkiem kapt. Titlova vadībā. Programma bija ļoti plaša, arī dalībnieku skaits pāri par 40. Programmā galvenā vērība bija pie-

Ciršana stāvus no zirga.
Virsserž. Otvars.

griezta džigitēšanai, kura sastāvēja no daudz un dažādiem numuriem, kā: piramides ar karogu, voltizēšana, šķēres, bokss, sudmaliņas, lišana zem zirga vēdera, pārlidojums, jātnieka pārķersšana, ejoša zirga noseglošana, cepures pacelšana, voltizēšana pār diviem zirgiem, ievainoto pacelšana, ciršana lēcot pār šķēršļiem zirgā stāvus un sēdus, duršana ar pīkiem u. t. t. Bez iepriekš minētā bija vēl concours hippique virsniekiem:

6 šķēršļi līdz 1 m augsti, ceļa garums apm. 350 m. Jāšanas svētki notika 11. oktobrī hipodromā un bija kupli apmeklēti.

1926. g. 16. maijā, vairāku tūkstošu skatītāju klātbūtnē, pulks Rīgas hipodromā demonstrēja savu jāšanas prasmi. Šoreiz programma sastādīta no 15 dažādiem numuriem. Galvenā vērība piegriezta džigitēšanai; concours hippique nemaz nenotika. Izpildīšanā piedalās 28 pulka karavīri, galvenā kārtā instruktori un kareivji. Sacīkstes bija ļoti rūpīgi sagatavotas. Programmas dažādība un labais izpildījums izsauca publikas nedalītu piekrišanu. Pēc sacīkstēm «Latvijas Kareivis» rakstīja:

«Vidzemes artilērijas pulka gadskārtējā jāšanas sacīkste pag. svētdien norisinājās pie sevišķi liela skatītāju skaita. Pulka karavīri stipri progresējuši savā jāšanas mākslā. Džigitēšanā tie uzrādīja augstus sasniegumus... Numuri tika veikti spīdoši un izpildītājus saņēma nermstoša ovāciju vētra. Prieks noskatīties, cik veikli mūsu artilēristi rīkojas ar šauteni un zobenu...»

«Ja un ākās Ziņas» raksta: «Skaists, jauns jātnieks, kopā ar daļu zirgu, arvien ir bijis daiļuma, izveicības un vīrišķības cildens simbols. Ikviens, kam vakar bija iespēja apmeklēt Vidzemes artilērijas pulka tradicionālos jāšanas svētkus, mantoja gaišāko iespaidu par mūsu karavīriem, jātniekiem. Ar nenogurstošu interesi apmeklētāji noraudzījās saistošos jāšanas demonstrējumos, uzņemdami katru karavīru sasniegumu veiklībā, drošsirdībā un aukstasinībā ar siltāko sajūsmu un ovācijām.»

«Latvis»: «Brašie karavīri nav taupījuši pūļu svētku sagatavošanai un tie arī izdevās teicami. Ar lielu izveicību artilēristi demonstrēja džigitēšanu un voltizēšanu seglos un neseglotos zirgos kailiem zobeniem zobos. Skaists bija inscēnētais tautas meitas aizvešanas un panāksnieku pakalpojuma skats, kuŗu izpildīja senkareivju tērpos. Grandiozu iespaidu atstāja kaujas aina ar ievainotiem un kritušiem, kuŗā pierādījās sevišķi liela zirgu dresūra ievainoto uzņemšanā, noguļoties pie ievainotā un nokritušā jātnieka...»

«Brīvā Zeme»: «Mūsu neatlaidīgā armija vēl jauna. Pagājuši tikai daži gadi, kopš izbeigtas cīņas kara laukos. Tādēļ jo vairāk apsveicams tas, ko rādīja Vidzemes artilērijas pulks plašai publikai: jātnieku miera laika attīstībā. Neraugoties uz grūtībām zirgu apgādē un izlasē un piemērotu laukumu trūkumu treniņiem, mūsu galvas pilsētas artilēristi uzrādīja sasniegumus, ar kuŗiem varētu lepoties pat vispožākie kavalerijas pulki citu valstu armijās. Pulka organizācijas komiteja bija plašo programmu sastādījusi tā, ka tā saistīja nevien speciālistus, bet apmierināja un bieži pat sajūsmināja ar dažādiem sporta veidiem izlutinātos galvas pilsētas iedzīvotājus... Vidzemes artilērijas pulks, kuŗš galvas pilsētā ieguvis lielu popularitāti, lai ir par priekšzīmi citiem mūsu artilērijas un jātnieku pulkiem.»

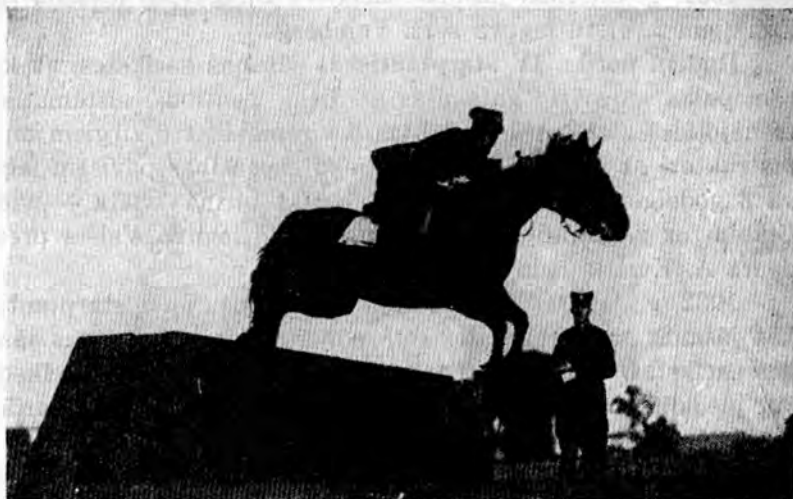
Bez jau minētām atsauksmēm, vēl plašus atzinības rakstus iespieduši daudzi citi laikraksti.

Pēc sacīkstēm ministru prezidents A. Alberings daļbniekiem pasniedza žetonus, bet lielākas sekmes guvušiem — godalgas.

Pulks tā paša gada rudenī rīkoja otro reizi jāšanas svētkus hipodromā, kas atkal pulcināja kuplu skaitu skatītāju.

1928. g. 8. jūlijā Daugavpils artilērijas nometnē novietotās artilērijas daļas rīkoja jāšanas sacīkstes. Sacīkšu programma sastāvēja no concours hippique virsniekiem un instruktoriem. No pulka piedalījās vairāki instruktori, bet vietu ieguva tikai virsserž. Otvars uz z. «Celzijs».

Tā paša gada 15., 16. un 17. septembrī Latvijas aizsardzības biedrība Rīgas hipodromā rīkoja vispārējās jāšanas sacīkstes. Arī pulks piedalījās šinīs sacīkstēs.

Šķēršļu pārvarēšana.

Skriešanās pār žogiem (steeple-chase) virsniēku klasē 2. vietu ieguva ltn. Otsons uz zirga «Datums». Šķēršļu pārvarēšanā instruktoru klasē 2. vietu ieguva serž. Veinbergs. Iejādes pārbaudē 1. vietu ieguva serž. Kārklīņš uz ķ. «Funkcija». Pulks sacīkstes kuplināja ar džigitēšanu un «gymkhanu». Instruktoru klasē 1. vietu ieguva serž. Veinbergs, 2. vietu — serž. Pakalns.

1929. gada 6. oktobrī pulka 10 gadu jubilejas svētkos, pulks rīkoja hipodromā savus tradicionālos jāšanas svētkus ar iepriekšējo gadu programmu.

1930. g. jūlija sākumā pulka virsnieki un instruktori piedalījās Daugavpils nometnē rīkotās gadskārtējās artilērijas

jāšanas sacīkstēs. No virsniekiem ltn. Jēkabsons uz z. «Fektiņš» ieguva 3. vietu, no instruktoriem 2. vietu ieguva serž. Pakalns un 5. vietu — serž. Veinbergs. Sacīkšu «nagla» šoreiz bija 10 km lauka jājiens ar vairākiem dabīgiem un 8 mākslīgiem šķēršļiem. Cēla garums bija jāveic 40 minūtēs. Instruktoriem 10 km jājiens drusku vieglāks. Šai jājienā no virsniekiem 3. vietu ieguva vltņ. Paparde uz z. «Eksports», no instruktoriem 4. vietu — serž. Lānis un 6. vietu — v. v. Tomsons.

Septembra mēnesī hipodromā notika **III starptautiskās jāšanas sacīkstes**. Šeit gludskriešanā uz 1.800 m 1. vietu ieguva vltņ. Gulbis uz z. «Datums». Šajās sacīkstēs no pulka piedalījās 6 virsnieki ar 7 zirgiem un 11 instruktori ar 13 zirgiem.

1931. g. internās jāšanas sacīkstēs Daugavpilī lēkšanā pār šķēršļiem 2. vietu ieguva serž. Veinbergs.

Rudenī notika **IV starptautiskās jāšanas sacīkstes**, uz kurām pulka karavīri gatavojās ar lielu centību, sistēmatiski trenējoties. Sacīkstēs piedalījās 6 virsnieki ar 6 zirgiem un 9 instruktori ar 14 zirgiem. Virsnieku sacensībās pavisam ieguva 3 godalgotas vietas, starp kurām 1 pirmā vieta — vltņ. Gulbim uz z. «Datums», kurš līdz ar to ieguva Valsts prezidenta A. Kvieša goda balvu.

1932. g. A. Z. S. klubs rīkoja 3 eksternas un 1 starptautiskas jāšanas sacīkstes. Bez tam pulks pats rīkoja vienas jāšanas sacīkstes. (Jāšanas sports tiktālu progresējis, ka sacīkstēs var piedalīties un rezultātus gūt tikai ar izcilus zirgu materiālu un sistēmatisku un rūpīgu treniņu.)

Uz eksternām sacīkstēm pulks komandēja 1 virsnieku ar 2 zirgiem un uz Rīgas jūrmalas un Jelgavas sacīkstēm arī instruktorus. Virsnieku klasēs iegūtas divas vietas un instruktoru klasēs viena vieta.

Pulka rīkotās sacīkstēs lēkšanā pār šķēršļiem virsnieku A. klasē 1. vietā ierindojās vltņ. Jēkabsons un B. klasē — ltn. Anžjānis. Instruktoriem A. klasē 1. vietā — serž. Veinbergs un B. klasē — serž. Semjonovs.

No 9.—13. septembrim notika **V starptautiskās jāšanas sacīkstes**, kurās no pulka piedalījās 5 virsnieki ar 7 zirgiem un 6 instruktori ar 9 zirgiem.

Virsnieki sacensībās ieguva 4 godalgotas vietas, no kurām 3 pirmās. 2 pirmās vietas ieguva vltņ. Gulbis uz z. «Datums» un 1 pirmo vietu — vltņ. Broks uz z. «Klaips», iegūstot arī Polijas sūtņa dāvēto sudraba kausu kā labākais Latvijas

jātnieks V starptautiskās jāšanas sacīkstēs. Instruktoru klasēs ieguva 2 godalgotas vietas, no tām 1 pirmo.

V starptautiskās jāšanas sacīkstēs pulka karavīri piedalījās arī ar džigitēšanu.

Tā paša gada rudenī vltņ. Broks ar zirgu «Klaips» ieguva 2 vietas, no kurām 1 pirmo Igaunijas starptautiskās jāšanas sacīkstēs Tallinā.

1933. g. A. Z. S. klubs rīkoja 4 eksternas jāšanas sacīkstes: Jūrmalā, Rīgā, Jelgavā un Daugavpilī un VI starptautiskās jāšanas sacīkstes Rīgā.

Jūrmalas sacīkstēs piedalījās 2 virsnieki ar 4 zirgiem, iegūstot 2 godalgotas vietas un 3 instruktori ar 6 zirgiem, iegūstot 6 godalgotas vietas, no tām 2 pirmās.

Eksternās sacīkstēs Rīgā piedalījās 2 virsnieki ar 3 zirgiem un ieguva 2 otrās vietas.

Vltņ. Broks ar Klaipu.

Sacīkstēs Jelgavā piedalījās 1 virsnieks ar 2 zirgiem, iegūstot 4 godalgotas vietas, no kurām 2 pirmās. No instruktoriem piedalījās 3, iegūstot 1 godalgotu vietu.

Daugavpils sacīkstēs no pulka dalību ņēma 2 virsnieki ar 4 zirgiem, iegūstot smagā klasē 1 pirmo un 1 otro vietu.

Starptautiskās jāšanas sacīkstēs Rīgā no pulka piedalījās 2 virsnieki ar 4 zirgiem, iegūstot vienu godalgotu vietu.

Starptautiskās jāšanas sacīkstēs Tallinā valsts ekipas sastāvā, no pulka piedalījās vltņ. Broks ar zirgu «Klaips» un ieguva 2 godalgotas vietas.

Arī turpmākos gados kā Rīgā, tā Varšavā, Insterburgā un Copotā starptautiskās jāšanas sacīkstēs vltņ. Broks ar zirgiem «Klaips» un «Namejs» guva izcilus panākumus un ierindojās pirmās vietās, tā ceļot ne tikai savā zemē, bet arī ārzemēs latvju jātnieku labo slavu.

9) Artilerijas sacīkšu šaušanas.

1923. g. 11. septembrī sacīkšu šaušanu izpildīja visu artilerijas pulku vieglās haubiču baterijas, starp tām pulka 2. baterija kapt. Lūša vadībā. Baterija trāpīja 5 granātas mērķa laukumā un caursita 3 rēgas.

14. sept. sacensās 18 ū lielgabalu baterijas.

Šaušanā uzvarēja 3. Rūjienas baterija kapt. Baloža vadībā, satriecot 8 rēgas ar 14 caursitieniem, un ieguva pulka ceļojošo balvu, naudas balvas instruktoriem un kareivjiem un akselbantes baterijas komandieriem un pirmiem un otriem numuriem. 4. baterija satrieca 6 rēgas ar 8 caursitieniem un 5. baterija — 8 rēgas ar 9 caursitieniem.

1924. gadā nodibināja vieglās artilerijas ceļojošo balvu, kuras izcīnā bija jāpiedalās visu pulku uzvarējušām baterijām un Artilerijas instruktoru baterijai.

23. augustā pulka 18 ū bateriju sacīkšu šaušanās Daugavpils poligonā pirmo vietu ieguva 6. baterija kapt. Žīda vadībā, satriecot 6 rēgas ar 8 caursitieniem. Baterijas karavīri saņēma akselbantes un krūšu nozīmes (braucēji), bez tam instruktori un kareivji naudas balvas un pulka ceļojošā balva pārgāja no 3. Rūjienas baterijas uz 6. bateriju.

27. augustā visu artilerijas pulku uzvarējušās baterijas un Artilerijas instruktoru baterija sacentās savā starpā. Šai sacensībā pirmo vietu ieguva Vidzemes artilerijas pulka 6. baterija, satriecot 10 rēgas ar 14 caursitieniem. Godalgotās baterijas sastāvs:

baterijas komandieris — kapt. Žīds,
vecākais virsnieks — kapt. Titlovs,
vadu komandieri — ltn. Cībers un ltn. Kampars.

6. baterija kā godalgu ieguva jaundibināto vieglās artilerijas ceļojošo balvu.

Šinī gadā pulks uzrādīja labākos sasniegumus arī vieglās artilerijas braukšanas sacīkstēs, kuras rīkoja pirmo reizi Daugavpils nometnē 28. augustā. No pulku virsnieku aizjūgiem pirmo vietu ieguva Vidzemes artilerijas pulka aizjūgs: dižgabala priekšnieks — kapt. Vunderlichs, priekšjūga braucējs — vlt. Fastena, vidusjūga braucējs — vlt. Kauliņš, pamatjūga braucējs — vlt. Jūgs.

No pulku kareivju aizjūgiem pirmo vietu ieguva Vidzemes artilerijas pulka 4. baterijas aizjūgs. Starp vieglās artilerijas pulkiem pirmo vietu dabūja Vidzemes artilerijas pulks ar laiku 44 min. 4 sek. 4. baterijai, kā labākai, artile-

Grāvja pārvarēšana.

rijas inspektors piešķīra visas artilerijas ceļojošo godalgu — vairogu.

1925. gadā, pēc artilerijas sacīkšu šaušanas noteikumiem, vieglās artilerijas ceļojošo balvu ieguva tas pulks, kuŗa baterijas kopā satrieca lielāko rēgu skaitu. Sacīkšu šaušana notika 12 jūlijā.

Pirmo vietu ieguva un otro reizi pulka ceļojošo balvu saņēma 6. baterija kapt. Kalvijaka vadībā, satriecot 11 rēgas ar 13 caursitieniem.

1926. gadā, pēc artilerijas sacīkšu šaušanas noteikumiem, tiesības nēsāt akselbantes un krūšu nozīmēs (braucējiem) ieguva tās baterijas, kuŗas satrieca ne mazāk kā 9 rēgas, vai dabūja ne mazāk kā 9 trāpījumus mērķa laukumā (taisnstūrī). Maksimālais šaušanas laiks bija noteikts 18 t baterijām 30 min. un vieglām haubiču baterijām — 45 min.

Pulks sacīkšu šaušanas izpildīja 21. augustā.

Sacīkstēs uzvarēja un pulka ceļojošo balvu jau otro reizi paņēma 3. baterija kapt. Lipinska vadībā, satriecot 13 rēgas. Artilerijas vieglo haubiču bateriju ceļojošo balvu ieguva 2. Cēsu btr. kapt. Lūša vadībā, trāpot mērķa laukumā 11 granātas. Tiesības valkāt

akselbantes ieguva arī 4. baterija kapt. Titlova vadībā, satricot 9 rēgas.

1927. gadā pulka ceļojošā balva pārgāja no 3. Rūjienas btr. atpakaļ uz 6. bateriju, kura kapt. Titlova vadībā satrieca 14 rēgas, dabūjot tiesības nēsāt akselbantes un braucējiem krūšu nozīmes.

1928. gada 20. augustā, satricot 14 rēgas, uzvaru guva 5. baterija kapt. Fastena vadībā, kura līdz ar to ieguva pulka ceļojošo balvu. Vēl ieguva tiesības nēsāt akselbantes un krūšu nozīmes 6. baterija kapt. Titlova vadībā, satricot 9 rēgas.

Pulks kopskaitā satrieca 40 rēgas, kas bija labākie rezultāti visā artilerijā, un tādēļ šogad ieguva vieglās artilērijas ceļojošo balvu.

1929. g. pulks sacīkšu šaušanas izpildīja 6. jūlijā.

Pulka ceļojošo balvu un tiesību nēsāt akselbantes ieguva 6. baterija kapt. Titlova vadībā, satricot 15 rēgas ar 31 caursitieniem. Tiesības nēsāt akselbantes un braucējiem krūšu nozīmes vēl ieguva 5. baterija kapt. Fastena vadībā, satricot 15 rēgas ar 30 caursitieniem, 4. baterija kapt. Bērziņa vadībā — 11 rēgas un 16 caursitieni un 3. Rūjienas btr. kapt. Ļipinska vadībā — 9 rēgas un 24 caursietī. Pulka 18. lielg. baterijas kopskaitā sašāva 50 rēgas un pulks paturēja vieglās artilērijas ceļojošo balvu, iegūtu sacīkšu šaušanā iepriekšējā gadā.

1930. g. pulka ceļojošo balvu, akselbantes un braucējiem krūšu nozīmes ieguva 2. Cēsu btr. kapt. Zaķa vadībā, satricot 13 rēgas ar 24 caursitieniem. Akselbantes un braucējiem krūšu nozīmes vēl ieguva 5. baterija kapt. Fastena vadībā (10 rēgas), 3. Rūjienas haubiču btr. kapt. Ļipinska vadībā (10 trāpījumi) un 6. haubiču baterija kapt. Titlova vadībā (11 trāpījumi).

Kopskaitā pulks satrieca 31 rēgu un ieguva savā īpašumā vieglās artilērijas lielgabalu bateriju ceļojošo goda balvu, kā izšautu 3 gadus no vietas (1928., 1929. un 1930. g.).

Haubiču baterijas kopskaitā dabūja 21 trāpījumu mērķa laukumā un pulks šogad dabūja arī vieglo haubiču bateriju ceļojošo balvu.

Atgriežoties no Daugavpils nometnes Rīgā, pulka komandieris pulkvedis Šēnfelds atzīmēja sasniegtās sekmes pavēlē (1930. g. 30. aug. 254. pav. pulkam § 2.):

«Šīs vasaras praktiskās šaušanās Daugavpils artilērijas poligonā pulks uzrādīja labas sekmes, un kā lielgabalu baterijas, tā arī haubiču

baterijas sacikšu šaušanās sasniedza vislabākos rezultātus un ieguva pirmās vietas, līdz ar to iegūdamas visas artilērijas ceļojošās balvas — vaivrogus, pie kam lielgabalu bateriju ceļojošā balva, kā izcīnīta trešo gadu no vietas, šogad pāriet pulka īpašumā. Atzīmēdams šos izcilus sasniegumus, par pieliktām pūlēm dienesta vārdā izsaku pateicību divīziju komandieriem, attiecīgu bateriju komandieriem, virsniekiem, instruktoriem un kareivjiem, un ceru, ka pulka karavīri arī turpmāk ar lielāko aizrautību strādās grūto, bet cēlo tēvijas aizsardzības darbu.»

Vieglās laukartil. lielgab. bateriju ceļ. goda balva.
Pārgājusi pulka īpašumā 1930. gadā.

1931. gadā artilērijas skates šaušanas noteikumus stiprā mērā grozīja, sevišķu vērību griežot ātrai šaušanas izpildīšanai, ievēdot tam nolūkam pozitīvu un negatīvu punktu skaitu par laiku ietaupīšanu vai nokavēšanu; tāpat ievēda zināmu punktu

skaitu par reglamentu un šaušanas priekšrakstu pielietošanu, kā arī par katru caursistu rēgu.

Sacīkšu šaušana notika Daugavpils poligonā 10. jūlijā un pulka ceļojošo balvu un tiesību nēsāt akselbantes dabūja 4. baterija vltņ. Katlapa vadībā. Akselbantes vēl ieguva 2. Cēsu btr. kapt. Zaķa vadībā un 1. Valm. btr. kapt. Dinnes vadībā. Kopskaitā pulka 18^{ti} lielgabalu baterijas satrieca 40 rēgas un haubiču baterijas dabūja 4 trāpījumus. Arī šogad pēc satriekto rēgu un trāpījumu skaita pulks uzrādīja labākos rezultātus, ko skates šaušanas komisija atzina savā aktā. 18^{ti} lielgabalu un haubiču bateriju ceļojošās balvas pulks nesaņēma, jo komisija 1931. g. skates šaušanas atzina kā mēģinājumus jauno skates šaušanu noteikumu pielietošanā, kam līdz šim vēl nebija piedzīvojumu, un ceļojošās balvas šogad vispār nepiešķīra.

1932. g. skates šaušana pirmo reizi notika Gaujas poligonā. Pulka ceļojošo balvu ieguva 4. btr. kapt. Vunderlicha vadībā.

1933. g., pēc skates šaušanas noteikumiem, tiesības uz godalgām ieguva tās haubiču baterijas, kas dabūjušas ne mazāk kā 8 trāpījumus taisnstūrī. No 18^{ti} lielg. baterijām, tāpat kā iepriekš, prasīja 9 caursistas rēgas.

Skates šaušana notika 24. jūlijā Gaujas poligonā.

6. btr. kaujas šaušana 1934. g.

Pulka ceļojošo balvu otro reizi pēc kārtas paturēja 4. baterija kapt. Vunderlicha vadībā. Tiesības nēsāt akselbantes vēl ieguva 3. Rūjienas btr. kapt. Ļipinska vadībā.

1934. g. artilērijas skates šaušanas pārdēvēja par artilērijas kaujas šaušanām. Pēc jauniem noteikumiem, godalgas iegūšanai minimālais caursisto rēgu skaits 18u lielg. baterijām tika noteikts 8, tāpat kā trāpījumu skaits haubiču baterijām.

Kaujas šaušana notika 9. jūlijā Gaujas poligonā.

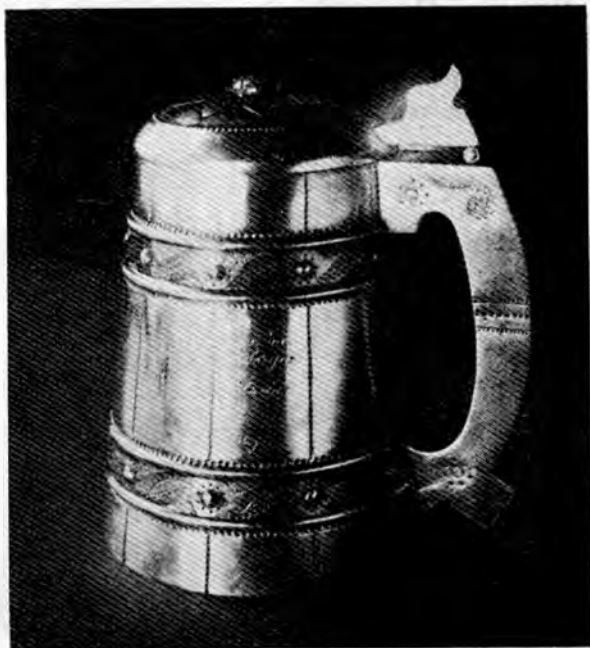
Rīgas apriņķa vecākā ceļojošā goda balva — kaujas šaušanās uzvarējušai pulka lgb. baterijai.

4. baterija vlt. Katlapa vadībā trešo gadu pēc kārtas ieguva pulka ceļojošo balvu, kura tagad, saskaņā ar noteikumiem, pārgāja 4. baterijas īpašumā. Akselbantes dabūja arī 6. baterija kapt. Titlova vadībā.

1935. g. kaujas šaušanas noteikumus izpildīja un tiesības nēsāt akselbantes ieguva 3. Rūjienas (btr. k-ris kapt.-lt. Āboltiņš) un 5. baterija (btr. k-ris kapt. Ozers).

1936. g. kaujas šaušanas noteikumus izpildīja un akselbantes ieguva 5. baterija (btr. k-ris vlt. Mateass) un 6. baterija (btr. k-ris kapt. Titlovs).

1937. g. kaujas šaušanas noteikumus izpildīja un akselbantes ieguva 4. btr. (k-ris kapt. Vunderlichs), 5 btr. (k-ris vltņ. Znotiņš) un 3. Rūjienas baterija (k-ris vltņ. Gulbis).

Ķemeru pils. galvas goda balva — kaujas šaušanās uzvarējušai pulka haubiču btr.

VI. Svinīgi gadījumi pulkā.

A) Pulka 5 gadu pastāvēšanas un sudraba tauru pasniegšanas svētki.

1924. g. uz Valmieras aprīļa valdes priekšsēdētāja A. Melnalkšņa ierosmi nodibinājas rīcības komiteja, kurā iegāja A. Melnalksnis kā priekšsēdētājs un locekļi: J. Breikšs, Prange un Mūrnieks.

Šī komiteja samērā īsā laikā savāca vajadzīgos līdzekļus, 7 sudraba tauru iegādei.

20. oktobrī, pulka 5 gadu pastāvēšanas svētku priekšvakarā, Māras baznīcā svinīgā dievkalpojumā taures iesvētīja.

Dievkalpojumā klāt bija ministru prezidents V. Zamuels, Vidzemes divīzijas komandieris ģen. Goppers, tauru pasniegšanas rīcības komiteja, Vidzemes pašvaldību pārstāvji, daudz privātas publikas un Vidzemes artilērijas pulks pilnā sastāvā. Dievkalpojumu ievadot, pulka orķestris ērģeļu pavadībā nospēlēja korāli «Ak, Jeruzaleme modies», kuram atskanot rīcības komiteja pienesā taures pie altāra. Rīgas garnizona mācītājs Teriņš teica svētrunu, kuras pamatā lika vārdus: «Esi uzticīgs līdz nāvei, tad es tev došu dzīvības kroni». Pēc mācītāja runas pulka karavīru koris orķestra pavadībā nodziedāja «Uz Tevi, Kungs», pēc kam pieminēja pulka kaujās kritušos un mirušos karavīrus. Orķestris nospēlēja Kreitcera «Kad jau izdziest saules stari» un operdziedātāja Olga Pļavniece izpildīja Forā «Crucifix». Taures iesvētīja bīskaps Irbe, kam sekoja Bacha «Tev, tev Jehova slavēt sākšu» un bīskapa tēva svētīšanas vārdi, ar ko arī dievkalpojums beidzās.

A. Melnalksnis.

21. oktobrī, savos 5 gadu pastāvēšanas atceres svētkos, Vidzemes art. pulks plk. 10,00 bija nostādīts parādei Artilērijas kazarmās. Uz svinībām ieradās: min. prez. V. Zamuels, kara min. Arājs, kara viceministrs ģen. Ezeriņš, armijas komandieris ģen. Radziņš, armijas štāba pr-ks ģen. Buivids, Vidzemes divīzijas k-ris ģen. Goppers, kara padomes ģenerālis Apinis, pulkv. J. Zemītāns, artiler. insp. pulkv. Ed Kalniņš, art. inspekt. palīgs pulkv. M. Vācietis, pulkv. Kurelis, tauru pasniegšanas rīcības komiteja, kuplā skaitā Vidzemes pašvaldību priekšstāvji, kaimiņu pulku komandieri un daudzas citas prominentas personas.

Ministru prezidentu ar ziņojumu sagaidīja pulka komandieris pulkv.-ltņ. A. Dannebergs. Sasveicinājies ar pulka karavīriem, ministru prezidents apsveica pulku Valsts prezidenta un valdības vārdā. Apsveikumiem sekoja garīga ceremonija, kuru izdarīja garnizona mācītājs Teriņš. Pieminot brīvības cīņās kritušos karavīrus, orķestris spēlēja sēru maršu. Gar ierindu un viesiem svinīgi nonesa marmora plāksni ar zeltā kaltiem kritušo pulka varoņu vārdiem.

marša skaņām, kuru šīnī gadījumā pulkam veltījis profesors J. Vītols, taures nonesa gar pulka ierindu.

Pēc parādes sākās sporta priekšnesumi un militārās sacīkstes. Pirmās bija tālefonistu sacīkstes, kurās piedalījās no katras baterijas 5 tālefonisti. Pēc sacīkšu noteikumiem bija jāizvelk apm. 800 m gara divvadu līnija un jānodod tālefono-gramma ar šaušanas komandām. Vadi bija jāvelk pār uzplūdušu pļavu, upīti ar staigiem krastiem, dzelzceļu un lauku ceļu, kā tas paredzēts sakaru dienesta noteikumos.

Tālefonistu sacīkstēm sekoja šaušana un ciršana jāšus, veicot pie tam vēl dažādus lauka tipa šķēršļus.

Prof. J. Vītols saņem pulka emblēmu.

Kā beidzamais demonstrējums bija artilērijas trauksnis. Pēc dotā signāla, bateriju karavīri, kuri atradās telpās, apgērbās kaujtērpā, aizskrēja uz stāļiem, kur uzlika zirgiem amuniciju, aizjūdzta lielgabalus, pa ļoti šķēršļotu apvidu nobrauca apm. 300 m un izšāva 3 šāvienus.

Visus šos darbus kareivji veica ļoti ātri un jau pēc apm. 10 min. atskanēja uzvarējušās baterijas pirmais šāviens.

Visi uzvarētāji saņēma no Vidzemes pašvaldību priekšstāvjiem ziedotas vērtīgas balvas.

Pēc sacīkstēm pulka virsnieku klubā viesiem pasniedza pusdienas. Vakarā, Armijas virsnieku klubā bija rīkots rauts.

B) Pulka 10 gadu pastāvēšanas un sudraba tauru 5 gadu pasniegšanas svētki.

Svētkus ievadīja ar dievkalpojumu Krusta baznīcā 1929. g. 5. oktobrī plk. 15,30, pēc kam viss pulks ar viesiem svinīgā gā-

jienā devās uz Brāļu kapiem, kur pēc garnizona mācītāja Teriņa aizlūguma pulka komandieris pulkvedis V. Šēnfelds nolika vainagu kritušiem varoņiem. Uz svētkiem jau no rīta bija ieradusies arī mūsu sabiedrotās igauņu armijas priekšstāvji: I divīzijas artilērijas priekšnieks pulkv.-ltņ. Leets, II divīzijas artilērijas priekšnieks pulkv.-ltņ. Borkmans, kapteinis Derriks un virsleitnanti Rass un Treifelds, bez tam vēl 4 v/d. instruktori.

Svētku parāde notika svētdien 6. oktobrī plk. 9,00 Artilērijas kazarmās. Pulku apsveikt kuplā skaitā ieradusies kaimiņu pulku komandieri un Vidzemes pašvaldību priekšstāvji. Ieradās arī kara ministrs A. Ozols, divīzijas komandieris ģen. K. Goppers, artilērijas inspektors ģen. Ed. Kalniņš, armijas komandieris ģen. M. Peniķis ar štāba priekšnieku ģen. M. Hartmani.

Parāde pulka 10 g. pastāvēšanas svētkos.

Plk. 9,15 ieradās Valsts prezidents G. Zemgals, kurš kara ministra un armijas vadības pavadīts apstaigāja skatei nostādītās baterijas, pēc kam griezās pie pulka karavīriem ar uzrunu, atgādinādamas tos laikus, kad pulks vāji apgādāts piedalījās cīņās par valsts neatkarību, izcīnot daudzas grūtas cīņas Vidzemē, Kurzemē un Latgalē.

Valdības vārdā pulku apsveica kara ministrs A. Ozols. Vēl pulku apsveica Igaunijas artilērijas priekšstāvji un divīzijas komandieris ģen. Goppers, pēc kam adjutants nolasīja ar Triju zvaigžņu ordeni un goda zīmēm apbalvoto pulka karavīru sarakstu.

Ar ordeņa 4. šķiru apbalvoja: pulkv.-ltn. Užanu, ārstu-pulkv.-ltn. Hjordu, vet. ārstu-pulkv.-ltn. Russau'u.

Ar 5. šķiru: kapteiņus Zaķi, Ļipinski, Bērziņu un Fastenu, virsleitnantus: Grāveli, Liniņu, Kauči, Liepiņu Ernestu, Biti, un Liepiņu Arvīdu, kara ierēdņus Ozoliņu un Bērziņu un virs-seržantu Greini.

Ar Triju zvaigžņu ordeņa I pakāpes goda zīmi apbalvoja: virsseržantus Māzinu un Bērziņu un vet. feldšeri Ūbelīti.

Ar II pakāpes goda zīmi apbalvoja: serž. Kārkliņu, vec. rakstv. Zigmundu, serž. Milleri un d-kar. Zaboklicki.

Ar III pakāpes goda zīmi apbalvoja: vec. rakstv. Markutu, vec. rakstv. Apermāni, vec. rakstv. Milleri un instruktorus- arodpratējus — Bonzaku un Grebzdī.

Valsts prezidents apbalvotiem pasniedza ordeņus un goda zīmes un apsveica ar apbalvošanu.

Tālāk vidzemniekus sveicināja artilērijas inspektors ģen. Ed. Kalniņš, pasniedzams pulkam artilērijas šaušanas sacīkstēs iegūto c e ļ o j o š o b a l v u.

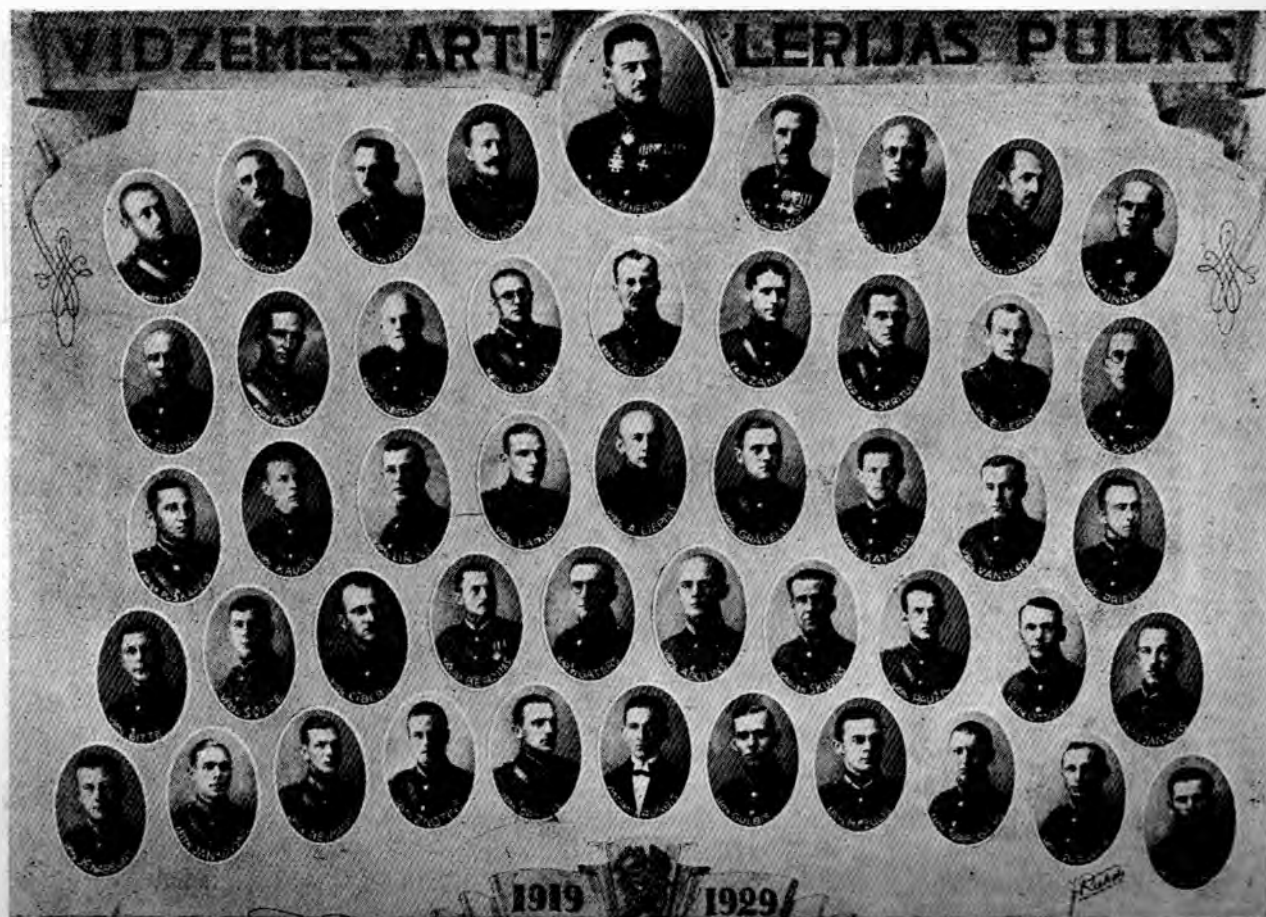
Bez tam pulku apsveica bijušais pulka komandieris un pulka dibinātājs pulkvedis A. Dannebergs, pulkvedis Fogelmanis, Rīgas pilsētas galva Krieviņš, Valmieras apriņķa pr-ks Ķīselis un daudzi pulku komandieri.

Skaistas piemiņas balvas pulkam pasniedza Igaunijas armijas priekšstāvji, Rīgas garnizona pulki, Rīgas pilsēta un brīvmačsl. A. Feils — savu kompozīciju «Varoņa stāčs».

Pulka komandieris pateicās par dāvanām un apsveikumiem, pēc kam pulks parādes maršā nodefilēja ģar viesiem.

Pēc parādes pulka kaŗavīri ar saviem viesiem piedalījās divu marmora plāčšņu iesvētišanā, kuŗas varoņu piemiņas ģodināšanai piestiprināčs 1. Valmieras baterijā un virsnieku kluba telpās. Pirmā plāčsnē iegravēti kritušo varoņu, otrā Lāčplēša ordeņa kavalieŗu vārdi. Šīs plāčsnes pulkam veltījuši 4 Vidzemes apriņķi. Viņu priekšstāvis Valmieras apriņķa pr-ks Ķīselis lūdza Valsts prezidentu nodot plāčsnes vidzemnieku ģlabāšanā. Valsts prezidents novēlēja, lai Lāčplēša ģars mūčam māģotu Vidzemes pulkā un lai kritušo varoņu vārdi nekad neizģaistu no kaŗavīru atmiņas. Māčītājs Teriņš teica īsu runu. Pulka komandieris pulkvedis V. Šēnfelds deva solīģumu, ka vidzemnieki aucti turēs varoņu ģaru, un svēta būs viņiem kritušo piemiņa.

Pēc tam pulka kaŗavīri un viesi sapulcējās uz kopēju miečlastu Bruņoto vilcienu pulka lokomotīvu depo māģīgi iekārtotās telpās.

Virsnieki pulka 10 g. pastāvēšanas dienā

Nākošā dienā plk. 14,30 Hipodromā bija jāšanas sacīkstes. kurās vairāku tūkstošu skatītāju priekšā, pulka karavīri demonstrēja savu veiklību un jāšanas mākslu.

Plp. 20,00 Mazā Ģildē bija koncerts, kur ar priekšnesumiem uzstājās pulka orķestris, koris un daži pieaicināti mākslinieki.

Plk. 22,00 notika rauts Armijas virsnieku klubā.

7. oktobrī igauņu viesi atstāja Rīgu.

Šīs svētku dienas vēl vairāk stiprināja saites, kas vieno pulku ar plašāku sabiedrību un ar mūsu sabiedrotiem — igauņiem.

C) Pulka 15 gadu pastāvēšanas un sudraba tauru 10 gadu pasniegšanas svētki.

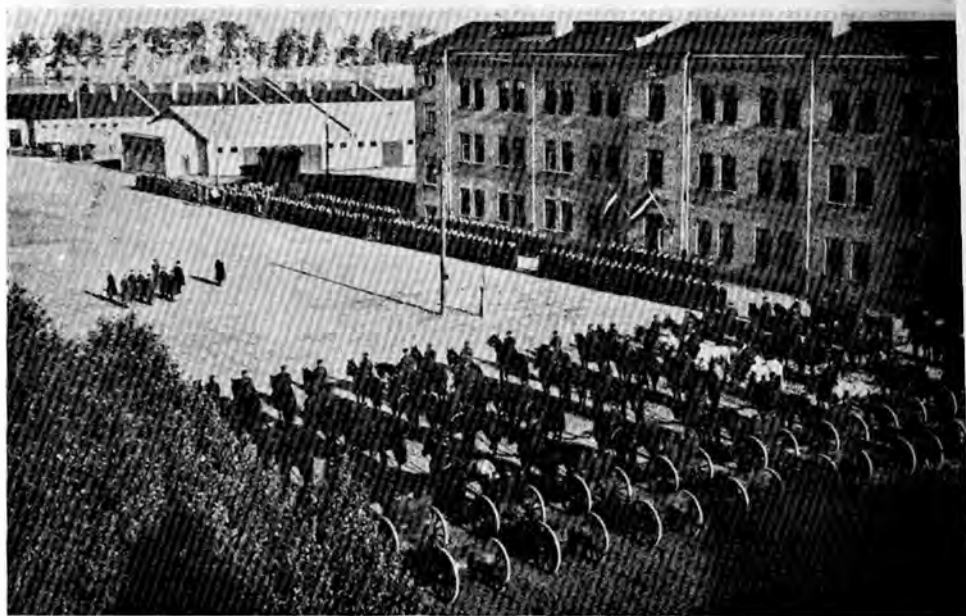
Pulks savus gada svētkus svin 19. jūlijā, bet sakarā ar nometni un apmācības gaitu 1934. g. gada svētku svinības atlika uz 19. un 20. oktobri.

19. oktobrī plk. 15.00 Vidzemes artilērijas pulka karavīri ar pulka komandieri pulkvedi A. Dannebergu priekšgalā pulcējās uz svētku dievkalpojumu Krusta baznīcā. Dievkalpojumā klāt bija arī Vidzemes divīzijas komandieris ģen. Berķis ar palīgu ģen. Virsaiti, artilērijas inspektors ģen. Ed. Kalniņš un divīzijas kājnieku pulku komandieri. Ieradušies arī Igaunijas artilērijas pārstāvji: pulkveži Leets un Borkmans, pulkv.-ltn. Toffers un kapteiņi Kiviveli un Lootsmans. Klāt arī Vidzemes pilsētu un apriņķu pašvaldību pārstāvji.

Svētku garīgo aktu izpildīja armijas mācītājs P. Apkalns. Vidzemes artilērijas pulks dzimis mūsu zemes ziemeļos vis-smagāko cīņu laikmetā. Tādēļ arī šodien Vidzemes kalni un lejas sūta sveicienus saviem atbrīvotājiem. Ar lepnumu pildās sirdis, redzot, ka no mazuma — no vienas baterijas izaudzis tagad spēcīgs pulks. Šodien, pēc 15 tēvijai nokalpotiem gadiem, varam to sajūst un salīdzināt ar to, kāds tas bija pulkam dibinoties. Bet līdz ar to ikvienam jāsaņem arī tie lieli pienākumi, kurus tagad uzliek mums mūsu valsts. 15 gadus daudz kas mantots, tādēļ arī tauta daudz var prasīt. Tomēr ārējie spēki ne vienmēr ir uzvarētāji. Pirmā baterija, kas cīnījās pie Raunas un Gaujas krastos, nebija liela. Bet viņa bija nešaubīgi uzticīga tautai, valdībai un valstij, kas bija jāatbrīvo no ienaidnieka. Tādēļ arī nākošām dienām jāņem līdz pamācība: «Esiet nešaubīgi, uzticīgi savā darbā, ja gribiet augt lieli». Cīņās kritušos pieminot skan sēru skaņas.

Pēc dievkalpojuma pulks sakārtojas gājienam uz Brāļu kapiem, kur armijas mācītājs P. Apkalns izpilda garīgo ceremoniju. «Kas būtu Vidzemes artilērijas pulka 15 gada svētki, ja mēs paietu garām šai vietai, kas dod mums stiprumu un jaunu apņemšanos stāvēt savās sargu vietās. Vēl vairāk ticības un palāvības rodas redzot, ka ar mums stāv šai vietā arī mūsu kaimiņzemes Igaunijas sargi, ar kuriem plecu pie pleca cīnīdamies, ieguvām neatkarību savām tautām,» sacīja mācītājs. Pēc mācītāja svētrunas, pulka komandieris, atceroties cīņās kritušos, nolika krāšņu vainagu. Kritušo piemiņai atskanēja sēru mūzika pulka orķestra izpildījumā.

Līdz ar pulka karavīriem kapos uz svinīgo brīdi bija ieradušies: Vidzemes divīzijas komandieris ģen. Berķis, Artil. inspektors ģen. Ed. Kalniņš, igauņu artilērijas virsnieki, Vidzemes pilsētu un apriņķu pašvaldību pārstāvji un pulka labvēli.

Parāde pulka 15 g. pastāv. svētkos.

20. oktobra saulainā rudens diena, kad Vidzemes artilērijas pulks rindojās svētku parādei, likās ikvienam stāstot, ka 15 gadus atpakaļ tumši mākoņi klājuši mūsu zemi un kara vētras šalkušas pār mūsu ārēm. Bet reizē ar to, šī diena pildīja ikviena artilērista sirdi ar ciešu apņemšanos droši un uzticīgi stāvēt mūsu dārgās tēvu zemes un tautas sargātāju rindās. Tādā noskaņojumā Vidzemes artilērijas pulka karavīri

Pulka virsnieki 15. g. pastāv. dienā.

X

iesāka sava pulka 15 gadu jubilejas svinības un sagaidīja svētku viesus.

Ar savu klātbūtni pulku pagodināja: Valsts prezidents A. Kviesis, kara ministrs ģen. J. Balodis, iekšlietu ministrs V. Gulbis, armijas komandieris ģen. Peniķis, armijas štāba priekšnieks ģen. Hartmanis, Vidzemes divīzijas komandieris ģen. Berķis ar palīgu ģen. Virsaiti, artilērijas inspektors ģen. Ed. Kalniņš ar sava štāba priekšnieku pulkv. V. Šēnfeldu, ģen. M. Vācietis, ģen. K. Goppers, Rīgas pilsētas galva H. Celmiņš, Igaunijas artilērijas priekšstāvji ar militāro atašeju pulkv.-ltn. Saarsenu priekšgalā, Vidzemes divīzijas kājnieku pulku komandieri, pārējo mūsu artilērijas un tehnisko daļu komandieri un Vidzemes pilsētu un lauku pašvaldību pārstāvji, kuŗu starpā redzami: Rīgas apriņķa vecākais Zvaigzne, Cēsu pilsētas galva Kauce, Madonas — Gavars, Smiltenes — Venners, Limbažu — Kessels, Madonas — Mūrnieks un daudz citu svētku viesu.

Valsts prez. A. Kviesis uzrunā pulka karavīrus.

Apsveikšanas maršam skanot pulka komandieris pulkvedis A. Dannebergs sagaidīja Valsts prezidentu A. Kviesi, kara ministru ģen. J. Balodi un armijas augstāko vadību. Pēc sasveicināšanās ar karavīriem, Valsts prezidents A. Kviesis uzrunāja pulku:

«Vidzemnieki! 19. jūlijā pagāja 15 gadi no jūsu pulka dibināšanas dienas. Apsveicu Jūs 15 gadu pastāvēšanas svētkos. Svinīgu noskaņojumu jūsu svētkiem ievadīja dievkalpojums baznīcā un aizlūgums Brāļu kapos. Šī diena ir atceres diena. Pirms 15 g. Latvijā risinājās svarīgi notikumi. Mūsu karavīri cīnījās par savu valsti un tautu. Daudz gadu pagājuši, kamēr noslēdzies atbrīvošanas cīņu laikmets. Šī laikmeta cīņas ir atālas, bet tomēr mums tās tuvas. Tie bija smagi pārbaudījuma brīži. Pēc pasaules kara Latviju pārpludināja ienaidnieki, lai iznīcinātu mūsu tautas brīvību un neatkarību. Tomēr mēs nevaram aizmirst varoņdarbus Latvijas atbrīvošanas laikmetā. Tieši oktobra dienās pirms 15 gadiem Bermonta kara spēks stāvēja pie Rīgas tiltiem. Toreiz mūsu Daugavas sargi varonīgi cīnījās, sakāva un izdzina ienaidnieku no mūsu dzimtās zemes. Vidzemes artilērijas pulka vēstures pirmsākumi meklējami laikmetā, kad visa mūsu zeme bija ieņemta no ienaidnieka. Mūsu sabiedrotā — draudzīgā igauņu tauta bija paspējusi organizēt savu kara spēku un atbrīvot daļu zemes no ienaidnieka. Tādēļ arī mums bija iespējams organizēties Igaunijas teritorijā. Liela sajūsma toreiz valdīja mūsu karavīros. Valmieras pulka bateriju pat nepaspēja saformēt, kad tā jau izbrauca kaujas laukā. Šodien prieks redzēt Vidzemes artilērijas pulka svētkos Igaunijas armijas pārstāvjus. Tas ir apļiecinājums, ka ieroču draudzība pastāv arī tagad. Tā ir droša ķila abu valstu ciešai sadarbībai. Vidzemes artilērijas pulka dižgabali darbojušies Vidzemē, Kurzemē, Zemgalē un Latgalē. Tā karavīri rādījuši lielus varoņdarbus. Daudzi no viņiem apbalvoti augstākām goda zīmēm — Lāčplēša kara ordeni. Tagad, miera laikā, jums, karavīri, neiespējami parādīt savu drosmi pret ienaidnieku. Bet neatlaidīgā darbā jūs mācāties kara mākslas, rādāt veiklību šaušanas sacīkstēs. Pulka vadība pielikusi lielas pūles, lai jūsos būtu tas varoņgars, kas pirms 15 gadiem veda mūs pie uzvarām. Karavīri! Novēlu jums izcilus sekmes un spožu slavu Latvijai! Dievs, svētī Latviju!»

Orķestra pavadījumā karavīri un viesi vienojas mūsu tautas lūgšanā. Pulka komandieris pulkvedis A. Dannebergs uzaiņina karavīrus sumināt armijas augstāko vadoni Valsts prezidentu A. Kviesi, uzsaucot «Lai dzīvo», kas spēģīgi atbalsojas karavīru rindās.

Pēc tam pulka komandieris nolasģja ministru prezidenta K. Ulmaņa piesūtģto apsveikumu:

«Nevarēdams ar personīgu klātbūtni apsveikt Vidzemes artileristus viņu goda dienā, lūdzu nodot Jums padotā pulka karavīriem manus sirsnīgus sveicienus un novēlējumus.

Vidzemes artilerijas pulka lepnā, varonīgā pagātne lai liesmo arī viņa jauno karavīru krūtīs un pilda viņu centienus ar to cēlo vienības garu, kas Latvijas atbrīvošanas cīņu laikā aizrāva viņu dižo priekšgājēju sirdis.»

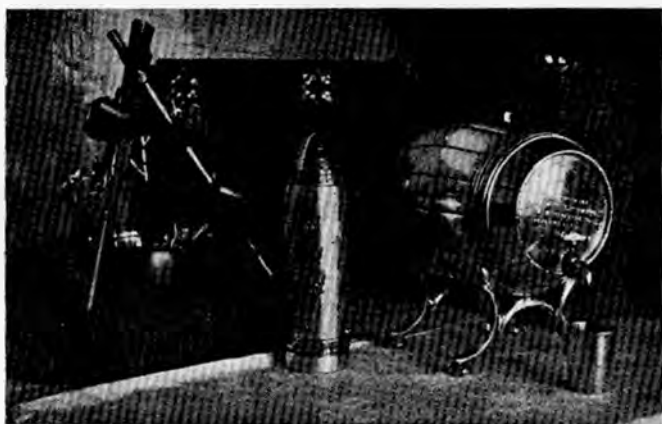
Suminot valdības galvu K. Ulmani, valdību un kara ministru ģenerāli Balodi, atskan spēcīgs karavīru «Lai dzīvo», orķestrim atskaņojot «Dievs dod tautas darbiniekiem». Tikpat dziļā sajūsmā «Lai dzīvo» skan arī armijas komandierim, divīzijas komandierim un artilerijas inspektoram. Godinot igauņu viesus un pieminot kopējās cīņas par abu tautu neatkarību, orķestra izpildījumā atskanēja Igaunijas valsts himna.

Drīz pulks sakārtojās parādes gājienam un braši nodefinēja gar svētku viesiem. Pēc Īsa azaida pulka virsnieku klubā, viesus aicināja kopējās pusdienās karavīru telpās. Šeit Valsts prezidents A. Kviesis griezās pie klātesošiem ar uzrunu:

«Šodien jūsu svētki izdevušies sevišķi kupli. Ieradušies tik daudz svētku dalībnieku, ka kopēju pusdienu telpa izrādījusies par mazu un man jāgriežas pie jums ar mikrofona palīdzību. Šodien jums divkārti svētki — 15 gadu kopš cīņu laikā dibinājies jūsu pulks un 10 gadu atcere sudraba tauru pasniegšanai no Vidzemes pašvaldību pārstāvju puses. Tādēļ šinīs svētkos jo kuplā skaitā piedalās Vidzemes pilsētu un lauku iedzīvotāju priekšstāvji, kas norāda uz tām vienības saitēm, kas vieno karavīrus un visu tautu. Karavīri ejot cīņās nekad neprasa pēc atalgojuma. Viņu vienīgā vēlēšanās ir nest visus upurus, ko uzliek tiem tauta un tēvu zeme. Bet mūsu tauta prot arī cieņīt tos upurus un jūtas parādā saviem karavīriem par tiem varonīdarbiem, kas darīti varoncīņu laikmetā, kad no visām pusēm mūsu zemi ielenca naidīgais pretinieks. Pasniedzot kā dāvanu sudraba taures, vidzemnieki gribējuši apliecināt šo savu pateicību. Tās ciešās saites, kas šodien kļūst vēl jo ciešākas, nedrīkstam pazaudēt, jo armijai ejot kopā ar tautu, veidojas valsts stiprums.

Sen jau aizgājuši tie laiki, kad latviešiem bija jāiet uz tālām Krievijas malām izpildīt savus pilsoņa pienākumus, kad nebija sevišķas intereses pret šo pienākumu pildīšanu. Tomēr mazdūšību latvietis nekur nav parādījis. Tagad mūsu nacionālā valstī, kalpot nacionālā armijā katram vislielākais prieks un katru gadu ar sajūsmu steidzas armijā mūsu jaunie pilsoņi izpildīt savus pienākumus pret valsti. Par to piecājas arī mū-

su armijas vadība. Ar lielu prieku es šogad vēroju jāšanas sacīkstēs to aukstasinību un prasmi, ko rādīja mūsu kaņavīri godam sacenšoties ar poļu un zviedru labākiem jātniekiem. Man nāk atmiņā kāds gadījums, kad par godu zviedru panākumiem sacīkšu laukumā plīvoja viņu valsts karogs. Bet tad virsleitnants Insbergs pārspēja zviedru sasniegumu. Tūlīt mastā parādījās mūsu karogs jau pirms oficiālā paziņojuma. Mūsu kareivji, kuņi stāvēja šai postenī, to izdarīja ar tādu steigu un tādu apziņu, it kā viņu dzīvības šai brīdī būtu uz spēli. Tas rāda, ka mūsu kaņavīri prot cienīt mūsu valsts, tautas un armijas godu. Šis gars dzimis atbrīvošanas cīņās un veidojies līdz mūsu uzvarām. Tas valdījis agrāk un arī tagad. Bet šai priekšzīmei daudzi negribēja sekot. Mūsu politiskā

15. gada svētkos saņemtās balvas.

dzīvē radās ķildas un nesaskaņas, līdz 15. maijs ieveda jaunu kārtību, lai atplauktu un pastāvētu senais vienības gars. Šie sasniegumi jāaizstāv mūsu tēvijas sargiem ar ieročiem rokās, lai tauta vienības apziņā varētu pildīt savus pienākumus. Pālieku tanī pārlicībā, ka Vidzemes artilērijas pulkam būs šis gars arī turpmāk un tas to sargās. Lai dzīvo Vidzemes artilērijas pulks!»

Uz Valsts prezidenta apsveikumu atbildēja pulka komandieris pulkvedis A. Dannebergs, uzsaucot trīskārtēju «Lai dzīvo» Valsts prezidentam, valdībai, kara ministram un armijas vadībai.

Ģarō apsveicēju rindu iesāk Bruņotā vilcienu pulka komandieris pulkvedis Lavenieks, apsveikdams jubilāru-pulku visu artilērijas inspektoram padoto daļu vārdā. Igaunijas artilērijas

pārstāvis pulkvedis Borkmans, apsveicot pasniedza skaistu artilērijas šāviņveidīgu sudraba kausu.

No Igaunijas 1. divīzijas artilērijas grupas virsniekiem pasniedza vērtīgu sudraba spainīti un no instruktoriem — sudrabā kaltu ragu. Kā atbilde tam skan spēcīgi «Lai dzīvo!» saucieni draudzīgai kaimiņu tautai un viņas varonīgai armijai.

Beigu vārds.

Pulka dzimšanas, izveidošanas, pirmo un daudzu tālāko kauju, kā arī miera laika darbības pirmā posma apraksts nu ir galā. Piedalīšanās tēvzemes atbrīvošanā visgrūtākā laikā, visgrūtākos apstākļos un neizsīkstošu enerģiju prasošais tālākais darbs izcīnītās brīvības un neatkarības sargāšanā ir bijis Vidzemes artilērijas pulka rašanās un pastāvēšanas attaisnojums un goda pilnais uzdevums.

Kā savās pirmās tapšanas dienās, tā šo baltu dienu pulks sevī nes nelokāmu gribu kalpot gaišajai, lielajai, latviskās Latvijas un mūžīgas Latvijas veidošanas idejai.

Nesatricināmā uzticībā Vadonim un ar dziļu pateicību sirdī atbrīvošanas cīņu Virspavēlniekam kara ministram generālim J. Balodim par viņa lielo pretimnākšanu daudzajām pulka vajadzībām, kā arī visiem saviem apmācītājiem un audzinātājiem par viņu pūlēm, Vidzemes artilērijas pulka karavīri uzsāk savas vēstures nākošo posmu.

VII. Pielikumi.

2. Atbrīvošanas cīņās kritušie pulka karavīri.

1) Kareivis Paegle, Augusts (no Valmieras apr. Attes pag., 27 g. vecs). Ievainots 21. VI 1919. g. pie Skangaļu mž. no vācu artilērijas šāviņa. Tai pašā dienā miris Valmieras pilsētas I slimnīcā.

2) Dižkareivis Kaukuls, Pēteris (no Valkas apr. Lugažu pag., 37 g. vecs). Kritis 16. XI 1919. g. pie Olaines mž. no vācu lidmašīnas ložmetēju lodes.

1. Lāčplēša kara ordeņa kavalieru saraksts,
kuŗi ordeni ieguvuŗi cīnoties V. A. P. rindās.

Nr. Nr. p. k.	Dienesta pakāpe	Uzvārds, vārds	Ordeņa šķira un Nr.
1.	pulkv.-ltn.	Dannebergs, Arturs . . .	II Nr. 16 III Nr. 282
2.	kapteinis	Šēnfelds, Voldemārs . . .	III Nr. 870
3.	"	Skujenieks, Teodors . . .	III Nr. 341
4.	"	Dūms, Visvaldis . . .	III Nr. 287
5.	virisleitnants	Žids, Jānis . . .	III Nr. 108
6.	"	Apinis, Pēteris . . .	III Nr. 468
7.	leitnants	Grišans, Pēteris . . .	III Nr. 109
8.	"	Upīts, Ernests . . .	III Nr. 1576
9.	virsseržants	Mūsiņš, Pēteris . . .	III Nr. 118
10.	"	Cinis, Augusts . . .	III Nr. 537
11.	seržants	Dreimanis, Gustavs . . .	III Nr. 119
12.	"	Lūsis, Jūliuss . . .	III Nr. 120
13.	"	Upīts, Fricis . . .	III Nr. 539
14.	"	Traube, Roberts . . .	III Nr. 1095
15.	"	Rittenbergs, Eduards . . .	III Nr. 1242
16.	"	Tauriņš, Fricis . . .	III Nr. 1253
17.	"	Bergs, Eduards . . .	III Nr. 1376
18.	"	Liepīņš, Voldemārs . . .	III Nr. 1377
19.	"	Ozols, Jānis . . .	III Nr. 1691
20.	kaprālis	Māziņš, Ādolfs . . .	III Nr. 1593
21.	"	Antons, Kārlis . . .	III Nr. 145
22.	"	Pētersons, Jānis . . .	III Nr. 146
23.	"	Zirnis, Kārlis . . .	III Nr. 538
24.	"	Zaķis, Voldemārs . . .	III Nr. 729
25.	"	Ampermans, Jānis . . .	III Nr. 730
26.	"	Roķis, Eduards . . .	III Nr. 731
27.	"	Zaļups, Alfrēds . . .	III Nr. 769
28.	"	Makarovs, Miķelis . . .	III Nr. 770
29.	"	Jēkabsons, Jānis . . .	III Nr. 884
30.	"	Sniedze, Jānis . . .	III Nr. 962
31.	"	Ostelis, Jānis . . .	III Nr. 963
32.	"	Katlaps, Richards . . .	III Nr. 1004
33.	"	Fogels, Kārlis . . .	III Nr. 1193
34.	"	Briedis, Edgars . . .	III Nr. 1229
35.	"	Kantans, Pēteris . . .	III Nr. 1266
36.	"	Bērzups, Rūdolfs . . .	III Nr. 1310
37.	vec.-amatn.	Krieviņš, Jānis . . .	III Nr. 1333
38.	"	Čakurs, Fricis . . .	III Nr. 1309
39.	dižkareivis	Grantskalns, Eduards . . .	III Nr. 110

Nr. Nr. p. k.	Dienesta pakāpe	Uzvārds, vārds	Ordeņa šķira un Nr.
40.	dižkareivis	Germansons-Herman- sons, Eduards . . .	III Nr. 162
41.	"	Lindemanis, Ernests . . .	III Nr. 194
42.	"	Bullītis, Fricis . . .	III Nr. 248
43.	"	Ezers, Krišjānis . . .	III Nr. 252
44.	"	Šteinbergs, Kārlis . . .	III Nr. 384
45.	"	Žīgurs, Aleksandrs . . .	III Nr. 771
46.	"	Kociņš, Kārlis . . .	III Nr. 824
47.	"	Kaurats, Jānis . . .	III Nr. 886
48.	"	Poguls, Jānis . . .	III Nr. 1003
49.	"	Bērziņš, Jānis . . .	III Nr. 1177
50.	"	Melzups, Paulis . . .	III Nr. 1180
51.	"	Varobjevs, Aleksandrs . . .	III Nr. 1190
52.	kareivis	Gailītis, Kārlis . . .	III Nr. 385
53.	"	Keņģis, Voldemārs . . .	III Nr. 466
54.	"	Bukolts, Jānis . . .	III Nr. 467
55.	"	Dauguls, Jānis . . .	III Nr. 627
56.	"	Lācis, Aleksandrs . . .	III Nr. 628
57.	"	Bulīš-Bielis, Richards . . .	III Nr. 913
58.	"	Celmiņš, Kārlis . . .	III Nr. 938
59.	"	Briedis, Fricis . . .	III Nr. 1213
60.	"	Zemnieks, Oskars . . .	III Nr. 1350
61.	"	Ozoliņš, Pēteris . . .	III Nr. 1592

Vidzemes artilērijas pulka virsnieku, sanitārvirsnieku un kara ierēdņu saraksts, kuŗi sastāvējuši pulkā līdz 1937. g. 1. novembrim.

Nr. Nr. p. k.	Dienesta pakāpe	Uzvārds, vārds un tēva vārds	Kad ieskaitīts pulka sastāvā
1.	Kapteinis	Āboliņš, Jānis	29. IX 24.
2.	"	Āboltiņš, Jānis, Jēkaba d.	4. XI 36.
3.	Leitnants	Adlers, Jānis, Jāņa d.	13. IX 20.
4.	Virsleitn.	Alksnis, Voldemārs	26. XI 32.
5.	K. l. ier.	Alste, Eduards	15. XI 19.
6.	Virsleitn.	Anžjānis, Jānis	30. IX 29.
7.	Kapteinis	Apinis, Pēteris	20. VI 19.
8.	Leitnants	Artum-Hartmans, Haralds	21. XI 19.
9.	Virsleitn.	Averats, Roberts	30. IX 29.
10.	Kapteinis	Balodis, Jānis, Jāņa d. †	24. VII 19.
11.	Leitnants	Beimuts, Gustavs, Gustava d.	17. II 22.
12.	A. kapt.-ltn.	Bērziņš, Kārlis, Jāņa d.	18. V 21.
13.	Pulkv.-ltn.	Bērziņš, Edgars, Pētera d.	16. VI 27.
14.	K. l. ier.	Bilans, Jānis	29. V 19.
15.	Rez. ltn.	Bite, Valdis, Jāņa d.	8. XII 19.
16.	Kapteinis	Bite, Elmars	2. X 23.
17.	Pulkv.-ltn.	Bite, Konstantīns †	20. VI 33.
18.	Kapteinis	Bišentrops, Voldemārs, Jāņa d.	16. V 21.
19.	Leitnants	Blumentāls, Kārlis	5. VIII 19.
20.	"	Bormanis, Jānis	20. V 22.
21.	Virsleitn.	Bormanis, Jānis, Toma d.	26. V 24.
22.	"	Broks, Teodors	1. IX 28.
23.	Kapteinis	Brēze, Jēkabs, Miķeļa d.	28. VII 21.
24.	Rez. vlt. n.	Buķis, Ernests	17. XII 19.
25.	Virsleitn.	Buševis, Ansis	9. VIII 32.
26.	"	Cibers, Paulis	2. X 22.
			ieskaitīts no jauna
			9. VI 27.
27.	Pulkvedis	Dannebergs, Artūrs	20. III 19.
			ieskaitīts no jauna
			10. X 32.
28.	Virsleitn.	Dambergs, Bernhards, Dā- vida d.	8. IV 21.
29.	Kapteinis	Dinne, Jānis, Jāņa d.	15. XI 19.
			ieskaitīts no jauna
			17. III 25.

Nr. Nr. p. k.	Dienesta pakāpo	Uzvārds, vārds un tēva vārds	Kad ieskai- tīts pulka sastāvā
30.	Kapteinis	Dombrovskis, Kārlis	14. VII 19.
31.	Leitnants	Dombrovskij, Nikolajs	22. VI 20.
32.	Kapteinis	Dolgilevičs, Nikolajs	28. II 21.
33.	Virslēitn.	Drengers, Kārlis	19. VII 19.
34.	"	Draulis Jānis	1. IX 28.
35.	Leitnants	Dzelzkalns, Eriks	11. VI 20.
36.	Pulkv.-ltnr.	Dūms, Visvaldis	3. VI 19. ieskaitīts no jauna 23. XII 24. ieskaitīts no jauna 12. XII 24.
37.	Leitnants	Dubovskijs, Nikolajs	6. XII 21.
38.	Virslēitn.	Dzerre, Kārlis, Jāņa d. . . .	30. VI 23.
39.	"	Eimanis, Vilis	8. IV 21.
40.	Leitnants	Ezeriņš, Alberts, Mārtiņa d. .	20. V 22.
41.	"	Fadejevs, Jūlijs	29. XI 19.
42.	Kapteinis	Fastena, Johans, Jūlija d. †	8. IV 21.
43.	Virslēitn.	Feldmanis, Nikolajs ¹⁾	16. IX 19.
44.	Pulkvedis	Fogelmans, Nikolajs	3. XI 25.
45.	Leitnants	Gavars, Arvids	11. VI 20.
46.	A. kapt.-ltn.	Gaters, Andrejs, Johana d. . .	8. IV 21.
47.	Kapteinis	Ginters, Kārlis, Dāva d. . . .	2. X 22. ieskaitīts no jauna 24. IX 32.
48.	Virslēitn.	Goldbergs, Fricis-Žanis	21. VIII 31.
49.	Leitnants	Grāmatnieks, Vilis	5. VIII 19.
50.	K. l. ier.	Graudiņš, Mārtiņš	5. VIII 19.
51.	Virslēitn.	Grāvelis, Voldemārs, Jāņa d. .	2. X 22.
52.	"	Gradiškevičs-Radiškevičs, Francis-Ferdinants, Fran- ča d.	18. VIII 31.
53.	Leitnants	Grišans	5. VIII 19.
54.	K. l. ier.	Gross, Vilhelms	23. VII 19.
55.	Virslēitn.	Grošs, Kārlis-Vilhelms, Vi- ļa d.	30. IX 31.
56.	"	Gulbis, Aleksandrs	5. VIII 20.
57.	Kapteinis	Guben-Gubis, Teodors	20. V 22.
58.	Virslēitn.	Gulbis, Roberts, Mārtiņa d. .	30. IX 27.
59.	"	Hauptmanis-Auptmanis, Paulis, Pētera d.	30. IX 31.
60.	Pulkv.-ltn.	Hjords, Richards, Jāņa d. . .	8. XII 20.

¹⁾ Vēlāk degradēts par kar.

№	Dienesta pakāpe	Uzvārds, vārds un tēva vārds	Kad ieskaitīta pulka sastāvā
61.	Virsleitn.	Holanders-Filatovs, Georgs, Semjona d.	30. IX 31.
62.	"	Heisters, Kārlis	5. VIII 19.
63.	K. 1. ier.	Henniš, Nikolajs	15. XI 19.
64.	"	Ilgazs	19. VII 19.
65.	Leitnants	Ivans, Jānis	11. VI 20.
66.	"	Jātnieks, Arvids	19. VII 19.
67.	Kapteinis	Jansons, Bruno	16. VI 19.
68.	K. 1. ier.	Jaunzems, Eižens	15. IX 20.
69.	Leitnants	Jansons, Edgars	2. X 23.
70.	Virsleitn.	Jankovskis, Jānis-Voldemārs, Krišjāņa d.	30. IX 27.
71.	Pulkv.-ltn.	Jēkabsons, Edgars	15. XI 19.
72.	Virsleitn.	Jēkabsons, Reinholds	1. IX 28.
73.	Leitnants	Jurikas, Pēteris	20. VI 19.
74.	Virsleitn.	Jūgs Jānis	11. VI 20.
75.	Leitnants	Jundas, Pauls, Jāņa d.	11. VI 20.
76.	K. 1. ier.	Kalējs, Kārlis	25. III 19.
77.	Virsleitn.	Kalniņš, Jēkabs, Pēteris d.	4. IX 19.
78.	Kapteinis	Kauliņš, Hermanis, Jāņa d.	12. VIII 19.
		ieskaitīts no jauna	11. VI 20.
		ieskaitīts no jauna	15. VI 32.
79.	"	Kalvijaks, Aleksandrs, Jāņa d.	15. XI 19.
80.	Leitnants	Kalniņš, Edgars, Juņa d.	26. VII 20.
81.	Virsleitn.	Kaņeps, Kārlis	10. VII 22.
82.	Kapteinis	Kaucis, Jānis, Ādama d.	2. X 22.
83.	Pulkv.-ltn.	Kaudzītis, Kārlis †	24. IX 36.
84.	Virsleitn.	Kampars, Eduards †	2. X 22.
85.	"	Katlaps, Eduards	2. X 23.
86.	Leitnants	Kārklis, Jānis †	2. X 23.
87.	Pulkv.-ltn.	Kalniņš, Arvids, Kārļa d.	29. VIII 32.
88.	Kapt.-ltn.	Kalniņš, Kārlis	1. XII 32.
89.	Virsleitn.	Kergalvis, Oskars	15. XI 19.
90.	"	Kevešans, Miķelis, Jāņa d.	18. III 32.
91.	"	Kimerals, Antons	25. VII 19.
92.	Pulkvedis	Kire, Pēteris	12. X 26.
93.	Kapteinis	Korns, Alfrēds	8. IV 21.
94.	Pulkv.-ltn.	Konrādi-Kondraševs, Aleksandrs	26. V 24.
95.	Virsleitn.	Kleinbergs, Edgars	2. VIII 33.
96.	"	Kļavis, Antons †	18. VII 19.
97.	"	Klūge, Eduards	20. VII 19.
98.	Leitnants	Krastiņš, Ādolfs †	30. IX 29.

Nr. Nr. k.	Dienesta pakāpe	Uzvārds, vārds un tēva vārds	Kad ieskai- tīts pulka sastāvā
99.	Leitnants	Krēsliņš, Gothards	20. V 22.
100.	Virsleitn.	Krevits, Antons	11. VI 20.
101.	Leitnants	Krebs, Voldemārs	13. VI 19.
102.	Kapt.-ltn.	Kupčs, Jūlijs †	20. XII 32.
103.	Virsleitn.	Lapiņš, Osvalds	28. VII 19.
104.	"	Lapiņš, Kārlis	29. IX 24.
✓ 105.	"	Laurinovičs, Vitālijs	30. IX 30.
106.	"	Lazdiņš, Oto, Jāņa d.	20. III 19.
107.	Kapteinis	Lasmanis, Alfreds	10. IX 20.
108.	Leitnants	Legzdiņš, Frīdrihs, Frīdri- cha d.	15. XI 19.
109.	Virsleitn.	Legzdiņš, Jānis, Jāņa d.	8. XI 21.
110.	Kapteinis	Liepiņš, Kārlis	18. VII 19.
111.	Virsleitn.	Liepiņš, Ernests	2. X 22.
112.	Kapt.-ltn.	Liepiņš, Arvids, Oto d.	2. X 22.
113.	Kapteinis	Liepiņš, Jānis, Mārtiņa d.	20. XII 32.
114.	Virsleitn.	Līcītis, Jānis	5. VIII 19.
115.	Leitnants	Lielbriedis, Rūdolfs	11. VI 20.
116.	Kapteinis	Linīšs, Alfreds, Jāņa d.	2. X 22.
117.	"	Lipinskis, Adomirs	22. XI 24.
118.	"	Lūsis, Harrijs	19. VI 21.
119.	Leitnants	Mauriņš, Ernests	9. VIII 19.
120.	Kapteinis	Mangols, Ernests-Reinhards	22. V 36.
121.	Leitnants	Mazaļevskis, Ludvigs	15. XI 19.
122.	Virsleitn.	Martinsons, Aleksandrs	11. VI 20.
123.	Leitnants	Mālmans, Kārlis	18. XI 20.
124.	"	Mārtinsons, Vilis, Kārļa d.	20. V 22.
125.	Kapt.-ltn.	Mateass, Aleksandrs, Jāņa d.	15. I 34.
126.	Virsleitn.	Melbārdis, Artūrs	18. VII 19.
127.	Leitnants	Melngalvs, Arvids	11. VI 20.
128.	Virsleitn.	Mežulis, Kārlis	1. IX 28.
129.	"	Neimanis, Arvids	30. IX 26.
130.	Leitnants	Ozoliņš	31. VIII 19.
131.	Kaŗa ier.	Ozoliņš, Kārlis-Žano, Jāņa d.	4. V 21.
132.	Virsleitn.	Otsons, Aleksandrs, Jāņa d.	30. IX 26.
133.	Kapteinis	Pauderis, Eduards	19. VI 19.
134.	"	Papēdis, Vilhelms-Aleksandrs	14. V 36.
135.	Leitnants	Pabērzs, Sebastjans	31. VIII 19.
136.	Virsleitn.	Pauza, Konstantīns	30. IX 26.
137.	"	Paparde, Jānis, Mārča d.	30. IX 37.
138.	Leitnants	Pestmalis, Jānis	28. IV 19.
139.	K. l. ier.	Pinne, Jānis	9. VI 19.
140.	"	Pilskalns, Jānis	8. I 23.
141.	Leitnants	Porietis	5. VIII 19.
142.	Virsleitn.	Pole-Poluleitis, Eižens	15. XI 19.
143.	"	Priede, Jānis	29. IX 24.
144.	Pulkv.-ltn.	Plūcis, Edgars	23. X 24.

Nr. Nr. p. k.	Dienesta pakāpo	Uzvārds, vārds un tēva vārds	Kad ieskai- tīts pulka sastāvā
145.	Leitnants	Puķīts, Ernests	11. VI 20.
146.	Adm. ltn.	Puškarevs, Aleksandrs, An- tona d.	24. IV 25.
147.	Ārsts-ltn.	Pitcka, Oskars	29. IV 27.
148.	Virsleitn.	Rauchmanis, Voldemārs	26. VI 19.
149.	K. l. ier.	Rauchmanis, Emils ¹⁾	26. VI 19.
150.	Leitnants	Rappa, Alfreds, Jāņa d. . . .	22. I 23.
151.	Pulkv.-ltn.	Reslers, Fridrichs, Kārļa d. . .	2. I 34.
152.	K. l. ier.	Rieksts, Roberts, Jāņa d. . . .	26. VI 19.
153.	"	Rikmanis, Kārlis	20. VII 19.
154.	Leitnants	Riteris, Kārlis	5. VIII 19.
155.	K. l. ier.	Riekstiņš, Edvards, Dāva d. . .	15. XI 19.
156.	Leitnants	Riekstiņš, Egons	21. II 20.
157.	Virsleitn.	Riekstiņš, Edvards, Jāņa d. . .	10. X 29.
158.	"	Ribba, Olgerts	16. V 31.
159.	"	Rozenbergs, Ādolfs	21. VI 19.
160.	"	Roze, Teodors, Jāņa d.	18. VII 19.
161.	"	Roze, Erichs	30. IX 29.
162.	Kapteinis	Rubenis, Eduards, Jāņa d. † . .	31. X 20.
163.	"	Runge, Vilis	1. II 30.
164.	"	Rubenis, Alfreds, Pēterā d. . .	16. XII 20.
165.	Pulkv.-ltn.	Russaus, Erichs	10. VII 22.
166.	Leitnants	Salmiņš, Bernhards	2. X 23.
167.	Virsleitn.	Sovers, Pēteris	2. X 22.
168.	Kapteinis	Sisas, Osvalds	17. VII 33.
169.	A. kapt.-ltn.	Sirsniņš, Otto	7. VI 35.
170.	Adm. vltm.	Skujiņš, Jānis, Jāņa d. . . .	10. I 22.
171.	Virsleitn.	Skambergs, Artūrs, Juŗa d. . .	8. IV 21.
172.	"	Smilga, Kristaps	18. XII 19.
173.	Kapteinis	Skujenieks, Teodors	20. III 19.
174.	Virsleitn.	Staķis, Juris	11. VI 20.
175.	Vet. ārsts		
	kapteinis	Spalviņš, Erichs	31. VIII 19.
176.	Pulkv.-ltn.	Steins, Jānis	22. X 21.
177.	Kapteinis	Strauss, Eduards	8. XI 21.
178.	Virsleitn.	Strukovs, Aleksejs	30. IX 29.
179.	Pulkvedis	Šēnfelds, Voldemārs	20. III 19.
			ieskaitīts no jauna
			9. XI 28.
			ieskaitīts no jauna
			31. I 35.
180.	Virsleitn.	Šiffers, Kristaps	5. VIII 19.
181.	Ārsts-vltm.	Škutte, Emils	1. IX 19.
182.	Virsleitn.	Štobbe Heinrichs	31. VII 20.

¹⁾ Vēlāk pārdēvēts par kar.

№. Nr. E.	Dienesta pakāpe	Uzvārds, vārds un tēva vārds	Kad ieskaitīts pulka sastāvā
183.	Virsleitn.	Švēde, Roberts	29. IX 24.
184.	"	Švarbachs, Nikolajs	30. IX 26.
185.	K. l. ier.	Thals, Oskars	8. IV 21.
186.	Kapteinis	Titlovs, Arsenijs	8. IV 21.
187.	Virsleitn.	Timuška, Georgs	4. IV 32.
188.	Kapteinis	Treifelds, Kārlis	4. VIII 21.
189.	"	Trinko, Leons	18. I 32.
190.	Leitnants	Ūdre	14. VI 19.
191.	Jaun. virsn.	Upīts, Ernests	25. III 19.
192.	Leitnants	Usačovs, Georgs	10. IX 20.
193.	Pulkv.-ltn.	Užans, Pēteris, Jēkaba d.	18. X 27.
194.	K. l. ier.	Varks, Alfons	18. VII 19.
195.	Kapteinis	Vālodze, Fricis, Miķeļa d.	15. IX 20.
196.	Leitnants	Vadelnieks, Konstantīns	30. IX 30.
197.	Virsleitn.	Vancers, Donats	29. IX 24.
198.	K. l. ier.	Veidmanis, Aleksandrs, Pēteris d. ¹⁾	1. VII 19.
199.	Virsleitn.	Veikmanis, Kārlis	26. VI 22.
200.	"	Vitums, Jānis	16. VI 19.
201.	Kapteinis	Vildbergs, Nikolajs	25. VII 19.
			ieskaitīts no jauna
			28. III 20.
202.	A. kapt.-ltn.	Viktors, Kārlis	16. V 35.
203.	Vet. ārsts	Vītols, Nikolajs	22. IX 19.
204.	Virsleitn.	Vītols	15. XI 19.
205.	"	Viksne, Heinrichs-Jānis	15. XI 19.
206.	Leitnants	Vitums, Emils	11. VI 20.
207.	"	Vidušs, Jānis	11. VI 20.
208.	K. l. ier.	Vītolpiņš, Vilhelms	22. IV 21.
209.	Leitnants	Vigants, Kārlis	8. VII 21.
210.	Kapteinis	Vunderlichs, Oskars, Kārļa d.	16. V 20.
			ieskaitīts no jauna
			20. III 22.
211.	A. kapt.-ltn.	Zābers, Kārlis-Otomars	18. XII 35.
212.	Kapteinis	Zandersons, Eduards	28. XII 32.
213.	Virsleitn.	Zariņš, Ludis	10. IX 20.
214.	Kapteinis	Zaķis, Valters	14. IV 28.
215.	Leitnants	Zālītis, Ernests	30. IX 29.
216.	"	Zemders, Edgars, Kārļa d.	8. VII 21.
217.	K. l. ier.	Zievalds, Alfreds	27. X 19.
218.	Virsleitn.	Zieverts, Lotars, Jāņa d.	25. VI 20.
219.	"	Znotiņš, Viktors	30. IX 27.
220.	K. l. ier.	Zvaigzne, Aksels	21. VII 20.
221.	Kapteinis	Žids, Jānis	30. VII 19.
222.	Virsleitn.	Žagariņš, Pēteris, Jāņa d.	7. VI 31.

¹⁾ Vēlāk pārdēvēts par kar.

Virsdienesta instruktori un brīva līguma kalpotāji, kuri sastāvējuši pulkā no 1921. gada līdz 1937. gada 1. novembrim.

Nr. Nr. p. k.	Dienesta pakāpe	Uzvārds un vārds	Kad ieskaitīts virsdienestā
1.	Adm. v. v.	Apermanis, Pēteris	18. VII 22.
2.	Mūziķis	Alsiņš, Jānis	19. V 24.
3.	Seržants	Ābelītis, Fricis	1. III 24.
4.	Virsserž.	Āzēns, Andrejs	1. VI 22.
5.	Vec. mūziķ.	Asars, Dāvids	5. VI 26.
6.	" "	Aizpurietis, Jānis	13. XI 26.
7.	Dižkar.	Andersons, Arvids	1. IX 31.
8.	Seržants	Adamsons, Arnolds	1. IX 26.
9.	Virsn. vietn.	Āboltiņš, Jānis	1. IX 28.
10.	Vet. feldš.	Apinis, Konrads	21. I 31.
11.	Kaprālis	Amoliņš, Arnolds	8. X 35.
12.	"	Adamsons, Kārlis	18. V 36.
13.	"	Antonišķis, Arturs	12. VII 37.
14.	Virsserž.	Bērziņš, Rūdolfs	20. I 22.
15.	Seržants	Berners, Aleksandrs	1. IV 22.
16.	"	Bulle, Herberts	1. VI 23.
17.	"	Budzis, Adolfs	1. VI 23.
18.	"	Blazevičs, Antons	1. VI 23.
19.	Vec. mantz.	Braunšteins, Otto	1. VI 23.
20.	Seržants	Baude, Indriķis	1. XII 22.
21.	Br. līg. k.	Bonzaks, Aleksandrs	—
22.	Virsserž.	Bielajs, Eduards	1. V 24.
25.	Virsn. vietn.	Bērziņš, Reinholds	13. VII 24.
26.	Virsserž.	Bērziņš, Edgars	4. IX 24.
27.	Seržants	Bāliņš, Eduards	1. VI 25.
28.	Virsserž.	Blūms, Ernests	6. III 26.
29.	Seržants	Bušs, Ansis	1. IV 26.
30.	Virsn. vietn.	Bērziņš, Haralds	1. IX 26.
31.	Virsserž.	Beizēns, Voldemārs	11. XII 26.
32.	Mūziķis	Baumanis, Kārlis	5. IX 28.
33.	Virsn. vietn.	Bormanis, Alfreds	12. IX 28.
34.	Vet. feldš.	Beļaks, Ignats	29.
35.	Virsn. vietn.	Baculis, Antons	1. VI 29.
36.	Seržants	Bērziņš, Jānis †	1. IX 31.
37.	"	Bokšs, Jānis	1. IX 31.
38.	Vec. kalējs	Bērziņš, Kārlis	1. IX 31.
39.	Kaprālis	Brēķis, Andrejs	7. VIII 28.
40.	Seržants	Bērziņš, Alberts	1. VI 28.
41.	Virsn. vietn.	Bite, Jānis	16. VII 35.
42.	Br. līg. k.	Bušs, Augusts	6. II 37.

Nr. Nr. p. k.	Dienesta pakāpe	Uzvārds un vārds	Kad ieskai- tīts virsdie- nestā
43.	Adm. v. v.	Cekuls, Rūdolfs	1. XII 21.
44.	Seržants	Cinovskis, Mārtiņš	1. IV 25.
45.	"	Ceriņš, Rūdolfs	1. VI 27.
46.	Vec. rakstv.	Cīce, Jānis	1. VI 28.
47.	Virsn. vietn.	Cejmāls, Arturs	1. IX 28.
48.	Virsserž.	Celmiņš, Arturs	12. I 37.
49.	Seržants	Čika, Arturs	1. VI 30.
50.	Virsn. vietn.	Čipans, Staņislavs	7. I 37.
51.	Seržants	Duklavs, Kārlis	1. XII 22.
52.	"	Dzintars, Jānis	13. VI 24.
53.	Virsn. vietn.	Dzelzkalējs, Alfreds	2. VIII 32.
55.	Kaprālis	Dombrovskis, Johans	19. X 33.
56.	Dižkar.	Duchanovskis, Jānis	1. X 33.
57.	Seržants	Dardzans, Jānis	15. II 35.
58.	Kaprālis	Daika-Daiga, Jānis	8. X 35.
59.	"	Dombrovskis, Jānis	16. XII 35.
60.	Seržants	Eltermanis, Erichs †	13. VI 24.
61.	"	Enne, Arturs	1. IV 22.
62.	Kaprālis	Eglīte, Jānis	1. X 33.
63.	"	Ekmanis, Voldemārs	13. X 34.
64.	Seržants	Freimanis, Jānis	4. III 22.
65.	Dižkar.	Feodorovičs, Paulis	1. XII 22.
66.	Kaprālis	Freidenfelds, Reinholds	13. X 34.
67.	Br. līg. k.	Frijārs, Arvids	17. IX 37.
68.	Mūzikants	Feldmanis, Voldemārs	25. II 37.
69.	Kaprālis	Gisters, Jānis	1. IV 22.
70.	Vec. rakstv.	Groskops, Kristjānis	1. IV 22.
71.	" "	Grasis, Reinholds	3. III 22.
72.	Seržants	Grieze, Kārlis	1. IV 22.
73.	Virsn. vietn.	Greinis, Jānis	22. III 21.
74.	Adm. serž.	Grebzde, Paulis	21. IV 23.
75.	Kaprālis	Gederts, Jānis	1. VI 23.
76.	Seržants	Grinbergs, Jānis	4. IX 24.
77.	Virsserž.	Gailītis, Jānis	4. IX 24.
78.	Seržants	Grāmatpiņš, Paulis	1. V 28.
79.	Vec. rakstv.	Grosbergs, Katrīne	1. XI 21.
80.	Adm. kapr.	Grīns, Alberts	22. VII 37.
81.	Virsn. vietn.	Grundmanis, Arvids	9. X 37.
82.	Adm. kapr.	Heniņš, Voldemārs	1. V 22.
83.	Vec. rakstv.	Hartmanis, Hugo	8. VI 23.
84.	Vec. mūziķ.	Hazenfuss, Arvids	8. II 36.
85.	Seržants	Hofgartens, Arturs	9. VI 36.
86.	"	Ikars, Roberts	1. VI 23.
87.	Kareivis	Imbergs, Eižens	1. XII 22.
88.	Kaprālis	Ivans, Jānis	4. XII 36.
89.	Mūzikants	Irbe, Mārtiņš	11. IX 35.
90.	Kaprālis	Jēkabsons, Eduards	7. II 22.

Nr. Nr. p. k.	Dienesta pakāpe	Uzvārds un vārds	Kad ieskai- tīts virsdie- nestā
91.	Seržants	Jēkabsons, Kārlis . . .	1. VI 23.
92.	"	Jansons, Teodors . . .	1. VI 26.
93.	Kaprālis	Jankovskis, Vilis † . . .	1. VI 26.
94.	Virsn. vietn.	Jirgensons, Teodors † . . .	1. IX 27.
95.	Kaprālis	Jansons, Emils . . .	8. X 35.
96.	Mūzikants	Jirgensons, Paulis . . .	12. I 37.
97.	Vec. rakstv.	Karlsons, Alberts . . .	31. III 21.
98.	Vet. feldš.	Krastiņš, Ernests . . .	1. XII 21.
99.	Virsserž.	Kuršs, Paulis . . .	1. XII 21.
100.	Vec. drēbn.	Kraulis, Vilis . . .	16. IV 23.
101.	Kaprālis	Kaziņš, Teodors . . .	1. VI 23.
102.	Vec. rakstv.	Kruze, Alberts . . .	16. VI 23.
103.	" "	Konovs, Žanis † . . .	13. VI 24.
104.	Vec. mūziķ.	Krūmiņš, Vilis . . .	20. X 24.
105.	Virsserž.	Krieviņš, Jānis . . .	1. IX 25.
106.	Seržants	Kārklīņš, Žanis . . .	25. VIII 26.
107.	Vec. mūziķ.	Konovs, Teodors . . .	1. IV 27.
108.	Kaprālis	Kalniņš, Arnolds . . .	1. IX 28.
109.	"	Kalniņš, Rūdolfs . . .	7. II 28.
110.	"	Kārklītis, Augusts . . .	1. VI 29.
111.	Vec. mūziķ.	Karevs, Vladimirs . . .	3. VI 30.
112.	Virsn. vietn.	Krūtiņš, Harijs . . .	1. IX 31.
113.	Adm. v. v.	Krūmiņš, Augusts . . .	22. IX 31.
114.	Med. feldš.		
	d-kar.	Kreišmanis, Ernests . . .	6. X 31.
115.	Kaprālis	Kleperis, Jānis . . .	1. XII 21.
116.	"	Kisteris, Kārlis . . .	1. IV 22.
117.	Vec. rakstv.	Kaimiņš, Jānis . . .	1. IV 21.
118.	Virsn. vietn.	Kaugars, Voldemārs . . .	1. XI 32.
119.	Vec. sedl.		
	kapr.	Kalniņš, Jānis . . .	1. X 32.
			iesk. no jauna par br. līg. kalp.
			15. XII 36.
120.	Kaprālis	Kiršs, Ernests . . .	13. VI 33.
121.	"	Krūmiņš, Vilis . . .	27. VI 33.
122.	Virsn. vietn.	Krastiņš, Arvids . . .	6. IX 34.
123.	" "	Kleinmanis, Juris . . .	10. I 35.
124.	" "	Krastiņš, Arturs . . .	16. VII 35.
125.	Kaprālis	Kurzemnieks, Pēteris . . .	17. X 36.
126.	"	Krastiņš, Pēteris . . .	17. III 37.
127.	Virsserž.	Līmanis, Jānis . . .	23. II 22.
128.	Seržants	Lejnieks, Adolfs . . .	20. III 22.
129.	"	Lange, Voldemārs . . .	1. XII 21.
130.	Kaprālis	Liepa, Arnolds . . .	5. IV 22.
131.	"	Leikarts, Rūdolfs . . .	1. VI 23.

Nr. Nr. p. k.	Dienesta pakāpe	Uzvārds un vārds	Kad ieskaitīts virsdienēstā
132.	Seržants	Lapiņš, Juliuss	1. VI 23.
133.	"	Lejiņš, Oskars	1. VI 23.
134.	Br. lig. k.	Lapsa, Voldemārs	—
135.	Seržants	Lazdiņš, Jānis	18. XII 31.
136.	"	Lācis, Eduards	25. II 25.
137.	"	Lasmanis, Jānis	1. VI 25.
138.	"	Linīņš, Kārlis	27. II 26.
139.	"	Lānis, Bernhards	1. IX 28.
140.	Vec. atslēdz.	Linīņš, Alfreds	1. VIII 31.
142.	Seržants	Liepiņš, Arnolds	1. IX 31.
143.	Virsn. vietn.	Lūsis, Kārlis	1. I 32.
144.	Br. lig. k.	Leflers, Mārtiņš	10. IX 31.
145.	Vet. feldš.	Lapiņš, Vilis	14. III 34.
146.	Kaprālis	Liepa, Rūdolfs	8. VIII 34.
147.	Mūzikants	Leitis, Oskars	23. I 35.
148.	Kaprālis	Lācis, Kārlis	8. I 37.
149.	Dižkar.	Lapa, Eduards	29. I 37.
150.	Virsn. vietn.	Māzins, Adolfs	1. XII 21.
151.	Adm. v. v.	Markuts, Emils	1. IV 22.
152.	Virsserž.	Mūsiņš, Pēteris	1. XII 21.
153.	Vec. rakstv.	Millers, Teodors	4. IV 24.
154.	Kaprālis	Millers, Pāvils	1. V 24.
155.	Seržants	Meijers, Bruno	4. IX 24.
156.	Vet. feldš.	Melbārdis, Augusts	31. I 25.
157.	Vec. sedl.	Māls, Oskars	1. V 25.
158.	Mantzin.	Mednis, Jūlijs	1. IX 25.
159.	Kaprālis	Mārtinsons, Jānis	1. VI 28.
160.	Vec. mūziķ.	Mednis, Eduards	1. VI 28.
161.	Virsn. vietn.	Miezītis, Arturs	1. VI 25.
162.	" "	Mikelsons, Arvids	10. XI 34.
163.	Kaprālis	Meņgelis, Kārlis	6. XI 36.
164.	"	Nikitins, Jānis	7. II 22.
			ieskaitīts no jauna
165.	Kaprālis	Nagainis, Konrads	25. VII 25.
166.	Seržants	Neilands, Haralds	1. XII 21.
167.	Vec. atsl.	Niedra, Kārlis	1. VI 28.
168.	Adm. kapr.	Nadziņš, Voldemārs	23. II 29.
169.	Vec. kalējs	Nikazis, Adolfs	15. IX 31.
170.	Adm. v. v.	Osis, Pēteris	12. II 36.
171.	Seržants	Ozoliņš, Pēteris	1. IV 21.
172.	Virsserž.	Ozols, Jānis	1. XII 21.
173.	Vec. atsl.	Ozoliņš, Jānis	1. XII 21.
174.	Virsserž.	Otvars, Pēteris	1. V 24.
175.	Kaprālis	Ozols, Jānis	1. VI 25.
176.	Seržants	Ozols, Kārlis-Eduards	1. VI 26.
			14. XII 26.

Nr. Nr. p. k.	Dienesta pakāpe	Uzvārds un vārds	Kad ieskaitīts virsdienestā
177.	Seržants	Ozoliņš, Jānis	1. VI 26.
178.	Vet. feldš. d-kar.	Osis, Jānis	1. IX 31.
179.	Adm. kapr.	Ošnieks, Fricis	4. IX 34.
180.	Mūzikants	Ošiņš, Kārlis	28. I 36.
181.	Kaprālis	Ozols, Roberts	1. III 36.
182.	Kaprālis	Pūce, Augusts	1. VI 30.
183.	Mūzikants Jaun. m. feldš.	Pankratjevs, Konstantins	5. XI 30.
184.		Paass, Konstantins	1. XII 21.
185.	Seržants	Pikums, Arnolds	1. VI 21.
186.	"	Podkalns, Kārlis	1. XII 21.
187.	Virsserž.	Paegle, Richards	1. VI 23.
188.	Kaprālis	Pļaviņš, Alfreds	1. VI 23.
189.	"	Piebalgs, Rūdolfs	1. VI 23.
190.	Vec. galdn.	Pauluss, Jēkabs	—
191.	Seržants	Pakalns, Jēkabs	1. VI 25.
192.	"	Pelšs, Aloizs	30. V 25.
193.	Vec. rakstv.	Platkājs, Jānis	16. XI 25.
194.	Seržants	Pētersons, Voldemārs	1. IX 26.
195.	Kaprālis	Palcmanis, Aleksejs	9. XI 34.
196.	"	Pumpurs, Jānis	2. VI 35.
197.	Virsn. vietn.	Puriņš, Frīdrihs	7. IX 35.
198.	Br. līg. k.	Priede, Fricis	1. VII 37.
199.	Dižkar.	Peders, Meinhards	10. II 37.
200.	"	Pinkovskis, Aleksandrs	25. X 37.
201.	Seržants	Ribaks, Valters †	1. VI 27.
202.	Kaprālis	Ronis, Arnolds	8. VII 27.
203.	Vec. elpin.	Rollers, Erichs	1. VI 28.
204.	Seržants	Reinis, Miķelis	5. XI 29.
205.	"	Rudzinskis, Jūlians	1. IX 31.
206.	Virsserž.	Rozenbergs, Paulis	11. I 23.
207.	Kaprālis	Rulle, Roberts	1. VI 23.
208.	"	Runcis, Arnolds	1. VI 23.
209.	Seržants	Rollmanis, Dimitrijs	1. IX 22.
210.	Vec. rakstv.	Rozenfelds, Jēkabs	—
211.	Seržants	Rožkalns, Voldemārs	4. IX 24.
212.	Virsserž.	Roze, Vilis	1. VI 26.
213.	Seržants	Ronis, Pēteris	5. V 22.
214.	Kaprālis	Runka, Arnolds	4. II 35.
215.	"	Rancans, Pīters	5. V 36.
216.	Mūzikants	Simanovičs, Ludvigs	22. IX 28.
217.	Virsn. vietn.	Sāpe, Osvalds	1. VI 29.
218.	Virsn. vietn.	Sidorovs, Arkadijs	1. V 30.
219.	Seržants	Siklens, Jānis	1. VI 30.
220.	Kaprālis	Skomba, Aleksandrs	1. IX 30.
221.	Virsn. vietn.	Siliņš, Pēteris	1. IX 30.

N. E. N.	Dienesta pakāpe	Uzvārds un vārds	Kad ieskai- tīts virsdie- nestā
222.	Adm. kapr.	Sinkevičs, Miķelis	14. III 31.
223.	Virsn. vietn.	Straujups, Voldemārs . . .	1. IX 31.
224.	Vec. mūziķ.	Segliņš, Alfreds	1. VI 27.
225.	Virsserž.	Sproģers, Rūdolfs	21.
226.	Adm. kapr.	Smirnovs, Nikolajs	31. I 24.
227.	Vec. rakstv.	Stek-Eglitis, Leo	13. VI 24.
228.	Seržants	Šimanis, Vilis	4. IX 24.
229.	Vec. amatn.	Slapjums, Jānis	12. IX 24.
230.	Br. lig. k.	Skrinda Kazimirs	20. VIII 25.
231.	Seržants	Strautnieks, Ernests . . .	12. II 26.
232.	"	Semjonovs, Ilarions . . .	1. VI 26.
233.	"	Steinbriks, Alfreds . . .	1. IX 26.
234.	Kaprālis	Stokans, Eduards	1. XII 21.
235.	Vec. rakstv.	Sabul, Lidiņa	1. XI 21.
236.	Dižkar.	Skadiņš, Jānis	5. X 32.
237.	"	Svilpe, Mečislavs	13. X 34.
238.	Virsn. vietn.	Sabulis, Kārlis-Eduards . .	9. XI 35.
239.	Adm. kapr.	Strods, Jēzups	6. XI 36.
240.	Seržants	Šķiņķis, Gustavs-Ernests .	4. IV 22.
241.	Vec. rakstv.		
	adm. kapr.	Šedlers, Teodors	3. III 22.
242.	Seržants	Šmits, Jēkabs	1. VI 23.
243.	Adm. kapr.	Šuminskis, Jānis	16. VI 23.
244.	Vec. sedl.	Šveders, Antons	1. VI 27.
245.	Virsn. vietn.	Šmelte, Olgerts	20. I 31.
246.	Kaprālis	Špakovskis, Georgijs . . .	10. I 36.
247.	Seržants	Timbers, Indriķis	1. IV 22.
248.	Vec. rakstv.	Tolmanis, Jānis	1. XI 22.
249.	" "	Transbergs, Kārlis	5. IV 22.
250.	Med. feldš.	Tūters, Adolfs	1. IV 22.
251.	Kareivis	Taratajevs, Ivans	1. XII 22.
252.	Vec. mūziķ.	Tenders, Arvids	18. VI 28.
253.	Virsn. vietn.	Tomsons, Arnolds	1. IX 29.
254.	" "	Tidemanis, Eduards . . .	19. V 34.
255.	Br. lig. k.	Treiers, Rūdolfs	20. II 37.
256.	Adm. v. v.	Ūbelītis, Aleksandrs . . .	1. IV 22.
257.	Kaprālis	Upners, Teodors	10. III 28.
258.	"	Upmanis, Jānis	1. VI 30.
259.	Vet. feldš.	Urbanovičs, Adolfs	10. XI 21.
260.	Adm. kapr.	Vilciņš, Andrejs	1. XI 21.
261.	Virsserž.	Vanags, Kārlis	1. XII 21.
262.	"	Vasariņš, Voldemārs . . .	1. X 23.
263.		Vīgants, Augusts	4. II 23.
264.	Vec. galdn.	Vēvers, Adolfs	24.
265.	Seržants	Veigurs, Jānis	21. XII 25.
266.	"	Veinbergs, Eduards	1. IX 26.

Nr. Nr.	Dienesta pakāpe	Uzvārds un vārds	Kad ieskaitīts virsdienestā
267.	Vec. vet. feldš.	Vēvers, Paulis	1. XII 21.
268.	Virsserž.	Vašanovs, Georgs †	3. I 21.
269.	Virsn. vietn.	Vējiņš, Osvalds	1. VI 28.
270.	Mantzinis	Valdmanis, Jānis	15. IX 31.
271.	Br. līg. k.	Velauers, Georgs	1. VI 28.
272.	Virsn. vietn.	Vitoliņš, Adolfs	20. IX 32.
273.	Mūzikants	Vilcans, Jānis	8. X 34.
274.	Kaprālis	Vanags, Adolfs	10. I 36.
275.	Seržants	Zemītis, Pēteris	20. I 22.
276.	Adm. v. v.	Zigmunds, Jānis	3. IV 22.
277.	Adm. v. v.	Zilgalvis, Pēteris	20. XII 22.
278.	Dižkar.	Zaboklickis, Bernhards † .	1. XII 22.
279.	Kareivis	Zobčaks, Paulis	1. XII 22.
280.	Virsserž.	Zariņš, Andrejs	4. IX 24.
281.	Mantzinis	Zivtiņš, Alfreds	26. IX 25.
282.	Adm. kapr.	Zālītis, Alfreds	1. IX 26.
283.	Vec. kurpn.	Zariņš, Alfreds	6. X 31.
284.	Seržants	Žvirblis, Jānis	1. VI 27.
285.	Kaprālis	Zandersons, Teodors	1. VI 26.
286.	"	Zeltiņš, Kārlis-Roberts . .	1. VI 30.
287.	"	Zvejnieks, Kārlis	11. IX 31.
288.	Dižkar.	Zieķis, Jānis	19. IX 33.
289.	Virsn. vietn.	Ziplāns, Ervins	16. VII 35.
290.	Kaprālis	Zauers, Roberts	10. I 36.
291.	Virsn. vietn.	Zablovskis, Viktors	7. XI 36.
292.	Mūzikants	Zacharovs, Filips	4. XI 36.
293.	Seržants	Lašmanis, Fricis	1. III 22.
294.	Vec. rakstv.	Kimbans, Voldemārs	20. XII 22.
295.	Kaprālis	Viķis, Jānis	1. IX 26.

V. Skaistlauks.

Vidzemes artilerijas pulkam.

Par daudziem mūsu pulkiem nevīstošu slavu
jau tautās tālu nesīs pulka dziesminieks,
bet vai reiz izpaudīs kāds cīņas gaitu tavu
un pantos skanīgos to nemirstībai sniegs?

Es ilgi klusēju, jo rindās dižciltīgi staltās,
ar lepnumu kas tavu vārdu nes,
kas cīnās gājuši ar tevi dienās baltās
un arī nebaltās, vairs nesastāvu es.

Tak redzu — dziesminieks, kas tavu slavu paustu,
vēl cīņas reibonī pie lielgabala dus,
un liekas tikai tad, ja miera saule austu
viņš raidītu tev savus akordus...

Lai ļauts tad būtu man, kas kaujās pavadījis
ar taviem varoņiem ne vienu dienu vien,
būt tam, kas pirmais tavam slavas kronim ziedus vijis,
un pirmais girlandē tos, sveicot tevi, sien. —

— Vai preludijas minēt — karstās cīņu dienas
pie Apes miegainās un Melnupe kur steidz?
(Še atmiņa ar slavenajiem «tankiem»¹⁾) manim sienas, —
diezin, kur tagad viņi savas dienas beidz?)

Še mūsu rindās pirmās as'nis lija,
še drošais Dannebergs²⁾ tad tika ievainots,
bet pirmā latvju baterija stipra bija,
kaut smagu sitienu tai izciest daudz bij dots — —

Vēl minēt varētu es Raunu vizuļošo,
kur visus pārņēma tāds neizsakāms prieks,
ar ienaidnieku vēsturisko, ļauni uzglūnošo,
kad cīnās laimīgās mūs veda Skujenieks³⁾).

¹⁾ Pirmie 1. Valmieras baterijas krievu 1895. g. pav. 3,425" lielgabali.

²⁾ Vltņ. A. Dannebergs, pirmais 1. Valmieras btr. komandieris, vēlākais pulka komandieris.

³⁾ Vltņ. T. Skujenieks, 2. Cēsu baterijas k-ris, vēlākais Ziemeļlatv. artilerijas divizona komandieris.

Bij vāci sakauti un Metropoli sveica
ar otro Ziemeļlatvju pulku baterijas tās,
aiz Cēsīm, kuŗām Kalniņš⁴⁾ pateicību teica
par cīņas sajūsmu dēļ brīvās Latvijas.

Ak, cīņas šās, patiesi tikai preludijas
un pirmo akordu dziļizjasts piesitiens
pirms izšķirošās vēsturiskās simfonijas,
kur svaru kausos svērts bij solis mums ikviens. — —

Tu toreiz nostājies kā cieta granītsiena
uz Daugavas, un teici: tālāk vairs
mēs neatkāpsimies ne soļa viena,
 kaut visiem jāizdzer būs rūgtais nāves dairs!

Un vārdu turēji — pie sirmās Māmuliņas,
it visur: Ikšķilē, kur Nāves sala snauž,
pie Doles, Jaunjelgavas — vārdu to bez ziņas! —
it visur pretspēku karstuguns tava lauž.

Vai ir kāds pulks un kāda kaujas vieta,
kur nebūtu tu cīnās līdzī rauts,
kad dārgā dzimtene no bermontiešiem cieta
un vācu varmākām bij vēlreiz trakot ļauts?

Nē, tādas vietas nav, un tāda pulka nava,
kur nebūtu kaut reizi saukts tu līdz,
kad rupjo pretvaru mūs varonēdēli grāva,
vai pusnakts tumša bij, vai ausa saulains rīts.

Pat jaunās baterijas, tikko izveidotas,
ar lielu dedzību pret vāciem cīnā trauc,
un smagās granātas, jo veikli notēmētas,
to nodomus — še valdīt — ātri jauc.

Kad sākās uzbrukums (ak, dienas apstarotās!),
un aizdedzās mūs' spožais slavas rīts,
kad piepildīties sāka ilgas senlolotās,
kad vējā lepna is karogs tika atraisīts —

⁴⁾ Pulkv.-ltn. Ed. Kalniņš, Ziemeļlatvijas brigādes komandiera palīgs un artilērijas priekšnieks.

trūkst vārdu izsacīt, cik kaujās uzvarēji!
Vai visa Zemgale tad būtu jāpiemin,
i plašā Kurzeme, i Latgale, kur spēji
ik diena tevīm jaunus laurus pin.

To pratīs novērtēt pēc gadiem vēsturnieki,
kad vētras apklusīs un kara troksnis rims,
kad lielgabali tavi būs, varbūt, jau lieki,
un laiki labāki zem miera zvaigznes dzims.

Bet rokas netīras kamēr vēl šurpu sniedzas
un brīvo dzimteni grib vergu ķēdēs slēgt,
kamēr vēl rupjas varas valdīt tiecas
un neļauj sengaidītai miera saulei lēkt —

jel stāvi stipri, Pulks, kā cieta granītsiena,
kā citkārt stāvēji, kad tapa tumša nakts,
un zvaigzne redzama kad nebija neviena,
un šķita, Latvijai ka kaps jau būtu rakts.

Jel stāvi stipri, lepnā pašapziņā,
ka darījis tu tautai esi daudz,
un droši Dannebergs lai atkal vada cīņā
kā vadītājs līdz šim, ja kaujas taure sauc! — —

13. VIII 1920. g.

Prof. J. Vītola pulkam veltītais apsveikšanas maršs.

Prof. J. Vītols.

Allargravede

Marcia da capo
al Fine

J. Vītols
Līga, 2. d. 1924

Prof. J. Vītola pulkam veltītais apsveikšanas maršs.

V. Skaistlauks.

Vidzemes artilērijas pulkam.

(Piecu gadu pastāvēšanas svētkos.)

Pagātnes lapu lēniņām veru — sārta asiņu aplieta tā:
 Ape un Saara, Melnupe, Rauna, Rīga un Daugava-māmuļa,
 Zemgale plašā, Latgale tālā, visa mūs' tēvzeme-cietēja.
 Pazib gar acīm, soļojot smagi, aizjūgti zirgi, kareivji;
 aizkūp dūmi, indīgas gāzes, apklust tarkšķošie ložmetēji.
 Izlien no zemes kā pasakā senā, kaujās rūdīti Lāčplēši.
 Mieru tie atnes dzimtenes ārēm, mieru un darba svētību — —
 — šodien pagātnē, kaujbiedri drošie, smeļaties gaišo ticību:
 neatdos latvji nekad un nevienam kaujās iegūto brīvību!

20. X 1924. g.

8. pielikums.

Voldemars Nadziņš.

Vidzemes artilērijas pulkam XV gada svētkos.

Lai Jūsu krūtīs senais varoņgars,
 Kā dienās nebaltās, kad sargu rindās stājāt,
 Vēl dzīvs arvien un kvēlo cīņas spars,
 Kad lepnai nāvei pretim smaidot gājāt.

Un skats lai apgarots
 Un jūtas vienmēr cēlas.
 Tas vidzemnieku gods:
 Mirt, dzimtene ja vēlas!

Nav Latvei stūrīša, nedz tādas cīņu vietas,
 Kur minēts nebūtu ar cienību Jūs' vārds;
 Kur vien tik kaujas bij un kur vien asins lietas
 Jūs bijāt dzirkstele, no kuŗa radās sārts:

Un viss tas tik par to,
 Lai atkal brīvību
 Ar savām asinīm
 Jūs Latvei atgūtu!

1934. g.

V. Nadziņš.

Vidzemes artilērijas pulkam XVII gada svētkos.

Lai zobens, kas cīnās sargāja jūs
Un brīvības legendām saistas,
Nekad, mūžu mūžos, nesarūs,
Bet mirdz tā kā saule un laistas.

Un šķērsotie taki, mežs, dzimtenes lauks,
Lai šodien jums sveicienus sūta
Uz mūžu kur aizmiga dažs labs tuvs draugs,
Pirms nebij' vēl uzvara gūta.

Bet jums, pulka jaunākā audze un spars,
Lai svētas šīs dzimtenes āres,
Ikvienā lai sirdī mīt varoņa gars,
Neviens tad mūs neuzvarēs!

V. Nadziņš.

Vidzemes artilērijas pulkam XVIII gada svētkos.

Lai svētī Dievs jūs šajā dienā
Un sirdīs svētku mieru lej,
Lai satiecība mīt ikvienā
Un netrūkst prieka dvēselei;

Bet mūsu mīlo, dārgo zemi
Ikvienš lai sevī svētu tur,
Jo mīlākas par tēvu zemi
Nav otras pasaulē nekur.

Saturs.

	Lapp.
Priekšvārds	3
Ievads	5
I daļa. Ziemeļlatvijas atbrīvošanas cīņas	9
I. Vispārējais militārais stāvoklis Ziemeļlatvijā 1918. g. beigās un 1919. g. sākumā	11
II. Pirmo Ziemeļlatvijas karaspēka vienību veidošana	13
III. 1. Valmieras btr. kaujas darbība Apes un Melnupes rajonos no 2. IV līdz 23. V 1919. g.	21
IV. Ziemeļlatvijas brigādes un I Ziemeļlatvijas artil. divīziona veidošana	43
V. Kaujas darbība Ziemeļlatvijā līdz Cēsu kaujām	48
VI. Sadursmes ar landesvēru pie Cēsīm 1919. g. jūnija sākumā	51
VII. Kaujas pie Cēsīm no 19. līdz 23. jūnijam 1919. g.	57
VIII. Kaujas darbība līdz Juglai un Juglas kaujas	68
IX. Pamiera sarunu ievadīšana un Strazdu mž. miera līgums	79
II daļa. Vidzemes artil. pulka izveidošana un kaujas darbība Austrumfrontē līdz 1919. g. 18. oktobrim	85
I. Vidzemes artil. pulka izveidošana	87
II. Pulka aizbraukšana uz Austrumfronti un kaujas darbība līdz 1919. g. 26. augustam	95
III. I divīziona baterijas kaujā pie Līvāniem 26. aug.	98
IV. Pulka bateriju kaujas darbība pie Līvāniem no 28. augusta līdz 18. oktobrim	104
V. 1. Valmieras btr. kaujas darbība Jaunjelgavas rajonā	110
III. daļa. Vidzemes artil. pulka kaujas darbība pret Bermontu	121
I. Militārais un politiskais stāvoklis Latvijā 1919. g. vasaras beigās	123
II. Vidzemes artil. pulka vienību pārgrupēšana pirms Bermonta uzbrukuma	126
III. 2. Cēsu, 3. Rūjienas un 5. btr. kaujas darbība no 8.—14. oktobrim	128
IV. Pulka bateriju kaujas darbība Daugavas foršēšanā un Bolderājas, Ikšķiles un Jaunjelgavas rajonos	152
V. Pulka bateriju kaujas darbība no Daugavas līdz Lielupei (no 11.—20. nov.)	160
VI. 1. Valmieras un 5. btr. kaujas darbība Bauskas rajonā no 16.—25. nov.	174
VII. Pulka bateriju kaujas darbība Jelgavas atbrīvošanā, cīņās Lejaskurzemē un pulka atgriešanās Rīgā	180
IV daļa. Vidzemes artil. pulka kaujas darbība Latgales atbrīvošanā	191
I. Latgales atbrīvošanas sākums	193
II. Spēku koncentrēšana	194

III.	Pulka vienību pārvešana uz Austrumfronti un to kaujas darbība līdz pamiera noslēgšanai	197
IV.	Pulka vienību kaujas darbība Austrumfrontē pamiera laikā	200
V.	Spēku pārgrupēšana un kaujas darbība Austrumfrontē no 24. marta līdz 1. maijam 1920. g.	212
VI.	Pulka vienību kaujas darbība Austrumfrontē no 1. maija līdz 1. jūnijam	217
VII.	Atsevišķa pozīciju vada un V dzn. 3. btr. izveidošana un kaujas darbība Austrumfrontē no 1. jūnija līdz 11. augustam 1920. g.	220
VIII.	Miera noslēgšana ar Padomju Krieviju, pārmaiņas pulkā augusta mēnesī 1920. g. un pulka atgriešanās Rīgā . . .	229
V daļa.	Pulka miera laika gaitas	231
I.	Pulka komandieri	237
	a) Ģenerālis A. Dannebergs	237
	b) Pulkvedis N. Fogelmanis	238
	c) Pulkvedis V. Ščnfelds	239
II.	Pulka novietojums un apgāde	240
	Novietojums	240
	Labierīcības	241
	a) Galdnieku darbnīca	241
	b) Kurpnieku darbnīca	241
	c) Velas mazgātava	242
	d) Virtuve	242
	e) Ēdamistabas	243
	f) Manīcas	243
	g) Ieroču darbnīca	243
	h) Medic. ambulance	244
	i) Veter. ambulance	244
III.	Izglītība un audzināšana	245
	1) Virsnieku militārā izglītība	245
	2) Instruktoru militārā izglītība	248
	3) Kareivju lasītnepratēju vispār. apmācība	248
	4) Bibliotēkas un lasītavas	249
	5) Priekšlasījumi	250
	6) Kino	251
	7) Pulka tiesas darbība	251
IV.	Kultūrāli-sabiedriskā dzīve	251
	a) Vispār. sasniegumi	251
	b) Sakari ar Vidzemes pilsētu un lauku pašvald. un skolām	252
	c) Sakari ar igauņu un lietavju artileriju	254
	d) Vienību izrikojumi	257
	e) Virsnieku klubs	258
	f) Kar.-instrukt. klubs	258
	g) Orķestris	259

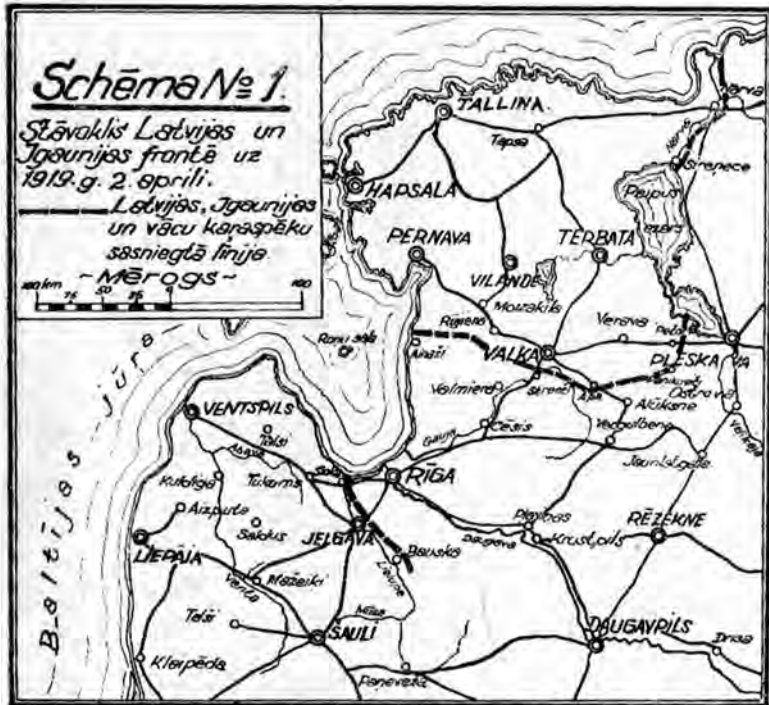
V. Apmācība, sports un sacikstes	262
1) Jaunkareivju apmācība	262
2) Kareivju apmācība	263
3) Sakarnieku apmācība	263
4) Instruktoru apmācība	265
5) Virsnieku mācības	265
6) Prakt. artil. šaušanas	266
7) Šaušanas apmācības un sacikstes šaušanā ar patšautenēm, karabīniem un pistolēm	270
8) Jāšanas sacikstes pulka, armijas un starptau- tiskā mērogā	272
9) Artil. kaujas šaušanas	278
VI. Svinīgi gadījumi pulkā	284
Pulka 5 gadu pastāvēšanas un sudraba tauņu pa- sniegs. svētki	284
Pulka 10 gadu pastāvēšanas svētki	288
Pulka 15 gadu pastāvēšanas svētki	292
Pielikumi: 1. Krišu pulka karavīru saraksts	303
2. Lāčplēša kara ordeņa kavalieņu saraksts	304
3. Pulka virsnieku saraksts	306
4. Pulka virsdienesta instruktoru saraksts	312
Veltījumi pulkam:	
5. V. Skaistlauka «Vidzemes artil. pulkam	319
6. Prof. J. Vitola «Sveikšanas maršs»	322
7. V. Skaistlauka «Vidzemes artil. pulkam 5 gadu pastāvēšanas svētkos»	323
8. V. Nadziņa «Vidzemes artil. pulkam XI g. svētkos»	323
9. V. Nadziņa «Vidzemes artil. pulkam XVII g. svētkos»	324
V. Nadziņa «Vidzemes artil. pulka XVIII g. svētkos»	324
10. 20 schēmas.	

Schēma № 1.

Stāvoklis Latvijas un
Igaunijas frontē uz
1919. g. 2. aprīli.

Latvijas, Igaunijas
un vācu karaspēku
sasniegtā līnija.

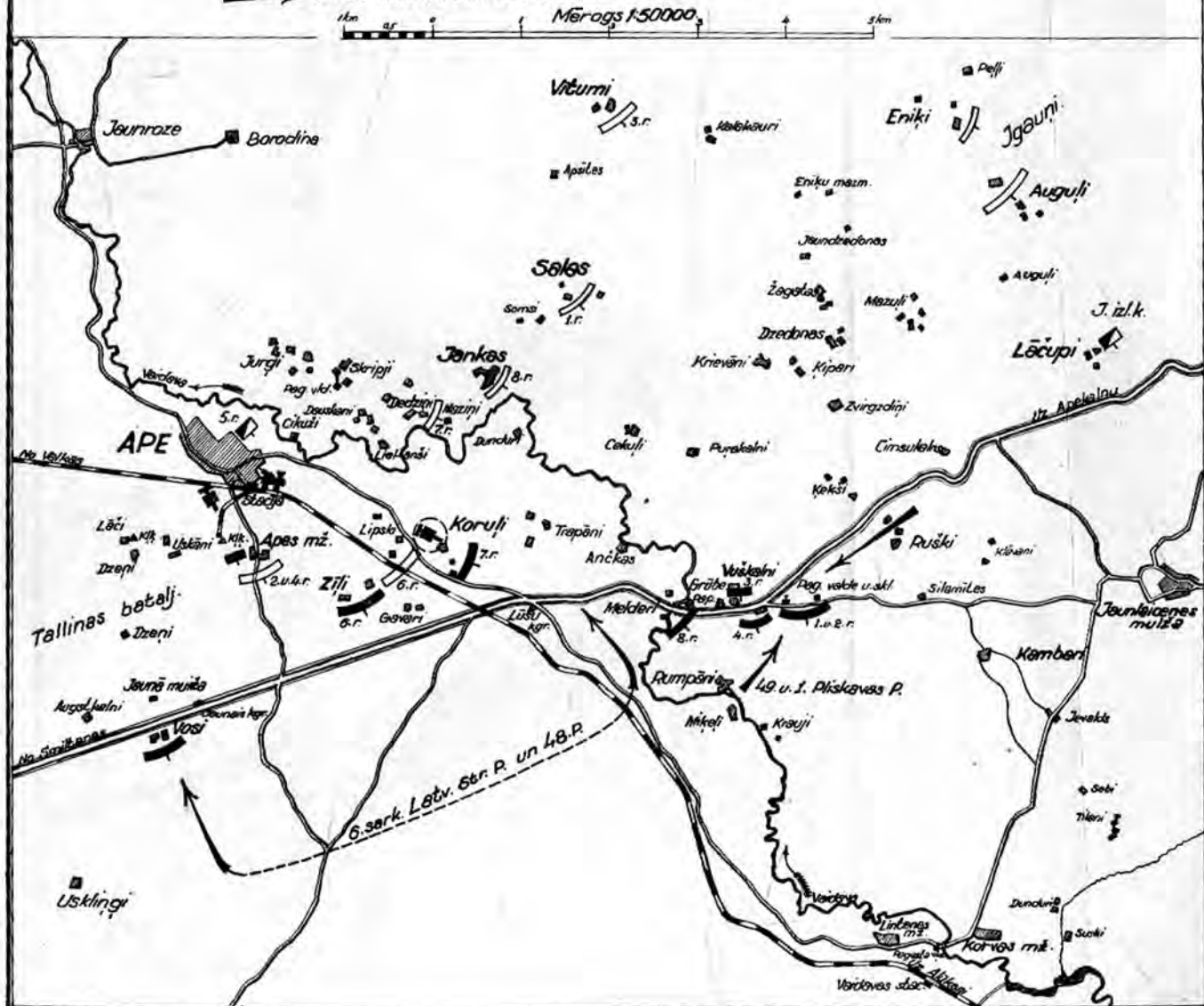
~ Mērogs ~
0 25 50 100 km

Schēma № 2.

Valmieras pulka un igauņu daļas 3. aprīļa rītā.
Valmieras pulka un igauņu daļas 3. aprīļa vakarā.
1. Valmieras baterijas pozīcija.
Igauņu bruņotie vilcieni.
Jensidnieka uzbrukuma virzieni.

Merops 1:50000

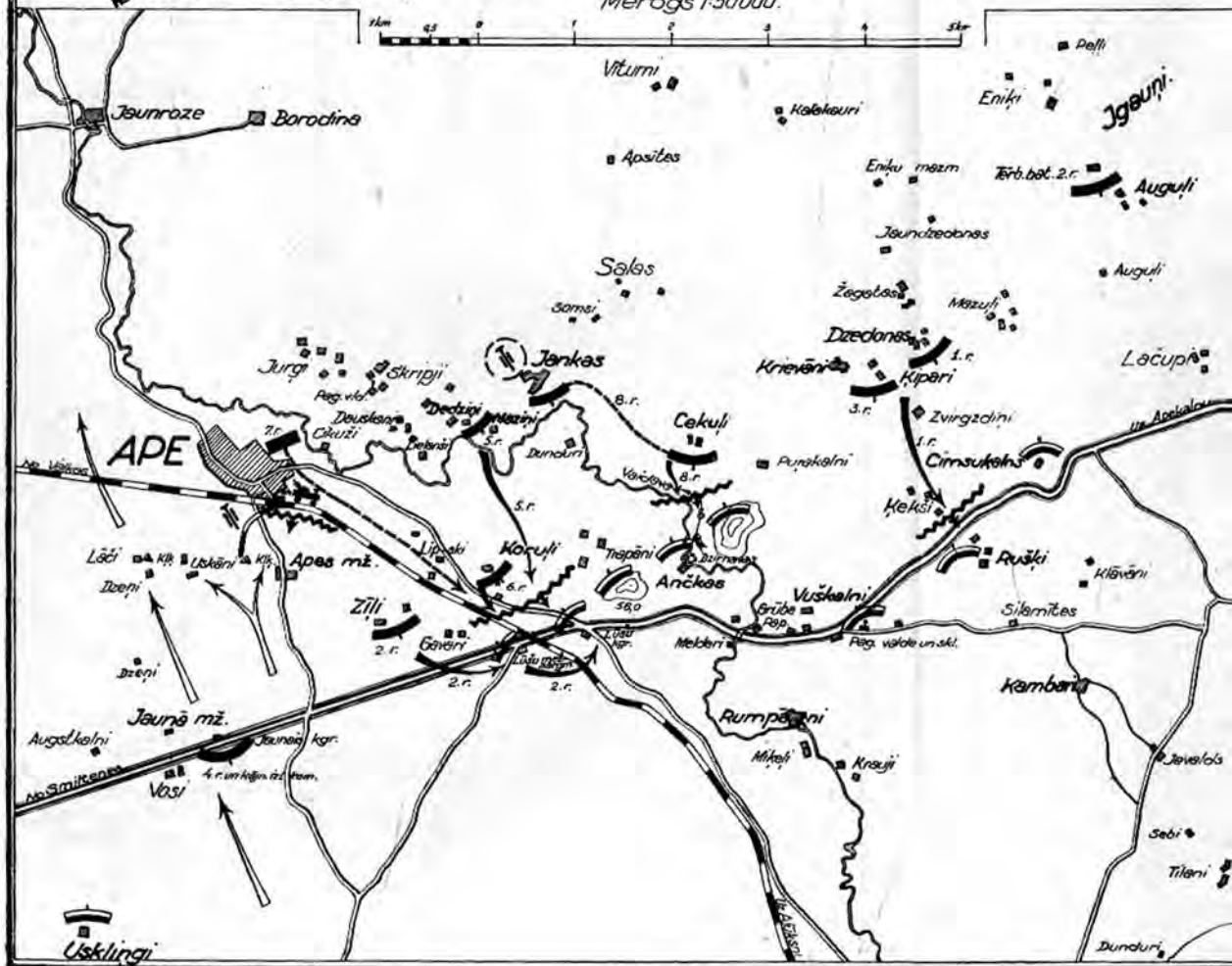

1919.gada 7.aprīļa kaujas.

Valmieras pulka un iebraucēju vienību stāvoklis pirms kaujas.
Valmieras pulka vienību uzbrukums.
Valmieras pulka vienību stāvoklis kaujā.
1. Valmieras baterijas pozīcija.

Jensidnieka stāvoklis pirms kaujas.
Jensidnieka uzbrukums.

Mērogs 1:50000.

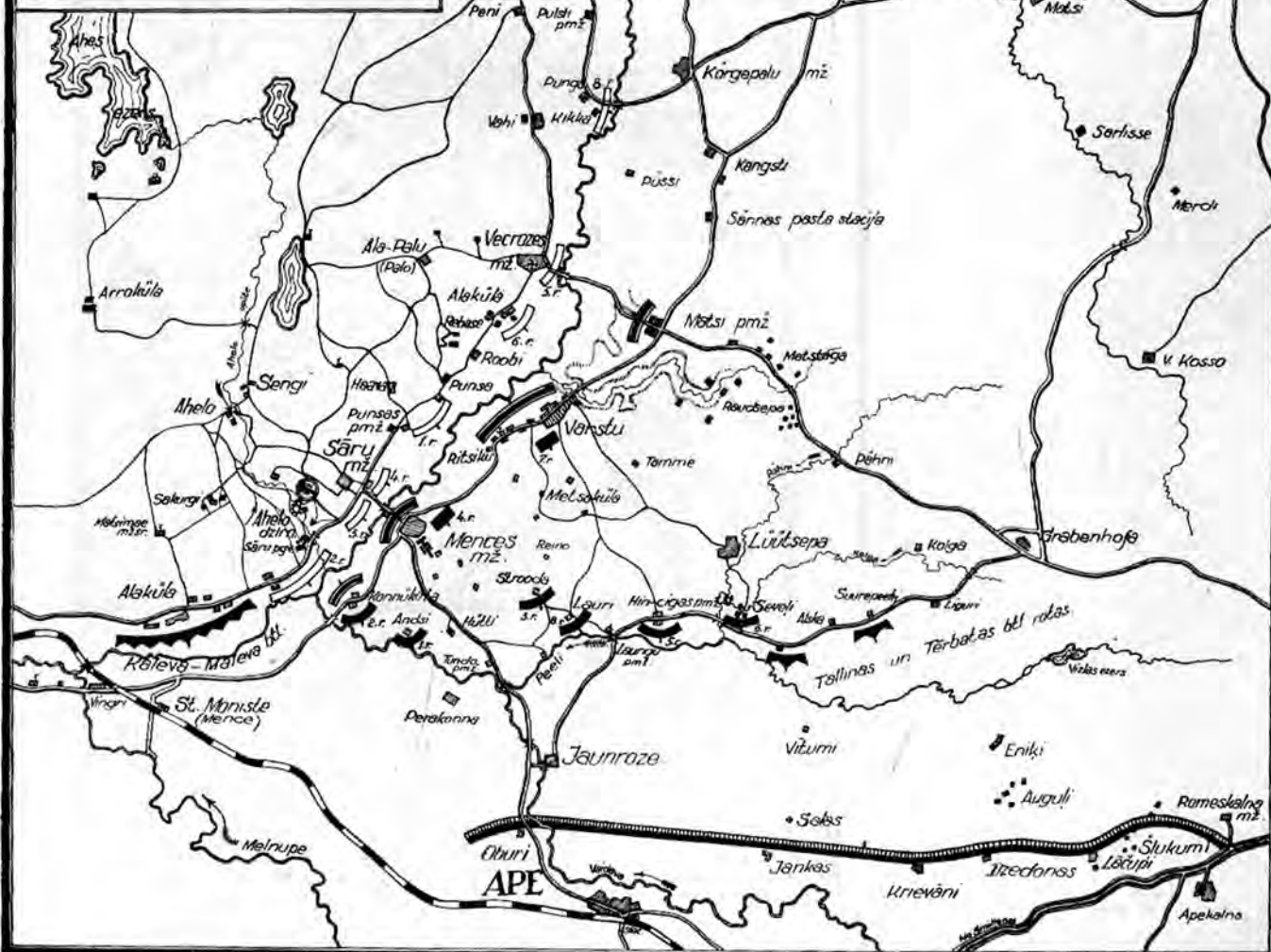
Schēma №4.

1919.g. 17.un 19.aprīļa kaujas.

	Valmieras pulka vienības	Stāvoklis
	1. Valmieras baterija	17.aprīļa
	Jgaunu daļas	rītā.
	Jenaidnieka fronte	
	Valmieras pulka vienības	Stāvoklis
	1. Valmieras baterija	19.aprīļa
	Jgaunu daļas	rītā.
	Jenaidnieka daļas	

Mērogs 1:100000.

0 5 10 km

Schēma № 5

Cēsu 6. jūnijā kaujas rajons.

Merogs 1:750000

Schēma Nr. 6

1919. g. 21-23. jūnija kaujas

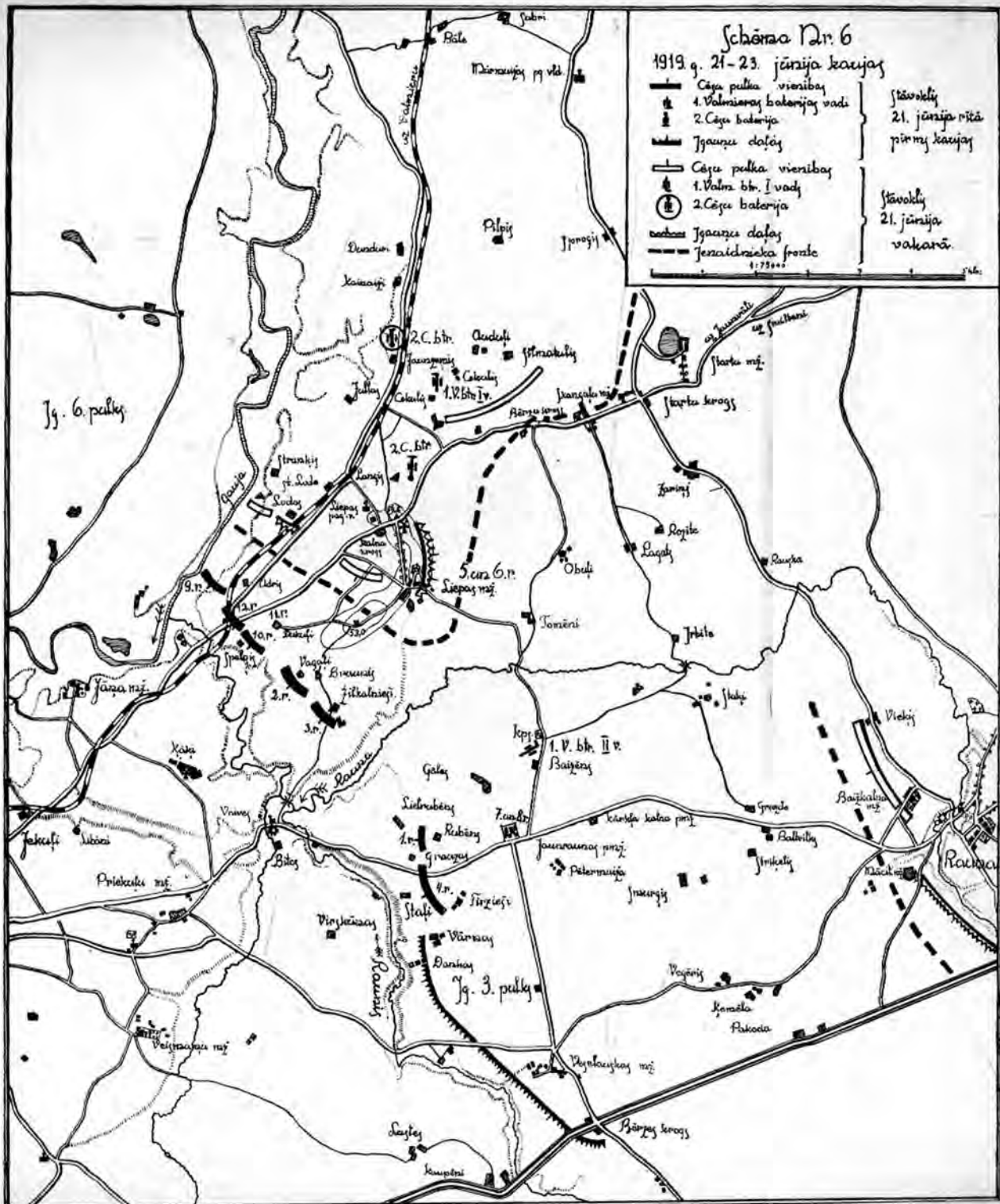
- Cēsu pulka vienības
- 4. Valmieras baterijas vadi
- 2. Cēsu baterija
- Jgaucis daļas
- Cēsu pulka vienības
- 1. Valmieras b. I vadi
- 2. Cēsu baterija
- Jgaucis daļas
- Jersaidzības fronte

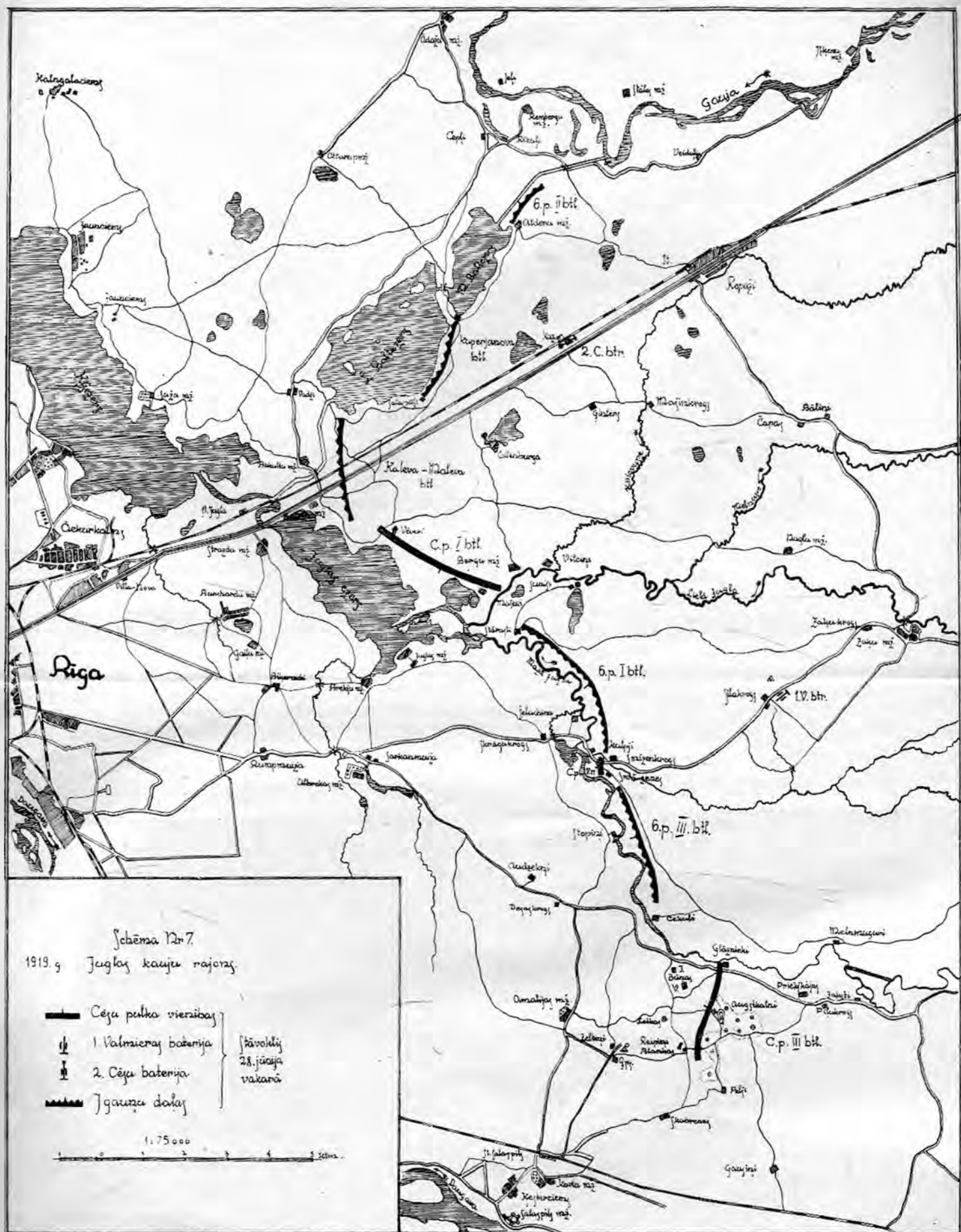
Stāvoklis
21. jūnija rītā
pirmy kaujas

Stāvoklis
21. jūnija
vakarā.

1:75000

km

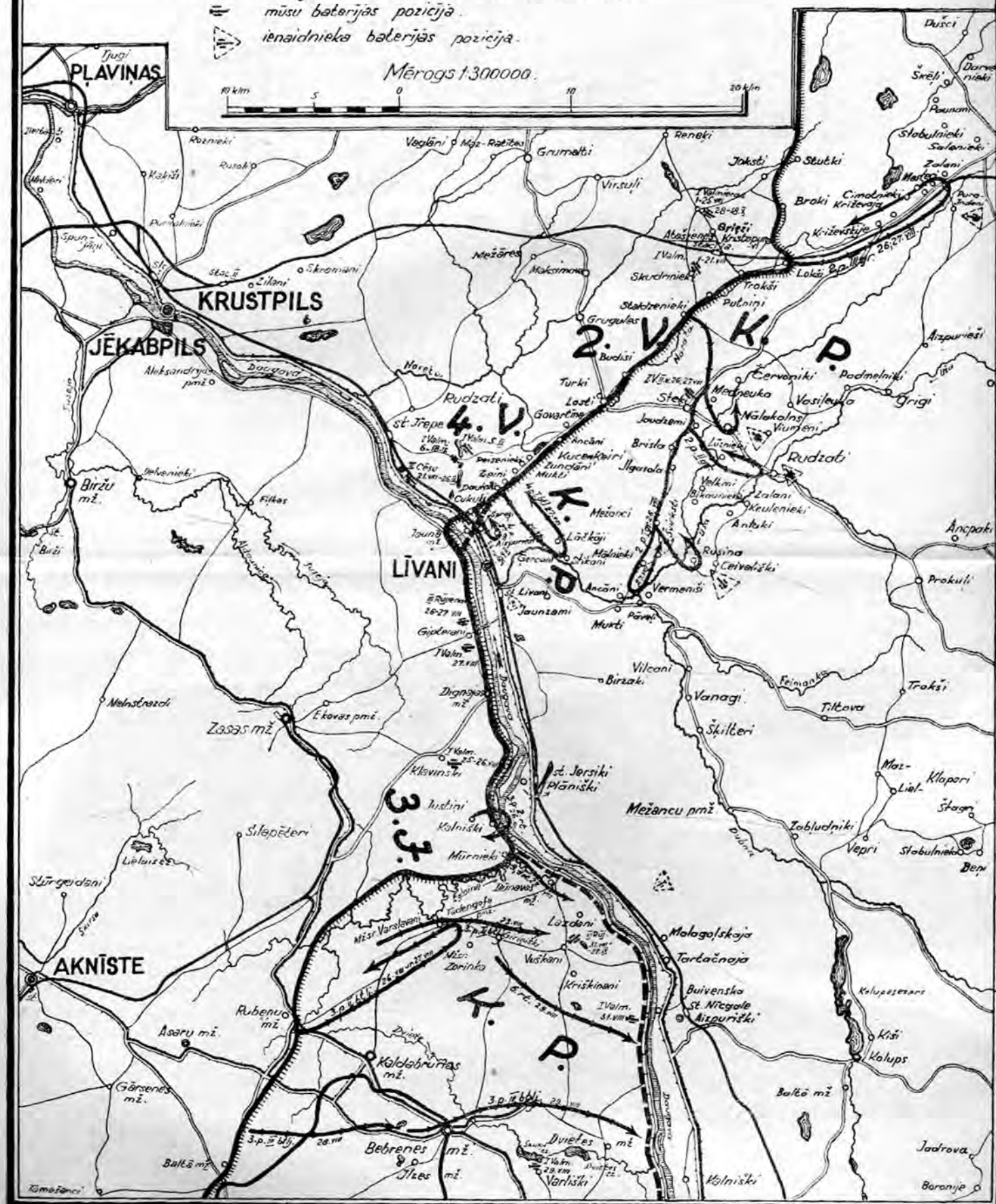

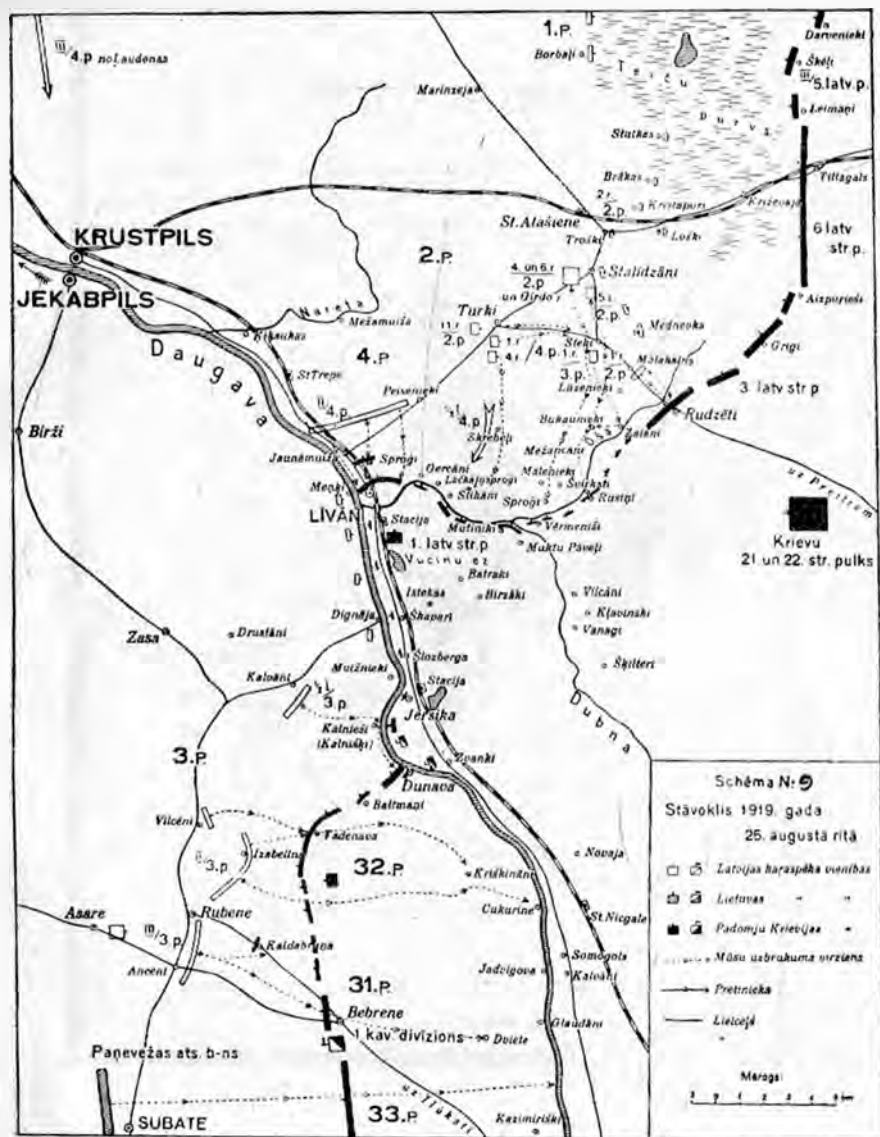
Schēma Nr. 8.

Kauja pie Līvaniem 1919.gadā no 26.līdz 29.augustam.

- mūsu frontas stāvoklis 1919.g. 25.augustā
- mūsu frontas stāvoklis 1919.g. 29.aug.vakarā.
- mūsu baterijas pozīcija.
- ienaidnieka baterijas pozīcija.

Mērogs 1:300000.

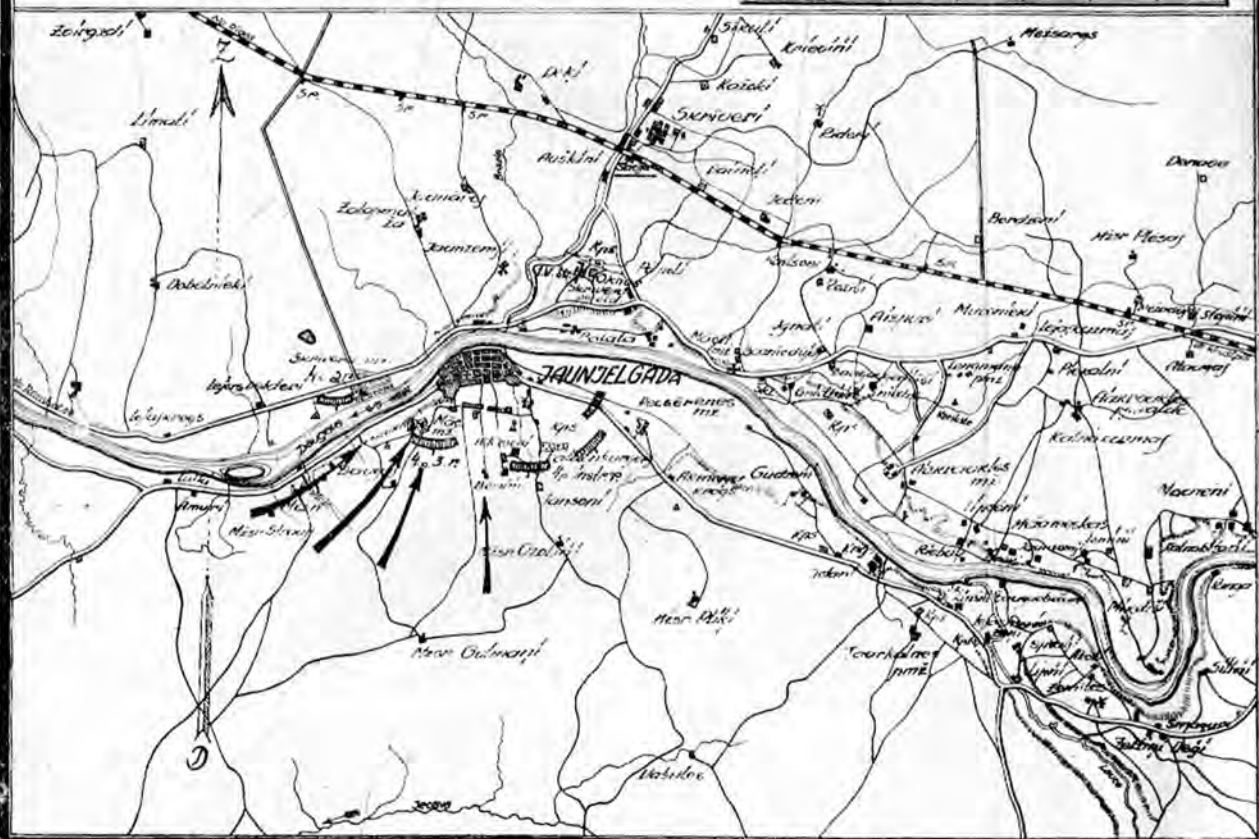

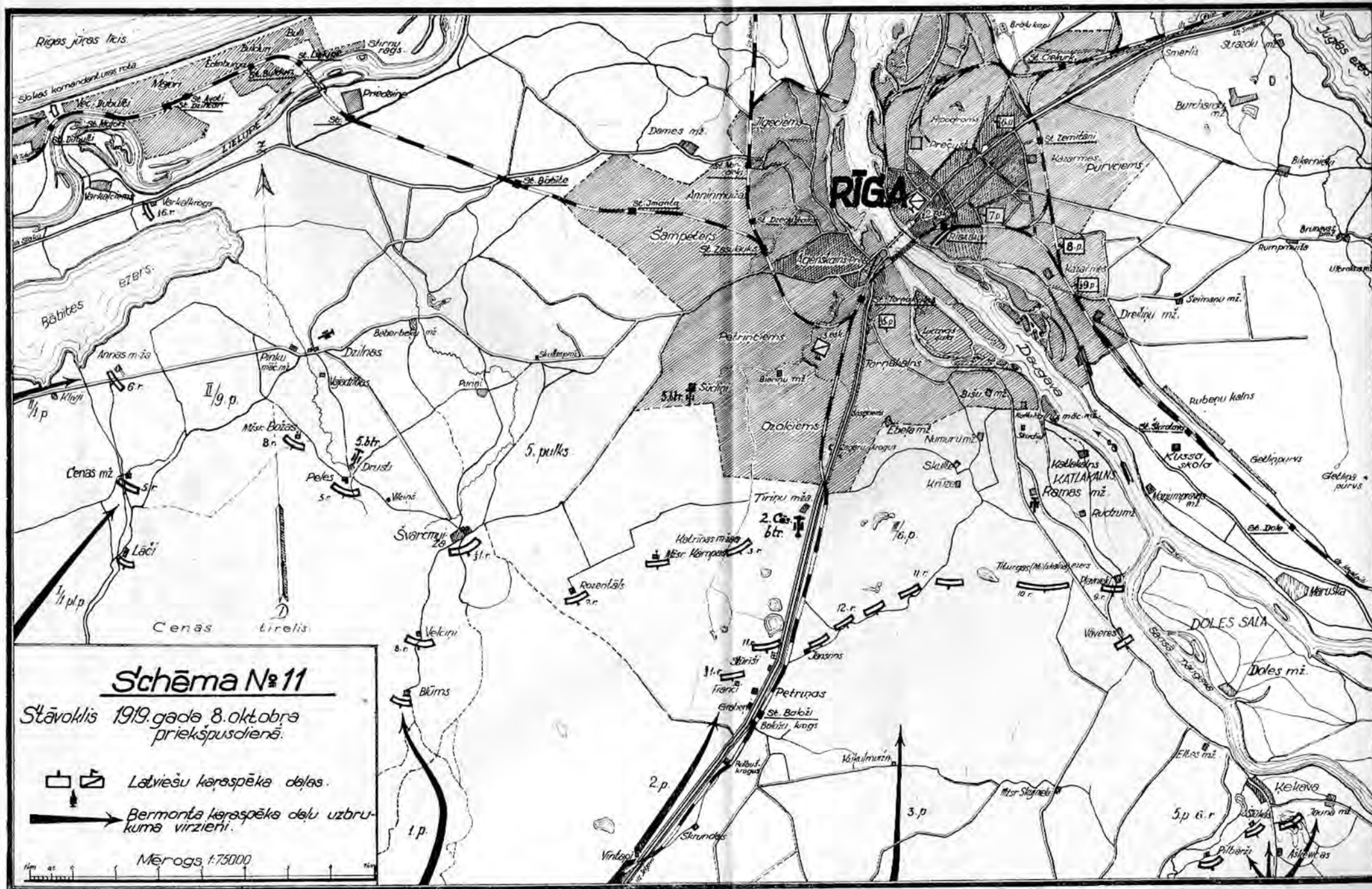

Schēma Nr. 10 1919.g. 19. okt. kauja pie Jaunjelgavas.

 - 4. Valm. k. p. rīcības
 - Vācu uzbrukums.

Mērogs 1:25000

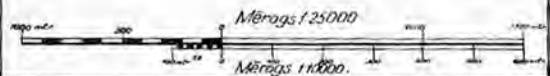

Schēma Nr. 12

2. Cēsu un 5. bateriju no-
vietojuums tilta aizsar-
dzībai pēc atkāpšanās
no Pārdaugavas.

Mérogis 125000.

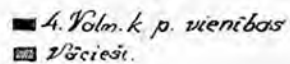
Iznesums mērogā 1:10000.

Schēma Nr. 13

Kauja pie Lieliecas muižas 1919.g. 14. XI.

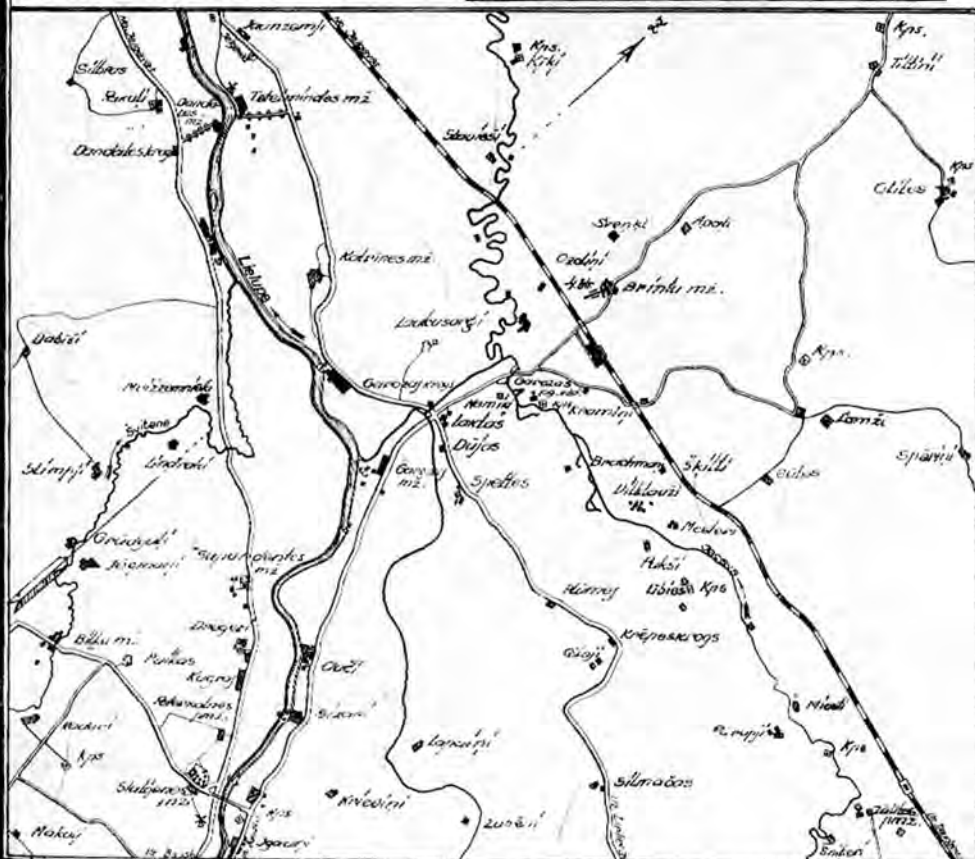
Merops 1:5000.

Schēma Nr. 14

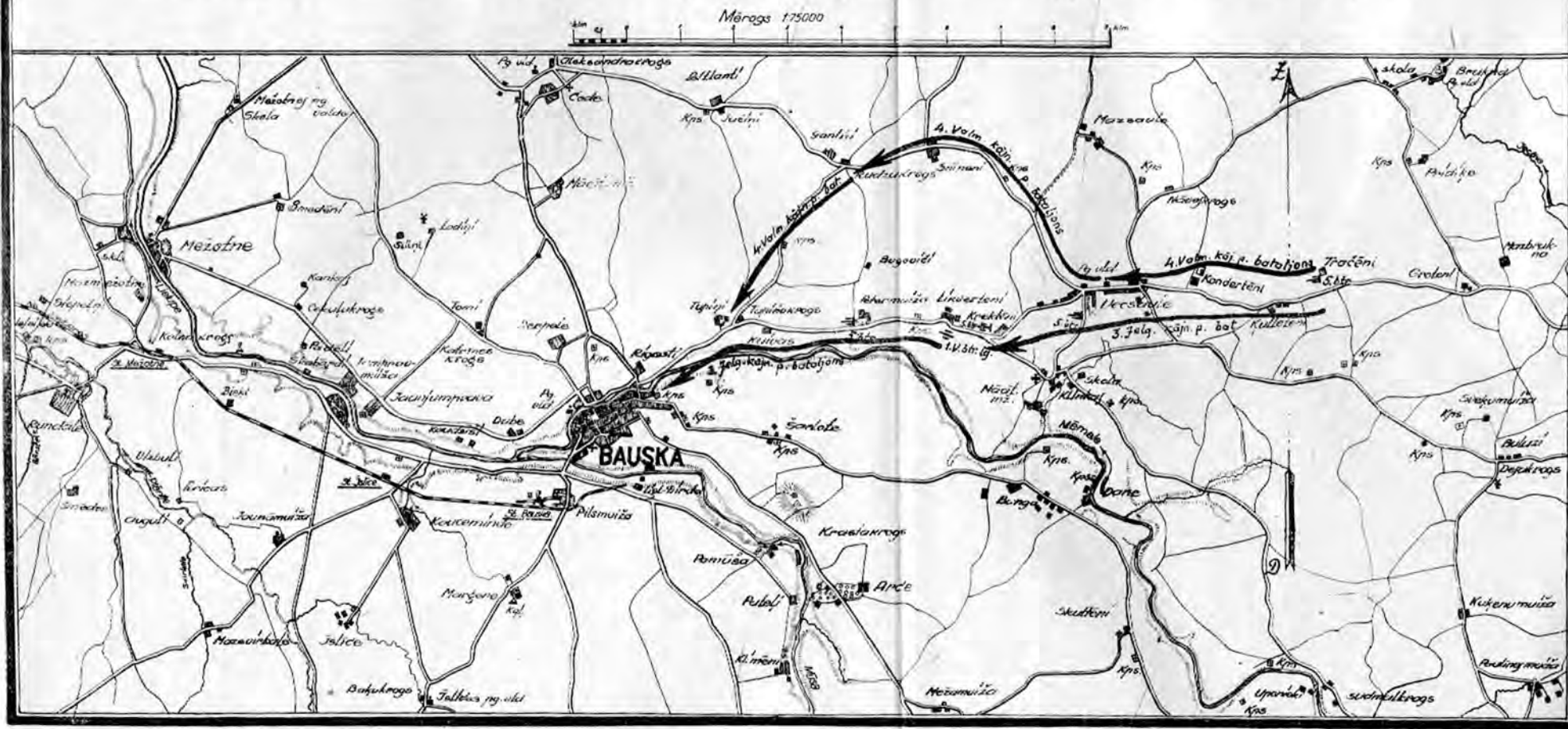
4. btr. darbības rajona schēma līdz
Jelgavas ienēmšanai.
Mērogs 1:25000

Mēģ 0.93 1.25000

Schēma Nr. 15

Bauskas ieņemšanas operācijas 1919. g. 16. un 17. nov.

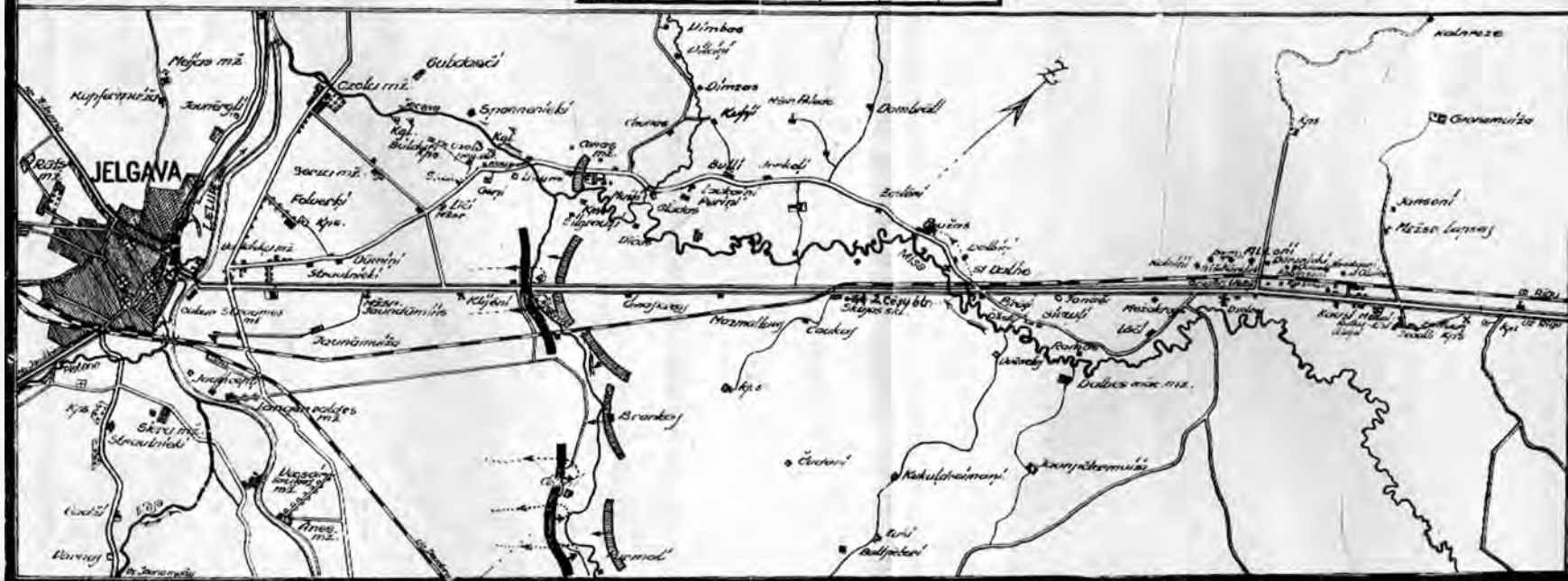

Schēma Nr. 16

Kauja pie Jelgavas.

Stāvoklis 21. XI. plkst. 1. Jenaideņi
 6. R. k. pulka vienības

Mērogs 1:25000.

Schēma Nr 17

Latgales atbrīvošanas pārskata schēma

(Pulkas darbības rajons)

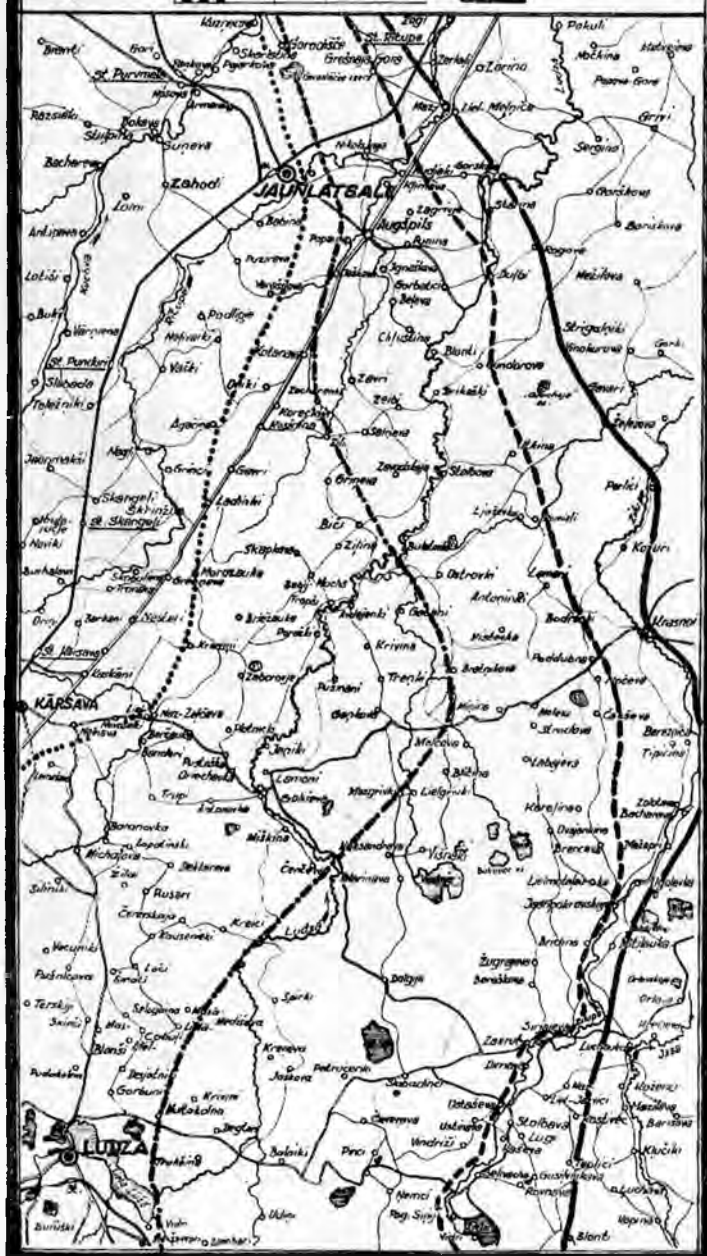
Mērogs 1:300000

Māsu daļu stāvoklis

15

25

Jenaidznieku daļu stāvoklis

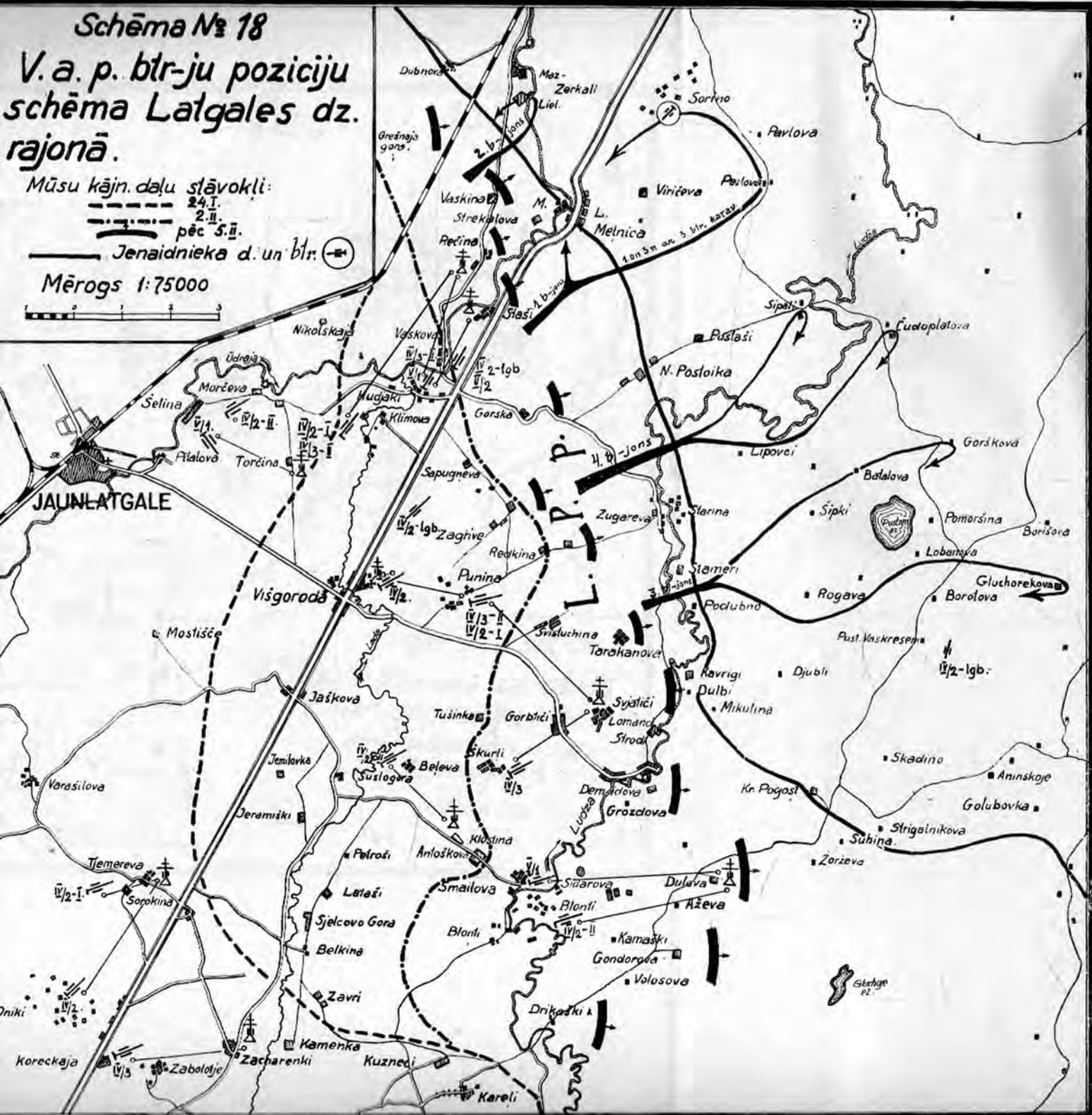

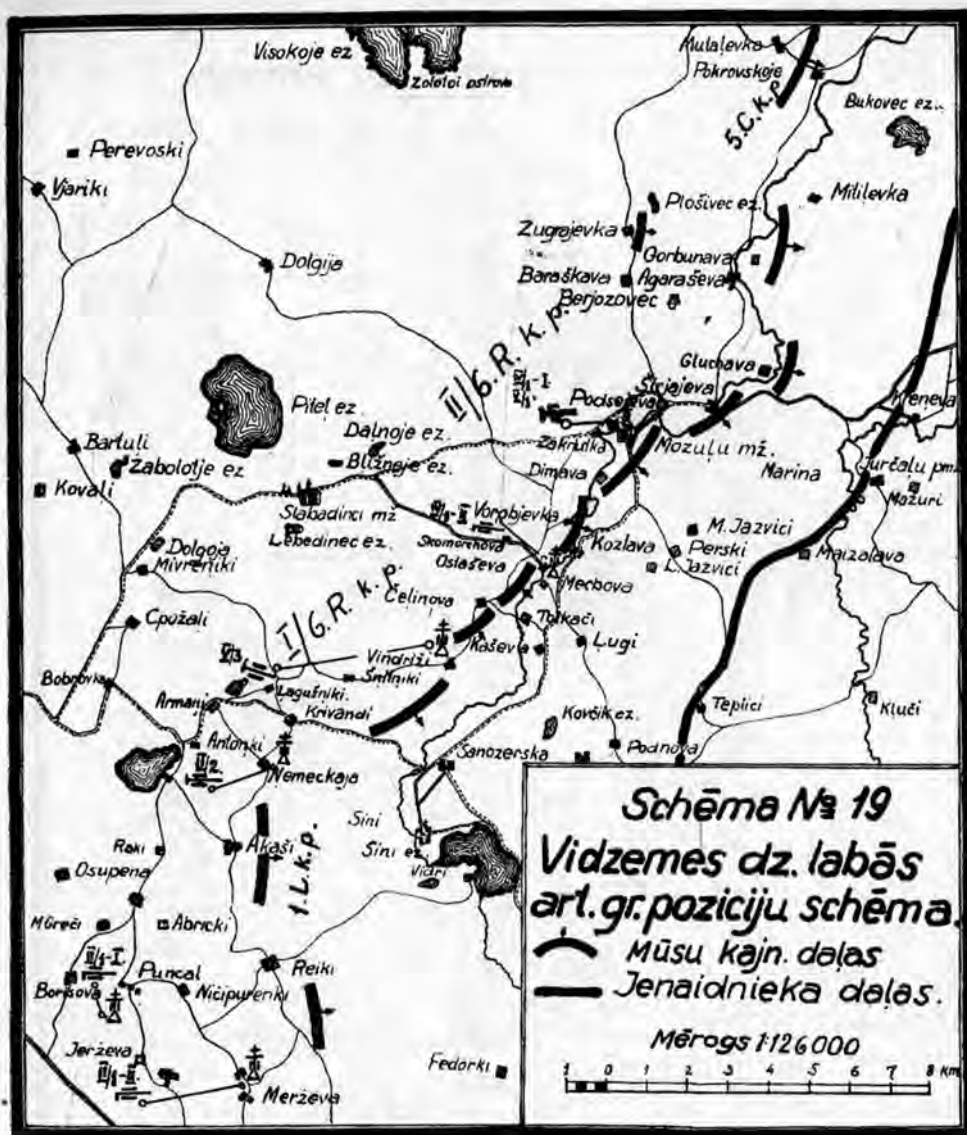
V. a. p. btr-ju poziciju
schēma Latgales dz.
rajonā.

24. I.
2. II.
рѣс 5. II.

Jenaidnieka d. un blr. (—)

Mêroqs 1:75000

Schēma № 20

Vidzemes dz. kreisās arl.gr. pozīciju schēma.

 Mūsu kājn. daļas
  Jēnaidnieka daļas.
 — " — — " 13.11. izlūku gājieni.
  — " — " btr.
 Mērogs 1:126000

0 1 2 3 4 5 6 7 8 9

